

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ
І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ імені ТАРАСА ШЕВЧЕНКА
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТОРГОВЕЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БУДІВНИЦТВА І АРХІТЕКТУРИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ імені М. П. ДРАГОМАНОВА
НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ДНІПРОВСЬКА ПОЛІТЕХНІКА»
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ЛІСОТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ТЕХНОЛОГІЙ ТА ДИЗАЙНУ
ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД «УНІВЕРСИТЕТ МЕНЕДЖМЕНТУ
ОСВІТИ» НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ

ЯКІСТЬ ВИЩОЇ ОСВІТИ: українська національна система та європейські практики

**Матеріали міжнародної
науково-практичної конференції**

6-7 грудня 2018 року

м. Київ

**MINISTRY OF EDUCATION AND SCIENCE OF UKRAINE
THE NATIONAL UNIVERSITY OF LIFE AND ENVIRONMENTAL SCIENCES OF UKRAINE
TARAS SHEVCHENKO NATIONAL UNIVERSITY OF KYIV
KYIV NATIONAL UNIVERSITY OF TRADE AND ECONOMICS
KYIV NATIONAL UNIVERSITY OF CONSTRUCTION ARCHITECTURE
NATIONAL PEDAGOGICAL DRAGOMANOV UNIVERSITY
NATIONAL TU DNIPRO POLYTECHNIC
ZAPOROZHYE NATIONAL TECHNICAL UNIVERSITY
UKRAINIAN NATIONAL FORESTRY UNIVERSITY
KYIV NATIONAL UNIVERSITY OF TECHNOLOGIES AND DESIGN
STATE HIGHER EDUCATIONAL INSTITUTION
UNIVERSITY OF EDUCATIONAL MANAGEMENT
NATIONAL ACADEMY OF EDUCATIONAL SCIENCES OF UKRAINE**

QUALITY OF HIGHER EDUCATION: ukrainian national system and European practices

**Materials of the international
scientific and practical conference**

December 6-7, 2018

Kyiv

УДК 006.83:378 (4+477)

ББК 30ц72

Я 44

Якість вищої освіти: українська національна система та європейські практики: зб. матеріалів Міжнародної наук.-практ. конф., Київ, 6-7 грудня, 2018 р.
К. : Міленіум, 2018. 173 с.

Збірник укладено за матеріалами Міжнародної науково-практичної конференції «Якість вищої освіти: українська національна система та європейські практики», що її провела кафедра педагогіки гуманітарно-педагогічного факультету Національного університету біоресурсів і природокористування України. Наповнення рубрик синхронізовано з основними напрямками роботи конференції.

Видання розраховано на науковців, викладачів, аспірантів, студентів.

The collection was compiled on the basis of materials of the International scientific and practical conference "Quality of Higher Education: Ukrainian National System and European Practices" held by the Department of Pedagogy, Humanities and Pedagogical Faculty of The National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine. The filling of the sections is synchronized with the main directions of the conference.

The publication is intended for scientists, lecturers, post-graduate students, and students.

Редакційна колегія:

Ніколаєнко С. М., д-р пед. наук, проф. (голова); Шинкарук В. Д., д-р філол. наук, проф. (заступник голови); Кучай О. В., д-р. пед. наук (відповідальний секретар); Сопівник Р. В., д-р пед. наук, доц.; Васюк О. В., д-р пед. наук, проф.; Ковальчук Т. І., канд. пед. наук, доц.; Маценко Л. М., канд. пед. наук, доц.; Теслюк В. М., канд. пед. наук, доц.; Варивода Н. А.; Гончарук О. М.

Схвалено до друку на засіданні вченої ради
гуманітарно-педагогічного факультету, протокол № 3 від 22.11.2018

Тези подано в авторській редакції.

Автори тез відповідають за автентичність, достовірність викладеного матеріалу,
за правильне цитування джерел, покликання на них.

Передруковувати опубліковані у збірнику матеріали
дозволяється тільки за згодою авторів.

© НУБіП України, 2018

© Автори, 2018

Даний етап розвитку суспільства й національної системи освіти визначається інноваціями (нововведеннями), спрямованими на збереження досягнень минулого й, водночас, на модернізацію системи освіти, відповідно до вимог часу, новітніх надбань науки, культури та соціальної практики.

Станіслав Ніколаєнко,

член-кореспондент НАПН України, доктор педагогічних наук, професор, ректор Національного університету біоресурсів і природокористування України

ЗМІСТ

АМЕЛІНА Світлана Підготовка перекладачів до роботи з мережевими технологіями представлення текстів та інформації.....	9
АЛЕКСЕЄНКО Марія Мотивація педагогічної діяльності викладачів як умова підвищення якості освіти в ЗПТО	9
АРТЕМЧУК Людмила Формування математичних компетентностей у студентів аграрних університетів	11
АСАТУРОВ Сергій Колективне й особистістне у вихованні фахівців-міжнародників: згадуючи А. С. Макаренка	12
БАБЕНКО Олена, ГАЙДА Анна Креативний переклад як основний засіб формування інішомовної комунікативної компетентності	13
БАБИЧ Уляна Сутність поняття «міжкультурна компетентність».....	14
БАБІЙ Софія Потенційна небезпека штучного інтелекту.....	15
БАРАНОВА Юлія Актуальні проблеми підготовки перекладачів у закладах вищої освіти: зарубіжний та вітчизняний досвід	17
БАТЕЧКО Ніна Методологічні аспекти менеджменту якості в контексті сучасних реалій розвитку вищої освіти: досвід	18
БЕРЕЗОВА Людмила Практична спрямованість інішомовних комунікативних ситуацій для першокурсників факультету землевпорядкування	20
БІДЮК Дмитро Multidimensional model for teaching choreography at UK universities	20
БОГДАНЬОК Вікторія Управління виховним процесом у закладі вищої освіти.....	21
БОЙКО Іван Світовий досвід вивчення міжнародних відносин	22
БОНДАРЧУК Алла Роль естрадного вокального ансамблю у формуванні професійних навичок студентів музично-педагогічних напрямів освіти	23
БРАЙКО Богдан Моніторинг якості професійної підготовки фахівців з національної безпеки в університетах Великої Британії	25
БУЦИК Ігор Оцінювання сформованості дослідницької компетентності фахівців з агроінженерії: критерії, показники, рівні	26
ВАСИЛЕНКО Олена Відповідність очікуванням споживачів – складова управління якістю вищої аграрної освіти.....	28
ВАРИВОДА Наталія Вплив рівня духовно-морального розвитку педагога на результат інтеріоризації моральних цінностей у школярів.....	30
ВАСЮК Оксана, ШОЛОМ Катерина Практика реалізації громадянського виховання у НУБІП України	31
ВЕГЕРА Ярослава Структура професійної компетентності як результат підготовки та об'єкт оцінювання.....	32
ВЕЛИЧКО Олександр Програмна організація діяльності національного агентства із забезпечення якості вищої освіти.....	34
ВІКТОРОВА Леся, ЛАШКУЛ Валерій Особливості ціннісно-мотиваційної сфери літніх людей у процесі вивчення іноземної мови	35
ВЛАСОВА Інна Фінансування закладів вищої освіти	37
ГЕЙКО Світлана, ЛАУТА Олена Вища освіта в ситуації глобалізації: перспективи і тенденції	38
ГОЛЄВА Марія Психологічні аспекти формування іміджу ЗВО	39
ГОНЧАРУК Оксана Формування цінностей здоров'язбереження особистості засобами мистецтва	40
ГОРДЄЄВА Ірина Гендерна освіта в умовах сучасної України.....	41
ГОРОДНЯК Яна Покращення змісту гуманітарної підготовки у процесі викладання історії міжвоєнного періоду у вищій школі України.....	43
ГРАБОВСЬКА Інна The clil approach: english for specific purposes.....	44
ГУДИЛКО Марія Поняття культури здоров'я майбутніх фахівців агропромислової галузі як педагогічна проблема.....	45

ДАНЬКЕВИЧ Вікторія Психолого-педагогічні особливості формування конкурентоспроможності закладу вищої освіти	46
ДЕНІНА Руслана, ГОТЮР Оксана, КОЧЕРЖАТ Оксана Впровадження інтерактивних методів навчання з дисципліни внутрішня медицина	47
ДУБРОВІНА Оксана, САМАРСЬКИЙ Андрій Творча спрямованість особистості в освітньому просторі	48
ДЯЧЕНКО Інна Чинники підвищення якості освіти в ЗПТО	49
ЖУКОВСЬКИЙ Максим Інноваційні форми і методи навчання у підготовці лікарів ветеринарної медицини	50
ЖУРАВСЬКА Ніна, ОЛЕЩЕНКО Олена Вплив стилю керівництва на соціально-психологічний клімат педагогічного колективу	51
ЗАГОРУЛЬКО Марина Практична підготовка майбутніх учителів початкової школи в умовах інноваційного освітнього середовища	52
ЗАХУЦЬКА Оксана Interdisciplinarity as a modern research approach in the context of educational reforms	54
ЗОЛОТАРЬОВА Оксана Співпраця середньої та вищої школи із забезпечення послідовності в освіті: ізраїльський досвід	55
ЗОРОЧКІНА Тетяна Підготовка висококваліфікованого вчителя початкової школи – одне із провідних завдань сучасної освіти	56
КАШПРОВСЬКА Людмила Особливості впровадження профільного навчання в освітнє середовище ліцею	57
КИРИЧЕВСЬКА Людмила Виховання творчої самодіяльності студентів	59
КИРІЄНКО Олександр Соціальні рефлексії щодо реформи вищої освіти в Україні	60
КИЧКИРУК Тетяна, МАТВІЄНКО Ірина Синергетичний підхід як методологія професійної освіти	61
КЛИМЕНКО Людмила, КЛИМЕНКО Олена Питання якості вищої освіти в Україні	62
КОБЕРНИК Олександр Моніторинг якості виховання в закладах освіти	64
КОВАЛЬЧУК Тамара, КОЗОРИЗ Оксана Діагностика соціально-педагогічної роботи у закладі дошкільної освіти «Яблучко»	66
КОНОНЧУК Інна Педагогічні можливості іноземної мови	68
КОСТЮК Дмитро, ГАЙДУЧЕНКО Тетяна Перспективи інтеграції вищої освіти України до європейського освітнього простору	69
КОСТЮК Олександр, СЕКУНОВА Юлія Світоглядні аспекти формування ціннісних орієнтацій молоді в контексті викладання гуманітарних дисциплін	70
КОС'ЯНЧУК Ніна Етика у ветеринарній медицині	72
КРАВЧЕНКО Наталія, ЛАНОВЮК Людмила Місце дисципліни «Історія української державності» у системі підготовки фахівців (на прикладі НУБІП України)	72
КРАВЧУК Тетяна, КОЛЕСНИК Марія Основні стратегії реформування вищої освіти Німеччини	74
КУБІЦЬКИЙ Сергій Роль та значення професії соціального працівника у сьогоденні	75
КУЗЬМІНСЬКИЙ Анатолій Візія формату взаємовідносин між суб'єктами едукативного процесу в контексті європейських трендів	77
КУЗЬМІЧ Ірина Теоретичні основи впровадження передвищої освіти в коледжі	78
КУЧАЙ Олександр Теоретичні засади дистанційного навчання у вищій школі	80
ЛЕЩЕНКО Анастасія, ПІВЕНЬ Олена Реформування вищої освіти України в контексті болонського процесу	80
МАКСИМЧУК Валентин Імерсійний метод у вивченні іноземної мови	82
МАКСЮТА Микола, СОКОЛОВА Олександра Освітньо-виховний потенціал персоніфікованої філософії: від Северина Боеція до Григорія Сковороди	84
МАКСЮТА Микола, СОЛОДІЛОВА Варвара Антропологія Григорія Сковороди: до феноменології людської цілісності	85
МАРТИНЕНКО Світлана Моніторингові дослідження власної професійної діяльності як	

складова педагогічного діагностування	86
МАЦЕНКО Леся 100-річчю від дня народження Василя Олександровича Сухомлинського присвячується	87
МЕХБАЛІЄВА Наталія Зміст і структура професійної адаптації майбутнього агронома ..	88
МИРОШНІЧЕНКО Віталій Формування мотиваційно-ціннісного ставлення до фізичного виховання у студентів аграрних закладів вищої освіти	90
МИХАЙЛІЧЕНКО Микола Оптимальне поєднання державних і громадських засад управління освітою як суспільна вимога.....	91
МИХНЮК Сергій Підготовка майбутніх соціальних працівників на засадах компетентнісного підходу.....	93
МІСЬКЕВИЧ Людмила Готовність майбутніх керівників закладів загальної середньої освіти до управлінської діяльності	94
МОРЕНЧУК Роман Соціальна потреба у вихованні ціннісного ставлення до національних героїв у студентів аграрних закладів вищої освіти	96
МОРОЗ Світлана, БУКА Інна, МОРОЗ Володимир Рівень впливу якості вищої освіти на добробут особи яка її здобула: результати анкетування латвійських студентів.....	97
МОШЕНЕЦЬ Олена Особливості професійної підготовки фахівців з міжнародної комунікації у Великій Британії.....	98
МУКАН Наталія, МУКАН Олена, ІВАСИК Іванна Трактуювання категорії «професійна компетентність» у психолого-педагогічній літературі	100
МУСІЙ Антоніна, СИДОРЕНКО Ірина Освіта як соціальний ресурс: жінки та чоловіки на ринку праці.....	101
НАГОРНА Катерина Компетентнісний підхід у контексті підготовки фахівців соціономічного профілю до проектної професійної діяльності.....	102
НИКОЛАЙЧУК Любов Правове виховання – основний чинник формування правової культури особистості	104
НІКОЛАЄНКО Станіслав Тенденції розвитку університетів в умовах глобальних викликів та загроз ХХІ століття.....	105
ОГОРОДНІК Вероніка Розвиток комунікативної компетентності керівника ЗСО у контексті проблеми підвищення якості освіти	106
ОЗАРОВСЬКА Анастасія Забезпечення системи менеджменту якості у закладі вищої освіти	107
ОЛЬХОВСЬКА Наталія Основи навчання усного німецькомовного перекладу	108
ОЛЬХОВСЬКА Наталія, ІСЬКОВА Ольга Мотиви та розвиток перекладацтва в контексті українсько-німецьких культурних взаємин	110
ОЛЬХОВСЬКА Наталія, КУРІЛКО Дарина Проблема «фальшивих друзів перекладача» ..	111
ОМЕЛЬЧЕНКО Людмила Інноваційність як важлива професійна характеристика сучасного педагога.....	112
ОРОС Ільдіко Освіта людей третього віку – структурний елемент безперервної освіти ...	113
ПИЛИПЕНКО Лілія Actuality of pedagogical knowledge for preparation of future specialists in higher educational institutions.....	114
ПОЛІЩУК Анжеліна Діалогічний акцент вивчення ділової англійської мови майбутніми агрономами	115
ПУЗИРЕНКО Ярина Інтернет як інструмент у навчанні студентів	116
ПЮРА Олена Підготовка майбутніх соціальних працівників до роботи з молоддю в умовах вуличного простору	117
РОСЛЯК Вікторія Освітньо-виховне середовище закладів вищої освіти в аспекті формування національної ідентичності студентів.....	118
РУБАШКІН Дмитро Ефективність моніторингу навчальної діяльності ЗВО	119
РУБІНСЬКА Броніслава Про різні наукові підходи до визначення поняття «методологічні здібності»	120
РУДЕНЬ Денис Роль офіційного сайту закладу вищої освіти в його публічності.....	122

РУСІНА Неля, ЛЮЛЬЧИК Вадим Підготовка землевпорядників у Польщі: історико-теоретичні аспекти	124
САВИЦЬКА Інна, СУПРУН Аліна Місце освіти серед пріоритетів сталого розвитку суспільства	125
СИДОРЕНКО Ірина Актуалізація цінностей самовираження у постіндустріальному суспільстві	126
СИДОРУК Галина Means of expressing lexico-gramatic forms of modality in english scientific and technical texts: translation approach	127
СКАЛЬСЬКА Дарія Філософські настанови в підготовці фахівців третього рівня освіти нафтогазового профілю	129
СМИРНОВА Катерина Розвиток інноваційного потенціалу студентів у сучасному ЗВО... ..	130
СОЛОВЙОВА Олена The development of creative potential of future language teachers at home reading classes	130
СОЛОДОВНИК Анна Конвергенція технологій та дивергенція варіантів можливого майбутнього	131
СОПІВНИК Руслан Морально-етичні засади професійної діяльності педагогів аграрних закладів вищої освіти	132
СПІВАКОВА Інна Сутність інноваційного розвитку сучасного вчителя	134
СТОРОЖУК Світлана, ДАНИЛОВА Тетяна Наративи модерної освіти очима постмодерністів	135
ТАРАСЕНКО Ростислав Вивчення способів формування електронних термінологічних баз у системі інформаційно-технологічної підготовки перекладачів	136
ТКАЧЕНКО Володимир Українська вища освіта на міжнародному ринку освітніх послуг: поточний стан та перспективи	138
ТКАЧЕНКО Ірина Проблеми ресоціалізації та рівня підготовки ув'язнених виховних колоній до складання зовнішнього незалежного оцінювання	140
ТРУТЕНЬ Аліна Зарубіжний досвід виховання ціннісного ставлення до водних ресурсів у студентів аграрних закладів вищої освіти	142
ХАЙДАРОВА Лілія Програмне забезпечення дистанційної освіти в умовах інформатизації.....	143
ХВІСТ Вікторія Нові тенденції в освітній політиці в 90-х рр. XX ст.	144
ХОДОС Євген Рівний доступ до якісної освіти засобами SMART-технологій	146
ХОДУТІНА Тетяна Порівняльна характеристика офіційно-ділового стилю англійської та української мов	147
ЧИЖ Іван Педагогіка творчості: вчимося журналістики	148
ШАМНЕ Анжеліка Психологічні аспекти управління професійним становленням майбутніх педагогів ЗВО.....	152
ШЕВЧУК Марина, СИДОРЕНКО Ірина Етико-економічна складова ринку праці	153
ШИНКАРУК Василь Окремі аспекти забезпечення якості вищої освіти	154
ШИНКАРУК Лідія Запровадження систем менеджменту якості вищої освіти	156
ШИНКАРУК Олександра Формування нормативно-правової бази вищої освіти в Україні .	157
ШУМИГОРА Людмила Моделювання освітнього середовища університету як педагогічна проблема	158
ШУТЕНКО Андрій Оцінка якості вищої освіти: зарубіжний досвід	160
ЮЗИК Марія Особливості підготовки вчителя початкової школи в університеті імені Я. А. Коменського	161
ЯКУШКО Катерина Тематика іншомовних розмовних ситуацій електротехнічного спрямування	163
ЯРЕМЕНКО Наталія Психолого-педагогічні особливості професійної компетентності викладача іноземної мови у закладах вищої освіти	163
ЯРМОЛЬЧУК Тарас Місце цифрової компетентності у системі ключових компетентностей фахівців ІТ напряму.....	165

ПІДГОТОВКА ПЕРЕКЛАДАЧІВ ДО РОБОТИ З МЕРЕЖЕВИМИ ТЕХНОЛОГІЯМИ ПРЕДСТАВЛЕННЯ ТЕКСТІВ ТА ІНФОРМАЦІЇ

Сьогодні небагато люди регулярно читають довгі тексти. Згідно з дослідженням, проведеним компанією Microsoft у 2015 році, тривалість концентрації уваги людини вже скоротилася з 12 до 8 секунд. Тому питання написання й представлення інформації, у тому числі й у вигляді текстів, набуває останнім часом дедалі більшого значення, і це у повній мірі стосується майбутніх перекладачів, які можуть бути задіяні у здійсненні локалізації веб-сайтів та інших матеріалів, розміщених у мережі Інтернет.

Традиційними засобами представлення інформації є, зокрема, такі форми:

- текстові (книги, газети, журнали, флаєри, листи);
- зображення (картини, фотографії);
- аудіо (музика, радіо, телефон);
- відео (кіно, телебачення).

Мультимедіа використовують піктограми, шрифти, мову, зображення, аудіо + відео тощо.

Варіанти представлення інформації в Інтернеті є такими:

- усі традиційні засоби масової інформації;
- текстові (чати, форуми, веб-сайти, блоги/мікроблогування, миттєві повідомлення, соціальні мережі, електронні книги);
- зображення (зображення плати, соціальні мережі, хостинг зображень);
- аудіо (MP3, аудіопотоки, Peer-to-Peer File Sharing, VoIP);
- фільми (MPEG-{1,2,4}, IP-телебачення, збережений потік (Stored Streaming), потокове передавання даних (Live Streaming));
- комбіноване представлення інформації (наприклад, Інтернет-відеоігри (Online Video Games)).

Мультимедіа (від поєднання «мультимедійний» + «медіа») передбачає використання кількох носіїв інформації. Мультимедіа класифікують таким чином:

- інтерактивні медіа;
- ЗМІ;
- дискретні та безперервні медіа за часом.

Дискретні медіа є незалежними за часом (потрібно лише один раз перенести символ). Прикладами можуть бути статичні зображення і текст.

Безперервні медіа залежать від часу, під час представлення інформації зазначається час, представлення змінюється з часом, необхідно постійно представляти символи. Прикладами є відео й аудіо (голос, музика, звукові послідовності, звукові сигнали), субтитри, прокрутка тексту (послідовність тексту).

Інтерактивні та комунікаційні засоби масової інформації передбачають, що користувач є не просто пасивним споживачем інформації, але й може брати активну участь у процесі комунікації. Такі види медіа використовуються в основному для спілкування. Прикладами є, зокрема: Онлайн-відеоігри, MMOs, чати, Миттєві повідомлення, VoIP, відеозв'язок тощо.

Розміщення засобів масової інформації в Інтернеті означає передачу цифрового контенту через мережу. При цьому здійснюється обробка великого обсягу даних. Передача інформації засобів масової інформації має зберегти зміст якомога вірніше у відповідності до оригіналу.

Авторами контенту можуть бути корпорації, спільноти, а також окремі індивіди. Наприклад, у створенні аудіо/відео-контенту беруть участь кіностудії, продюсерські компанії, радіо, телебачення, користувачі YouTube.

Створення контенту, зокрема, й мовного, регулюється низкою організацій, до компетенції яких належать питання стандартизації. Організаціями стандартизації є такі:

- ISO (International Organization for Standardization) – Міжнародна організація зі стандартизації, яка здійснює координацію національних організацій стандартизації;

- IEC (International Electrotechnical Commission) – Міжнародна електротехнічна комісія; рада, яка координує електронні стандарти;
- ETSI (European Telecommunications Standards Institute) Європейський інститут стандартів телекомунікацій;
- Ecma International (CD-ROM, ECMAScript, JSON);
- MPEG (Moving Picture Experts Group) – займається відеостандартами й ліцензуванням патентних пулів;
- ITU – International Telecommunication Union – Організація ООН - MCE-R: регулювання радіослужб - MCE-T: стандарти телекомунікацій;
- 3GPP (Third Generation Partnership Project) – Специфікація мобільного зв'язку (GSM, UMTS, LTE, LTE-A тощо).
- IETF (Internet Engineering Task Force) – Відкрита організація (кожен може приєднатися) – всі стандарти Інтернету;
- W3C (World Wide Web Consortium) – Веб-стандарти (зокрема, HTML).

Багато розробок у Інтернеті та мультимедіа сьогодні відбуваються за межами стандартизації, й іноді згодом стандартизуються – наприклад. WebM, Opus, Theora, SPDY (HTTP / 2).

Таким чином, різноманіття способів та форм представлення інформації в локальних та глобальних комп'ютерних мережах потребує акцентування змісту професійної підготовки майбутніх перекладачів на сучасних методах та засобах роботи щодо їх підготовки із зазначеними видами діяльності.

АЛЕКСЕЄНКО Марія

(науковий керівник – доцент Омельченко Людмила)

МОТИВАЦІЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ВИКЛАДАЧІВ ЯК УМОВА ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ ОСВІТИ В ЗПТО

Педагогічна діяльність явище досить складне. Здійснення її забезпечується усіма елементами ієрархічної структури людини: фізіологічним, психічним, соціальним. Психологічна теорія в структурі діяльності виокремлює декілька рівнів. Основоположним поняттям зазначеної ієрархії є дія. Дія в загальній психології трактується як процес, спрямований на реалізацію мети. Вона завжди викликана певними мотивами. Для реалізації будь-якої діяльності, зокрема й педагогічної, необхідна система мотивів – мотивація. А отже, для успішного виконання професійної педагогічної діяльності викладачеві необхідно сформувати актуальну мотивацію. Вона становить собою систему особистісних стійких утворень, а також ситуативних чинників (такими є етичні й компетентнісні вимоги до діяльності педагога, настанови, розпорядження, накази, а також очікування та побажання керівника ЗПТО до надання педагогічними працівниками освітніх послуг).

Зі сказаного випливає, що мотиваційний аспект управлінської діяльності набуває особливого значення в системі освітнього менеджменту. Це підтверджується останніми тенденціями розвитку професійно-технічної освіти України, реформами, що передбачають запровадження інноваційного підходу до навчання та виховання учнів. Успіх у справі реформування залежить не лише від здібностей, знань та вмінь учителів і майстрів виробничого навчання, а й від рівня сформованості їхньої мотивації. Адже загальновідомим є той факт, що нерідко приблизно однакові за ресурсними можливостями педагогічні колективи мають різний рівень успішності педагогічної діяльності. Це насамперед зумовлюється рівнем мотивації діяльності педагогічних працівників. Тому очевидним і закономірним є підвищення уваги як науковців, так і практиків освітнього менеджменту до зазначеної проблеми.

Особливо гостро постає зазначена проблема в ситуації конкуренції, що виникла останнім часом між професійно-технічними навчальними закладами України, та зниження рівня забезпечення (ЗПТО переведені на бюджет місцевих громад). Отже, саме мотивація педагогів може стати єдиним ресурсом, що дасть змогу втриматися професійно-технічним училищам на освітній царині України.

ФОРМУВАННЯ МАТЕМАТИЧНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ У СТУДЕНТІВ АГРАРНИХ УНІВЕРСИТЕТІВ

Компетентнісний підхід у навчанні є стратегією сучасної освіти, бо сучасні соціально-економічні умови вимагають від фахівця будь-якої галузі володіння “дієвими знаннями”. Математична підготовка студентів в аграрних університетах є невід’ємною складовою процесу навчання, яка сприяє творчому розвитку особистості та формує математичну компетентність фахівця.

Проблематикою математичної компетентності займалися у своїх наукових працях В.В.Ачкан, І.А.Акуленко, Г.П.Бевз, М.І.Бурда, Б.В.Гніденко, І.М.Зінченко, М.Я.Ігнатенко, С.А.Раков, З.І.Слепкань, Г.І.Саранцев, Н.А.Тарасенкова, Є.Н.Турецький, Л.М.Фрідман, О.Є.Хвостенко та ін. С. А. Раков [1, с. 15] визначив, що “математична компетентність – це вміння бачити і застосовувати математику в реальному житті, розуміти зміст і метод математичного моделювання, вміння будувати математичну модель, досліджувати її методами математики, інтерпретувати отримані результати, оцінювати похибку обчислень”. В. Г. Плахова [2, с. 134] математичну компетентність студентів-математиків визначає “як: психологічну готовність застосовувати математичні знання для розв’язку актуальних математичних наукових проблем; досвід застосування знань в професійній математичній діяльності; впевненість у власних можливостях успішно використовувати математичні методи для розв’язку наукових математичних задач в майбутній професійній діяльності; бажання та готовність до пізнання нового, що виходить за рамки буденної діяльності”.

Тому метою розвитку математичної компетентності в процесі навчання вищої математики є формування математично грамотного студента, здатного швидко орієнтуватися в сучасному світі, приймати обґрунтовані рішення й вирішувати проблеми на основі отриманих знань, умінь і навичок. Основними цілями формування математичної компетентності студентів аграрних університетів є:

- 1) формування особистості студентів, розвиток їх інтелекту й здібностей до логічного та алгоритмічного мислення, характерних для математичної діяльності та вміння застосовувати набуті знання на практиці і в професійній діяльності;
- 2) уміння виявляти розуміння вищої математики як набору інструментів, який необхідний у вивченні інтегрованих предметів, предметів для продовження навчання та в майбутній практичній діяльності;
- 3) формування уявлень про вищу математику як форму опису і методу пізнання дійсності;
- 4) використання інформаційно-комунікаційних технологій для розвитку математичного мислення й розуміння, розв’язувати математичні задачі та робити оцінку достовірності отриманих результатів.
- 5) навчання основним математичним методам, які необхідні для аналізу та моделювання процесів та явищ для пошуку оптимальних розв’язків;
- 6) уміння представляти математичні дані в усній, цифровій формі, графічно або символічно, інтерпретувати їх та робити висновки шляхом їхнього аналізу;

Головна ідея компетентнісного навчання вищої математики полягає в тому, що до особистісного успіху приведе досвід самостійного розв’язання задач, а не великий обсяг знань, хоча він також важливий і є підґрунтям формування математичної компетентності у студентів. Тому необхідно показувати студентам зв’язок навчальної дисципліни з задачами практичного застосування знань з вищої математики. Наведемо приклади компетентісно – орієнтованих задач:

- 1) Експериментально встановлено, що вартість експлуатації комбайна, який рухається зі швидкістю v км/год., t грн./год. З якою швидкістю повинен рухатися комбайн, щоб вартість збору зернових з 1 га була найменшою?

2) Три людини протягом дня користувалися мобільним зв'язком. Перший дзвонив увечері, Другий дзвонив вдень по збільшеному на 50% тарифу, Третій дзвонив у нічний час зі знижкою 75%. Всі вони говорили по 5 хвилин на один номер на загальну суму 66 грн. Скільки має заплатити кожен?

3) Чисельність популяції бактерій описується функцією $y(t)$. Знайти швидкість зростання бактерій. У який момент часу ця швидкість є максимальною?

Таких задач у підручниках і посібниках небагато. Тому для реалізації компетентнісного підходу через задачі єдиним виходом для викладачів є складання компетентнісно-орієнтованих задач самостійно.

Формування математичної компетентності студентів стимулює викладачів до використання діяльнісних технологій, фактично викладач має створити умови для «розвиваючого середовища», в якому забезпечуватиметься повномасштабне формування у студентів їх інтелектуальних, логічних, аналітичних та інших здібностей.

Література

1. Раков С. А. Математична освіта: компетентнісний підхід з використанням ІКТ : монографія. Х. : Факт, 2005. 360 с.

2. Плахова В. Г. Математическая компетенция как основа формирования у будущих инженеров профессиональной компетентности // Известия Российского государственного педагогического университета им. А. И. Герцена. 2008. № 82-2. С. 131-136.

АСАТУРОВ Сергій

КОЛЕКТИВНЕ Й ОСОБИСТІСНЕ У ВИХОВАННІ ФАХІВЦІВ-МІЖНАРОДНИКІВ: ЗГАДУЮЧИ А. С. МАКАРЕНКА

Перше питання, що ми маємо його поставити задля розкриття названої проблеми: де, в якому напрямку рухається наша педагогіка взагалі і педагогіка підготовки фахівців соціогуманітарного профілю, до якого належать і бакалаври з міжнародних відносин, зокрема ?

Оскільки державі є потрібні не просто фахівці із міжнародних відносин, а й насамперед висококваліфіковані спеціалісти-патріоти, свідомі завдань відстоювання авторитету держави у глобальному міжнародному середовищі, поставлене питання набуває й політичного забарвлення і вимагає від викладачів, крім іншого, й політичної чутливості у підготовці молоді, а це, в свою чергу, є однією із суттєвих ознак педагогічної кваліфікації викладачів ЗВО.

При цьому на врахування заслуговує розуміння того незаперечного факту, що за всієї цільності людини, в тому числі людини юної й молоді, молодь є абсолютно різною, а загальні й індивідуальні якості особистості студента переплітаються, буває, геть заплутаним чином.

З цього виникає щонайменше два застереження: перше це намагання втиснути студента у стандартний шаблон, виховуючи вузьку низку людських типів, по друге, це безперспективне, з нашого погляду, намагання пасивного потурання кожному індивідові, так би мовити гіпертрофований «індивідуальний» підхід.

Ясно, що ані перший, ані другий підходи не можуть бути взяті так би мовити, на озброєння сучасної вітчизняної педагогічної науки. Завданням є, нашим переконанням, створення такого метода підготовки, зокрема й фахівців-міжнародників, що він, будучи загальним і єдиним, надавав би одночасно можливість кожній окремій особистості розвивати у собі особливе, зберігаючи власну індивідуальність.

Об'єктом виховної роботи за такого підходу має бути передусім студентський колектив. Виховуючи окрему особистість, треба думати про виховання усього колективу. На практиці обидві ці завдання мають вирішуватись тільки спільно як один педагогічний засіб. Кожна мить впливу на особистість має стати одночасно й моментом впливу на колектив і навпаки.

І кожний студент-міжнародник і студентський колектив мають бути першочерговими цілями виховної роботи, при тому що і колектив і кожний його член мають володіти певними загальними якостями, що вони визначаються соціальним характером взаємовідносин у суспільстві і вимогами майбутньої професії.

В нашому випадку колектив має об'єднувати студентську молодь не тільки загальними метою й цілями фахової підготовки і спільною працею, але й спільною організацією навчання як невід'ємної складової частини загальної підготовки і майбутньої праці.

В цьому контексті а перший план виходить така складова галузь підготовки фахівця, як дисципліна. Нашим переконанням, час відмовитись від погляду на дисципліну лишень як на один із багатьох атрибутів людини, чи тільки як на один із методів чи одну із форм виховання. Дисципліна має нарешті стати не суто технічною, а передусім моральною категорією.

Викладені у цих тезах положення на загаль так чи інакше відомі і розглядаються вітчизняною педагогічною наукою. Але стосовно завдань підготовки фахівців з міжнародних відносин вони, по-перше, не супроводжуються точними дослідженнями саме проблем колективу, що вони потребують спеціального дослідження, а, по-друге, практично не торкаються питань взаємовпливів особистості і колективу у підготовці висококваліфікованих кадрів дипломатичних і загалом державних службовців відповідного напрямку підготовки, що є, на наш погляд, нагальним завданням теперішнього стану завдань країни на міжнародній арені.

Література

1. Макаренко А. С. Цель воспитания // Макаренко А.С. Педагогические сочинения в восьми томах. Том 4. Педагогические работы 1936-1939.

БАБЕНКО Олена, ГАЙДА Анна

КРЕАТИВНИЙ ПЕРЕКЛАД ЯК ОСНОВНИЙ ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ ІНШОМОВНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ

Особливості сучасної професійної комунікативної підготовки майбутнього філолога зумовлені інтеграційними процесами в суспільстві, глобалізацією та доступом до інформаційних всесвітніх мереж, підвищенням попиту на кваліфікованих фахівців у сфері міжнародних зв'язків, перекладу і туризму.

Мовні бар'єри при цьому долаються шляхом вивчення іноземних мов усе більшою кількістю людей, – з одного боку, та посиленням ролі перекладачів, – з іншого. Перекладач – це посередник, необхідна ланка в міждержавних та міжкультурних зв'язках. Його роль постійно зростає й буде зростати далі.

Креативний переклад – це основний засіб, спрямований на формування іншомовної комунікативної компетентності майбутніх філологів. Удосконалення професійного рівня філолога, потреба в оригінальності, само актуалізації, формування комунікативних стратегій, збагачення інтелектуального та культурного потенціалу сприятимуть утвердженню особистості, розвитку і здібностей.

Діяльність перекладача відрізняється від будь-якої діяльності специфікою своїх завдань, засобами, способами, психологічними труднощами та змістом. Умови, в яких здійснюється професійна діяльність, потребують формування й розвитку в перекладачів особистісних якостей, таких як: комунікативні здібності, розвинута пам'ять, гнучке мислення, творчість, інтуїція, уява, швидкість реакції тощо.

Нині, коли характерною рисою науки є підвищений інтерес мовознавців до проблеми перекладу, методика його викладання потребує ретельного доопрацювання, і розвиток у студентів перекладацької компетенції (ПК) є одним із важливих та складних завдань, що стоять перед викладачами вищих навчальних закладів. Варто пам'ятати, що без правильно організованих вправ неможливо опанувати навчальними та практичними вміннями та навичками. Щодо системи вправ для навчання перекладу, то можна сказати, що це питання

потребує детального доопрацювання. За останні роки з'явилася низка праць, автори яких виконали значний обсяг роботи, намагаючись скласти перелік видів вправ для навчання перекладу як спеціальності. Так, Т. В. Ганічева пропонує вправи для навчання усного послідовного перекладу та перекладу з аркуша: *підготовчі, операційні, цілісні*; Л. К. Латишев виокремлює вправи для навчання перекладу: *доперекладацькі, змішані, перекладацькі*; В. Н. Комісаров розрізняє *доперекладацькі та перекладацькі вправи для навчання писемного та усного перекладу*; Т. Д. Пасічник класифікує *вправи для навчання писемного двостороннього перекладу комерційних листів: вправи на формування навичок і вмінь та вправи, націлені на вдосконалення вказаних вище умінь*. Зважаючи на те, що система вправ для формування ПК має включати вправи, метою яких є формування навичок перекладу, а також вправи, призначені для включення сформованих навичок до структури перекладацьких умінь, у нашому дослідженні ми брали за основу систему вправ, розроблену Л. М. Черноватим. Ця система, на нашу думку, є найбільш повною та детальною.

Система вправ для формування ПК за Л. М. Черноватим включає до себе три типи її підсистем: А – підготовчі вправи, Б – вправи для формування навичок перекладу, В – вправи для включення сформованих навичок до структури перекладацьких умінь.

Отже, усний і письмовий переклад потребують від перекладача великих зусиль, а вищезазначені вправи на кожну групу формують у студента навички та вміння (зокрема, креативні), які він застосовуватиме в своїй майбутній діяльності.

БАБИЧ Уляна

СУТНІСТЬ ПОНЯТТЯ «МІЖКУЛЬТУРНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ»

Сучасний етап розвитку суспільства та орієнтація системи вищої освіти на компетентнісний підхід передбачають відповідні зміни у підготовці студентів-філологів. Формування міжкультурної компетентності філологів зумовлено потребою у висококваліфікованому фахівці з високим рівнем культури спілкуванні толерантності.

Поняття компетентності стало актуальним, оскільки на думку вчених, компетентність є тим індикатором, що дозволяє визначити готовність фахівців до своєї професійної діяльності, формування у них професійно-значущих особистісних якостей, тобто професіоналізму [5, С. 2–9].

Багато дослідників займалися з'ясуванням сутності понять «компетенція», «компетентність», «міжкультурна компетентність». Ці поняття походять з латині й означають: *competentia* – узгодженість, відповідність, а *competo* – відповідати, бути гідним, здатним. Проте потрібно розрізняти ці два поняття, а саме «компетенція – коло повноважень», а «компетентність – обізнаність, кваліфікованість». Поняття компетентності застосовується для педагогічної діяльності, оскільки в педагогіку воно прийшло з появою стратегії та концепції модернізації освіти [2; 5, с. 2–9].

Зязюн І. А. вважає, що «компетентність як екзистенціальна властивість людини є продуктом власної життєтворчої активності людини, ініційованої процесом освіти» [4, с.11]. «Компетентність, як властивість індивіда, існує в різних формах – як високий рівень умілості, як спосіб особистісної самореалізації (звичка, спосіб життєдіяльності, захоплення), як деякий підсумок саморозвитку індивіда, форма вияву здібностей тощо» [1, с.17].

Розглянемо сутність поняття «міжкультурної компетентності». Так, з точки зору О. Садохіна, міжкультурна компетентність є сукупністю знань, навичок і вмінь, за допомогою яких людина може успішно спілкуватися з партнерами-представниками інших культур як на побутовому, так і на професійному рівні [4, с. 133].

Т. Овсянникова розуміє міжкультурну компетентність як здатність ефективно здійснювати міжкультурну взаємодію, виступаючи в ролі посередника між представниками своєї та іншої культури, усвідомлюючи себе представником певної етнічної спільноти, нації і всього людства і сприймаючи ситуацію міжкультурного діалогу як обов'язкову умову самореалізації і взаємозбагачення представників різних культур [3, с. 153].

Отже, міжкультурна компетентність є важливим індикатором культурного пристосування, ключовим видом компетентності, яка гарантує виживання в новому, різноманітному світі. Стає очевидною необхідність не тільки її вивчення і дослідження, а й розвитку міжкультурної компетентності в сучасного студента-філолога. Такий процес кількісних і якісних змін особистості студента сприяє подоланню стереотипного мислення, запобігання упереджень і конфліктів між соціальними групами. Багато сучасних педагогічних розробок підкреслюють, що міжкультурну компетентність можна розглядати сьогодні як одну з ключових кваліфікацій сучасного типу особистості.

Література:

1. Зязюн І. А. Філософія поступу і прогнозу освітньої системи // Педагогічна майстерність: проблеми, пошуки, перспективи: Монографія. К.: РВВ ГДПУ, 2005. С. 10-18
2. Кучай А. В. Формирование информационной компетенции – одна из ведущих задач подготовки будущего учителя // Вектор науки Тольяттинского государственного университета. Серия: “Педагогика и психология”. 2010. № 1(1). С. 23-25.
3. Овсянникова Т. В. Педагогические условия формирования межкультурной компетентности студентов // Вектор науки ТГУ. 2011. №2 (5). С. 152-155.
4. Садохин А. П. Межкультурная компетентность: понятие, структура, пути формирования // Журнал социологии и социальной антропологии. 2007. Том X. №1. С. 125-139
5. Ситник О. П. Професійна компетентність вчителя // Управління школою. 2006. № 14. С. 2-9.

БАБІЙ Софія

(науковий керівник – доцент Савицька Інна)

ПОТЕНЦІЙНА НЕБЕЗПЕКА ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ

Штучний інтелект і його можливі загрози нині є однією з актуальних тем сучасної філософії та інших наук. Після заяви британського вченого Стівена Хокінга про небезпеку створення штучного інтелекту для людства, дискусії щодо цієї проблеми активізувалися останнім часом. Деякі вчені занепокоєні тим, що в результаті розвитку технологій виникнуть нові ризики, які поставлять під загрозу існування людського виду у цілому. Серед таких небезпек виділяють штучний інтелект. *Метою цієї роботи* є визначення наслідків штучного інтелекту та проблем його потенційної небезпеки.

У сучасному світі під штучним інтелектом розуміють здатність автоматичних систем брати на себе функції людини, вибирати та приймати оптимальні рішення на основі раніше отриманого життєвого досвіду та аналізу зовнішніх впливів. За визначенням Вікіпедії, штучний інтелект – це розділ комп'ютерної лінгвістики та інформатики, що формалізує завдання, які нагадують справи, що виконує людина. Іншими словами, комп'ютер робитиме те, що донедавна виконували ми. Це поняття запровадив професор Дартмутського коледжу Джон МакКарті ще в 1956 році.

Починаючи з середини ХХ ст Ален Н'юел, Герберт Саймон і Марвін Мінський прогнозують швидке створення інтелектуальних машин, які будуть «розумніші» за людину [1]. Науковці, інвестори та підприємці, які беруть участь у дослідженнях штучного інтелекту, попереджають про його небезпеку. Вони пояснюють це тим, що інтелектуальні здібності машин можуть перевершити інтелектуальні здібності людей, що їх створили. Йдеться про побоювання щодо ефекту, який можуть чинити ці машини на робочу зайнятість і навіть на виживання людства в довгостроковій перспективі.

Відомо, що про небезпеку штучного інтелекту часто висловлювався відомий нам британський фізик-теоретик, С. Хокінг. Вчений застерігав світ від реалізації пророцтва культового фільму 1984 р. «Термінатор» режисера Джеймса Кемерона. С.Хокінг неодноразово зазначав, що побоюється систем, розвиток яких не визначений жорсткими рамками [3]. До

того ж. Ілон Маск, співзасновник ракетобудівної компанії «SpaceX» і компанії з виробництва електромобілів Tesla, який входить в раду наукових керівників «Інституту майбутнього життя», разом зі Стівеном Хокінгом і актором Морганом Фріменом, заявив, що неконтрольований штучний інтелект є потенційно більш небезпечним, ніж ядерна зброя [2]. Я переконана в тому що, нам потрібно бути обережними зі штучним інтелектом, адже він є найсерйознішою загрозою для існування людства. Однак, вчені відзначають і позитивні результати дослідження штучного інтелекту. До них відносяться: розпізнавання мови, самохідні транспортні засоби тощо [3]. Вже сьогодні в багатьох країнах люди користуються технологічними новаціями, які свідчать про наближення ери штучного інтелекту: безпілотні автомобілі; голосові; технологічне наповнення так званого розумного будинку тощо.

Навіть є перші розробки, які дозволяють за допомогою штучного інтелекту самостійно керувати функціоналом розумного будинку. Проте питання, яким стане це майбутнє, турбує все більшу кількість людей. Вчені з Франції, США висловлюють абсолютно протилежні точки зору з цього питання. Дослідник з університету Вайомінга Джеф Клан (Jeff Clune) вважає, що в майбутньому буде створений штучний інтелект, що найменше такий, що не поступатиметься людству, нехай навіть на це підуть цілі століття. Проте, Жан-Батист Муре (Jean-baptiste Mouret), з центру французького науково-дослідного інституту «INRIA» (Institut national de recherche en informatique et en automatique), не згоден зі своїми колегами. Він вважає, що прогрес в окремих сферах (наприклад: розпізнавання обличчя) ще не говорить, що ми близькі до створення просунутого штучного інтелекту. В той же час, подальший розвиток штучного інтелекту піде лише на користь людству, адже існуючі автономні системи недостатньо розумні, щоб приймати правильні рішення в складних ситуаціях. В той же час професор Оксфордського університету Нік Бостром вважає, що зараз самий час подумати про забезпечення безпеки штучного інтелекту. Цей виклик прийняли розробники багатьох компаній світу. У Великій Британії, в Кембриджському університеті (University of Cambridge) планують створити Центр з вивчення глобальних ризиків Centre for the Study of Existential Risk (CSER). Центр буде складатися з учених – філософів і інженерів. Команда буде вивчати технології, що розвиваються та встановлювати, чи є небезпечним їх вплив на людство. Ключовим моментом вивчення буде оцінка створення штучного інтелекту та аналіз вірогідності того, що цей винахід не позбавиться від людства, просто переставши в ньому мати потребу [3]. Немає підстав не брати до уваги думки світових авторитетів у галузях, які передбачають тією чи іншою мірою застосування штучного інтелекту, щодо наявності його загрози людству. Невідомо, чим може все закінчитися. Або людство підкорятиме простори космосу, поки роботи виконуватимуть їхню роботу, або ж тікати на недавно представленому космічному кораблі Ілона Маска для колонізації людей на Марс від повстання роботів, яких неможливо перемогти.

Отож, загальним є підхід, що без застосування систем штучного інтелекту неможливий розвиток технологічного прогресу, інтелектуальних машин має продовжуватися. Разом з тим, більшість дослідників уникають однозначних прогнозів щодо розвитку подій у цій сфері, проте, саме на цьому має бути зосереджена увага вчених. Головною проблемою, є не створення ефективних систем штучного інтелекту, а насамперед відсутність нових підходів до створення системи контролю. Я вважаю, що безпека штучного інтелекту має бути пріоритетом в його розробці і варто подумати про забезпечення безпеки штучного інтелекту.

Література

1. Штучний інтелект може бути більш небезпечним, ніж ядерна зброя – вчені. URL: http://polit.ru/article/2012/12/16/ai_fears доступу:// [www.unian.ua / science/1031028-shtuchniy-intelekt-moje-buti-bilsh-nebezpechnim-nij-yad](http://www.unian.ua/science/1031028-shtuchniy-intelekt-moje-buti-bilsh-nebezpechnim-nij-yad)
2. Вчені бояться, що штучний інтелект може стати небезпечнішим за ядерну зброю. URL: http://tsn.ua/nauka_it/vcheni-boyatisya-scho-shtuchniy-intelekt-mozhe-stati-nebezpechnishim-za-yadernu-zbroyu-402283.html
3. Сценарий терминатора. Опасен ли искусственный интеллект. URL: <http://nv.ua/publications/uchenie-predosteregli-ob-opasnostyah-iskusstvennogo-intellekta.html>

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ПІДГОТОВКИ ПЕРЕКЛАДАЧІВ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ: ЗАРУБІЖНИЙ ТА ВІТЧИЗНЯНИЙ ДОСВІД

Враховуючи сучасні світові тенденції до розвитку освітньої системи та її оновлення, взаємодії та поєднання культурних, політичних та економічних систем, сфера перекладу зайняла провідне місце в системі міжнародного зв'язку. Сучасний фахівець з перекладу повинен володіти кваліфікаціями та компетентностями, що відповідатимуть новим професійним вимогам сучасного перекладацького ринку. Враховуючи це, постає необхідність у розробці та впровадженні спеціальних курсів навчання перекладу, оновленні навчальних посібників та програм. Методика викладання перекладу має численну кількість проблем, що потребують вирішення та знаходиться в процесі становлення. Існує безліч чинників, що впливають на освіту професійних кадрів та її реформування.

Можна вважати успішним формування перекладацьких компетентностей, якщо завдання вищої освіти відповідають вимогам до якості навчання. Оскільки в Україні на даний момент не розроблено державного стандарту із “Перекладу” щодо проблеми формування та реалізації мети навчання, необхідно проаналізувати зміни в процесі та змісті вищої освіти перекладачів у світі та врахувати позитивний досвід країн, що посідають перші позиції в підготовці кваліфікованих перекладачів, через що мають якісний та розвинений ринок перекладацьких послуг.

Метою даного дослідження є аналіз програм підготовки перекладачів в закладах вищої освіти розвинених англomовних країн світу та можливості впровадження позитивного досвіду професійної підготовки перекладачів країн світу у навчальний процес вищої школи України.

Професійна підготовка майбутніх перекладачів в більшості англomовних країн світу здійснюється за двома типами навчальних програм: здобуття ступеня (освітньо-кваліфікаційного рівня) бакалавр, магістра, що передбачає навчальну програму тривалістю 5 років; магістерські програми тривалістю 2 роки (інколи 1 рік) для студентів, що вже отримали ступінь бакалавра в певній галузі знань.

У *Великій Британії* фахова підготовка перекладачів, як усних, так і письмових в більшості випадків здійснюється за незалежними магістерськими програмами. П'ять університетів Англії, такі як Херріот-Уот, Салфорд, Бат, Брадфорд та Вестмінстер надають класичну професійну перекладацьку освіту. Навчання в магістратурі складає один рік та поділяється на три триместри. Впродовж перших двох триместрів здійснюється спеціалізація з письмового та усного перекладу. З кінця першого триместру студенти мають можливість підкріплювати свої знання практикою, беручи участь у тренінгах, а також у діяльності міжнародних організацій (наприклад, ЮНЕСКО та ООН). Останній триместр присвячується написанню магістерської дисертації з теорії і практики перекладу або здійсненню науково-практичної роботи в якості перекладу тексту. Вступ до магістратури можливий лише за умови високої мовної підготовки та наявності ступеня бакалавра з іноземної мови (філології).

Професійна підготовка перекладачів в *Канаді* базується на жанровій спеціалізації за спеціальностями письмового перекладача, судового перекладача, термінолога та перекладача конференцій. В Канаді налічується 11 університетів (наприклад, Університет Оттави, Йорк в Торонто) по підготовці майбутніх перекладачів, які входять до складу Канадської Асоціації шкіл перекладу (Canadian Association of Schools of Translation – CAST). Професійна підготовка усних перекладачів здійснюється на базі магістерських програм. Перекладачі спільно спеціалізуються на перекладі в тематичних галузях (економічній, юридичній, медичній, художній та ін.). Серед прогресивних заходів реформування фахової підготовки перекладачів є створення комітетів для вдосконалення навчальних програм ЗВО, для проведення та організації семінарів і курсів для забезпечення інтересів представників перекладацьких підгруп.

Враховуючи те, що в *США* відсутні нормативні документи, що визначають кваліфікаційні напрями фахової підготовки перекладачів на державному рівні, обов'язковою

вимогою є відмінне володіння щонайменше двома іноземними мовами та наявність ступіня бакалавра з майбутньої професійної галузі роботи. В системі вищої освіти США головне місце займають програми професійної підготовки перекладачів спеціалізованої галузі (медицина, юридичні науки, література та інші). Провідні університети США, що готують перекладачів – Массачусетський технологічний університет, Каліфорнійський університет, Гарвардський університет та інші.

Враховуючи вищевикладене можемо зробити *висновок*, що як в Україні, так і в розвинутих англomовних країнах світу перекладацькі програми передбачають навчання на базі розвитку загальнолінгвістичної компетентності впродовж 3-4 років, а вже потім формується перекладацька компетенція у відповідній галузі професійної діяльності.

До основних *відмінностей* професійної підготовки перекладачів України та розвинутих англomовних країн світу можна віднести наступне:

1) В англomовних країнах світу популярними є навчання за магістерськими програмами підготовки перекладачів. Це пояснюється тим, що в межах нефілологічних програм фахової підготовки студентами інтенсивно вивчаються іноземні мови. Студенти значно розширюють межі своєї професійної діяльності продовжуючи навчання на здобуття рівня магістра з перекладу.

2) Характерною ознакою магістерських програм є їх фахова спеціалізація. Такі програми орієнтовані на конкретні потреби ринку перекладацьких послуг, а також на конкретні спеціалізовані дисципліни.

Враховуючи це, вважаємо за необхідне Україні перейняти позитивний досвід розвинутих країн світу та розмежити навчання за спеціалізацією (професійна галузь), видом перекладу (усний та письмовий), а також підкріпити теоретичне навчання більшим обсягом практичної діяльності.

БАТЕЧКО Ніна

МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ МЕНЕДЖМЕНТУ ЯКОСТІ В КОНТЕКСТІ СУЧАСНИХ РЕАЛІЙ РОЗВИТКУ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Одним із можливих шляхів, що дозволить закладам вищої освіти вистояти в жорсткій конкурентній боротьбі на ринку послуг у сфері вищої освіти, яка досягла в Україні кульмінації, є розроблення та запровадження системи менеджменту якості. Водночас актуальним, на нашу думку, залишаються питання розроблення теоретико-методологічного підґрунтя цього процесу, зокрема з позицій системного підходу та синергетичного підходів.

Аналіз численних публікацій засвідчив зацікавленість науковців до зазначеної проблеми, забезпечення якості освіти як на державному, так і на регіональному рівнях (В.Г. Кремень, В.Г. Луговий, С.М. Ніколаєнко, В.О. Огнев'юк та ін.); методологічні аспекти та питання забезпечення якості освіти (К.В. Корсак, Т.О. Лукіна, В.А. Лунячек, С.О. Сисоєва, І.В. Соколова та ін.). Науковці доводять необхідність змін у якості вищої освіти в контексті сучасних процесів глобалізації, жорсткої конкуренції, інформатизації та адаптації освітньої сфери України до європейських стандартів.

У процесі запровадження менеджменту якості в університетах прикладами для наслідування можуть стати світові лідери промисловості, які досить тривалий час застосовують ефективні методи менеджменту якості та досягнення конкурентоспроможності, такі як, загальне управління якістю, управління проектами, прогнозування попиту, моделювання та ін.

Саме з загальних позицій менеджменту якості можна окреслити дефініційне поле менеджменту якості, і такий підхід, на наш погляд, цілком обґрунтований, оскільки на ринку освітніх послуг діють ті ж закони, що й на ринку матеріального виробництва чи надання послуг. Так, порівнюючи конкурентні пріоритети у промисловості та наданні послуг вищої освіти, Р. Чейз, Н. Еквілайн та Р. Якобс [1], зазначають, що при певній схожості існують і деякі відмінності (таблиця 1).

Таблиця 1

Конкурентні пріоритети у промисловості та наданні послуг вищою освітою

Конкурентні пріоритети	
Промисловість	Послуги вищої освіти
Якість продукції, відповідність встановленим вимогам	Якість підготовки випускника, відповідність встановленим вимогам законодавства і споживача
Надійність	Здатність випускника працювати безпомилково, його адаптованість до умов за місцем роботи
Своєчасне виконання замовлення	Потреба у випускниках відповідної спеціальності на ринку праці
Ціна	Вартість підготовки випускника
Швидкість виконання замовлення	Час підготовки випускника
Удосконалення продукції та впровадження нової	До- і післядипломне навчання, вдосконалення освітнього процесу, впровадження нових спеціальностей

Звертаючись до методології забезпечення якості вищої освіти, варто зосередити увагу на такому феномені як загальне управління якістю (Total Quality Management). Ціллю TQM є досягнення довгострокового успіху шляхом максимального задоволення запитів споживачів, співробітників організації і суспільства загалом.

Розглянемо систему менеджменту якості вищої освіти в контексті концепції TQM. Системне бачення менеджменту якості дозволить подолати труднощі у розробленні та забезпеченні системи менеджменту якості вищої освіти, зважаючи на складність та багатогранність цієї проблеми.

У нашому випадку, для подолання цієї складності у процесі систематизації менеджменту якості, доречно розглядати її як традиційну систему, що має такі властивості як цілісність, комплекс взаємодіючих елементів, структурність, ієрархічність та ін., так і динамічну систему зі зворотними зв'язками, взаємозалежністю системи та оточуючого середовища і наявністю нелінійних ефектів. Зауважимо, що оскільки освітній ринок освітніх послуг є відкритою економічною динамічною системою і характеризується поліфункціональністю, то і систему менеджменту якістю вищої освіти, ми теж можемо вважати відкритою системою, що має риси синергетичної системи. Втім, зауважимо, що саме бачення менеджменту якості вищої освіти, як відкритої, нелінійної системи, здатної до самоорганізації і обумовлює переваги TQM перед традиційним управлінням якістю.

Аналізуючи відмінності традиційного управління якістю та загального управління (TQM) зазначимо, що традиційне направлення лише на задоволення потреб споживача, у той час як TQM передбачає задоволення як потреб споживача, так і суспільства загалом. Зазначене вказує на властивість відкритості системи менеджменту якості, у той час коли традиційне управління носить характер замкненої системи. В контексті синергетичного підходу буде прогресивною розробка еволюційних моделей системи менеджменту якості вищої освіти та в поєднанні з концепцією TQM, уможливить довготривалий успішний управлінський вплив.

Таким чином, інтерпретація системи менеджменту якості вищої освіти як складової, відкритої системи, що ґрунтується на основних положеннях TQM та її впровадження в закладах вищої освіти та зміцнить позицію вищої освіти України у Європейському просторі вищої освіти.

Література

1. Чейз Р.Б., Эквилайн Н.Д., Якобс Р.Ф. Производственный и операционный менеджмент / пер. с англ. 8-е изд. М.: Издательский дом «Вильямс», 2001. 704 с..

ПРАКТИЧНА СПРЯМОВАНІСТЬ ІНШОМОВНИХ КОМУНІКАТИВНИХ СИТУАЦІЙ ДЛЯ ПЕРШОКУРСНИКІВ ФАКУЛЬТЕТУ ЗЕМЛЕВПОРЯДКУВАННЯ

На даний час важливо враховувати вимогу комунікативного спрямування учбового процесу під час вивчення іноземної мови за професійним спрямуванням на бакалавраті.

Нашою метою є представлення практичного досвіду розробки відповідної тематики розмовних ситуацій для першокурсників факультету землевпорядкування.

Вважаємо доцільним запровадити на початковому етапі занурення у іншомовне середовище певний перелік комунікативних ситуацій із зазначенням певних рольових функцій, властивих майбутнім землевпорядникам на першому курсі на кшталт «You are the first-year-student of Land Management Faculty. Prove the importance to study here to the senior pupil. Support your opinion with the arguments», «You are the land layer. Discuss the necessity of land reform with common unskilled person», «You are members of scientific Land Management society. Represent your scientific interest and describe the structure of your presentation», «You are the employer having to find the landscape manager. Discuss his functions and the necessary subjects to obtain adequate landscape manager's skills», «You are meeting foreign student in airport «Boryspil». Introduce yourself, ask about his current needs, show him a way to your University's hostel. Ask about his native town and country, its achievements in landscape management, the trend of studying, university, faculty, subjects and compare with your own ones».

Як показав власний педагогічний досвід, робота із створення діалогів на розглянуту тематику поглибила практичну спрямованість вивчення англійську мову за професійним спрямуванням та спростила адаптаційний період занурення в іншомовне середовище першокурсників факультету землевпорядкування.

БІДЮК Дмитро

MULTIDIMENSIONAL MODEL FOR TEACHING CHOREOGRAPHY AT UK UNIVERSITIES

The historical separation of the practice of choreography from its academic study has proved an ongoing dilemma in the UK. The choreography curriculum for the twenty-first century should be broad and balanced, and that tertiary students will benefit from a range of skills, knowledge and understanding to possible future career prospects in a changing and complex arts environment. Of particular interest is the interrelationship of artistic and social processes that occur between choreographer and dancer(s) within different dance-making approaches. Choreographic tendencies and differing processes are identified from both professional and educational dance cultures, and from personal practitioner praxis as choreography tutor in a specific higher education programme in the United Kingdom.

The multidimensional model for teaching choreography at UK education practice is based on contextual theory and 'teaching by showing' approach. The model is designed to be of use to students and tutors. For students, its purpose is to guide student engagement with choreography, to promote understanding of a range of approaches, and to help students appreciate different dancer-choreographer relationships, both artistic and social. It is intended to aid identification of their personal preferences, but also, in preparing for future careers, to recognize the specific needs of client personnel in the application of choreographic skills, and to understand the importance of context in the process of creating dances. For tutors, the function of the model is to aid the planning and execution of a balanced choreography curriculum, thereby encouraging the development and extension of current practices. It can be applied in selected ways and in diverse educational contexts in support of the philosophy, aims and ethos of a particular institution. The model is focused on contrasting ways of working, from the passing on knowledge and experience that has been codified by others to situations which motivate individuals to be self-directed and to make discoveries.

The model describes five choreographic processes that change and develop choreographer / dancer relationships:

- 1) choreographer as expert - dancer as instrument;
- 2) choreographer as author - dancer as interpreter;
- 3) choreographer as pilot - dancer as contributor;
- 4) choreographer as facilitator - dancer as creator;
- 5) choreographer as collaborator - dancer as co-owner.

The five processes exemplify a range of contrasting dance-making procedures for the tertiary learning and teaching context. This model attempts to strengthen the interrelationship of theoretical underpinning to practice, and of practical research to relevant theory. Rather than teaching as they were taught, members of the dance education profession are encouraged to further develop good practice in relation to professional practice, pedagogy and research in ways that may not yet have permeated all dance education contexts to date. By means of a spread of convergent and divergent learning processes, students can become more powerful and effective learners as they develop greater awareness of the parameters of the current dance ecology and the 'field' of their discipline. In so doing, they can more competently become future contributors to its growth.

БОГДАНЬОК Вікторія

УПРАВЛІННЯ ВИХОВНИМ ПРОЦЕСОМ У ЗАКЛАДІ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Основою виховного процесу є виховна діяльність педагогів, яка пов'язана з плануванням передбачуваного результату і способів його досягнення, здійсненням розроблених планів і моделей, управлінням діяльністю та поведінкою людей, які реалізують ці плани. При цьому, управлінська діяльність педагогів здійснюється на основі інформаційних потоків, які характеризують стан системи й ефективність її функціонування [3].

Управлінська діяльність у вищих закладах освіти України ґрунтується на основних принципах, визначених Законом України "Про вищу освіту". Управління закладом вищої освіти здійснюється на основі принципів:

- автономії та самоврядування;
- розмежування прав, повноважень та відповідальності власника (власників), органів управління вищою освітою, керівництва закладу вищої освіти та його структурних підрозділів;
- поєднання колегіальних та єдиноначальних засад;
- незалежності від політичних партій, громадських та релігійних організацій [1].

Проблеми, що стосуються розв'язання основних суперечностей управління на різних етапах розвитку країни та освіти, висвітлювалися у працях Є.С. Березняка, Г.А. Дмитренка, Г.В. Єльнікової, Б.С. Кобзаря, М.І. Кондакова, Н.М. Островерхової, М.М. Поташника, В.О. Сухомлинського, Р.Х. Шакурова тощо. Особливості виховного процесу в закладах нових типів є предметом дослідження І.Г. Єрмакова, А.В. Лопухівської [4].

Актуальною залишається проблема виховної мети заняття. Необхідним є вдосконалення технологій поєднання навчальної та виховної мети, принципів і методів, що постають перед сучасним національним освітнім середовищем. При цьому треба не втратити глибинні виховні традиції, які виробила національна українська система освіти протягом власної генези та історичного розвитку.

В Україні проблема забезпечення якості освіти перебуває у полі зору суспільної уваги [2]. Причиною цього є ціла низка глобальних чинників, серед яких наступні: вплив науково-технічного прогресу на наше життя; курс держави на європейську інтеграцію і, як наслідок, потреба враховувати вимоги Болонського освітнього процесу.

Найважливішим завданням усієї системи виховання в Україні визначено виховання громадянина. Тому у закладах вищої освіти суттєвий вплив має використання теоретичної парадигми національного виховання, запропонованої В. Гнатюком (громадянин – патріот – гуманіст) [5].

Головною метою виховної роботи у закладі вищої освіти є формування соціально активного та національно свідомого громадянина, компетентного, грамотного, добре обізнаного професіонала, який володіє професійними навичками та здатністю самостійно та нестандартно мислити і розвиватися, швидко вирішувати проблемні питання та орієнтуватися в робочому середовищі.

На сьогодні, в період активного розвитку нашого суспільства, ми маємо безліч можливостей для оновлення змісту освіти, все це необхідно для виховання духовно багатого покоління людей. На сучасному етапі розвитку сформовано нові підходи до виховання студентської молоді, адже нині існує соціальна потреба у формуванні творчої особистості майбутнього фахівця, який має вирішувати актуальні проблеми, знаходити вихід з будь-якої ситуації та пристосовуватись до нових умов життя. Це забезпечить не просто виживання нації, а і її прогрес у багатьох сферах суспільного життя.

Література

1. Закон України «Про вищу освіту // Відомості Верховної Ради України. 2018. № 1556-VII. Ст.32. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-183>
2. Закон України «Про освіту» // Відомості Верховної Ради України. – 2017. – № 2145-VIII. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>
3. Рекомендации по оценке эффективности деятельности класного руководителя URL: www.edu.murmansk.ru/www/to_guidance/rekomendacii/kl_ruk.htm
4. Сафіюлін В. І. Гімназія на порозі XXI століття: Науково-метод. посібник. К.: Знання, 1999. 208с.
5. Тернопільська В. І, Коломієць Т. В., Піонтківська І. О. Довідник з виховної роботи зі студентами. Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2014. 264 с.

БОЙКО Іван

СВІТОВИЙ ДОСВІД ВИВЧЕННЯ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН

Навчальна дисципліна «Міжнародні відносини» виникла після Першої світової війни. Перша кафедра історії та теорії міжнародних відносин створена 1919 р. в Уельському університеті (Великобританія) на факультеті міжнародної політики. Кафедра була створена на кошти валлійського політика і філантропа Д. Девіса. У 1927 р. в Лондонській школі економіки був відкритий факультет міжнародних відносин, який вперше став видавати дипломи з цієї дисципліни. Окремим університетом, який займався виключно вивченням міжнародних відносин, став Навчальний інститут міжнародних відносин у Женеві, заснований при активній участі Ліги Націй у тому ж 1927 р. У цьому університеті були захищені перші дисертації з міжнародних відносин.

Нова дисципліна виникла на стику історії, економіки і права. Головними проблемами її були причини війни та умови миру, а основною структурною одиницею була держава.

Дослідження проблем міжнародних відносин здійснюють багато науково-дослідницьких інститутів, незалежних аналітичних центрів, фондів. Найстарішим з них є Фонд Карнегі за міжнародний мир, створений 1910 р. За одне сторіччя Фонд перетворився в один з найбагатших світових науково-аналітичних центрів. Фонд очолювали колишні керівники секретних служб. Спочатку Фонд був поділений на три департаменти: департамент міжнародного права й урегулювання конфліктів; департамент, що займався вивченням причин і наслідків війни; департамент співпраці і міжнародного взаєморозуміння. У 1971 р. Фонд засновує асоціацію з контролю над озброєннями, 1972 р. – Фонд Маршалла «Німеччина – США» як трансатлантичний аналітичний центр, що субсидується ФРН, у 1981 р. — Інститут міжнародної економіки, що досліджує позитивний вплив глобалізації. Фонд видає численні звіти. Крім англійської версії журналу «Foreign Policy» існує ще шість, що виходять арабською, іспанською, грецькою, італійською, португальською, турецькою мовами.

1916 р. у Вашингтоні створено Брукінгський інститут, що спеціалізується на суспільних науках, муніципальному управлінні, зовнішній політиці і світовій економіці. Установа була заснована бізнесменом Р. Брукінгсом під назвою «Інститут урядових досліджень». 1927 р. він був об'єднаний з двома іншими організаціями – Institute of Economics і Robert Brookings Graduate School, отримавши сучасну назву. 5 січня 2009 р. університет Пенсільванії представив перший глобальний рейтинг експертно-аналітичних центрів світу, складений на основі опитування декількох тисяч вчених і експертів, які оцінювали результати роботи цих організацій. Перше місце посів Інститут Брукінгса як кращий дослідницький центр світу.

Одним із найстаріших науково-дослідницьких центрів США є Гуверовський інститут війни, революції і миру при Стенфордському університеті, заснований в 1919 р. Г. Гувером як бібліотека матеріалів, присвячених Першій світовій війні. Гувер зібрав багато матеріалів, пов'язаних з історією початку ХХ ст., і передав їх у Стенфорд. З часом бібліотека перетворилась на важливий дослідницький центр, який займається довгостроковими аналітичними програмами у галузі політики й економіки.

Найважливішим британським і одним з найважливіших «мозкових центрів» у світі є Королівський інститут міжнародних відносин. Створення інституту сягає ініціативи Л. Кертиса, який запропонував на Паризькій мирній конференції 1919 р. створити англо-американський інститут міжнародних відносин, що мав займатися вивченням міжнародних питань з метою запобігання майбутніх воєн. Відтак в липні 1920 р. був заснований Британський інститут міжнародних відносин, який з 1926 р. носить назву Королівського інституту міжнародних відносин.

Після Другої світової війни з'являється багато навчальних і наукових закладів, що вивчають міжнародні відносини. Так, на базі Стенфордського університету (США) 1946 р. організовано Міжнародний науково-дослідний інститут, де вивчаються проблеми стратегії національної безпеки США. Тоді ж створюється Школа міжнародних відносин Каліфорнійського університету. У Принстонському університеті 1951 р. створено Центр міжнародних досліджень. 1962 р. у Джорджтаунському університеті створюється Центр стратегічних та міжнародних досліджень, де свого часу працювали Г. Кіссінджер, Зб. Бжезінський та ін. Основними напрямками його дослідницької діяльності є стратегічні інтереси та зовнішньополітичний курс США, військово-політичні проблеми, розвиток відносин «Схід – Захід», глобальні політичні та економічні тенденції.

1964 р. прем'єр-міністр Швеції Т. Ерландер висунув ідею заснувати науково-дослідний інститут на честь 150-річчя політики нейтралітету Швеції, який згодом отримав назву Стокгольмського інституту дослідження проблем миру. Інститут був заснований 1 липня 1966 р. Сфера наукових досліджень: регіональна і глобальна безпека, збройні конфлікти та їх розв'язання, військові витрати і збройні сили, контроль над озброєннями, роззброєння та нерозповсюдження озброєнь. Інститут бере участь у численних конференціях і симпозіумах, на яких доповідає результати своїх досліджень. Кожен рік Інститут публікує свій «Щорічник», що являє собою незалежне джерело, яким можуть скористатися журналісти, політики та інші дослідники. Джерела, якими користується інститут, є відкритими.

В Україні низка університетів здійснюють підготовку фахівців з міжнародного права, міжнародних відносин. Так, у Київському університеті 4 травня 1988 р. факультет міжнародних відносин реорганізовано в Інститут міжнародних відносин і міжнародного права (з грудня 1990 р. – Інститут міжнародних відносин).

БОНДАРЧУК Алла

РОЛЬ ЕСТРАДНОГО ВОКАЛЬНОГО АНСАМБЛЮ У ФОРМУВАННІ ПРОФЕСІЙНИХ НАВИЧОК СТУДЕНТІВ МУЗИЧНО-ПЕДАГОГІЧНИХ НАПРЯМІВ ОСВІТИ

Сьогодні стрімко зростає активність молоді у різноманітних співочих фестивалях, конкурсах, концертах, шоу-проектах, кастингах тощо. Це є свідченням того, що вокальне

мистецтво набуває надзвичайної популярності серед молоді. Проте варто зазначити, що сучасне вокальне мистецтво дещо відрізняється від того, якому навчають на музично-педагогічних напрямках освіти у вищих навчальних закладах. Тому є виправданою потреба у виокремленні естрадної манери співу на факультетах мистецького спрямування. Адже саме випускників цих спеціальностей готують як керівників вокальних ансамблів, викладачів вокалу тощо. Якщо вважати доцільним запровадження у навчальний процес такого предмету як «естрадний вокальний ансамбль», то нам не уникнути ряду дискусій з цього приводу.

Вокальна підготовка майбутніх вчителів музичного мистецтва завжди була в полі зору провідних науковців, зокрема таких як: Л. Масол, О. Олексюк, Г. Падалко, О. Ростовський, Л. Василенко, В. Доронюк, Л. Лабінцева, О. Матвєєва, Г. Панченко та ін. Питанням естрадного співу присвячені праці А. Арутюнової, Н. Дрожжиної, М. Мозгового, О. Кліппа. Становлення особистості студента музично-педагогічних напрямів освіти є об'єктом наукових досліджень Е. Абдулліної, Л. Арчажникової, А. Козир, Г. Падалки, Г. Ципіної, О. Щолокової.

Проаналізовані дослідження в галузі вокальної педагогіки дають підстави стверджувати, що існуючі методики спрямовані здебільшого на розвиток співочого голосу в академічній манері. А ми говоримо про сучасного вчителя, який повинен знайти підхід до неординарних школярів з неоднозначними смаками, вподобаннями та ін. Саме тому такий студент повинен мати знання і навички з різних вокальних манер, музичних напрямків, стилів, володіти методами та прийомами роботи над постановкою голосу, вміти демонструвати зразки різноманітних сучасних вокальних прийомів та ін. Такий студент повинен чітко знати спільності та відмінності між академічною та іншими манерами співу. Адже йдеться мова про викладача – висококваліфікованого спеціаліста, який володіє не лише знаннями про різні манери співу, а й має неабиякі вокальні вміння для того, щоб продемонструвати ту чи іншу манеру, а також здійснити корекцію голосу своїм вихованцям.

Мета дослідження – проаналізувати та узагальнити роль естрадного вокального ансамблю у формуванні професійних навичок студентів музично-педагогічних напрямків освіти.

Ціллю роботи будь-якого естрадного вокального ансамблю є формування музичної культури студентів музично-педагогічних напрямків освіти засобами сучасного вокального мистецтва. Ансамблева робота тісно пов'язана з хоровою, хоча головною позитивною відмінністю є можливість паралельної індивідуальної роботи: викладач може з легкістю визначити проблемні місця окремого студента та працювати над ними, не відволікаючись від ансамблевої роботи. У хоровому колективі набагато важче слідкувати за вокальними недоліками кожного учасника. У естрадному вокальному ансамблі окрім чистоти інтонування велику роль відіграє однакове темброве забарвлення учасників – так звана естрадна манера співу.

Важливу роль у формуванні творчої особистості студента посідає педагог, керівник естрадного вокального ансамблю, завдання якого, дати імпульс для розвитку творчих здібностей майбутнього викладача музичного мистецтва. Творчий педагог створює на занятті атмосферу, що передбачає схвалення, підтримку пошукової активності студентів, ініціативи, оригінальності та самостійності у вирішенні навчальних завдань; сприяє та стимулює прагнення учасників ансамблю до самовираження, розробляє і конструює нові форми навчальної взаємодії, широко використовує інтерактивні методи і прийоми навчання, спрямовані на розвиток творчої особистості. Заняття у класі естрадного вокального ансамблю створюють атмосферу пошуку і творчості, проблемно-діалогічного спілкування викладача і студентів, перехід педагога на позиції консультанта і помічника, бажання самостійно вибудувати свій творчий навчальний процес [3].

Оцінка знань та вмінь, здобутих студентом у естрадному вокальному ансамблі відбувається під час його професійної діяльності. Сформовані виконавські навички свідчать про його мистецький рівень та придатність до реалізації набутого досвіду під час професійної діяльності.

Тому окрім розвитку вокальних вмінь та навичок, накопичення знань з постановки

голосу, диригування, аранжування, гармонії та ін., заняття в естрадному вокальному ансамблі дають студенту психічну врівноваженість, що є надзвичайно важливою для майбутнього викладача музичного мистецтва.

Отже, участь студентів музично-педагогічних напрямків освіти у естрадному вокальному ансамблі допомагає збагатити свій професійний рівень, а саме: освоїти нові жанри, манери, стилі, прийоми вокального мистецтва; ознайомитися з сучасним репертуаром; оволодіти досвідом роботи зі звукопідсилюючою технікою; брати активну участь у концертному житті. Всі ці моменти створюють цілий ряд позитивних емоцій, які впливають на психологічне та фізичне здоров'я студента – майбутнього керівника естрадного вокального ансамблю.

Література

1. Грані педагогічної майстерності (педагогіка мистецької діяльності): навч. посібник / [З. В. Черуха, С. Н. Якимчук, К. С. Маслій та ін.]. Рівне: РДГУ, 2002. 232 с.
2. Черкасов В. Теорія і методика музичної освіти. К. : ВЦ «Академія», 2016. 240 с.
3. Будко О. М. Розвиток творчих здібностей школярів у позашкільній діяльності. 2011. URL: <https://studfiles.net/preview/2265214/>

БРАЙКО Богдан

МОНІТОРИНГ ЯКОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ З НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ В УНІВЕРСИТЕТАХ ВЕЛИКОЇ БРИТАНІЇ

Згідно з вимогами Болонської декларації основу гарантування якості вищої освіти у Великій Британії становлять групи стандартів: стандарти для внутрішнього гарантування якості вищого навчального закладу, стандарти для зовнішнього гарантування якості вищого навчального закладу, європейські стандарти для зовнішніх агентств з гарантування якості.

Сьогодні контроль за якістю вищої освіти забезпечується відповідними Радами та експертними комісіями, а саме: Радою з оцінки якості вищої освіти (HEQC), Радами з фінансування вищої освіти Англії (HEFCE), Шотландії (SHEFC) та Уельсу (HEFCW), Агенцією забезпечення якості вищої освіти (QAA), Комітетом якості освіти (QAC). Провідною установою у підготовці необхідних заходів щодо оцінки якості вищої освіти є *Агенція забезпечення якості вищої освіти*. Агенція розробила керівне положення (документ), згідно з яким здійснюється оцінка якості вищої освіти – *Кодекс якості вищої освіти (The UK Quality Code for Higher Education)*. Основними цілями цього документа є: гарантування академічних стандартів вищої освіти; забезпечення якості навчальних можливостей для студентів; гарантування вільного доступу до інформації про вищу освіту.

Коротко розглянемо процедуру здійснення моніторингу якості вищої освіти у Великій Британії. Оцінка якості вищої освіти здійснюється за двома напрямками: загальна оцінка діяльності вищого навчального закладу, яка здійснюється Радою з оцінки якості вищої освіти; предметна оцінка (оцінка якості окремих освітніх програм), яка проводиться Радою з фінансування вищої освіти.

Перевірка та оцінка діяльності університету передбачає моніторинг певних напрямів його діяльності, а саме: узагальнена інформація про заклад; стратегічні підходи закладу щодо забезпечення якості освіти; академічні стандарти освітніх програм та ступенів; інфраструктура навчання; зовнішні та внутрішні зв'язки.

Критеріями оцінки діяльності університету та його структурних підрозділів визнано: середній бал атестату абітурієнта та кількість абітурієнтів на одне місце; середня кількість студентів на факультеті; середній бал, який студент одержав протягом останнього державного іспиту; рівень наукової кваліфікації викладачів закладу; кількість випускників, які одержали дипломи з відзнакою; кількість випускників, які влаштувалися за постійним місцем роботи; кількість випускників, які продовжили навчання в аспірантурі; кількість випускників, які отримали професійну сертифікацію; навчально-методичний супровід та матеріально-технічне

забезпечення; джерела фінансування; відгуки підприємств та установ щодо рівня підготовки фахівців. Британська система моніторингу якості освіти визнає результативність як головний показник ефективності підготовки фахівців. Експертна комісія досконало вивчає різні сторони діяльності вищого навчального закладу, визначає ступінь виконання встановлених вимог та відповідність критеріям оцінки, дає свої схвалення та рекомендації щодо подальшої роботи.

Процедура оцінювання якості освітніх програм має трьохфазову структуру. Перша фаза – самоконтроль якості освітньої підготовки всередині навчального закладу «внутрішня експертиза». Друга фаза – аудит якості вищої освіти, який проводиться групою експертів Комісії з оцінки – «зовнішня експертиза». Третя фаза – аналіз результатів внутрішньої та зовнішньої експертизи, підсумковий вирок Ради з фінансування вищої освіти та публікування звітів.

Критерії оцінювання якості професійної підготовки фахівців з національної безпеки вимагають дотримання відповідності освітнім цілям та завданням, навчальним програмам, спеціалізації, науковій підготовці викладацького складу. Практичний досвід Великої Британії засвідчив, що моніторинг якості професійної підготовки фахівців з національної безпеки проводять на основі анкетування базових знань; тестування базових знань; поточного контролю; підсумкового контролю після закінчення програми навчання, виконання наукового проекту або дисертації.

Моніторинг якості навчання проводиться на основі поточного і підсумкового контролю на основі іспитів (письмових або усних), підготовки презентацій, есе, літературних оглядів, рекламних проспектів, написання магістерської дисертації. Одним із провідних чинників формування мотивації майбутніх фахівців з національної безпеки до продуктивного оволодіння знаннями є контроль навчальних досягнень. Аналіз навчального процесу підготовки фахівців з національної безпеки в університетах Великої Британії у свідчить, що провідні принципи, якими керуються педагоги – це систематичність контролю навчальних досягнень; об'єктивність оцінювання знань (майже всі іспити і залікові тести складаються за допомогою комп'ютера); індивідуальний підхід до оцінювання навчальних досягнень кожного студента.

Британські підходи до моніторингу якості вищої освіти передбачають також відповідні вимоги до якості викладацького персоналу. Кожен університет розробляє власні критерії та методику прийняття викладачів на роботу (ознайомлення з обов'язками, наставництво, спостереження за викладанням з боку колег тощо), які відповідають вимогам Агенції забезпечення якості вищої освіти. Вищі навчальні заклади несуть повну відповідальність не лише за саму можливість надати знання, але й за максимально оптимізований і найбільш ефективний спосіб донесення цих знань; іншими словами, поряд з науковістю зростає роль методики викладання.

Підсумовуючи наголосимо, що створення системи моніторингу якості вищої освіти Агенцією забезпечення якості вищої освіти стало одним з результатів запровадження докорінних змін в системі вищої освіти Великої Британії, де стандарти навчання та якості навчання є ключовими поняттями.

БУЦИК Ігор

ОЦІНЮВАННЯ СФОРМОВАНOSTІ ДОСЛІДНИЦЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ФАХІВЦІВ З АГРОІНЖЕНЕРІЇ: КРИТЕРІЇ, ПОКАЗНИКИ, РІВНІ

Нинішня професійна підготовка інженерних кадрів для сільського господарства у нашій державі зазнає певних трансформацій у межах змін загальнодержавної системи освіти. Робота фахівця з агроінженерії характеризується широким спектром діяльності, в основі яких впровадження сільськогосподарських машин для забезпечення технологічних процесів вирощування та збирання сільськогосподарських культур. Крім того, сучасному аграрному виробництву притаманне впровадження нової техніки і технологій. Такі закономірні явища безпосередньо стають в основі перебудови підготовки вказаних фахівців. Означене ставить на

перший план необхідність підготовки компетентного інженера, здатного виконувати дослідницьку діяльність. А, отже, це спрямовує наше дослідження у бік вивчення питань визначення засобів діагностики дослідницької компетентності фахівця з агроінженерії.

В основі ефективної професійної інженерної діяльності в аграрному виробництві вбачаємо високий рівень сформованості у фахівця компетентності як інтегрованої якості особистості, що виявляється у готовності і здатності до здійснення цілеспрямованої професійної діяльності при вирішенні техніко-технологічних професійних завдань у агропромисловій галузі на основі попередньо сформованих знань, умінь, навичок, особистісних та професійно-важливих якостей, інтересів та цінностей для забезпечення технологічних робіт, організації і управління виробництвом, експлуатації та ремонту техніки, проектування та розробки техніко-технологічних процесів.

Спираючись на сучасні міжнародні стандарти (UR-ACE, UK-SPEC, Syllabus CDIO) та освітні програми підготовки нами було виокремлено такі критерії дослідницької компетентності фахівців з агроінженерії: когнітивний, діяльнісний та мотиваційно-ціннісний.

Когнітивний критерій встановлює стан сформованості знань у студента у межах набутої дослідницької компетентності, показниками якого є:

1) діяльність у напрямі розв'язання професійних завдань і проблем в агропромисловому виробництві, що дозволяє проводити дослідження та розробляти інновації, і яка характеризується такими показниками: рівень знань типів, підтипів, класів дослідницьких інженерних завдань в агропромисловому виробництві та вимог до їх використання у роботі з сільськогосподарськими машинами; знання методів, методик та засобів дослідження, умов їх застосування; знання способів отримання, обробки і представлення результатів дослідження;

2) діяльність у напрямі розв'язання професійних завдань і проблем під час професійного розвитку та самонавчання особистості, що формуються на основі проведення досліджень та виконання розробок і характеризуються рівень знань з планування, організації та контролю дослідницької діяльності;

3) діяльність у напрямі розв'язання наукових завдань з отриманням нового наукового результату, що характеризуються такими показниками: рівень знань з планування, організації та контролю наукової роботи; рівень умінь та навичок з виконання дослідницьких завдань у науковій роботі.

Діяльнісний критерій встановлює стан сформованості умінь та навичок у студента у межах набутої дослідницької компетентності. показниками якого є:

1) діяльність у напрямі розв'язання професійних завдань і проблем у сфері застосування сільськогосподарських машин в агропромисловому виробництві, що дозволяє проводити дослідження та розробляти інновації, і яка характеризується такими показниками: рівень умінь та навичок з планування, організації та контролю дослідницької діяльності при виконанні аналітико-прогностичних, пошукових, конструкторських, проектувальних, технологічних, дослідних, експлуатаційних та ремонтних робіт;

2) діяльність у напрямі розв'язання професійних завдань і проблем під час професійного розвитку та самонавчання особистості для роботи з сільськогосподарськими машинами, що формуються на основі проведення досліджень та виконання розробок і характеризуються рівнем умінь та навичок з планування, організації та контролю дослідницької діяльності під час самонавчання особистості;

3) діяльність у напрямі розв'язання наукових завдань для отриманням нового наукового результату, що характеризуються такими показниками: рівень умінь та навичок з планування, організації та контролю наукової роботи; рівень умінь та навичок з виконання дослідницьких завдань у науковій роботі.

Мотиваційно-ціннісний критерій включає у себе мотиви та ціннісні установки особистості у процесі дослідницької діяльності, який дозволяє вимірювати діяльність у трьох попередньо визначених напрямках професійної діяльності. Показниками критерію визначено: активність у дослідницькій діяльності; сформованість та прояв інтересу до дослідницької

діяльності; самостійність у виборі дослідницьких завдань; готовність та прагнення до подолання труднощів у процесі діяльності.

Спираючись на отримані результати дослідження нами було розподілено критерії дослідницької компетентності майбутніх фахівців за шкалою у чотири рівні, які характеризуються такими показниками:

- початковий рівень (відсутній або нестійкий прояв: активності студентів у дослідницькій діяльності, інтересу до неї, готовності та прагнення до подолання труднощів та самостійності у виборі завдань; знання та уміння з організації дослідницької професійної діяльності майже не проявляються);

- низький рівень (рідкісний та примусовий прояв: активності студентів у дослідницькій діяльності, інтересу до неї, готовності та прагнення до подолання труднощів, самостійності у виборі завдань; фрагментарні та несистемні знання та недосконалі уміння з організації дослідницької професійної діяльності);

- достатній рівень (майже постійний стійкий прояв: активності студентів у дослідницькій діяльності, інтересу до неї, готовності та прагнення до подолання труднощів, самостійності у виборі дослідницьких завдань; майже глибокі, міцні і системні знання з організації дослідницької професійної діяльності; майже досконалі, оперативні та вправні уміння);

- високий рівень (постійний стійкий прояв: активності студентів у дослідницькій діяльності, інтересу до неї, готовності та прагнення до подолання труднощів, самостійності у виборі дослідницьких завдань; глибокі, міцні і системні знання з організації дослідницької професійної діяльності; досконалі, оперативні та вправні уміння).

Крім того, оскільки ми вважаємо, що розвиток дослідницької компетентності фахівця відбувається на основі його поетапної навчальної діяльності, то початковий, низький, достатній та високий рівні діяльнісного критерію за своїм показниками відповідають репродуктивному, реконструктивному, евристичному та творчому рівням.

ВАСИЛЕНКО Олена

ВІДПОВІДНІСТЬ ОЧІКУВАННЯМ СПОЖИВАЧІВ – СКЛАДОВА УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ ВИЩОЇ АГРАРНОЇ ОСВІТИ

Відповідно до викликів сьогодення сучасні заклади вищої освіти України потребують змін у підходах до управління освітнього процесу і забезпечення якості освітніх послуг. Аналізуючи статистичні дані [1], можна побачити, що кількість студентів на початок навчального року у ЗВО України з кожним роком має тенденцію до зменшення, так само, як і кількість університетів; причому кількість студентів зменшується швидше, ніж відбувається оптимізація кількості вищих навчальних закладів. Дана ситуація посилює конкуренцію між університетами і сприяє зростанню вимог споживачів до якості освітніх послуг.

Випускники університетів і роботодавці все частіше піднімають питання: "Чи надають університети знання сучасних технологій і підходів?", "Чи достатньо практичних навиків?", "Чи відповідають отримані знання сучасним вимогам ринку працевлаштування?" і найголовніше "Чи потрібно так багато університетів?". Стало зрозумілим, що на ринку освітніх послуг залишаються лише найкращі і "найсильніші".

Метою дослідження даної публікації є: встановити очікування батьків абітурієнтів та сформулювати теоретико-методичні основи забезпечення конкурентоспроможності закладів вищої освіти аграрної сфери на ринку освітніх послуг, розробити рекомендації щодо напрямів її покращення.

Забезпечувати якість освітніх послуг необхідно за рахунок переорієнтації з функціональної діяльності навчальних закладів до процесного управління та побудови системи менеджменту, яка базується на тісній співпраці з абітурієнтами, студентами, роботодавцями як основними замовниками діяльності закладів вищої освіти [2, с. 293]. Планування освітнього процесу, реалізація навчального процесу, дослідження відповідності вимогам і очікуванням всіх учасників освітнього процесу, прийняття управлінських рішень

щодо покращення освітнього процесу має відбуватись відповідно до циклу PDCA (Plan - Do - Check - Act) згідно стандарту якості ISO 9001:2015 [3].

Особливістю українських університетів є їх джерела фінансування. Часто в якості фізичних осіб, що сплачують за навчання, виступають батьки абітурієнта, які в даному випадку є замовником освітніх послуг; залишаючи за собою право останнього слова стосовно вибору навчального закладу, керуючись при цьому своїми критеріями до якості освіти.

Прийнято рішення дослідити оцінку якості освітнього процесу на думку батьків абітурієнтів за визначеними критеріями та джерелами інформації, що вплинули на вибір навчального закладу; дослідити зацікавленість батьків абітурієнтів в отриманні дитиною двох спеціальностей одночасно.

Дослідження проводилися протягом вересня 2018 року у Білоцерківському НАУ у вигляді анкетування серед батьків студентів 1-го курсу усіх спеціальностей бакалаврського рівня вищої освіти. Згідно анкетування 53 % опитаних були батьками дітей, які навчалися у міських школах, що свідчить про досить високу зацікавленість міських жителів у навчанні в аграрному університеті.

Результати анкетування [4] показали, що найбільший вплив на вибір Білоцерківського НАУ для навчання мали "гарні відгуки про університет" (68 %) і "можливість стажування

закордоном" (54 %) (рис. 1). Найменшою мірою батьків цікавить можливість займатися науковими дослідженнями (15 %) та наявність військової кафедри (15 %). Такий розподіл можна пояснити соціальними чинниками, беручи до уваги велику частку респондентів (44 %), які вбачають у майбутній професії можливість працевлаштування на високооплачувану роботу. Крім того, 45 % респондентів зацікавила можливість отримання двох спеціальностей одночасно.

Отже, за результатами проведеного дослідження згідно очікувань батьків до якості освіти можна сформулювати такі управлінські рішення щодо покращення якості вищої аграрної освіти та підвищення

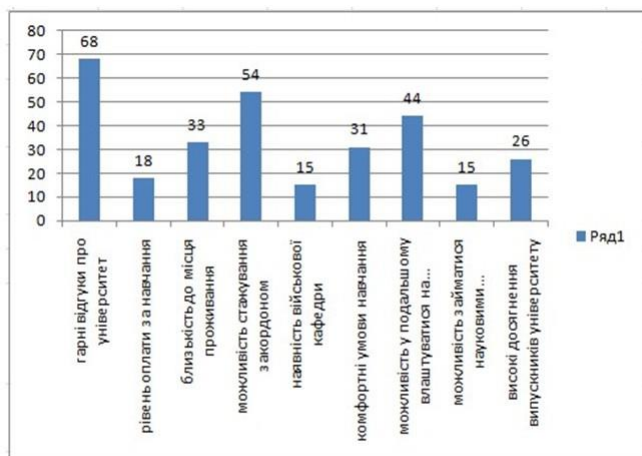

Рис. 1. Чинники, що впливають на вибір батьків під час вибору закладу вищої освіти для навчання дітей (у відсотках)

конкурентоспроможності університету:

1. Розвивати напрям міжнародної діяльності шляхом розширення партнерських відносин з іноземними університетами щодо стажування і навчання за подвійними дипломами.
2. Залучати роботодавців до процесів забезпечення якості освітніх процесів, визначивши їхні критерії якості.
3. Забезпечити формування управлінських рішень, направлених на оцінку і вдосконалення освітнього процесу університету.

Література

1. А.М. Іщенко, О.М. Особливості соціологічного оцінювання конкурентного інноваційного потенціалу вищого навчального закладу. // "Актуальні проблеми філософії та соціології". 2016.
2. О.В. Босак. Чинники конкурентоспроможності вищих навчальних закладів у системі формування економіки знань. - "Науковий вісник". НЛУУ. 2007, Вип.17.6. С. 291 – 296.
3. Международный стандарт ISO:9001. Системы менеджмента качества - Требования / за ред. А. Горбунова. 2018.
4. Моніторинг задоволеності батьків абітурієнтів якістю вступної кампанії 2018 року. БНАУ, 2018. URL: www.btsau.edu.ua/sites/default/files/Faculties/osvita/quality/zvit_ankety_batjky_2018.pdf

ВПЛИВ РІВНЯ ДУХОВНО-МОРАЛЬНОГО РОЗВИТКУ ПЕДАГОГА НА РЕЗУЛЬТАТ ІНТЕРІОРИЗАЦІЇ МОРАЛЬНИХ ЦІННОСТЕЙ У ШКОЛЯРІВ

Проаналізувавши сучасну науково-педагогічну літературу, визначено що моральні цінності педагога відіграють найважливішу роль у досягненні позитивного результату виховання моральних цінностей у школярів, оскільки рівень професійної компетентності залежить від рівня розвитку моральних якостей особистості. Педагог, який не любить дітей та діяльність якого не характеризується гуманістичною спрямованістю, не зможе повноцінно реалізувати свою високу місію виховання Людини, навіть за умови досконалого оволодіння професійними знаннями та навичками.

Оскільки саме школа відіграє важливу роль у вихованні майбутнього покоління у дусі миру, ще з початкових класів потрібно виховувати в учнів людську гідність, національну самосвідомість, звичку дотримуватися законів права та моралі. І. Бех визначає генеральні напрями діяльності кожного сучасного педагога:

- вчити дитину бути людиною, яка здатна жити гідно;
- формувати в неї вміння володіти собою, берегти здоров'я, бути щасливою, усвідомлювати сенс і мету життя;
- вчити пізнавати себе і своє оточення, освоювати соціальний, природний досвід людства;
- навчати давати моральну оцінку оточуючим подіям і явищам;
- вчити трудитися, перетворювати довкілля на благо людства;
- навчати продуктивно взаємодіяти з оточуючими людьми;
- навчати створенню чогось нового і самобутнього [1, 207-211].

Сучасний український науковець Н. Зубалій наголошує на тому, що саме особистісно-орієнтований виховний процес має на меті формування і розвиток у дитини особистісних моральних цінностей: «лише вони, завдяки своїм показникам, здатні виконувати функцію вищого критерію для орієнтації індивіда у світі й опори для особистісного самовизначення і самореалізації»././ Вчена вважає, що ідеї особистісно зорієнтованого виховання є особливо актуальними для сучасної української педагогіки та зазначає, що: «особистісно-орієнтоване виховання є перспективним, оскільки воно виходить із само цінності особистості, її духовності і суверенності. Його метою є формування людини як неповторної особистості, творця самої себе і своїх обставин. Відповідне технологічне забезпечення має ґрунтуватися на діалогічному підході, який визначає суб'єкт-суб'єктну взаємодію учасників педагогічного процесу, їх самоактуалізацію і самоорієнтацію» [4, 341]. Н. Зубалій називає соціокультурний діалог у системі «педагог – дитина» визначальним для особистісно-орієнтованого виховання, оскільки він базується на основі розуміння, прийняття і визнання дитини як повноцінної особистості.

Академік Іван Зязюн, глибоко дослідивши проблему виховання гармонійно розвиненої, високоморальної та висококультурної особистості з точки зору педагогіки, психології, філософії, культури, етики, естетики, наголошував на визначальній ролі розвитку та узгодженості інтелектуальної, емоційної та вольової взаємодії суб'єктів виховання для забезпечення ефективності процесу виховання моральних цінностей [3, 49-51].

Видатний педагог та талановитий філософ заснував унікальну школу педагогічної майстерності, де дитиноцентризм був визначений як основний методологічний підхід до визначення мети та змісту педагогічної діяльності. Вчений наголошував, що у ході спілкування під час навчально-виховного процесу «здійснюється взаємовплив двох рівноправних суб'єктів – учителя та учня. Щоб він був ефективним, у учителя і учня мають переважати позитивні естетичні почуття як показник людяності, гуманності, творчості, а відтак і працездатності, її результативності» [2].

Література:

1. Бех І. Д. Виховання особистості: у 2 кн. Кн. 2: Особистісно-орієнтований підхід: когнітивно-практичні засади. Київ: Либідь, 2003. 344 с.
2. Зязюн І.А., Крамущенко Л.В., Кривонос І.Ф. Педагогічна майстерність: підручник / за ред. І. А. Зязюна. Київ: Вища школа, 1997. 349 с.
3. Лещенко М.П. Ідеали педагогіки добра в життєвих реаліях Івана Зязюна. Київ: Рідна школа, 2001. №8. С. 49-51.
4. Скрипченко О.В. Вікова та педагогічна психологія: Навч.посіб./ О.В.Скрипченко, Л. В. Долинська, З.В. Огороднійчук та ін. – К.: Просвіта, 2001. – 416 с.

ВАСЮК Оксана, ШОЛОМ Катерина

ПРАКТИКА РЕАЛІЗАЦІЇ ГРОМАДЯНСЬКОГО ВИХОВАННЯ У НУБІП УКРАЇНИ

На сучасному етапі державного будівництва виникає потреба у підготовці підростаючого покоління як свідомих громадян нашої Батьківщини, що володіють такими якостями як: професіоналізм, правосвідомість, ініціативність, демократичність, толерантність, громадянська гідність, почуття громадянського обов'язку тощо.

Проблеми виховання громадянськості у студентів закладів вищої освіти були предметом дослідження таких науковців, як С. Ніколаєнко, В. Шинкарук, І. Сопівник, Р. Сопівник, В. Лисенко, О. Рацул та ін. Метою нашої роботи є розкриття практичної реалізації громадянського виховання за результатами опитування студентів.

У НУБіП України велика увага приділяється громадянському та національно-патріотичному вихованню студентської молоді. До головних завдань виховання в університеті відносяться формування гармонійної і всебічно розвиненої особистості.

З метою з'ясування практичних аспектів реалізації громадянського виховання та позиції студентів щодо цього напрямку виховання загалом, а також можливих шляхів його удосконалення було проведено опитування серед студентів гуманітарно-педагогічного факультету НУБіП України. Опитуванням були охоплені студенти ОС «Бакалавр» спеціальностей «Соціальна педагогіка» 4 курсу (20 осіб) та «Професійна освіта (Технологія виробництва і переробки продуктів сільського господарства)» 1 курсу (23 особи). Проаналізуємо відповіді на поставлені запитання анкети.

На запитання *«Чи завжди Ви розмовляєте українською мовою»* ми отримали такі відповіді. 40 % студентів зазначили, що постійно розмовляють українською мовою. 37 % респондентів вказали, що часто розмовляють українською мовою, ще 21 % молоді – інколи та 2 % опитаних ніколи не розмовляють державною мовою. Такі відповіді респондентів свідчать про те, що студенти переважно спілкуються державною мовою.

Відповідаючи на запитання *«Якими якостями має володіти справжній громадянин держави?»* респонденти назвали низку якостей, серед яких: чуйність, чесність, справедливість, доброта, освіченість, цілеспрямованість, гідність, відповідальність, доброзичливість, людяність, любов до країни, відкритість, щирість, патріотизм, знання законів держави, любов до Батьківщини, законослух'яність тощо. На наступне запитання *«Яким цінностям Ви надаєте перевагу?»* студенти в більшості називали такі, як культ закону, гуманність, відповідальність, що свідчить про те, що саме ці цінності є важливими для формування громадської свідомості студента.

Відповідаючи на питання *«Чи відстоюватимете Ви особисті конституційні права в межах діючого законодавства, якщо вони будуть порушені?»* студенти вказали, що вони безперечно відстоюватимуть свої права, що є свідченням гідності особистості.

Очікуваними стверджувальними були відповіді на запитання *«Чи дотримуєтесь Ви Законів України?»*. Безперечно студенти переконані у важливості дотримання у державі законів, що вказує на їхню правосвідомість та чітку громадянську позицію.

На запитання *«Які заходи проводяться у Вашому закладі вищої освіти громадянського спрямування?»* студенти вказали низку виховних та урочистих заходів серед яких: День

козацтва; День соборності України; День народження університету; День рідної мови та писемності (написання диктанту); День захисника України; День Конституції; День вишиванки; концерти та квести патріотичної тематики; конференції громадянського спрямування тощо. З відповідей молоді бачимо, що в університеті активно здійснюється громадянське виховання.

Відповідаючи на запитання *«На якому рівні, на Вашу думку, реалізується громадянське виховання у Вашому закладі вищої освіти?»*, студенти одногolosно вказали, що на високому рівні.

На наступні запитання анкети *«Чи проявляєте Ви ініціативу при підготовці урочистих заходів громадянського спрямування в університеті?»* та *«Чи береете Ви участь в університетських заходах громадянського спрямування?»* респонденти відповіли таким чином. 63 % опитаних проявляють ініціативу та є безпосередніми учасниками всіх виховних заходів. Ще 24 % опитаних ініціативу не проявляють, але беруть участь у виховних заходах, які відбуваються у навчальному закладі. Решта студентів не виявили великої зацікавленості до виховної роботи у закладі вищої освіти.

На запитання *«На Вашу думку, чи потрібно реалізовувати напрям «громадянське виховання» на рівні закладу вищої освіти?»* студенти стовідсотково дали стверджувальну відповідь. У бесіді студенти додали, що громадянське виховання формує в особистості такі якості як: прихильність до державної мови, інтересів держави, любов до своєї землі, повагу до культури, традицій Батьківщини тощо.

На поставлене запитання *«Які заходи громадянського спрямування Ви хотіли б, щоб проводилися у Вашому закладі вищої освіти?»* студенти назвали тренінги, дискусії щодо громадянського виховання; зустрічі з видатними українцями; майстер-класи громадянського спрямування.

Отже, проведене емпіричне дослідження зі студентською молоддю дозволило дійти висновку, що у НУБіП України робота з громадянського виховання здійснюється комплексно – через навчальний процес та позааудиторну роботу на достатньо високому рівні. Громадянська позиція студента активна, адже молодь знає громадянські якості, якими має володіти особистість; студенти в більшості відстоюють свої конституційні права і дотримуються законів України та є безпосередніми учасниками виховних заходів громадянського спрямування, що проводяться і закладі вищої освіти

ВЕГЕРА Ярослава

СТРУКТУРА ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ЯК РЕЗУЛЬТАТ ПІДГОТОВКИ ТА ОБ'ЄКТ ОЦІНЮВАННЯ

Із кожним днем Україна набуває якісних змін: реформування виробництва, стрімкий розвиток в науці, модернізація техніки, інноваційні технології виробництва змушують освіту до пошуку оптимальних та ефективних шляхів підвищення рівня професійної підготовки майбутніх фахівців в різних галузях. Сучасними вимогами ринку праці до майбутніх фахівців є володіння професійною компетентністю. Із метою визначення оптимальних шляхів підготовки компетентних фахівців, актуальною постає проблема визначення структури професійної компетентності фахівця.

Означена проблема формування професійної компетентності, окремі її аспекти знайшли висвітлення у наукових працях вчених: компетентність як рівень кваліфікації фахівця (Е. Нікітіна, В. Стрельников); професійна компетентність як компонент професіоналізму (В. Адольф, О. Дубасенюк, І. Зязюн, А. Маркова, А. Реан); ключові компетенції фахівців (Е. Климов, Н. Тализіна, А. Присяжна); особистісні характеристики готовності до професійної діяльності (Л. Кандибович, А. Ліненко). Проте у зазначених працях здебільшого немає єдності у визначенні універсальної структури професійної компетентності майбутнього фахівця.

У законі України «Про вищу освіту» (2014 р.) компетентність визначається як динамічна комбінація знань, вмінь і практичних навичок, способів мислення, професійних, світоглядних і

громадянських якостей, морально-етичних цінностей, яка визначає здатність особи успішно здійснювати професійну та подальшу навчальну діяльність і є результатом навчання на певному рівні вищої освіти. У національній рамці кваліфікацій вказується, що компетентність визначається як здатність особи до виконання певного виду діяльності, що виражається через знання, розуміння, уміння, цінності і інші особистісні якості. Отже, компетентність – складне й багатогранне явище, яке характеризує здатність людини застосовувати знання та вміння у різноманітних соціальних, професійних ситуаціях, кваліфіковано виконувати певну діяльність, зокрема професійну.

На підставі наведених вище визначень висновуємо, що компетентність повинна відповідати певним напрямам (галузям) професійної діяльності людини і мати структурно-функціональну побудову у вигляді моделей компетентності фахівців.

Аналіз педагогічних джерел надав можливість виявити різноманітні підходи до загальної класифікації структури професійної компетентності фахівця. Так, у загальній структурі професійної компетентності найчастіше виокремлюють комунікативну, психологічну, соціальну, технологічну і мовну складові. Автори ще одного підходу стверджують, що структурними компонентами професійної компетентності фахівця є: мотиваційний, предметно-практичний (операційно-технологічний), саморегуляційний.

На основі узагальнення літературних джерел з проблеми дослідження даного питання, нами визначено структуру професійної компетентності майбутніх фахівців, яка складається з наступних компонентів: когнітивний, діяльнісний, мотиваційний, комунікативний, рефлексивний (табл.1).

Таблиця 1.

Структура професійної компетентності фахівця

Компоненти професійної компетентності	Узагальнена характеристика компонентів
когнітивний	система професійних знань
діяльнісний	система професійних умінь і навичок
мотиваційний	мотивація до ефективної роботи, позитивне ставлення до професійної діяльності, робота на результат
комунікативний	здатність до спілкування та роботи в колективі
рефлексивний	здатність до самооцінки, самоаналізу та самовдосконалення

Отже, на даному етапі нашого дослідження ми визначили структуру професійної компетентності фахівця. Проведене дослідження не охоплює повне вивчення проблеми. Перспективи подальших досліджень полягають у визначенні критеріїв оцінювання складових професійної компетентності майбутнього фахівця.

Література

1. Горкуненко П. Формування професійної компетентності викладача педагогічного вищого навчального закладу I-II рівнів акредитації в контексті загальноєвропейської інтеграції // Нова педагогічна думка. 2010. №1. URL: http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Npd/2010_1/Gorkunen.pdf.
2. Закон України «Про вищу освіту», 2014. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1556-18/page>.
3. Кучай О. В. Компетенція і компетентність – відображення цілісності та інтеграційної суті результату освіти // Рідна школа. 2009. № 11. С. 44-47.
4. Постанова Кабінету Міністрів України від 23 листопада 2011 р. № 1341 «Про затвердження Національної рамки кваліфікацій» URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1341-2011-п>.

ПРОГРАМНА ОРГАНІЗАЦІЯ ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОГО АГЕНТСТВА ІЗ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Одним із пріоритетних завдань національної системи публічного управління та адміністрування у сфері вищої освіти має стати забезпечення органічного поєднання процесу розширення автономії університетів із запровадженням дієвих механізмів стимулювання ефективності та соціальної відповідальності вишів щодо якості освіти [1].

Зважаючи на це, важливими напрямками роботи Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти (НАЗЯВО) мають стати певні ініціативи і кроки назустріч як якості, так і ефективності вищої освіти України у цілому.

Зокрема:

- формування та розвиток Національним агентством із забезпечення якості вищої освіти систем зовнішнього стимулювання якості в університетах;
- реалізація концепції «переважний обсяг ліцензійних прав на навчання студентів є наслідком комплексної ефективності роботи вишів (освіта, наука, інновації та консалтинг)»;
- впровадження «плаваючого» річного ліцензійного обсягу набору студентів за спеціальністю залежно від ефективності маркетингу освітніх послуг у певному періоді та динаміки позиції вишу у рейтингу НАЗЯВО;
- введення процедури розрахунку більшості показників рейтингу НАЗЯВО на штатну одиницю науково-педагогічних працівників університету та одиницю контингенту студентів;
- переважання у проведенні процедури акредитації освітніх програм оцінювання якості за публічними показниками діяльності;
- заохочення здобування наукового ступеня за кількістю статей у міжнародних рецензованих виданнях (з урахуванням коефіцієнту впливовості журналів, а також рівня співавторства публікацій);
- стимулювання дієвого впровадження університетами альтернатив для замовників освітніх послуг, а також механізмів внутрішньої і зовнішньої конкуренції для науково-педагогічних працівників (навчальні дисципліни та/або викладачі за вибором студента);
- формування середовища для підвищення внутрішньої мотивації університетів щодо прискорення реформ з менеджменту якості;
- стимулювання оцінювання ефективності роботи менеджерів в системі освітньої діяльності за результатами анкетування стейкхолдерів (роботодавців, професійних асоціацій, студентів, випускників та ін.);
- гнучкість вибору тактики НАЗЯВО, при взаємодії з МОН України, у здійсненні прогресивних змін щодо забезпечення якості вищої освіти (кардинальна зміна процесів, поступове поліпшення якості, адаптація до ситуації, управління опором, директивне адміністрування і т. ін.);
- постійний перегляд НАЗЯВО чинних процедур щодо забезпечення якості, які в реальній практиці працюють неефективно і т. ін.

Тривалий пострадянський регрес вищої освіти є дуже суттєвою загрозою для конкурентоспроможності України у сучасному глобалізованому світі. Тому прогресивні демократичні реформи першочергово мають змінити психологію менеджерів та викладачів українських університетів. Унаслідок все менше мають сприйматися за ефективні такі цінності в управлінні як ієрархія, влада, дисципліна, централізація тощо. Їм на зміну мають прийти інші, значно прогресивніші цінності, які орієнтовані на інтелектуальний та творчий потенціал особистості викладача. Це, зокрема: самовираження, орієнтація на потреби, розкриття здібностей, критичне мислення, ефективність праці, особиста відповідальність, здатність іти на компроміси, децентралізація тощо.

Програмна ж організація діяльності НАЗЯВО має бути орієнтована на чітку систему цінностей та процесів (рис.).

Рис. Програмна організація діяльності НАЗЯВО на засадах ціннісно-орієнтованого та процесного підходів (ІДЕДР) – [розроблено автором]

Отже, підвищення рівня якості національної вищої освіти можливе лише через реформування неефективних контрольно-бюрократичних процедур та посилення багатовекторного конкурентного середовища між університетами. Місія ж НАЗЯВО першочергово має полягати у формуванні прозорих правил для такої конкуренції, а також у системній підтримці внутрішньої мотивації кожного вишу до комплексної якості та інноваційного розвитку.

Література

1. Velychko, O., Velychko, L., and Kharytonov, M. (2018). Managing Efficiency in Higher Education: A Case of Ukrainian Universities. *Social Sciences*, Vol. 7, No. 8, pp. 138-152. URL: <http://www.scopus.com/inward/record.url?eid=2-s2.0-85051454033&partnerID=MN8TOARS>

ВІКТОРОВА Леся, ЛАШКУЛ Валерій

ОСОБЛИВОСТІ ЦІННІСНО-МОТИВАЦІЙНОЇ СФЕРИ ЛІТНІХ ЛЮДЕЙ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

Дослідження ціннісної сфери людей похилого віку становлять одну з нагальних завдань соціальної педагогіки, оскільки вікові зміни у людей похилого віку, що призводять до порушення їх адаптаційних можливостей мають важливе значення для українського суспільства. Побудова системи соціального забезпечення людей похилого віку є не тільки досягненням природної між поколінної традиції суспільства, вона є досягненням цивілізаційного прогресу, а також визначає можливі в майбутньому перспективи розвитку країни. Зростання збільшення кількісної частки літніх людей у складі населення сучасної України гостро ставить питання про відповідальність суспільства за формування цінностей літніх людей, за створення умов формування та сформованості необхідних комунікативних якостей у процесі глобалізації.

Сучасне українське суспільство поступово рухається до цінностей європейського цивілізаційного простору, робить спробу вирішення проблем, викликаних демографічними і соціальними змінами населення, зміною особистісного потенціалу осіб літнього віку. Визначаючи розвиток особистості в якості основоположної цінності, українське суспільство має вирішувати особистісні проблеми літньої людини.

Вивчення ціннісних основ соціального захисту літньої людини як предмету соціально-педагогічного дослідження видається надзвичайно актуальним. Зміна вікового складу населення ставить перед суспільством і педагогічною наукою коло питань соціально-педагогічного характеру, зокрема дослідження ціннісного підґрунтя соціального захисту літньої людини, оскільки без знання пріоритетних основ соціального розвитку неможливо зрозуміти місце в суспільстві цієї великої групи громадян, особливості їх соціальних ролей в сім'ї та суспільстві. Не менш важливим є розуміння ціннісних основ соціальної, професійної та групової динаміки осіб літнього віку, яка багато в чому визначає їх активну позицію в

суспільному житті. Більш того, знання ціннісних основ соціального розвитку особистості дозволяє визначити особливості процесу соціалізації в літньому віці.

До сучасних проблем соціальної роботи сьогодні відносять зокрема соціальну ексклюзію літніх людей, що має особливе значення в ситуації значного збільшення частки літніх і старих людей в структурі українського суспільства. Так, в Україні зростає загальна питома вага пенсіонерів. Ще в 1959 році українців старше 60 років було всього 11%, в 2001-му – 21%, а 2036-го, за оцінками Інституту демографічних досліджень, буде 28%. Пенсіонерів стає більше, а молодих людей – менше. Такими темпами вже 2032-го українців віком від 20 до 60 років буде менше, ніж українців старше 60 років. Проблема виключення індивіда похилого віку з активного соціального життя пов'язана з обмеженням його соціального простору і масштабів соціальної діяльності. Наслідком є позбавлення українського суспільства від соціально-активних і професійних членів, та фактична відмова людині похилого віку в реалізації свого потенціалу.

Проблема подолання соціальної ексклюзії загострюється для суспільств транзитивного характеру, наприклад українського, оскільки прагнення долучення до цінностей європейських розвинених країн суперечить тенденції деградації української економіки. Психологічне сприйняття старості як правило поєднується зі значним зниженням рівня добробуту та вагомою соціальною депривацією соціальної групи літніх людей.

В умовах українського кризового деіндустріалізованого суспільства, яке загалом характеризується численними змінами ціннісно-нормативної системи, фактичним демонтажем підвалин соціальної держави під виглядом проведення реформ відбувається відторгнення літніх людей від активного соціального життя. Вирішення їх проблем зводиться переважно до вкрай незначного підвищення одержуваних від держави пенсій, явно недостатніх для підтримки навіть біологічного життя індивіда, водночас запобігання проявам різного роду соціальної депривації взагалі залишаються без уваги. На нашу думку, маємо вочевидь явне нехтування забезпеченням навіть базових, згідно теорії А. Маслоу, потреб людини, що, в свою чергу, наводить на думку про неможливість сучасної української влади забезпечувати потреби більш високого порядку: безпеки, поваги, самовираження.

Зрештою, пізнавальні та комунікативні потреби людей похилого віку деякою мірою задовольняються у великих містах, де є доступною культурна інфраструктура, водночас в невеликих населених пунктах вираженою є активізація людей похилого віку. Одним із таких методів активізації людей похилого віку є впроваджені в Європі Університети третього віку. Створені при вищих навчальних закладах чи громадських організаціях, вони реалізують принцип навчання людини впродовж її життя. В Україні у 2009 р. за підтримки Фонду народонаселення ООН було розроблено проект Концепції розвитку та Положення про Університети третього віку. У 2017 р. в Україні розроблено проект Стратегії Національного плану дій з питань старіння, де одним із напрямів роботи передбачено впровадження інноваційної моделі надання соціально-педагогічних послуг «Університети третього віку». В такій ситуації значно підвищується роль іншої, однак значущої для пенсіонера особистості, відображена суб'єктність якої чинить вплив на інших людей.

Саме тому здобуття людьми похилого віку нових життєвих смислів і особистісного цілепокладання шляхом формування ціннісних об'єктів і нових поведінкових моделей, створення і підтримання взаємодії в комунікативно-культурному середовищі потребує їх постійної включеності в комунікативне коло значущих для них інших людей міжкультурної комунікації.

Презентуємо результати навчання іноземної мови саме для осіб похилого віку. Вибір конкретної цільових аудиторій було проведено партнерською організацією – Молодіжною громадською організацією «Нове життя».

Проведено навчання 12 419 осіб на 63 курсах і семінарах за програмою «Світ безмежних можливостей». 12419 чоловік пройшли навчання на курсах і семінарах проекту IDEA, в тому числі 823 чоловік навчено на 63 курсах по програмі «Світ безмежних можливостей» (Microsoft Unlimited Potential).

Окремим напрямком було реалізовано курси вивчення англійською мови для людей похилого віку в рамках Університету третього віку. Всього зареєструвалось на навчання 750 осіб похилого віку, з них приступили до занять – 310, відвідували всі заняття – 213. Переважна більшість людей похилого віку обирали курси з опанування англійською мовою з метою спілкування з іншими людьми (65%), 25% – з метою особистісного розвитку та 10% - з метою збереження власної активної життєвої позиції.

Цілеспрямоване використання інструментального ресурсу соціально-педагогічних технологій дозволить задовольнити потреби людей похилого віку в пізнанні, спілкуванні та самореалізації.

Отже, сучасна соціальна ситуація в Україні характеризується зародженням нової ціннісної системи суспільства, яка руйнує існуючі особливості соціальної поведінки, систему соціальної регуляції відносин, продукує кризу соціальних цінностей та ідеалів пострадянського суспільства, в якому сформувались особистісні цінності людей похилого віку.

Вказані процеси зумовлюють переоцінку цінностей літніми людьми, засвоєння ними нових цінностей ринкового суспільства і формування ставлення до цінностей значущих для них людей.

Необхідною є адаптація людей похилого віку задля забезпечення психологічної сумісності життя в період глобалізації і інформатизації, подолання психічної травми виключення з життя при переході на пенсію, формування почуття насолоди життям літньої людини і формування стереотипу сприйняття процесу старіння як норми.

ВЛАСОВА Інна

ФІНАНСУВАННЯ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Фінансове управління у сфері вищої освіти ґрунтоване на наступних регуляторних принципах: економічності та ефективності. Механізм фінансування є частиною інструментарію уряду, що містить чотири інструменти [1]:

- 1) фінансування (субсидії, гранти, податки);
- 2) регулювання (правила, закони);
- 3) державне виробництво (надання товарів державними постачальниками);
- 4) інформування (методи переконання).

Фінансування є одним із ключових інструментів інтервенції – для уряду (міністерств, його регіональних підрозділів, рад з питань фінансування), а також керівників університетів (виконавчих комітетів, деканів, керівників відділів). У сфері освіти регулювання пов'язане з такими питаннями, як стандарти якості ступенів (акредитація), кількість учнів, які вступили до державних установ, встановлення плати за навчання та здійснення інших видів діяльності, що генерують дохід.

Фінансування вищої освіти у країнах Європи здійснюється за рахунок фінансових ресурсів з державних, приватних джерел і міжнародних організацій, наприклад, із структурних фондів Європейського Союзу. У країнах Європи пряме фінансування розподіляють між університетами, використовуючи форми (модальності) фінансування, а саме: блок-грантове, проектне, фінансування за програмами «досконалості», а також інші форми прямого фінансування, включаючи цільове. Приватне фінансування містить фінансові внески студентів та інші джерела надходжень, які включають дохід, отриманий від:

- контрактів, укладених з приватним сектором (переважно контрактів на проведення науково-дослідних робіт, а також на здійснення інших видів діяльності, пов'язаних з освітою);
- благодійних фондів;
- надання послуг (інформаційно-консультаційні послуги, здача в оренду будівель, бібліотек, музеїв тощо)
- фінансової діяльності.

Згідно статті 79. Закону України «Про освіту» [2], що має назву «Фінансово-господарська діяльність закладів освіти та установ, організацій, підприємств системи освіти», джерелами фінансування суб'єктів освітньої діяльності відповідно до законодавства можуть бути:

- державний бюджет;
- місцеві бюджети;
- плата за надання освітніх та інших послуг відповідно до укладених договорів;
- плата за науково-дослідні роботи (послуги) та інші роботи, виконані на замовлення підприємств, установ, організацій, інших юридичних та фізичних осіб;
- доходи від реалізації продукції навчально-виробничих майстерень, підприємств, цехів і господарств, від надання в оренду приміщень, споруд, обладнання;
- гранти вітчизняних і міжнародних організацій;
- дивіденди від цінних паперів, відсотки від депозитів і розміщення коштів спеціального фонду на поточних рахунках банків державного сектору;
- добровільні внески у вигляді коштів, матеріальних цінностей, нематеріальних активів, одержаних від підприємств, установ, організацій, фізичних осіб;
- інші джерела, не заборонені законодавством.

Згідно статті 71 Закону України «Про вищу освіту» [3], яка має назву «Фінансування закладів вищої освіти», фінансування державних закладів вищої освіти здійснюється за рахунок коштів державного бюджету на умовах державного замовлення на оплату послуг з підготовки фахівців, наукових і науково-педагогічних кадрів та за рахунок інших джерел, не заборонених законодавством, з дотриманням принципів цільового та ефективного використання коштів, публічності та прозорості у прийнятті рішень.

Фінансування комунальних закладів вищої освіти здійснюється за рахунок коштів місцевих бюджетів відповідно до Бюджетного кодексу України та інших джерел, не заборонених законодавством.

Фінансування приватних закладів вищої освіти здійснюється їх засновниками та з інших джерел, не заборонених законодавством.

Література

1. Funding Higher Education: A View Across Europe. – Brussels: ESMU, 2010. – 35 p. URL: <https://www.eurashe.eu/projects/modern>.
2. Про освіту: Закон України від 5.09.2017 № 2145-VIII. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>.
3. Про вищу освіту: Закон України від 25.07.2018 № 1556. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>.

ГЕЙКО Світлана, ЛАУТА Олена

ВИЩА ОСВІТА В СИТУАЦІЇ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ: ПЕРСПЕКТИВИ І ТЕНДЕНЦІЇ

Кожна суттєва трансформація соціуму призводить до зміни його освітніх перспектив розвитку. Виникнення глобального простору суспільства не могло не позначитись на освітніх процесах. Вища освіта у відповідності до викликів часу залучає до своїх процесів усі глобалізаційні параметри.

Планетарний характер розподілу праці (глобальний ринок робочої сили, тим більш інтелектуального гатунку) впливає на регіоналізацію освітніх закладів. Формується корпус країн-експортерів освіти, який є результатом конкурентоздатності вищих навчальних закладів. Економічний вектор розвитку глобалізації також приводить до того, що освіта стає різновидом послуг, тобто, з одного боку, зменшується винятковість її статусу (вона припиняє бути засобом створення еліти), але, з іншого боку, це свідчить про демократизацію освітньої діяльності, і про всезагальну потребу у даному соціальному інституті.

Екологізація освітніх процесів має зменшити ризики техногенних катастроф і забезпечити захист природного середовища не лише на рівні державних проєктів, а як внутрішню інтенцію кожної людини. Освітні заклади всіх рівнів мають забезпечити учнів та студентів належним рівнем екологічного знання, сприяти перетворенню його на складову культури поведінки окремої особи.

Технологічний вимір глобалізації залучає освітні заклади до всесвітньої мережі комунікації. Всезагальна інформатизація соціального простору вимагає свідомого проведення інформаційної політики в галузі освіти (виникнення віртуальних університетів, дистанційної форми навчання). Закономірним кроком у розвитку науки і техніки, стало те, що не саме знання має стати результатом нових технологічних розробок, а його втілення в інноваціях (корисних для суспільства нововведеннях). Тому формується вимога інноваційності освітніх технологій, тобто формування класу експертів, які б не мали просто високо спеціалізоване знання, а навички його впровадження у новітні технології.

Демократизація вищої освіти може призвести до зменшення соціальної стратифікації глобалізованого простору. Адже в інформаційному суспільстві не самі речі, а знання та вміння ними користуватися стають визначальною формою соціального багатства (формується «економіка знань»). Мірою поглиблення даної тенденції і є зростання суспільного значення освіти. Доказом цього є глобалізація самого освітнього простору, виникнення міжнародних організацій, що займаються глобальним координуванням світових освітніх процесів.

Високий соціальний статус закладів вищої освіти свідчить про те, що вони стають центрами концентрації влади, політичними інструментами впливу на людину і суспільство в цілому. Проте, зазначені процеси демонструють, що освіта виконує не лише соціальні завдання, а стає вектором розвитку культурної політики.

Отже, глобалізація є об'єктивним процесом, але є суб'єктивні чинники, які можуть впливати на швидкість (як прискорювати, так і уповільнювати) процесів глобалізації. Освіта є одним з таких факторів впливу, тому вона стає стратегією культурної політики в умовах глобалізації.

ГОЛЕВА Марія

(науковий керівник – доцент Омельченко Людмила)

ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ІМІДЖУ ЗВО

Знання у сфері психології сприяють створенню ефективного іміджу ЗВО – від появи ідеї до її втілення. Психологічна компетентність допоможе управлінцям вирішити важливі завдання шляхом:

- залучення й утримання уваги аудиторії;
- формування установки на довіру (недовіру) з боку аудиторії;
- врахування психологічних особливостей окремих соціальних груп;
- врахування загальних закономірностей сприймання;
- врахування специфічних навичок комунікації.

Найбільших досягнень здійснено в царині залучення й утримання уваги аудиторії. Існують різноманітні психологічні ефекти, одним із найважливіших принципів їх впливу є – виділення об'єкта (рухомого та нерухомого) на якомусь тлі. Якщо треба залучити увагу до образу закладу, то можна:

- прикрасити об'єкт або, навпаки, виділити його простотою серед більш складних;
- помістити об'єкт на однотонне тло або просту «фактуру».

Використанням певного кольору при створенні образу також можна викликати необхідний результат. Як приклад, для привернення уваги часто використовується червоний колір. З цією ж метою застосовують такі прийоми:

- подача матеріалу раніше відомого з новими акцентами;
- перехід до іншого засобу PR-композиції або навіть каналу сприймання;

При формуванні установки на довіру з боку аудиторії може виявлятися проблема існування стереотипів. Стереотипи впливають на ухвалення рішення клієнтом, вони бувають позитивні й негативні. При вирішенні конкретного PR-завдання завжди корисно відповісти на два питання:

1. Як виявлені типові негативні стереотипи заважають адекватному сприйняттю запрограмованої дії: іншими словами, що заважає Клієнтові обрати наш навчальний заклад?

2. Як ці стереотипи можна скорегувати з урахуванням наявних ресурсів?

Правильно відповівши на ці питання, менеджер уникне грубих помилок при створенні образу освітнього закладу.

Для ефективного використання психологічних особливостей окремих соціальних груп необхідно враховувати деякі їхні характеристики. Наприклад, студенти схильні вести активний спосіб життя. Тому, створюючи імідж навчального закладу, варто наголосити на можливості активної особистісної та професійної самореалізації в межах вишу.

Із підвищенням вимог до професіоналізму управлінців знання психології активніше залучаються до процесу створення образу ЗВО.

ГОНЧАРУК Оксана

ФОРМУВАННЯ ЦІННОСТЕЙ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖЕННЯ ОСОБИСТОСТІ ЗАСОБАМИ МИСТЕЦТВА

Нині, в умовах глобального інформаційного процесу, національне багатство кожної країни характеризується станом здоров'я людської спільноти, а індивідуальне здоров'я постає однією із пріоритетних цінностей людини. Сучасне бачення загальних тенденцій здоров'язбереження особистості полягає в міжпредметному підході в області соціальних і гуманітарних наук.

Пріоритетні завдання в галузі освіти та виховання щодо формування здорового молодого покоління висувають нові вимоги щодо організації освітньо-виховного процесу закладів вищої освіти, де науково-педагогічні працівники є носіями світоглядних орієнтацій на здоров'язбереження, готові до ведення здоров'язбережувальної діяльності та покликані досягти одного з основних результатів освіти – всебічно розвиненої здорової особистості.

Здоров'язбережувальний стиль поведінки особистості не обумовлений спадковістю, цьому можна навчитися і зробити частиною свого життя, тому вкрай важливо створити такі педагогічні умови в освітньому середовищі, що забезпечать усвідомлення майбутніми фахівцями потреби бути здоровими.

Наближення загальних освітніх послуг закладів вищої освіти до потреб, інтересів і схильностей кожного студента лежить в основі розвитку сучасної освіти України. Велику роль у цьому відіграє неформальна освіта, яка орієнтується на пізнавальне мотивування суб'єктів у професійній, загальнокультурній та особистісній сферах [1].

Одними з організаційних форм неформальної освіти є театри. Ефективність використання театрального мистецтва у виховній роботі визначається їх опорою на внутрішні потреби особистості у самоактуалізації, саморозвитку та самореалізації.

Усім відомий той факт, що мистецтво мало велику силу ще з давніх часів, однак сила театру лишається актуальною й нині, коли в період духовно-моральної кризи в суспільстві широко розповсюджені негативні явища, що травлять життя людини, створюють дисгармонію, погіршують стан її здоров'я.

Театральне мистецтво є ефективною формою виховної роботи, спрямованої на формування здоров'язбережувального стилю поведінки студентів, що може застосовуватись не лише для усвідомлення ними негативних факторів впливу на стан їхнього здоров'я, а й формування власного ставлення до здоров'язбереження як норми поведінки, здобуття навичок пошуку шляхів збереження і зміцнення здоров'я з використанням власного досвіду та досвіду інших людей, включаючи можливості підсвідомості та емоційного інтелекту.

Одним із важливих елементів упровадження театру в життя є методика інтерактивної роботи, спрямованої на вирішення соціальних проблем, тобто форум-театр, заснований бразильцем А. Боаль. Проведення виховної роботи за методикою форум-театрів є вдалою формою трансформації проблеми на рівні групи. Важливою умовою ефективності даної форми виховної роботи є вибір тем вистави, що є актуальними та зрозумілими для акторів і глядачів та залучення до театральної групи вихованців із «групи ризику». Наприклад, якщо темою вистави є негативний вплив шкідливих звичок на здоров'я майбутніх матерів та їх новонароджених дітей, обов'язково залученими до гри мають бути дівчата, які палять та вживають алкоголь.

Формування ціннісного ставлення до здоров'я передбачає вплив на емоційно-почуттєву сферу студентів за допомогою художнього образу шляхом залучення їх до художньо-творчих колективів закладу освіти. Організація тематичних вечорів, творчих та поетичних вечорів читання художньої літератури, перегляд художніх та документальних фільмів на підсвідомому рівні впливають на почуття та волю людини, що складає підґрунтя для духовного розвитку особистості.

Цінність мистецької діяльності художньо-творчих колективів, які функціонують продовж багатьох років і дозволяють студентам бути їхніми учасниками впродовж усіх студентських років, переоцінити неможливо. З одного боку, в результаті тривалої спільної роботи у них панує атмосфера радості, довіри, взаємоповаги, взаєморозуміння, дружби; в таких колективах від одного покоління студентів до іншого передаються мистецькі здобутки, зберігаються свої традиції, звичаї тощо [2]. З іншого – їхній вільний від навчання час зайнятий корисною справою, яка приносить задоволення для душі, а також не залишає часу для експериментів з алкоголем, цигарками та психотропними речовинами, перешкоджаючи формуванню девіантної поведінки.

Яскравим цьому підтвердженням, є функціонування народного ансамблю пісні і танцю «Колос» імені Станіслава Семеновського на базі Національного університету біоресурсів і природокористування України, заснованого ще у 1957 році. Повний склад ансамблю налічує понад 120 студентів – представників усіх факультетів університету. Існують навіть сімейні традиції поколінь бути учасником колективу в період студентських років. Спостереження за дійсними учасниками ансамблю від першого до випускового курсу та проведенне опитування серед них засвідчує, що лише 2,5 % студентів палять, та немає жодного учасника, який регулярно вживає алкогольні напої. Окрім того, 85 % опитаних активно беруть участь у фізкультурно-спортивних заходах університету, а рівень їхньої навчальної успішності перевищує середній.

Таким чином, залучення студентів до мистецької діяльності сприяє збагаченню їхнього освітнього рівня та формує навички продуктивного проведення вільного часу, що створює умови для виховання цінностей здоров'язбереження та формування здоров'язбережувального стилю поведінки молодого покоління.

Література

1. Збірник сценаріїв інтерактивних вистав з дисципліни «Основи сценарної роботи соціального педагога»: Методичні матеріали до курсу / уклад. І. Палько, К. Марчук. Житомир: Вид-во Житомирського держ. ун-ту ім. Івана Франка, 2016. 88 с.
2. Сулаєва Н. В. Основні підходи до менеджменту неформальної мистецької освіти в художньо-творчих колективах вищих педагогічних навчальних закладів. *Витоки педагогічної майстерності*. Збірник наукових праць. Полтава, 2011 С. 256–263.

ГОРДЄЄВА Ірина

ГЕНДЕРНА ОСВІТА В УМОВАХ СУЧАСНОЇ УКРАЇНИ

Важливим компонентом гендерної соціалізації особистості є гендерна освіта. Гендерна освіта включає в себе: систематичне навчання, просвіту (тобто пропаганду й розповсюдження гендерних знань і гендерної культури), стимулювання гендерної самоосвіти.

Сьогодні гендерна освіта в Україні доступна і різноманітна. Від дистанційних курсів до вільних лекторіїв і університетських студій – є проекти як базового рівня, так і розраховані на академічну спільноту.

Однією із основних цілей діяльності «Програми рівних можливостей та прав жінок в Україні» є сприяння розвитку освіти без гендерної упередженості та включення питань з гендерної обізнаності і чутливості до системи освіти.

Загальним результатом реалізації цього напрямку діяльності проекту повинно стати вилучення з системи освіти гендерних стереотипів та упереджень, подання гендерно збалансованої інформації в підручниках та освітніх програмах.

На даний час в Україні діє багато організацій, які займаються вирішенням гендерних проблем, серед яких і гендерні студії та кафедри у вищих навчальних закладах, так і гендерні центри освіти. У Донецькій області з липня 2011 р. діяв лише один центр гендерних досліджень і освіти в Маріупольському державному університеті. 21 березня 2012 р. гендерний центр створено в Слов'янському державному педагогічному університеті [1]. В 2015 році при Чернігівському національному технологічному університеті було створено Центр гендерної освіти, який займається підготовкою та проведенням досліджень з питань гендерного становлення особистості, проведенням інформаційно-роз'яснювальної роботи з гендерних проблем, популяризацією ідеї гендерної рівності, поширенням гендерних знань та цінностей.

У лютому 2012 р. Всесвітній банк оприлюднив Стратегію партнерства з Україною на 2012–2016 рр., у якій відмічено, що проблеми гендерної нерівності є дуже розповсюдженими в українському суспільстві та потребують вирішення на довгострокову перспективу.

У 2011 р. у світовому рейтингу гендерної нерівності Україна зайняла 64 місце серед 135 країн, у тому числі 106 місце за рівнем участі жінок у політичному житті; 56 – за рівнем доступу до охорони здоров'я; 44 – за рівнем самореалізації в економіці; 24 місце за рівнем доступу до освіти [1].

Особливої значущості гендерна освіта набуває в сучасних умовах реформування багатьох сфер стратегічного розвитку України в контексті завдань Програми економічних реформ на 2010–2014 роки «Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава». Саме в умовах здійснення реформування вищої освіти відповідно до параметрів соціально орієнтованої «економіки знань» та адаптації до Європейського освітнього простору вона може стати суттєвим національним ресурсом, який сприятиме виведенню України на рівень розвинутих країн світу.

Незважаючи на те, що гендерна освіта в Україні перебуває на етапі становлення, в цій сфері є значні напрацювання. Розроблено спецкурси з гендерної проблематики, навчальні посібники та програми. В багатьох університетах та інститутах створено гендерні освітні центри, які активно працюють. Наприклад, у Харківській області гендерні центри діють у 12 вищих навчальних закладах, створено гендерний ресурсний центр, Музей історії жіноцтва та гендерного руху, сформовано обласну програму забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків. Розроблено гендерну мапу України, гендерні портрети ряду областей.

Гендерна освіта включає в себе систематичне навчання, просвіту, розповсюдження гендерних знань і гендерної культури, стимулювання гендерної самоосвіти. Поширення просвітницької діяльності в сфері виховання культури гендерної рівності забезпечить захист суспільства від інформації, спрямованої на дискримінацію за ознакою статі, наприклад, сексистської реклами.

Метою гендерного підходу в навчанні й вихованні студентської молоді є формування розуміння сутності норм та установок взаємодії статей на принципах гендерної рівності, потреби керуватися ними в усіх сферах життєдіяльності, адже завтра сьогоднішні студенти, виходячи із сформованої системи цінностей, будуть приймати рішення та впливати на процеси, що відбуваються у суспільстві.

Таким чином, гендерний підхід у освіті – це індивідуальний підхід до прояву особистості своєї ідентичності. Цей підхід надає людині більшу свободу вибору і самореалізації, допомагає бути достатньо гнучким і вміти використовувати різні можливості поведінки.

Література

1. Коніщева Н. Гендерна освіта – ключ до демократії та економічного зростання. *Донеччина*. 2012. № 26. 10 квітня. С. 2.

ГОРОДНЯК Яна

ПОКРАЩЕННЯ ЗМІСТУ ГУМАНІТАРНОЇ ПІДГОТОВКИ В ПРОЦЕСІ ВИКЛАДАННЯ ІСТОРІЇ МІЖВОЄННОГО ПЕРІОДУ У ВИЩІЙ ШКОЛІ УКРАЇНИ

Тема Голодомору особливо актуалізується зараз, коли триває російсько-українська війна, коли постгеноцидний синдром проявляється найбільше. Для того, що подолати цей синдром слід навчити школярів і студентів поважати історію своєї держави і продемонструвати, довести, як же події 30-х років ХХ століття вплинули на сучасну Україну. Звичайно, що коріння цієї проблеми не лежить лише у викладанні історії, а й у патріотичному вихованні молоді загалом.

Довгий час (більше 50 років) СРСР приховував свій злочин, очевидці тих подій боялись розповідати своїм рідним про пережиті жахіття. Звичайно, що ні в школах, ні в університетах історію Голодомору не викладали. Ситуація змінилась з 1991 р., коли тема злочинів радянського режиму поступово піднімалась серед громадськості та у наукових колах.

Зараз вивчення Голодомору в Україні набуло доволі широкого розмаху: залучено немало досвідчених дослідників, є навіть перспективні прориви у викладанні цих тем у вищій і середній школі. Однак ці проблеми, як і раніше, залишаються предметом історичних, історико-архівних і просто фактографічних досліджень, жорстко закріплених за конкретним і визначеним історичним періодом. Викладання проблеми Голодомору в Україні, як правило, не супроводжується необхідним філософським методологічним обґрунтуванням [1, с. 100]. Студенти не розуміють, які ж наслідки геноциду і як з ними боротись. Це нерозуміння полягає у відсутності обґрунтування самими викладачами історії причинно-наслідкових зв'язків подій 1932–1933 років з сучасністю.

Міністерство освіти і науки України спільно з Національним музеєм «Меморіал жертв Голодомору» у 2018 році уклали Меморандум про співпрацю з метою вивчення, популяризації та впровадження в освітній процес вивчення історії Голодомору у 1932–1933 роках [2]. Дослідники теми геноциду українців беруть участь у редагуванні підручників для середньої та вищої школи, організовують семінари-практикуми тощо.

Для посилення ефективності викладання проблем вивчення Голодомору у курсі історії вищої школи України необхідно враховувати ряд факторів [1, с. 102-103]:

1. Вступ до освітньої програми з Голодомору в Україні у сучасних умовах вимагає фундаментального повороту суспільного світогляду та адекватної системи вітчизняної освіти. Необхідна не відмова від викладання цієї проблематики, про що починають лунати окремі голоси, а радикальна реформа системи освіти в Україні, її фундаментальна гуманізація у контексті формування людської душі, що просто випала з освітнього процесу, формування нової моралі і нового громадянського героїзму.

2. Вивчення Голодомору в Україні у контексті (а не в розчиненні) історії України, обговорення наслідків геноциду зараз.

3. Є потреба також і в істотному перегляді традиційного визначення об'єкта злочину: український народ – жертви Голодомору. У зв'язку з цим нам видається допустимою постановка питання про відповідальність жертв Голодомору, тобто якою мірою відповідальна «жертва» за те, що вона стала жертвою. Це не буде викликати почуття віктивності у школярів та студентів.

Отже, вирішення проблеми викладання історії Голодомору полягає у перегляді підходів і освітніх програм, лише це допоможе школярам і студентам зрозуміти суть злочину геноциду і його наслідки для української нації.

Література

1. Мирський Р. Голодомор в Україні: проблеми в методології і методики викладання у вищій школі // Українська національна ідея: реалії та перспективи розвитку. Вип. 20. С. 100-103.

2. МОН та Національний музей «Меморіал жертв Голодомору» співпрацюватимуть для висвітлення історії Голодомору. URL: <https://mon.gov.ua/ua/news/mon-ta-nacionalnij-muzej-memorial-zhertv-golodomoru-spivpracyuvatimut-dlya-visvitlennya-istoriyi-golodomoru-1932-1933-rr-pidpisano-memorandum>.

ГРАБОВСЬКА Інна

THE CLIL APPROACH: ENGLISH FOR SPECIFIC PURPOSES

Content and Language Integrated Learning (CLIL) is a widely-accepted teaching approach that gained popularity in the European Union. Within CLIL, language teachers are encouraged to become more involved with content, and content teachers are encouraged to become more involved with language. Therefore, CLIL offers a wide range of opportunities for those lecturers interested in merging content and language. By teaching content subjects in English, students are exposed to a twofold learning process, being able to improve both their specialized knowledge of a subject and their linguistic competence in English.

As part of the work toward European harmonization of higher education, Jaume I University in Spain embarked on the implementation of the “Teaching in English” programme, thus becoming one of the CLIL pioneers at university level. This programme involves that the English language instructors work as language coaches for content teachers, enabling them to gain confidence in teaching content courses in English. After the preparatory collaboration between English-language teachers and content teachers, the latter acquire the confidence to adopt English as their language of instruction. There are several reasons for choosing English as the medium of instruction: 1) improving the learning of languages as part of university language policy; 2) raising the motivation of students to learn and master the English language so that this knowledge helps them to be more competitive in their future careers; 3) enhancing the internationalization of universities and the possibility of collaborating with lecturers from other foreign universities; 4) increasing the number of Erasmus students coming to universities; 5) moving closer to the approaches used in Europe.

CLIL materials are often characterized by lots of visual support for meaning, to allow low language level students to access high level content. The materials permit the students to focus on the language they need to learn about that particular subject in English. The choice of language focused on is determined by the demands of the subject.

In a CLIL lesson, all four language skills should be combined. The skills are seen as: 1) listening is a normal input activity, vital for language learning; 2) reading, using meaningful material, is the major source of input; 3) speaking focuses on fluency. Accuracy is seen as subordinate; 4) writing is a series of lexical activities through which grammar is recycled.

The shift to the use of English as medium of instruction has highlighted the role that cultures play; e. g., the nuances that differentiate cultures and languages have an influence in the learning process. CLIL approach is not far removed from humanistic, communicative and lexical approaches in ELT, and aims to guide language processing and supports language production in the same way that an ELT course would by teaching techniques for exploiting reading or listening and structures for underpinning spoken or written language.

Література

1. Anthony L. *Introducing English for Specific Purposes*. New York : Routledge, 2018. 210 p.

2. Darn S. CLIL: a lesson framework. *British Council. BBC. Teaching English*. Izmir : Izmir University of Economics, 2005.
3. Fortanet-Gomez I., Räisänen Ch. ESP in European higher education: integrating language and content. Amsterdam : John Benjamins Publishing, 2008. 285 p.

ГУДИЛКО Марія
(науковий керівник – Гончарук Оксана)

ПОНЯТТЯ КУЛЬТУРИ ЗДОРОВ'Я МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ АГРОПРОМИСЛОВОЇ ГАЛУЗІ ЯК ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА

Перспектива успішного становлення будь-якої держави пов'язана із здоровою нацією, тому пошук педагогічних шляхів здоров'язбереження та навчання молодого покоління є одним із пріоритетних завдань національної політики в галузі освіти. Нині проблема збереження та зміцнення здоров'я молоді в Україні є вкрай важливою, адже наукова спільнота констатує катастрофічне зниження стану здоров'я студентської молоді, що пов'язане з екологічними проблемами, погіршенням матеріального забезпечення більшої половини населення, веденням нездорового способу життя, занепадом цінностей здоров'язбереження та відсутності культури здоров'я загалом.

Статистика свідчить, що лише у 3-5 % випускників закладів вищої освіти стан здоров'я відповідає нормі. Особливу увагу привертає стан здоров'я студентів аграрних закладів вищої освіти, які складають вагомую частку студентського контингенту України.

Соціальна потреба у формуванні культури здоров'я студентів аграрних закладів вищої освіти зумовлена особливостями умов праці сільськогосподарської діяльності, психофізіологічними вимогами до фахівця агропромислової галузі та професійними недоліками, з якими вони стикаються в процесі виконання своїх посадових обов'язків.

Об'єктивно доцільним є прищеплення знань та мотивування майбутніх фахівців агропромислової галузі до здоров'язбереження, оскільки їх професійна діяльність потребує цілого комплексу високорозвинених психологічних якостей і спеціальної фізичної підготовленості [2].

Аналіз науково-педагогічної літератури свідчить, що проблема формування культури здоров'я студентської молоді є доволі актуальною і досліджується багатьма науковцями, однак особливості її формування в умовах аграрних закладів освіти досліджені в недостатній мірі.

Згідно з валеологічним словником, компонентами культури здоров'я є фізіологічна, фізична, психологічна, інтелектуальна та сексуальна культура.

У вітчизняних педагогічних дослідженнях основну увагу дослідники приділяють можливості формування культури здоров'я особистості в процесі навчання і виховання [6].

Зокрема, В. Оржеховська культуру здоров'я визначає як невід'ємну складову загальної культури особистості, що забезпечує певний рівень знань, умінь, навичок з питань формування, відтворення, зміцнення здоров'я та характеризується високим рівнем культури поведінки стосовно власного здоров'я і здоров'я оточуючих [8].

В. Горащук визначає дане поняття як важливий складовий компонент загальної культури людини, обумовлений матеріальним і духовним середовищем життєдіяльності суспільства, що виражається у системі цінностей, знань, потреб, умінь і навичок людини з формування, збереження і зміцнення її здоров'я [3].

За В. Макаренком, культура здоров'я – це сформованість уявлень про здоров'я і здоровий спосіб життя; знання про засоби збереження і зміцнення здоров'я; усвідомлення базових ресурсів свого організму; усвідомлення відповідальності за стан власного здоров'я; розвиток навичок психофізичної саморегуляції і самоконтролю; відсутність шкідливих звичок [7].

На думку Т. Латишевої, культура здоров'я – це індивідуально-цілісна структура самосвідомості, що проявляється в єдності фізичних, біологічних, психологічних, соціальних і духовних складових особистості.

О. Ахвердова дане поняття розуміє як інтегративне особистісне утворення, що є проявом гармонійності, багатства і цілісності особистості, універсальності її зв'язків із оточуючим світом і людьми, а також здатності до творчої і активної життєдіяльності [1].

В цілому формування культури здоров'я в студентської молоді пов'язують із формуванням ціннісного ставлення особистості до здоров'я. На думку О. Єжова, ціннісне ставлення до здоров'я визначається як системне і динамічне утворення особистості на основі мотиваційно-емоційної сфери і сукупності знань про здоров'я, що відображається у свідомо обраному способі життя [4].

Таким чином, дослідження проблеми підтримки та збереження здоров'я людини має тенденцію до інтеграції знань, комплексного аналізу та посилення міжнаукових зв'язків, що засвідчує чималий доробок у вітчизняній та зарубіжній педагогічній науці. Зміст освітнього процесу закладу вищої освіти має бути спрямований не лише на підготовку висококваліфікованого працівника, але й особистості з належним рівнем фізичної підготовки та моральної стійкості.

Література

1. Ахвердова О. А. К исследованию феномена "культура здоровья" в области профессионального физкультурного образования // Теория и практика физической культуры. 2002. № 9. С.5-7.
2. Гончарук О. М. Формування здоров'язбережувального стилю поведінки студентів аграрних закладів вищої освіти: автореф. дис. ...канд. пед. наук: 13.00.07 / Східноукр. нац. ун-т ім. В. Даля. Київ, 2018. 18 с.
3. Горашук В. П. Формирование культуры здоровья школьников (теория и практика). Луганск: Альма матер, 2003. 388 с.
4. Єжов О. О. Феномен культури здоров'я в педагогічних дослідженнях. URL: http://scienceandeducation.pdpu.edu.ua/doc/2010/6_2010/20.pdf
5. Кириленко С. В. Проблема формування культури здоров'я в історії теоретичної думки та соціальної практики // Педагогіка і психологія. Вісник Академії педагогічних наук України. 2004. № 1. С.48-57.
6. Кучай О.В., Хандюк О. Особливості здоров'язбережувальної компетентності учнівської молоді в умовах сьогодення // Вісник Черкаського Університету. 2016. № 1. Серія: Педагогічні науки. С. 3-5.
7. Макаренко В. А. Культура здоровья как приоритетная задача общественного развития молодежи. URL: <http://lib.sportedu.ru /Press/SP/2009N2/p63-67.htm>.
8. Оржеховська В. М. Педагогіка здорового способу життя // Проблеми освіти: К., 2006. Вип.48. С. 3-7.
9. Маринина М. Г. Формирование основ культуры здоровья младших школьников: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.01 / Маринина Мария Георгиевна. Волгоград, 2005. 195 с.
10. Торохова Е.И. Валеология: Словарь-справочник. М.: Флинта; Наука, 2002. 344 с.

ДАНЬКЕВИЧ Вікторія

(науковий керівник – доцент Омельченко Людмила)

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Реалії сьогодення вносять суттєві корективи в освітню політику. Як зазначає В. Кремень, нам потрібен такий загальнонаціональний стандарт освіти, який би допоміг кожній молодій людині знайти себе, компетентно обрати власний життєвий шлях в умовах динамічного світу.

Узагальнення основних положень теорії людського капіталу дало змогу виокремити специфіку людського капіталу, пов'язану з поняттям «конкурентоспроможність». По-перше, людський капітал втілюється в людині, яка є його носієм. По-друге, її навички й здібності є тим запасом, що може накопичуватися протягом тривалого часу. По-третє, процес формування людського капіталу неможливий без участі в ньому людини – його власника.

Основні положення теорії людського капіталу визначають певні специфічні риси конкурентоспроможності фахівця, які, безперечно, варто враховувати у процесі її формування. У відповідних психолого-педагогічних дослідженнях наголос робиться, зазвичай, на тому, що конкурентоспроможність визначається не лише професійним, а й значною мірою особистісним компонентом майбутнього фахівця.

Особливу роль серед основних характеристик конкурентоспроможної особистості відіграють здатність до адаптації та прагнення. При цьому конкурентоспроможна особистість визначається як така, що здатна швидко й безболісно адаптуватися до постійних змін суспільних умов, науково-технічного прогресу й нових видів діяльності та форм спілкування при збереженні позитивного внутрішнього психоенергетичного потенціалу й гармонії. Успіх трактується дослідниками як позитивний наслідок роботи працівника, значні досягнення, удача, талан. Отже, конкурентоспроможність особистості у сенсі прагнення успіху визначається її поведінкою, зокрема намаганням перемогти в суперництві з іншими, досягнути поставленої мети, посісти найбільш значуще місце в суспільстві.

ДЕНИНА Руслана, ГОТЮР Оксана, КОЧЕРЖАТ Оксана

ВПРОВАДЖЕННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ МЕТОДІВ НАВЧАННЯ З ДИСЦИПЛІНИ ВНУТРІШНЯ МЕДИЦИНА

Інновації в системі медичної освіти тісно пов'язані з впровадженням сучасних галузевих стандартів вищої медичної освіти, запровадженням системи ліцензування та сертифікації фахівців. Використання традиційних (пояснювально-ілюстративних) методів навчання у вищій медичній школі на даному етапі стає малоефективним, оскільки вони переважно орієнтовані на пам'ять, а не на розвиток клінічного мислення, мало сприяють розвитку творчих здібностей, самостійності, активності студентів. Адже надзвичайно великий об'єм матеріалу студенти значно легше розуміють та запам'ятовують, коли він подається в форматі діалогу або бесіди, під час якої студенти активно залучаються в навчальний процес. Для цього потрібно на практичних заняттях організовувати групову роботу, дослідницькі проекти, рольові ігри, навчати роботі з документами (наприклад історія хвороби, амбулаторна карта, тощо) й різними джерелами інформації. Словесні методи навчання в педагогічній практиці для кращого запам'ятовування інформації студентами-медиками обов'язково використовують у поєднанні з наочними методами, такими як ілюстрування, демонстрування, самостійне спостереження, які допомагають засвоювати знання студентами глибше й повніше, ніж знання, отримані з підручника.

Навчальний процес з дисципліни «внутрішня медицина» повинен забезпечити виконання ряду завдань. Основною метою залишається, у першу чергу, формування у студентів клінічного мислення, що в майбутньому забезпечить ефективне використання теоретичних знань з дисципліни і особистого досвіду в лікуванні конкретного хворого.

На кафедрі внутрішньої медицини №2 та медсестринства ДВНЗ «Івано-Франківський національний медичний університет» студентам 6 курсу при проходженні змістового модулю 1 «Ведення хворих із основними симптомами і синдромами в кардіологічній клініці» та «Невідкладні стани в кардіології» запроваджено доповідь тематичного хворого на ранкових конференціях.

Кожен студент з групи самостійно чи із допомогою викладача обирає хворого, який знаходиться на стаціонарному лікуванні у КЗ «Івано-Франківський обласний клінічний кардіологічний центр». Самостійно проводить курацію хворого, фізикальне обстеження, оцінює дані анамнезу, інтерпретує дані додаткових методів обстеження для розробки можливих варіантів діагнозу (лабораторна діагностика, електрокардіограма, ехокардіоскопія,

коронарографія), проводить узагальнення клінічних знахідок, проводить диференційний діагноз, призначає адекватне лікування у конкретній клінічній ситуації. Також повинен вміти надавати невідкладну допомогу в екстрених випадках. Результати своєї роботи біля ліжка хворого студент демонструє у форматі презентації «Powerpoint».

Студенти групи, що присутні на конференції активно приймають участь в обговоренні кожного клінічного випадку. Беручи активну участь у такій формі клінічного розбору хворих, студент поглиблює теоретичну підготовку, опановує уміння працювати з літературою, закріплює практичні навички і вирішує питання подальшої тактики лікування та реабілітації хворого, санаторного оздоровлення, диспансерного спостереження, що наближає його до практичної діяльності лікаря. Таке заняття проходить інтенсивно та є цікавим для студентів, оскільки вони мають змогу виступити у ролі лікаря. Викладач у даному випадку відіграє роль “спостерігача”, який допомагає в разі потреби під час доповіді тематичного хворого та обговорення діагнозу.

Отже, у процесі колективної роботи у студентів формується чіткий алгоритм обстеження та курації хворого. Такий підхід закріплює необхідні навички самостійного аналізу отриманих даних під час огляду хворого, а також лабораторних та інструментальних методів обстеження. Розвитку клінічного мислення сприяє також повідомлення про свого хворого в присутності своїх колег та викладача, разом обговорюючи план діагностики та подальшого лікування.

ДУБРОВІНА Оксана, САМАРСЬКИЙ Андрій

ТВОРЧА СПРЯМОВАНІСТЬ ОСОБИСТОСТІ В ОСВІТНЬОМУ ПРОСТОРІ

У творчості людина має можливість пізнати і висловити цінні для неї смисли і свою власну суть у формі, яку вважає найбільш відповідною і прийнятною для цього завдання. Суттєво й те, що постановка та вирішення подібних задач є ще і унікальним досвідом проживання, пізнання, осмислення і відчуття свого життя у всьому багатстві, а також способом виявлення оптимальних підходів до взаємодії з середовищем в якому перебуває. Саме тому творчості, особливо в широкому значенні цього слова, сьогодні намагаються приділяти достатньо уваги як інструменту, який допомагає людині придбати соціально значимий досвід людства без втрати індивідуально особистісно-цінних особливостей.

У наш час швидких та глобальних змін, в умовах «ціннісно-нормативної невизначеності» (В. С. Собкін), формування нового соціокультурного простору (В. В. Рубцов), коли людина стає перед необхідністю знаходити себе у світі, що постійно змінюється, активно та ефективно орієнтуватися та діяти у ньому, - перед освітою гостро стає питання виховання творчої спрямованості індивідів. Під «творчою спрямованістю особистості» розуміється не спрямованість людини на творчість у художній чи науковій видах діяльності (точніше не тільки таку спрямованість), а орієнтацію на творчість як процес знаходження та втілення людиною нових можливостей власної активності (С. В. Максимова) та реалізації. Тобто результатом творчості можуть бути не тільки духовні чи матеріальні цінності, але й великий пласт явищ «самотворення» (С. Рубінштейн), особистість людини як об'єкт її творчих зусиль (Е. Фром), «самостійне «будівництво» системи взаємовідносин зі світом» (А. Леонтьєв), «життєтворчість» (А. Сухоруков, Л. Сохань, С. Степанов). Тому творчість в системі освітньої діяльності постає як засіб і одночасно умова розвитку особистості, а також механізм розвитку та процес самотворення, в якому суб'єкт та об'єкт є тотожними. І коли спрямовані дії на об'єкт змінюють сам суб'єкт, відбувається вихід суб'єкта на новий особистісний рівень. Разом з тим творчість є умовою не тільки виходу людини на новий особистісний рівень, але й умовою гармонійного розвитку особистості.

Більшість сучасних дослідників стверджує, що творчі здібності властиві всім людям і є їх родовою ознакою. Інша справа – рівень їх розвитку, звідки і з'являється актуальність проблеми пошуку оптимальних умов розвитку творчих здібностей в педагогіці та психології. Понад те, існує думка, що *здібність до творчості є нормою* і неможливість реалізації творчих імпульсів може призвести до неврозів, або навіть до деструктивних дій.

Творчості неможливо навчити, але першим кроком до неї повинне бути усвідомлення себе людиною-творцем. Така світоглядна установка відкриває для людини простір, в якому вона здійснює пошук свого власного способу виявлення себе як творчої істоти.

Можна стверджувати, що й натеper в освітній діяльності особлива увага мусить приділятися формуванню індивідуального начала та особливо питанню підтримки варіативності особистості, підготовки її до вирішення нестандартних життєвих, а не тільки типових задач. Це значною мірою обумовлює й життєздатність суспільства в цілому.

Зокрема в руслі проблематики креативної педагогіки та психології, стратегічним смислом освіти у ХХІ столітті постає необхідність формування особистості з власним суверенітетом, вільної і творчої, здатної до самовизначення не тільки й не стільки в рамках сфери професійної діяльності, скільки в площині загальнолюдських цінностей.

Особливо конструктивною в освітньому просторі є саме гуманістична точка зору на особистість, яка трактує творчість у широкому значенні цього слова, стверджує, що здатність до творчості є природною для кожної людини, враховує суб'єктивну цінність результатів творення, а отже, вважає їх достатнім приводом для того, щоб бачити в людині, яка створила щось творця.

В освітньому просторі роль творчої спрямованості особистості особливо важлива, адже людина постійно зустрічається і змушена взаємодіяти з чимось новим. Це вимагає постійного узгодження відомого і зрозумілого з ще незвіданим, незрозумілим, неосвоєним. Але мозок людини постійно вчиться і творчі підходи здатні істотно підтримати людину в її спробах осмислити, усвідомити і перетворити те з чим вона має справу, підтримати в реалізації повноцінної і гармонійної взаємодії зі світом без порушення особистої цілісності, унікальності, свободи і здоров'я.

ДЯЧЕНКО Інна

(науковий керівник – доцент Омельченко Людмила)

ЧИННИКИ ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ ОСВІТИ В ЗПТО

Європейська інтеграція України зумовлює значну низку соціальних явищ. Одним із них є процес, спричинений впровадженням торговельної частини угоди із Європейським Союзом – створення зони вільної торгівлі (хоч і тимчасово). Наша економіка все більше інтегрується в європейську економічну систему, що зумовлює потребу в оновленні виробництва, його розширенні. Це у свою чергу спричинює досить високий запит на людей, які володіють робітничими кваліфікаціями. Проте освітнє середовище, що перебуває на стадії реформування, переживає кризовий період. Досить непроста ситуація виникла саме в професійно-технічних навчальних закладах (ЗПТО), що зумовлено переведенням їх на фінансування місцевих бюджетів. Часто перед працівниками зазначених навчальних закладів гостро стоїть загроза невиплати заробітних плат, недофінансування затрат на освітній процес. Таким чином, виникає вага суперечність між значною актуальністю потреби у висококваліфікованому робітникові, здатному оволодіти новітніми технологіями та інноваційними виробничими пристосуваннями, а також значними труднощами, пов'язаними із якістю його підготовки.

Отже, складається така ситуація, за якої рішення проблеми лежить саме в площині професійної діяльності педагогічних працівників, а саме у їх здатності до самомотивації, у рівні усвідомлення суспільної значущості їхньої педагогічної місії. Тому все більшої ваги набирає проблема мотивації діяльності педагогічних працівників ЗПТО. А відтак, на нашу думку, мотиваційний підхід до управління навчальними закладами потребує ґрунтовнішого дослідження, а проблема готовності керівників ЗПТО до його реалізації є наразі актуальною.

ІННОВАЦІЙНІ ФОРМИ І МЕТОДИ НАВЧАННЯ У ПІДГОТОВЦІ ЛІКАРІВ ВЕТЕРИНАРНОЇ МЕДИЦИНИ

Зміни в соціально-економічній сфері зумовлюють необхідність розробки та впровадження нових підходів до вдосконалення навчального процесу. Кожен викладач повинен, насамперед, розглядати методологію навчання в світлі сучасних досліджень у педагогіці та психології, а, отже психолого-педагогічний аспект повинен стати одним із визначальних у виборі методів і форм навчання у ЗВО, що забезпечить якнайшвидшу адаптацію та ефективність засвоєння необхідних майбутньому фахівцю знань, умінь та навичок. Адже від того, чи самоорганізується студент до участі в навчальній діяльності, чи усвідомить її мету та необхідність використання тих чи інших методів залежить кінцевий результат. Отож, майбутній лікар ветеринарної медицини повинен усвідомити, що організація міжособистісної комунікативної взаємодії з колегами, господарями тварин, співробітниками і, навіть, конкурентами з метою налагодження результативних професійних контактів входить до кола його безпосередніх обов'язків і базується на сформованих у період навчання у ЗВО комунікативних уміннях та знаннях.

Оволодіння майбутнім фахом відбувається на різних за формою, змістом, методикою проведення заняттях. Викладачі з професійно орієнтованих, спеціальних та гуманітарних дисциплін не обмежені у своїх психолого-педагогічних пошуках застосування новітніх технологій на практичних заняттях, але, при цьому, вони опираються та використовують теоретично обґрунтовані педагогічні умови у своїх нововведеннях, які забезпечують високу ефективність формування професійних та комунікативних умінь студентів. З-поміж таких умов варто виділити: організацію педагогічно доцільного вибору форм і методів навчання, які б сприяли процесу формування комунікативних умінь студентів; професійно-педагогічну спрямованість навчального процесу; організацію гуманістично спрямованих відносин «викладач-студент», «студент-викладач»; забезпечення високого рівня комунікативної компетентності самих викладачів.

Немає сумніву, що істотний вплив на якість підготовки лікарів ветеринарної медицини, як і будь-яких інших спеціалістів, чинить ринок праці.

Безпосереднє ознайомлення з фахом лікаря ветеринарної медицини відбувається під час вивчення дисципліни «Вступ до спеціальності», яка відкриває цикл професійних навчальних курсів. Знання з даного курсу будуть використані студентами при опануванні іншої професійної дисципліни «Організація та економіка ветеринарної справи», яка навчатиме студентів, як планувати діяльність спеціалістів ветеринарної медицини, як планувати ветеринарні заходи, як визначати їх економічну ефективність, як визначати витрати на них та збитки внаслідок захворювання тварин і зниження якості продукції.

Усі професійні та спеціальні дисципліни формують із студента лікаря ветеринарної медицини, навчають його, як досліджувати тварину, ставити діагноз, лікувати, планувати та здійснювати превентивні заходи. Викладачі цих навчальних курсів акцентують увагу студентів на тому, що без професійних та спеціальних знань майбутній фахівець не зможе виконувати свої безпосередні обов'язки. Професія лікаря ветеринарної медицини передбачає насамперед прагнення до самовдосконалення, любов до своєї праці, знання специфіки своєї діяльності. Лікування для лікаря ветеринарної медицини – це мистецтво, що потребує від нього розвиненої уяви, інтуїції, внутрішньої гармонії, що допомагає обрати оптимальний шлях, стратегію і тактику в лікуванні.

Слід зазначити, що під час навчання студентів у ЗВО такі види діяльності як робота з інформацією та науково-дослідна робота, також безпосередньо пов'язані з комунікативною підготовкою майбутніх лікарів ветеринарної медицини. Особливістю підготовки до професійної комунікації є використання під час занять інноваційних форм і методів навчання, зокрема ділових, рольових ігор, семінарів-дискусій, ситуаційних вправ, інтерактивних форм і методів проведення занять на основі діалогічно-полілогічної взаємодії (навчальні тренінги,

дидактичні ігри, диспути, дискусії, тощо), а також поширення досвіду використання сучасних методик навчання.

Суттєвим у процесі навчання студентів є моделювання феноменів професійної комунікації, аналіз комунікативних ситуацій. Тому, професійно-комунікативними вміннями студентів факультету ветеринарної медицини, необхідних для їхньої повноцінної фахової діяльності в майбутньому, є: уміння встановлювати психологічний контакт із господарями тварин, забезпечувати взаємини, необхідні для спільної діяльності у лікуванні тварин; мовленнєві вміння (здатність ефективно використовувати загальнонавчальну лексику, спеціальну термінологію та професійні слова з метою забезпечення успішності мовленнєвого акту, ознаками якого є змістовність, доступність, зрозумілість, доречність, різноманітність, виразність, естетичність).

Таким чином, одержані лікарем ветеринарної медицини в ЗВО знання та його комунікативна підготовка допоможуть підготовленому спеціалісту вдосконалювати рівень своєї компетентності, поліпшити процес взаєморозуміння з колегами, сприяє творчому вирішенню виробничих завдань.

ЖУРАВСЬКА Ніна, ОЛЕЩЕНКО Олена

ВПЛИВ СТИЛЮ КЕРІВНИЦТВА НА СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНИЙ КЛІМАТ ПЕДАГОГІЧНОГО КОЛЕКТИВУ

Соціально-психологічний клімат будь-якої установи породжується міжособистісною взаємодією, яка опосередковує не тільки міжособистісні впливи, а й вплив навколишнього фізичного середовища: речей, предметів, явищ природи тощо. Настрій однієї людини впливає на настрій іншої, позначається на різноманітних актах поведінки, діяльності, життя людини. Соціально-психологічний клімат — якісний бік стосунків, що виявляється у вигляді сукупності психологічних умов, які сприяють або перешкоджають продуктивній спільній діяльності та всебічному розвитку особистості в групі. Такий клімат може бути сприятливим, несприятливим, нейтральним, позитивно чи негативно впливати на самопочуття людини.

Загальні фактори формування соціально-психологічного клімату: характер виробничих відносин того суспільства, складовою частиною якого є група; організація й умови трудової діяльності; специфіка й особливості роботи органів управління та самоврядування; стиль і характерологічні форми керівництва; соціально-психологічні, тендерні та демографічні особливості групи; чисельність групи тощо.

Найважливіші ознаки сприятливого соціально-психологічного клімату групи (колективу): суб'єктивні (довіра та взємимогливість членів групи один до одного; доброзичливість і ділові претензії; вільне висловлювання думок щодо справ колективу чи поведінки окремих осіб; відсутність тиску з боку керівництва на підлеглих і визнання за ними права приймати рішення, значущі для справ колективу; достатня поінформованість членів колективу про завдання та стан справ у колективі; високий ступінь емоційного включення та взаємодопомоги у ситуаціях, якщо є у цьому потреба; усвідомлення і взяття відповідальності на себе за стан справ у групі кожним із її членів); об'єктивні (високі показники результатів діяльності; низька плинність кадрів; високий рівень трудової дисципліни; відсутність напруженості й конфліктності в колективі тощо).

Модель, де визначено чотири стилі керівництва (накази; реклама; консультації; єднання) була розроблена Ешпріджскім Коледжем з менеджменту в Англії у 60-70 роки.

Накази: керівник виробляє власне рішення і передає його підлеглим для виконання. Реклама: керівник також виробляє власне рішення, але замість простого оголошення його підлеглим, він намагається переконати їх, що дане рішення є найкращим. Консультації: керівник, застосовуючи цей стиль, не виносить рішення до тих пір, поки не проконсультується зі своїми підлеглими. Єднання: застосовуючи цей стиль, керівник разом з підлеглими на рівноправній основі виробляє демократичне рішення. Ці чотири стилі легкі для розуміння і

найчастіше зустрічаються в повсякденному житті. Безсумнівно, ви самі можете навести такі приклади з своєї роботи [2].

Схема стилів управління Роберта Блейка та Джейна Моутона, американських психологів, аснована на можливості підготовки та навчання фективних управляючих. Вони вважають, що підготовка керівника - це виховання певної позиції та поведінки серед підлеглих. Робота керівника повинна бути спрямована на стимулювання творчості, підтримку нововведень, для керівника обов'язково вміння ставити конкретні, здійсненні завдання перед підлеглими. Схема Блейка-Моутон містить теоретичну розробку, за допомогою якої керівники зможуть виробити свій стиль в організації людей для виконання поставленої перед ними завдання. Ця «сітка» управління була успішно застосована в різних країнах, різного роду організаціях і функціональних відділах в межах організації. Вона однаково застосовна від керівників низової ланки до провідних посадових осіб [1, с.18].

Вирізняють такі основні фактори формування соціально-психологічного клімату: фактори макросередовища (соціально-психологічні тенденції науково-технічного прогресу; особливості суспільно-економічної формації на конкретному етапі розвитку суспільства; особливості діяльності органів управління, вищих за рівнем; соціально-психологічні особливості територіального району, в якому функціонує організація тощо); фактори мікросередовища (особливості матеріально-економічних, технологічних та організаційно-управлінських умов праці в колективі та ступінь задоволення людей цими факторами; особливості формальної структури в колективі та її співвідношення з неформальною; стиль керівництва керівника колективу; рівень психологічної культури керівника та співробітників тощо). Отже, основними факторами, які впливають на стан соціально-психологічного клімату в колективі, є зміст праці та ступінь задоволення людей роботою; умови праці та побуту, задоволеність ними; ступінь задоволення характером міжособистісних стосунків зі співробітниками; стиль керівництва, особистість керівника, а також те, чи задоволений він співробітниками.

Висновки. Схема стилів управління Роберта Блейка та Джейна Моутона заснована на двох базисних елементах адміністративної поведінки: турбота про людей і про виробництво. Більшість керівників застосовують різні стилі в різних ситуаціях. І хоча кожен колектив має своє, неповторне обличчя, стиль, інтереси, згадані ознаки майже універсальні для будь-якого колективу. Акцентуючи увагу на фактори макросередовища, які впливають на психологічний клімат ззовні, необхідно враховувати те, що жодна група не може існувати, а тим більше розвиватися ізольовано від навколишнього світу.

Література

1. Вербицький В.В. Сутність управління навчальним закладом. URL: <http://nvd.luguniv.edu.ua/archiv/NN11/10vvvunz.pdf>
2. Журавська Н.С. Методика навчання та виховання у вищих навчальних закладах країн Європейського Союзу та України: порівняльний аспект: монографія. Ніжин. М.М.Лисенко, 2015. 608 с.

ЗАГОРУЛЬКО Марина

ПРАКТИЧНА ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ В УМОВАХ ІННОВАЦІЙНОГО ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА

На даному етапі розвитку системи освіти в Україні ростуть вимоги до теоретичної, практичної та фахової підготовки майбутніх учителів початкової школи. Постає потреба у нових учителях, у яких під час підготовки у закладах вищої освіти формується цілісне бачення їх професійної діяльності, здатних приймати самостійні рішення та успішно виконувати професійні обов'язки.

В Україні спостерігається певний відрив теоретичної фахової підготовки вчителів початкових класів від педагогічної практики та неможливість упровадження елементів

виробничої діяльності в навчальний процес. Однією з головних проблем підготовки вчителів початкових класів є перехід від навчальної діяльності у закладах вищої освіти до професійної діяльності в початковій школі.

Грунтовне дослідження проблем педагогічної підготовки вчителів (О. Абдулліна, В. Андрущенко, В. Безпалько, Н. Боритко, Л. Дроздова, М. Євтух, Н. Загрязкіна, Н. Кичук, В. Кремень, Н. Кузьміна, Е. Мокієнко, Л. Шиянова та ін.) вказують на незначний відсоток наукових напрацювань, які присвячені фаховій підготовці вчителів початкових класів.

Огляд результатів наукових досліджень дає змогу стверджувати, що основними напрямками в підготовці майбутнього вчителя є розв'язання певного комплексу методологічних, психологічних, педагогічних і методичних проблем, які формуються і розв'язуються залученням під час навчання в закладах вищої освіти майбутніх вчителів початкової школи до практичної педагогічної діяльності, спрямованої на підвищення рівня їх готовності до здійснення професійної діяльності. Одним із основних шляхів вирішення цих проблем науковці вбачають у розробленні навчальних програм з фахових дисциплін різних рівнів складності.

Однією із чільних умов, які актуалізують проблему формування конкурентоздатного вчителя початкових класів, убачається у найповнішому розширенні та підсиленні неперервної теоретичної педагогічної підготовки вчителів до педагогічної практики, можливості спілкування в професійному оточенні ще у процесі навчання у закладах вищої освіти.

Аналіз педагогічного досвіду, практик педагогічної підготовки вчителів початкової школи, організації їх самоосвіти показує, що означені форми навчання, підтримки та супроводу професійного педагогічного рівня сучасних, конкурентоздатних учителів стає більш ефективним та результативним за умови доцільного та програмно продуманого використання можливостей інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ).

Високий рівень педагогічної підготовки вчителя початкових класів, з одного боку, набувається самим учителем у процесі практичної професійної діяльності, а з іншого – має бути результатом професійної підготовки у закладі вищої освіти.

Враховуючи те, що на професійну педагогічну підготовку майбутніх вчителів відводиться близько 50% об'єму всього навчального часу, можна зробити припущення про вагомість знань з дисциплін цього блоку у професійному арсеналі вчителя. Професійна педагогічна підготовка включає три основні складники: теоретичні дисципліни психолого-педагогічного циклу; професійний курс; педагогічну практику в школі.

На підставі вивчення практики педагогічної підготовки вчителів початкових класів в Україні виявлено істотні недоліки в цьому процесі. Зокрема, проведені розвідки свідчать, що під час навчання у закладах вищої освіти не створюють оптимальних організаційних умов для забезпечення достатнього рівня особистісної та професійної педагогічної підготовки вчителів до формування його інноваційних якостей як професійних, так і особистісних: конкурентоздатності, вміння неперервно професійно розвиватися, знання відповідних шляхів особистісного розвитку, навичок творчо та креативно діяти за доцільного використання ІТ тощо.

Використання ІТ у педагогічній підготовці майбутніх учителів початкової школи набуває подвійного значення: по-перше, творчий підхід викладачів закладів вищої освіти суттєво стимулює розумову активність студентів, розкриває в майбутніх учителів якості творчої особистості, поглиблює мотивацію їхньої професійної діяльності; по-друге, майбутній вчитель, стає здатним до успішного створення й реалізації творчого середовища у педагогічній практиці в школі.

За впровадження та використання ІТ очевидно є індивідуалізація навчально-виховного процесу, що наближує навчальну діяльність до потреб та інтересів кожного студента, забезпечує підвищення їх пізнавальної активності.

Урахування особливостей педагогічної підготовки в різних країнах може стати важливим чинником розроблення практичних та методичних рекомендацій щодо формування теоретико-методичних засад проектування хмаро орієнтованого середовища педагогічної

підготовки вчителів початкових класів у ВПНЗ та використання сучасного міжнародного досвіду в оцінюванні професійної педагогічної компетентності сучасного вчителя початкових класів.

ЗАХУЦЬКА Оксана

INTERDISCIPLINARITY AS A MODERN RESEARCH APPROACH IN THE CONTEXT OF EDUCATIONAL REFORMS

Thinking about the concept of interdisciplinarity and its definition one often decides to follow the simplest way of learning, i.e. to address the dictionary according to which *interdisciplinarity* and *interdisciplinary* means simply “involving two or more academic, scientific, or artistic disciplines” [1]. As an example in the dictionary there are given “interdisciplinary courses combining psychology, philosophy and linguistics.” Such a definition corresponds to the general idea of interdisciplinary research, that it is a team work over one chosen subject approached from different perspectives of different disciplines.

The ability of being interdisciplinary (or even trying to be interdisciplinary) in researching a particular issue, wider or narrower, is a higher level of one’s knowledge, of one’s intellectual needs. At the same time, it cannot be just an aim for its own sake. People by their nature always stay in searches of something, e.g. new sources of inspiration, new methods, new technologies, etc. But they should always have motivation and consciousness of what and for what they are looking for. As it is said, the necessity is the mother of invention but not the invention provokes necessity. Thus, interdisciplinarity is merely a tool of intellectual cognition and never its aim.

This obvious statement is closely connected with another one, namely what knowledge and skills should one possess to be called an interdisciplinary scholar? Should he or she master several disciplines, become a specialist in each of them and only after that make experiments and combinations? This sounds reasonable but for one thing – time. A person studies through all his life, no doubt, but not everyone, even (or: especially?) among scholars has a chance to graduate from several universities and become “official” professional in a few different spheres. Or maybe it is possible to skip official stages of studying and enjoy the advantages of self-education? But what about the risk of being superficial then? What about the pleasure of feeling and being dilettante?

The list of questions grows tremendously if we remember the initial task of Academia as an institution. No real scholar can be happy and satisfied with what he is doing if he is doing it just for himself but not for the society, or if he gets no social approval and acknowledgement. One more peculiarity of transmitting knowledge to other people is that knowledge is never private, never belonging only to its owner. The most productive and probably the most important way of passing knowledge is teaching young generation. So how and what should young people be taught to be erudite and intellectual and be able to create humanities without boundaries in the future? What knowledge should teachers, professors transmit to students in order to form and bring their intellectual minds, to help in creating intellectual space and how to find individual truth? In other words, how to bring a future interdisciplinary scholar without dealing with separate disciplines at the beginning? It seems impossible, however, and makes us admit that we still believe in disciplines!

Despite a long range of questions and doubts it is necessary to realize that disciplinarity and interdisciplinarity are not polar notions and are not mutually exclusive (though sometimes are served in that way). Metaphorically they can be compared with a tree where disciplinarity is a trunk and interdisciplinarity – its branches. Neither can survive and exist without the other: trunk without branches is unattractive and low-yield while branches without trunk are unfounded and have short life with no future. But together they form a basis of existence, in our specific context – a basis of future existence of science in general and of humanities in particular.

Література

1. <https://www.merriam-webster.com/dictionary/interdisciplinary>

СПІВПРАЦЯ СЕРЕДНЬОЇ ТА ВИЩОЇ ШКОЛИ ІЗ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПОСЛІДОВНОСТІ В ОСВІТІ: ІЗРАЇЛЬСЬКИЙ ДОСВІД

Підвищення якості освіти є пріоритетним завданням сучасної української школи. Необхідність відповідати світовим стандартам та сучасним запитам ринка праці спонукають як вітчизняну середню, так і вищу школи до суттєвих якісних змін.

Одним з найбільш актуальних питань є здійснення співпраці між загальноосвітніми та вищими навчальними закладами із забезпечення послідовності педагогічного процесу. В зв'язку з цим, аналіз вже набутого українського досвіду та вивчення досвіду інших країн може бути корисним для подальших перетворень у сфері освіти.

Однією з країн гідних уваги є держава Ізраїль, де середня і вища школа співпрацюють дуже активно. Університети Ізраїлю пропонують спеціальні заходи та програми для школярів як середніх, так і старших класів. Яскравим прикладом закладу вищої освіти, що має великий досвід роботи саме зі школярами, є Науковий інститут Вейцмана (Weizmann Institute of Science). Даний навчальний заклад розробляє та впроваджує спеціальні програми розвитку для школярів. Аналіз програм показує, що вони мають різні цільові аудиторії, що визначає їх мету. Згідно головної мети програми інституту поділяються на три типи: 1) програми, створені для популяризації науки, націлені на широке коло учнів; 2) програми для школярів, що мають мотивацію і бажання вивчати певні науки; 3) програми для обдарованих і талановитих учнів.

Навчання відбувається на базі інституту, а заняття проводять викладачі та студенти закладу. У своїх розвивальних програмах інститут не викладає теми зі шкільних програм. Усі предмети та їх теми є виключно додатковими. Школярів приваблює можливість працювати в аудиторіях і лабораторіях вищого навчального закладу під керівництвом досвідчених викладачів-дослідників, широкий вибір предметів, яких немає у шкільному курсі, демократичний стиль роботи, що притаманний вищим навчальним закладам, можливість зустрічатися з однодумцями та спілкуватися на цікаві теми.

Наприклад, програма «Національна наукова майстерня» для старшокласників, що мають здібності до науки. Вона становить двотижневий курс, протягом якого учні живуть у кампусі інституту і працюють в лабораторіях над різними дослідницькими проектами під наглядом науковців-викладачів. Закінчується курс написанням звіту за темою свого дослідження та презентацією свого проекту.

Ще одна програма, що створена для учнів 10-12 класів, це загальнонаціональна програма наукового пошуку «Стріла». За нею учні п'ять разів протягом курсу приїжджають до інституту, де проводять два дні, відвідуючи лекції, семінари, працюючи в лабораторіях, спілкуються з викладачами та студентами, знайомляться зі справжніми дослідницькими проектами закладу. Учні виконують свою індивідуальну наукову роботу, яка може стати серйозним дослідженням і навіть враховуватись Міністерством освіти Ізраїлю як частина задання для отримання атестату зрілості, необхідного для вступу до вищого навчального закладу. Така особлива умова додатково стимулює старшокласників до активної та продуктивної участі у програмі.

Окрім спеціальних програм розвитку, вищі навчальні заклади Ізраїлю пропонують такі форми співпраці зі школярами як наукові конкурси, олімпіади, літні розвивальні табори, дистанційні курси, наукові клуби, курси підготовки для старшокласників, конференції, майстерні, зустрічі та ін.

Вищезазначені форми співпраці довели свою ефективність у справі дотримання таких важливих принципів цілісного педагогічного процесу, як систематичність, послідовність, науковість змісту, наочність, свідомість та самостійність учня. Проте кожного року до вже існуючих додаються нові сучасні форми роботи, що забезпечують зв'язок між середньою та вищою школами, що, в свою чергу, значно підвищує якість навчання.

Аналіз проблеми показує, що співпраця середньої та вищої школи є процесом вкрай взаємовигідним, де середня школа отримує більш розвинених та мотивованих учнів, вища

школа – нові ідеї, додаткову рекламу та потенційних абітурієнтів, а діти – додаткові знання, вміння, розвиток та допомогу у подальшому професійному визначенні.

Зважаючи на жорстку конкуренцію між вищими навчальними закладами за майбутніх студентів в Україні, вважаємо за необхідне надалі вивчати вітчизняний та зарубіжний досвід вирішення проблем забезпечення наступності між загальноосвітньою та вищою школами заради підвищення загальної якості української освіти.

Література

1. Золотарьова О.В. Педагогічна підтримка обдарованих дітей в загальноосвітніх школах Ізраїлю : дис. ...канд. пед. наук : 13.00.01 / Золотарьова Оксана Вікторівна. К., 2017. 222 с.
2. Weizmann Institute of Science, Rehovot, Israel: URL: Access mode : www.weizmann.ac.il.

ЗОРОЧКИНА Тетяна

ПІДГОТОВКА ВИСОКОКВАЛІФІКОВАНОГО ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ – ОДНЕ ІЗ ПРОВІДНИХ ЗАВДАНЬ СУЧАСНОЇ ОСВІТИ

Сьогодні в світі вчитель стає об'єктом динамічної уваги. Суспільство відчуває гостру потребу в педагогові, гнучко мислячому і здатному знаходити нестандартні рішення задач сучасної освіти. Підготовка такого вчителя на початку третього тисячоліття є тривалий і цілісний процес, спрямований на розвиток знань, умінь і навичок, відповідних новим професійним стандартам. Дедалі більшого поширення набувають конкурси педагогічної майстерності, сприяють виявленню і підтримці талановитих педагогів і підвищенню престижу професії. У міру трансформації суспільних цінностей відбуваються зміни і в особистості вчителя, його професійне спрямування і, відповідно, його статус.

Береться до уваги також формування особистісних якостей і професійних здібностей учителя і оволодіння ним новими технологіями.

Кожна країна зацікавлена в тому, щоб підготувати когорту таких учителів, які б не лише забезпечували кількісну реалізацію завдань обов'язкового навчання а й підносили на значно вищий рівень освіченість і культуру її громадян. Здійснити професійну підготовку такого фахівця надзвичайно складно. На перешкоді стають об'єктивні і суб'єктивні фактори, породжені суспільними перетвореннями, технічними здобутками стереотипами і формалізмом існуючої системи професійної підготовки, мотивованістю і ціннісними орієнтаціями майбутніх педагогів.

У світовому просторі учительська професія належить до найбільш відповідальних. Саме з діяльності представників цього фаху розпочинається складний ланцюг основних взаємопов'язаних процесів, який схематично можна представити як: навчання і виховання дітей і молоді - якісна освіта - науковий і технічний прогрес - розвиток суспільства [1].

Важливим джерелом для визначення сучасної стратегії розвитку педагогічної освіти в Україні є аналіз світового досвіду підготовки вчителів, дослідження закономірностей та тенденцій розвитку цієї важливої складової частини освітньої сфери у різних соціокультурних регіонах планети. У цьому контексті важливе значення має вивчення сучасних процесів розвитку педагогічної освіти на європейському континенті, зокрема, у країнах Європейської спільноти.

В Україні відбуваються істотні зміни і перетворення в галузі економіки, політики, культури, міжнаціональних відносин, які породжують необхідність переосмислення навчального і виховного процесу, адже соціальна трансформація сучасного українського суспільства на пряму зв'язана з динамікою розвитку системи освіти, а учитель – головна постать, від якої залежать позитивні зміни в ньому [2].

Потреби в удосконаленні змісту підготовки майбутнього вчителя початкової школи пов'язані також з різними аспектами модернізації початкової школи: переходом до реалізації нового Державного стандарту початкової освіти, підтримкою гуманізації освіти, ідей дитиноцентризму у навчанні, запровадження принципів компетентнісного та особистісно-

зорієнтованого підходів у навчанні молодших школярів, впровадженням інформаційних технологій у навчальний процес початкової школи [3].

Підготовка вчителів є одним із провідних завдань освіти, оскільки вчитель був, є і залишається головною дійовою особою, покликаною реалізувати її цілі. Поняття "підготовка вчителя" змінювалося разом із еволюцією поглядів на мету навчання і виховання, уявленнями про його професійні характеристики і якості. Досягнення цієї мети нерозривно пов'язане з підготовкою вчителів нового тисячоліття, а отже, з розвитком і удосконаленням системи неперервної освіти [2; 4].

Література

1. Професійна підготовка сучасного учителя: проблеми і орієнтири: URL: <http://eenu.edu.ua/uk/articles/profesiyna-pidgotovka-suchasnogo-uchitelya-problemi-i-orientiri>
2. Базуріна В. М. Професійна підготовка майбутніх учителів іноземних мов у Великій Британії. Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.01 – загальна педагогіка та історія педагогіки. Житомир 2006. 238 с.
3. Олефіренко Н. Особливості підготовки сучасного вчителя початкової школи – Електронний ресурс: URL: <http://www.kspu.kr.ua/ua/ntmd/konferentsiy/3-mizhnarodna-internet-konferentsiia-2015/seksiia-4/3587-osoblyvosti-pidhotovky-suchasnoho-vchytelya-pochatkovoyi-shkoly>
4. Біда О. А., Кучай О. В., Буринський В. М. Шляхи підвищення якості підготовки майбутніх учителів початкових класів до здійснення особистісно орієнтованого навчання і виховання учнів / О. В. Кучай // Вісник Черкаського університету. Серія: Педагогічні науки. Випуск № 6(259). 2013. С. 8-10

КАШПРОВСЬКА Людмила

ОСОБЛИВОСТІ ВПРОВАДЖЕННЯ ПРОФІЛЬНОГО НАВЧАННЯ В ОСВІТНЄ СЕРЕДОВИЩЕ ЛІЦЕЮ

Прикладом впровадження ефективної системи профільної освіти є ПЗНЗ «Ліцей Київського міжнародного університету», створений у 2009 р. (директор – О. Лавриненко). Взаємопартнерство в системі «Ліцей – Університет» здійснюється з метою реалізації Концепції профільної освіти, що виявляється у таких формах співпраці:

- викладання профільних дисциплін, спецкурсів та факультативів викладачами Київського міжнародного університету: докторами, кандидатами наук, доцентами, аспірантами;
- участь ліцеїстів і вчителів у науково-практичних конференціях, семінарах, що проводять в Університеті;
- здійснення науково-методичного супроводу учнівських дослідницьких робіт МАН викладачами Університету;
- проведення викладачами Університету для ліцеїстів традиційних профільних тренінгів і майстер класів, організація та проведення міжнародних, всеукраїнських форумів, універсіад;
- підготовка програм, підручників, науково-методичних посібників;
- проведення позаурочних занять (поточних консультацій, спецкурсів, профорієнтаційних гуртків «Сценічне мистецтво», «Відеомейкінг»;
- вивчення практично-орієнтованого курсу «Технології», «Вступ до спеціальності»
- гурткова робота в Університеті шляхом залучення учнів Ліцею;
- ознайомлення з практичним досвідом за відповідною професією шляхом проведення екскурсій на підприємства, зустрічі з відомими людьми, які мають професійний досвід у тій чи іншій галузі. Змістовне наповнення навчального курсу «Технології» або «Вступ до спеціальності» реалізується у формі тренінгів (табл. 1).

«Технології» або «Вступ до спеціальності»

№ з/п	Назва тренінгу	Кількість годин	Викладач
Загальні тренінги			
1	Мотивація і визначення мети у процесі вибору професії - самоменеджмент	2	
2	Діловий протокол і етикет	2	
3	10 правил успішної співбесіди (підготовки резюме) під час влаштування на роботу – крок до вдалої кар’єри	2	
4	Конфліктологія і вміння спілкуватися, вирішення конфліктів (Комунікативний тренінг)	2	
Профілі: Гуманітарний(право, економіка, міжнародні відносини, журналістика, психологія)			
5	Геополітичне положення і перспективи України в умовах глобалізації (Практичне заняття «Політичне шоу» де кожен виконує свою роль експерта у відповідності до обраного фаху	2	
6	Лінгвокраїнознавство. Знайомство із англomовними країнами	2	
7	Ідіоми. Культурні традиції англomовних народів	4	
8	Тренінг з лідерства	2	
Профіль:Право			
7	Юридичні професії (знайомство – за результатами практичного ознайомлення)	2	
8	Тренінг у судовій аудиторії	2	
Профіль: Економіка. Туризм			
7	Я- бізнесмен (як побудувати успішну організацію)	2	
8	Маркетинг. Реклама. ПР	2	
Профіль: Журналістика			
7	Мультимедійна журналістика і відеомейкінг	2	
8	Журналістика і копірайтинг (підготовка до написання статей в університетській газеті)	2	
Профіль: Інформаційні технології			
5	Комп’ютерна графіка і основи Web-дизайну	2	
6	Програмування	2	
7	Комп’ютерні мережі	2	
8	Бізнес-аналітика. Проектна діяльність	2	
Профіль: Будівництво і архітектура			
5	Основи креслення	4	
6	Основи макетування	4	
7	Архітектура (майстер-клас)	2	
Профіль: Сценічне мистецтво			
5	Майстерність актора	6	
6	Сценічна мова	2	

Так, у 2018–2019 навчальному році в Ліцеї КиМУ профільне навчання, спрямоване на врахування інтересів, нахилів і здібностей кожного учня у контексті їх соціального та професійного самовизначення і відповідно до вимог сучасного ринку праці. Такий підхід до організації освіти старшокласників не лише найповніше реалізує принцип особистісно орієнтованого навчання, а й дає змогу створити найоптимальніші умови для їхнього професійного самовизначення та подальшої самореалізації.

ВИХОВАННЯ ТВОРЧОЇ САМОДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТІВ

У процесі життєтворчості особистості зростає роль вищих навчальних закладів, які покликані допомогти студенту знайти сенс життя, створивши для повноцінні умови для його фізичного, інтелектуального, духовного розвитку і саморозвитку. Тому людське життя під кутом зору суб'єктивних, активно творчих засад виступає як проблема творчого життя особистості, її духовного світу, мети та сенсу життя.

Відомі вчені-педагоги стверджують, що навчання і виховання людини мають бути організовані так, щоб вона отримувала міцні та гнучкі знання. Зробити їх такими можливо тільки тоді, коли студент здобуватиме самостійно знання і буде переконаний в їх необхідності для підвищення власного інтелектуального рівня та задоволення суспільних потреб.

Проблема організації творчої самодіяльності студента не нова і актуальна не лише для України. Так, ще в давні часи філософи Епікур, Лукрецій, Арістотель, а пізніше – Б. Спіноза, а вітчизняні – Г. Сковорода, К. Ушинський визначали суть самостійності, як здатності приймати рішення та діяти, одночасно стверджуючи, що дуже погано, коли людина не має самостійних думок.

Творчість у навчанні, особливо на перших курсах вишів, носить суб'єктивний характер, і представляє собою відкриття нового для себе. Тобто, у студентів формується звичка відкривати нове спочатку для себе, згодом – для інших, а пізніше робити відкриття, що мають суспільну цінність. Це важливо при підготовці не просто майбутніх фахівців, а й майбутніх науковців.

Творчість – один із видів людської діяльності, що виникає при вирішенні творчого завдання, для якого необхідні об'єктивні (соціальні, матеріальні) і суб'єктивні особистісні умови (знання, уміння, творчі здібності). Це вимагає індивідуалізації процесу навчання, надання можливості студентам вибору завдання. Як показала практика викладання, надання кваліфікованої педагогічної допомоги у виборі такого індивідуального завдання, підвищує успішність його виконання. Забезпечення студентів більшою свободою під час вивчення дисципліни розкриває нові психолого-педагогічні можливості процесу навчання для студентів і викладачів.

Якщо не «видавати» студентам готові знання, а підводити їх до самостійного відкриття, це призводить до підтримування ініціативності у пошуках власних нестандартних шляхів вирішення проблеми. Окремо хотілось би підкреслити важливість саморефлексії на заключних етапах роботи, адже не всі нестандартні підходи призводять до успіху. Саме тому студентів вже з перших курсів необхідно привчати до аналізу власної діяльності, оскільки розвиток рефлексивних умінь – процес складний і довготривалий. Стануть у пригоді колективні розмірковування усією групою разом з викладачем, проте тільки після індивідуального самостійного аналізу навчальної діяльності студентами, аби не видавати зразок який вони будуть наслідувати, не намагаючись знайти свій власний спосіб саморефлексії.

Важливість формування творчої самодіяльності студентів у процесі професійного становлення визначають її сутності: соціальна, оскільки, формується не просто нова людина з особливим складом мислення, здатним до радикальних змін і перетворень, а спеціаліст нової формації, яка долучиться до прогресивних перетворень у суспільстві; наукова, тому що служить засобом пізнання творчих здібностей у галузі інтелектуальної й соціальної креативності.

Загальний принцип активізації творчого потенціалу полягає в тому, що педагогам, як зовнішній силі, яка впливає на виховання студента, необхідно постійно створювати умови творчої діяльності та стимулювати до занурення в неї.

Відносно стимулювання творчої діяльності студента можна зазначити, що для її формування та впливу на неї, необхідне застосування засобів стимулювання педагогічними працівниками для досягнення більш успішних результатів. Для того щоб всі ланки управління процесом розвитку творчої активності студентів працювали як єдине ціле, необхідним є

комплексний підхід до формування творчого спеціаліста передусім на управлінському рівні. Таким чином збільшується координуюча роль директорів та громадських організацій Вишів у забезпеченні взаємодії колективу.

КИРІЄНКО Олександр

СОЦІАЛЬНІ РЕФЛЕКСІЇ ЩОДО РЕФОРМИ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ

Упродовж понад 25 років нашої незалежності здійснювався перманентний, інколи суперечливий, процес реформування освітньої галузі. Значних змін зазнали середня та вища школи: впроваджено нову систему оцінювання навчальних досягнень та зовнішнє незалежне оцінювання, на основі розвитку наукових знань та з урахуванням психолого-педагогічних особливостей учнів складено нові навчальні програми, освітні стандарти та рамки кваліфікацій, зроблено істотні кроки щодо інтеграції вітчизняних закладів вищої освіти (ЗВО) до європейського освітнього простору, налагоджено стале міжнародне співробітництво та обмін досвідом.

У процесі втілення сучасної освітньої реформи важливим є вивчення суспільних очікувань від інноваційних рішень, сприйняття освітянами й громадськістю впровадження концепції «Нової української школи», автономізації закладів вищої освіти, внутрішньої якості усіх рівнів освіти.

Упродовж травня-червня 2018 року Державна наукова установа «Інститут модернізації змісту освіти» провела серед науково-педагогічних працівників та адміністрації закладів вищої освіти (ЗВО) онлайн-опитування на тему: «Реформування освіти зсередини: точка зору представників освітянського середовища» з метою формування у професійній спільноті запиту щодо коригування дій при впровадженні освітньої реформи та фундаменту для її підтримки, підвищення усвідомлення ролі вищої освіти в суспільстві.

В анкетуванні на анонімній, безкоштовній та безоплатній основі взяли участь 1114 респондентів, з них – 5 ректорів, 523 проректорів, науково-педагогічних працівників та інших осіб, які репрезентували заклади вищої освіти різних рівнів акредитації та форм власності.

Сучасний стан системи ЗВО більшість опитаних оцінило негативно: 27% вважає, що його можна назвати «хаотизацією», 60% респондентів характеризує цей стан як «застій», «занепад» або «кризу» і лише 11,8% опитаних впевнені, що в системі ЗВО відбувається «розквіт», «піднесення» або «вихід з кризи». Хоча 62% опитаних позитивно оцінюють прийняття та імплементацію Закону України "Про вищу освіту", проте майже 55 % вважають, що потрібно вносити корективи до нього. Половина опитаних вважає, що реформи в освіті повинні бути поступові й часткові, а 41 % має діаметрально протилежну точку зору – швидкі й радикальні. Понад третина опитаних не вірять в успішність реформи освіти у вищій школі.

Успішність функціонування ЗВО, якість надання ними освітніх послуг залежить від професійності професорсько-викладацького складу та матеріально технічної складової. 87 % опитаних респондентів вважають, що рівень їх професійної майстерності «дуже високий», «високий» та «вище середнього». Близько половини опитаних мають бажання підвищити професійний рівень за напрямками «інноваційні методи викладання», «найновіші здобутки у фаховій сфері» та «знання іноземної мови». Майже три чверті опитаних впевнені, що можливе введення нової системи оплати праці та збільшення заробітної плати поліпшить якість надання освітніх послуг науково-педагогічними працівниками. 74,6 % респондентів вважають, що покращення якості роботи освітян прямо пропорційне зменшенню їхнього бюрократичного навантаження.

Близько 66% опитаних вважають надзвичайно гострою проблему матеріально-технічного забезпечення закладів освіти, що на їх думку потребує радикального вирішення протягом найближчих 5-10 років. Майже 90% опитаних називають серед найбільш загрозливих проблем відсутність мотивації у здобутті знань студентами та їх слабку зацікавленість у якісній освіті, а 50% - перевантаженість викладачів.

На першому місці серед п'яти чинників, пов'язаних з управлінням і фінансуванням, які найбільш негативно впливають на організацію освітнього процесу, 77% респондентів відзначили величезну кількість зайвої звітності; на другому – майже 75% назвали низьку заробітну плату; на третьому – нестачу бюджетних коштів (59% опитаних). Близько 40% опитаних на четвертому та п'ятому місцях поставили заорганізованість, надмірну кількість «обов'язкових» заходів та конкурсів, формальне й неефективне застосування бально-рейтингової системи при оцінюванні знань студентів та праці науково-педагогічних працівників.

Респонденти виявили високу активність при відповіді на це запитання, в якому пропонувалось виразити свою думку у вільній письмовій формі.

Отже, дане соціологічне дослідження є певним зрізом оцінок і прагнень учасників освітнього процесу у вищій школі, на які відповідно має відреагувати МОН України та керівництво ЗВО. Зібрані емпіричні дані у ході опитування вказують на те, що громадськості та учасникам освітнього процесу в цілому зрозуміла необхідність реформ. Більшість з них продемонстрували позитивне сприйняття інновацій. Однак, оцінка професійним освітянським середовищем та суспільством загалом негативного поточного стану в освіті дещо насторожує. Слід також відмітити, що в Україні бракує індикаторів результатів розвитку освіти, поки що не сформована культура оприлюднення даних для оцінки конкурентоспроможності вищої освіти і прийняття стратегічних рішень, є потреба у подальших розвідках щодо формування логічної, комплексної і прозорої методики виявлення тенденцій розвитку вітчизняної вищої освіти, сумісної з міжнародною системою збору, обробки й аналізу статистичних даних. Запровадження цих заходів дозволить долучитись до міжнародних порівняльних досліджень стану освітніх систем і сформувати ефективну освітню політику.

КИЧКИРУК Тетяна, МАТВИЄНКО Ірина

СИНЕРГЕТИЧНИЙ ПІДХІД ЯК МЕТОДОЛОГІЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ

Сучасні процеси, які відбуваються в Україні, – це спроба по-новому вписатися у всесвітньо-історичний розвиток соціуму.

Обсяг і глибина знань, розвинені творчі здібності майбутніх фахівців повинні поєднуватись з високою культурою, вищими духовними злетами, запитам та інтересами, устремлінням служити загальному Добру. Потрібно зазначити, що цього вимагають як умови нашого сучасного національного буття, так і ті процеси, які відбуваються в сучасному взаємозв'язаному світі. Одночасно з небувалим розвитком наукових знань і фахової освіченості відбувається глибокий занепад духовних і культурних цінностей, а нещадне руйнування природи доповнюється таким самим руйнуванням культури – зростає злочинність, споживацький паразитизм, моральний цинізм і т.п. явища. Тому для системи освіти дуже важливою є її гуманітарна складова, – тобто ті предмети, які дають і формують знання про людину і суспільство, історію і культуру, моральні і естетичні цінності (історичні, культурологічні, філософсько-соціологічні, психологічні, мовознавчі та літературознавчі). Гуманітарний блок освіти спричиняє особливий вплив на формування світогляду, ціннісних орієнтацій, загальної культури та морально-громадянської позиції особистості.

Гуманізація педагогічного процесу полягає в його спрямованості на особистість студента, в її удосконаленні на основі саморозвитку. Принцип гуманізації повинен пронизувати всю компонентну структуру педагогічного процесу як його провідний принцип. Складне завдання реформування освіти, завдання освітньої політики неможливо розв'язати поза теоретичним, перш за все філософським, осмисленням особливостей інформаційної епохи. Стає зрозумілим, що стратегічною метою вітчизняної освітньої діяльності на цьому перехідному етапі є внесення змін до освітньої парадигми, що неможливо здійснити без залучення методологічного потенціалу постнекласичної науки, – синергетики.

Синергетика постає як новий постнекласичний напрям міждисциплінарних досліджень процесів самоорганізації та розвитку, що відбуваються у відкритих дисипативних

неврівноважених системах, на думку багатьох дослідників, претендує на статус нової парадигми освіти XXI століття. У синергетичному сенсі освіта – це самоорганізація людини як цілісної, упорядкованої системи, що коеволюціонує з ідеалами культури й співвідносна з образами сучасного світу. Головним у підготовці майбутніх фахівців є не стільки надання їм певної суми знань, скільки вироблення вміння самостійно здобувати та засвоювати нові необхідні знання, оволодівати навичками до самовдосконалення, творчого вирішення проблемних питань. Освіта повинна прищепляти методологію оволодіння системним знанням та нелінійним мисленням. Нелінійний стиль мислення, запропонований синергетикою, передбачає цілісне й багатовимірне сприйняття мінливого, нестабільного та складного світу, готовність до поліваріативності його розвитку, до появи непередбачуваного і разом з тим «запрограмованого» нового.

Методологічні принципи синергетики можуть бути успішно застосовувані й до системи освіти.

1. Принцип флуктуації, суть якого полягає в посиленні активності суб'єктів педагогіки та саморефлексії, яка породжує та стимулює думку, перетворюючи освіту у творчий процес.

2. Принцип параметрів порядку, що вводить інваріанти в технологію освіти, в систему відтворення людини. Йдеться про ситуацію вибору в освіті щодо прийняття рішення з великою кількістю ступенів свободи.

3. Принцип коеволюції виходить із співвіднесеності суб'єкта педагогіки з ідеалами культури, образами людини та світу, в збереженні тісних зв'язків з освітньою традицією.

4. Принцип кооперативності якраз і містить вимогу узгодження взаємодії суб'єктів освіти. Освіта, аби набути максимальної ефективності, має бути вчасною та доцільною.

З точки зору синергетичного підходу освіта має, таким чином, вирішувати наступні різноспрямовані завдання, по-перше, стратегічне – допомогти особистості долати нестійкість за рахунок вироблення системного, комплексного погляду на світ, по-друге, тактичне – сприяти адаптації до нестійкості. Освіта є відкритим соціальним організмом, що забезпечує потреби соціуму, тому потрібна більш тісна їхня взаємодія, яка б передбачала зворотній зв'язок та націленість на виховання особистості майбутнього. Виміри системи освіти мають узгоджуватися із загальносоціальними, більш того – соціоприродними характеристиками та вимогами. Освіта, підтримуючи зворотній зв'язок із суспільством, завдяки цьому забезпечує його потреби, адекватно реагуючи на соціальні запити й зміни, а не лише відчайдушно прагне зберегти свої консервативні, проте застарілі позиції.

Система освіти, заснована на подібних принципах, завжди буде здатною готувати спеціалістів з навичками активного знання та умінням його практично реалізувати.

КЛИМЕНКО Людмила, КЛИМЕНКО Олена

ПИТАННЯ ЯКОСТІ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ

Освіта є найважливішим фактором, що забезпечує економічний розвиток країни. Відповідно до щорічного звіту ООН конкурентоспроможність країн світу у XXI ст. визначатиметься не природними і навіть не фінансовими ресурсами, а кваліфікацією робочої сили [1]. Головною метою закладу вищої освіти (ЗВО) країни - діяльність із підвищення освітнього рівня нації, так як незворотність реформ відбувається при підготовці не менше 25% працездатного населення [4]. Україна увійшла у світовий освітній простір, а це в свою чергу вимагає приведення освітніх стандартів у відповідність до норм світового рівня [7].

Впровадження у ЗВО кредитно-модульної системи (КМС) призвело до того, що навчання стало складнішим, а рівень знань студентів - нижчим [10].

Основні фактори, що зумовлюють погіршення якості освіти в Україні, можна поділити на внутрішні і зовнішні.

До внутрішніх можуть віднесені [10]:

1. Підвищення обсягу матеріалу, відведеного на самостійне опрацювання. Фактично 50-60% матеріалу навчальної програми відводиться на самостійне опрацювання і зводиться до написання конспектів, пошуку рефератів у Інтернеті.

2. Накопичувальна система оцінок. За цієї системи заліки та екзамени втратили свою роль.

3. Невідповідність дисциплін, які викладають в Україні, європейським.

4. Україна уклала численні міжурядові міжнародні угоди про взаємне визнання документів про освіту, наукові ступені та вчені звання. Проте кількість ЗВО, які запровадили спільні програми та присвоюють національно визнані ступені спільно з вишами інших країн, становить лише 3% загальної кількості [2].

До зовнішніх факторів, що знаходяться в межах керування держави, належать такі:

1. Низькі обсяги фінансування з державного бюджету. Державне фінансування вищої освіти та науки в Україні є вкрай незадовільним і не відповідає вимогам і нормам законів України «Про освіту» та «Про вищу освіту». Держава втрачає позиції щодо рівня освіченості громадян, скорочуються масштаби та рівень якості підготовки науково-педагогічних кадрів, помітно погіршуються умови для творчої роботи вчених і викладачів [11].

2. Незадовільний стан науково-дослідної діяльності ЗВО. Лише тісне поєднання освіти з наукою є запорукою забезпечення високої якості освіти та належного інтелектуального супроводу державотворення [6].

3. Низький рівень інноваційності освіти. В усі часи відносно невисокі показники науково-дослідної роботи в Україні були чи не найголовнішою причиною того, що жоден наш університет не зміг увійти до числа 500 найбільш рейтингових університетів світу.

Вказаний стан справ у науці та освіті призводить до того, що знижується престиж роботи науковця та викладача, якість підготовки сучасних випускників. Значною проблемою абсолютно для всіх випускників, незалежно від рівня їхньої теоретичної підготовки, компанії вважають відірваність знань від практики. Так як дана проблема зустрічається найчастіше, компанії намагаються вирішувати її власними силами – шляхом додаткового навчання молодих спеціалістів безпосередньо в компанії, а також співробітництва з ЗВО [5].

З точки зору студентів рівень освіти в Україні є критичним. Хорошої освіти та високого рівня знань прагнуть всього 38% студентів, а на диплом престижного ЗВО розраховують 10% [9].

Всі вище перераховані фактори призведуть до зниження престижності вітчизняного диплома до нульового рівня. Для покращення ситуації у сфері освіти та підвищення її авторитету необхідно мобілізувати зусилля роботодавців, закладів вищої освіти і держави. Для цього необхідно реалізувати комплекс заходів [8]:

1. Здійснення глобалізації та інкорпорації ЗВО і встановлення над ними жорсткого державного контролю, зважаючи на Конституцію України.

2. Докорінна реформація системи освіти; зміни повинні бути раціональними, доцільними, обережними й обґрунтованими.

3. Наявність конкуренції у ЗВО державної форми власності та приватних.

Література

1. Архипова С.П. Якість освіти у контексті вимог сучасності. URL: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/vchu/N135/N135p011-014.pdf

2. Богачевська І., Карпенко М. Болонський процес в Україні : стан і проблеми реалізації URL: <http://old.niss.gov.ua/Monitor/May08/09.htm>

3. Боголіб Т.М. Розвиток інноваційної економіки і елітна. URL: http://www.disserlib.com/left_menu%20папка/rozvitok.php

4. Буличева Н.А., Пивовар Ю.І. Сучасні правові та організаційні проблеми фінансування вищої освіти в Україні / Н.А. Буличева, Ю.І. Пивовар URL: http://radnuk.info/statti/255-fi_npr/3593-2010-01-29-18-50-22.html

5. Випускники українських ЗНО очима роботодавців: URL: http://www.yourcompass.org/PDF%20Tables/Employees%20on%20University_Graduates.pdf
6. Дробноход М. Сьогодення і проблеми вищої школи України. URL: <http://www.anvsu.org.ua/index.files/Articles/Drobnokhod2.htm>
7. Кучай О. В. Професійно-педагогічна підготовка вчителів в Україні // Zeszyty naukowe WSH. Nauki pedagogiczne. T. XLIII. 2016. s. 173-179.
8. Палисюк О. Основні проблеми системи вищої освіти в Україні та шляхи їх вирішення. URL: <http://www.osvitata.com/osvitata-vlada/osnovni-problemi-sistemi-vischo-osviti-v-ukra-ni-ta-shlyachi-ch-virishennya.html>
9. Студенти критично оцінюють рівень освіти в Україні. URL: <http://osvita.ua/vnz/news/17104/>
10. Турчин Я. Болонський процес та зона вільної торгівлі з ЄС : спільне для України?!. URL: <http://blogs.korrespondent.net/users/blog/areal90/a88554>
11. Хайнацька Ю. Ю., Гордєєва Т. А. Аналіз фінансування видатків на освіту в Україні. URL: <http://intkonf.org/haynatska-yuyu-gordeeva-ta-analiz-finansuvannya-vidatkiv-na-osvitu-v-ukrayini/>

КОБЕРНИК Олександр

МОНІТОРИНГ ЯКОСТІ ВИХОВАННЯ В ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ

Вимоги сучасності вимагають оновлення системи освіти і виховання в Україні з урахуванням принципів індивідуалізації, диференціації, гуманізації та демократизації, а також її орієнтації на особистість. Пошук і впровадження сучасних виховних систем детермінує необхідність оптимізації управління процесом виховання в закладі освіти і передбачає створення умов для всебічного розвитку особистості та її творчої самореалізації.

Аналіз особливостей моніторингу якості виховання вимагає обґрунтування сутності понять «моніторинг» та «моніторинг якості виховання». Термін «моніторинг» походить від «латинського «monitor» - остерігаючий» – той, що попереджає, наглядає, нагадує [1].

На сьогодні моніторинг вивчається різними науками та використовується в різних сферах практичної діяльності. Справедливою є думка А. Денисенко, яка наголошує, що феномен моніторингу доцільно розглядати в трьох площинах:

- як *процес*, моніторинг – це циклічний процес порівняння, зіставлення, оцінювання існуючого стану виховної системи навчального закладу із запланованим (еталоном, стандартом, бажаною моделлю виховної системи) та прийняття на цій основі управлінського рішення щодо поточного коригування структури виховної системи чи процесів, що в ній відбуваються;

- як *система*, моніторинг – це інформаційна система, яка постійно поповнюється завдяки безперервності відстеження певного об'єкта управління за виділеними параметрами та критеріями їх відстеження, що включає обов'язковий поточний контроль, оцінку, корекцію стану об'єкта, з метою прийняття оперативного управлінського рішення щодо прогнозування напрямів подальшого розвитку керованого об'єкта з урахуванням рефлексивного ставлення до цього всіх учасників освітнього процесу;

- як *технологія*, моніторинг є сукупністю певних етапів та відповідних засобів (розробка еталону виховної системи, критеріїв та показників оцінювання її стану, зіставлення еталонної виховної системи з реально існуючою, обґрунтування моделі виховної системи закладу освіти, вивчення процесу її розвитку, підсумковий контроль стану виховної системи та корекція розробленої моделі) [2].

Таким чином більшість науковців схильні розглядати педагогічний моніторинг як форму організації збору, зберігання, обробки й розповсюдження інформації про діяльність педагогічної системи, що забезпечує безперервне стеження за її станом і прогнозування її розвитку.

Метою моніторингових досліджень є виявлення відповідності бажаному результату. Важливим є не стільки виявлення і збіг результату з еталоном, скільки прогнозування подальшого розвитку об'єкта з метою попередження небажаних результатів.

Завдяки багатовекторному спрямуванню педагогічного моніторингу та евристичності аналітичних процедур можна вирішувати проблеми узгодження функціонування всіх компонентів виховного процесу і значно підвищити їх ресурсний потенціал. За такого підходу моніторинг якості виховання слід розглядати у межах педагогічного моніторингу і трактувати його як процес, який полягає у визначенні реального рівня вихованості особистості шляхом неперервного відстеження, а також у виявленні результатів виховання (динаміки розвитку) та розробки коригуючої програми задля оптимізації.

Доцільним бачиться виділення трьох взаємозалежних етапів моніторингу якості виховання. На першому етапі (підготовчому) відбувається формулювання мети, завдань, принципів та факторів впливу на моніторинг якості виховання укладі освіти. На другому етапі (організаційно-практичному) визначаються об'єкт, суб'єкти, змістово-процесуальний інструментарій та відбувається практична реалізація моніторингової діяльності. Третій етап (аналітико-корекційний) передбачає аналіз результатів моніторингу, їх оцінку, вміщує аналіз роботи за визначеними показниками. На цьому етапі коригуються також плани, форми організації виховної роботи, прогнозується оновлена її структура на основі модифікації змісту, форм і методів.

Узагальненим індикатором якості виховання у закладі освіти нами приймається рівень їх фізичного, інтелектуального, соціального і духовного розвитку, що характеризує рівень та ефективність виховної роботи, відображає зміну самої парадигми людського прогресу. Адже, цілісний та всебічний розвиток особистості – самостійної, конкурентної, гнучкої, життєво творчої та компетентної, як це зазначається в законодавчих документах, – є визначальною місією діяльності кожної ланки системи освіти.

Основними системоутворюючими сферами всебічного розвитку особистості є фізичний, психічний, соціальний і духовний розвиток. Ці компоненти перебувають у діалектичній єдності та взаємообумовленості: розвиток (прогресивний чи регресивний) одного з них створює сприятливі або несприятливі умови для розвитку інших. У зв'язку з цим виникає необхідність у постійному педагогічному моніторингу рівнів розвитку вихованців, що слугуватиме конкретним матеріалом для аналізу якості виховання, регулювання і корекції недоліків та упущень у виховному процесі.

Нами інтегральним індикатором якості виховання приймається життєва активність, життєтворчість особистості, підґрунтям якої виступають національно-культурні і вселюдські цінності. Активність є результатом педагогічної взаємодії. Активність вихованця є результатом, з одного боку, рівня розвитку основних сфер, рівня саморегуляції та змісту і форм організації того чи іншого виду діяльності, а з іншого, передумовою подальшого фізичного, психічного, соціального і духовного його розвитку.

Під життєвою активністю ми розуміємо готовність людини до свідомого вибору місця в житті; здатність максимально розкрити і реалізувати свої потенційні можливості, закладені природою здібності, схильності, таланти; здатність до власної життєтворчості. У більш вузькому психолого-педагогічному розумінні – це вміння:

- ставити перед собою мету в будь-якій діяльності;
- приймати рішення в ситуаціях вибору, що нелегко, оскільки рішення - це вибір, а вибирати - значить надавати перевагу одній можливості перед іншою, якою необхідно пожертвувати;
- планувати і складати програму дій, не забуваючи про поставлену мету, не дати відволікти себе від неї, постійно при цьому враховувати конкретну ситуацію, що визначає можливість або неможливість виконання програми;
- виконувати прийняті рішення, не примушуючи себе до дії, а творчо використовувати для накресленого всі можливості, як внутрішні - здібності, емоції, інтуїцію, інтелект, так і зовнішні - допомогу, поради інших.

Життєва активність – це не лише результат педагогічних зусиль, а й необхідна передумова подальшого саморозвитку особистості, її фізичної, психічної, соціальної та духовної сфери; формування її як громадянина, що має жити у демократичному суспільстві. Бути суб'єктом – це значить бути життєво активним.

За спрямованістю активність може бути конструктивною чи деструктивною. Метою конструктивної активності є діяльність, що спрямована на позитивну зміну природного, предметного та соціального середовища і своєї поведінки, власного життя за законами краси, добра, справедливості.

Деструктивна активність реалізується в діях, спрямованих на руйнування природного, предметного та соціального середовища, свого власного фізичного, психічного, соціального і духовного здоров'я; вона виявляється, коли вихованець відмовляється брати участь у тому чи іншому виді діяльності або працює примусово, незацікавлений процесом і результатом діяльності.

Література

1. Богачик Т.С. Сучасні технології освітнього моніторингу / Богачик Т.С., Л.В.Якименко, З.В.Волошин. // Управління школою №5 (233) лютий 2009 р
2. Денисенко, А. О. Організація моніторингу виховної системи вищих педагогічних навчальних закладів [Текст] : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01 / Денисенко Анжела Олегівна ; Харківський національний педагогічний ун-т імені Г.С.Сковороди. Х., 2008. 220 с.
3. Коберник О.М. Теорія і методика психолого-педагогічного проектування виховного процесу в школі. К.: Науковий світ, 2001. 182 с.

КОВАЛЬЧУК Тамара, КОЗОРИЗ Оксана

ДІАГНОСТИКА СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ РОБОТИ У ЗАКЛАДІ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ «ЯБЛУЧКО»

Сім'я завжди перебувала в центрі складних соціально-економічних процесів соціуму. Міцна фізично, економічно і морально сім'я з достатніми ресурсами відтворення є гарантією існування будь-якої держави, зокрема, й української. Сьогодні українська родина характеризується зниженням матеріального становища, середньої тривалості життя її членів та здоров'я батьків і дітей, втратою духовних цінностей. Демографічна криза торкнулася української родини.

Сім'я – головний фактор соціалізації дитини. Сім'я визнана у міжнародному співтоваристві оптимальною умовою для виживання, розвитку та захисту дітей, ключовою основою суспільства, соціальним інститутом і природним осередком для людини. Питання діяльності соціального педагога в загальноосвітніх закладах вивчали вітчизняні дослідники О. Безпалько, В. Бочарова, Т. Веретенко, І. Зверєва, А. Капська, Л. Коваль, С. Хлебик та ін. Соціально-педагогічні аспекти виховання дітей дошкільного віку досліджували Т. Алексеєнко, С. Болтівець, О. Кононко, Т. Поніманська та ін., психологічні – М. Алексеєва, Т. Буленко, Т. Говорун, С. Дворяк, Є. Ейдемиллер, З. Кисарчук, Г. Кочарян, А. Кочарян, Б. Херсонський, В. Юстицький та ін., педагогічні – Ю. Василькова, З. Зайцева, І. Трубавіна, І. Зверєва. Вчені розкривають зміст соціального виховання дошкільнят, наголошують на важливості співпраці з батьками. Існує потреба і розширення функцій закладу дошкільної освіти шляхом запровадження соціально-педагогічного патронату сімей, що виховують дітей дошкільного віку. Діти з вадами психічного розвитку, які з різних причин не відвідують ЗДО, заслуговують на увагу педагогічних фахівців, психологів, медичних працівників. На думку дослідників, залучення соціального педагога закладу дошкільної освіти до соціально-педагогічного патронату допоможе охопити всіх дітей мікрорайону селища дошкільною освітою, сприятиме попередженню негативних проявів насильства над дітьми, своєчасної нейтралізації несприятливих наслідків руйнування сім'ї, організації різноманітних виховних заходів як у закладі дошкільної освіти, так і в мікрорайоні.

У квітні 2018 року нами було проведено емпіричне дослідження у старшій групі ЗДО «Яблучко» Києво-Святошинського району. Кількість досліджуваних на початку складалася («Зайчата» – 35 дітей; старша група «Ромашка» – 40 осіб) із 75 вихованців закладу дошкільної освіти, а згодом із десяти дошкільнят віком від п'яти до шести з половиною років. Діти активно брали участь в дослідженні. Використано наступні методики для виявлення особливостей дітей, які живуть у складних життєвих обставинах чи неблагополучних сім'ях: спостереження, бесіда, «Малюнок сім'ї». Для визначення деяких особливостей було застосовано наступні методики: «Малюнок сім'ї», «Дерево», тест тривожності, «Людина під дощем» та «Колір в малюнках» [1; 3].

На думку психологів, за допомогою малюнка дитина висловлює своє світобачення, свій погляд на родину і близьких їй людей. Для того, щоб зрозуміти дитину, іноді досить глянути на її малюнок. У психодіагностиці «Малюнок сім'ї» відноситься до неструктурованих проєктивних методик. «Малюнок сім'ї» призначений для виявлення особливостей внутрішньо-сімейних відносин й емоційних проблем. Для методики пропонують найпростіше: папір, ручку або олівець. Діти малюють свою сім'ю. На підставі таких малюнків визначено проблематику сім'ї. Рисункові тести належать до категорії проєктивних. Отже, їх завдання не мають однозначних «правильних» рішень. Вони приваблюють своєю простотою. Завдання легко виконувати навіть дитині, що не вміє ще читати. Але з іншого боку, ці тести найбільш складні: тут не можна підрахувати кількість відповідей «так» і «ні». Потрібно знати, що можуть означати ті чи інші деталі.

У дослідженні використана методика самооцінки «Дерево» (автор Д. Лампен, адаптована Л. П. Пономаренко). Пропонувалося дошкільнятам обрати на картинці номер чоловічка, який знаходиться на дереві. Він мав відповідати настрою дитини. Потім обирається такий, яким вони хотіли б стати. Першого вони обводили червоним олівцем, а другого – синім. У ході дослідження визначено високий (№ 4, 10, 15, 9, 20), середній (1, 3, 6, 7, 2, 11, 12, 16, 17, 18, 19) і низький (№ 13, 21, 14, 5, 8) рівні самооцінки дошкільника. Траплялося, що діти просили дозволу позначити позиції двох чоловічків. Вважаємо, що не слід обмежувати їх вибір, проте необхідно зафіксувати, який чоловічок був відзначений в першу чергу. Це співвідношення може бути досить інформативним [2].

Рисунковий тест «Людина під дощем» дозволяє зрозуміти, як дитина реагує на стрес, чи здатна вона успішно долати життєві труднощі, якими особистими ресурсами вона володіє, щоб впоратися з ударами долі. Для оцінки характеру і вольових якостей дитини було використано рисунковий тест «Людина під дощем» Е. Романова і Т. Ситько [3].

Після застосування методик «Малюнок сім'ї», «Дерево», тест тривожності, «Людина під дощем» та «Колір в малюнках» була розроблена корекційно-розвивальна програма, основні завдання якої було реалізовано на заняттях та укладено методичні рекомендації для батьків, педагогів, психолога і соціального педагога.

Дослідження дозволяє розробити процедуру діагностики і подолання проблем у неблагополучній сім'ї, яка може бути використана у практиці консультування сімей, з метою прогнозування факторів ризику, а також запобігання чи корекції соціально-педагогічних проблем у сім'ї та в розробці рекомендацій з проблем роботи з неблагополучними сім'ями.

Література

1. «Методика Дерево». Психологічна газета №18. К. : СПД ФО Главник. 2008.
2. Немов Р. С. Психологія. У 3-х кн. М. : Гуманітарний видавничий центр ВЛАДОС, Кн. 1, 2004. 687 с.
3. Романів А. А. Спрямована ігрова терапія агресивної поведінки у дітей: альбом діагностичних і корекційних методик. Посібник для дитячих психологів, педагогів, дефектологів, батьків. М. : «Плейт», 2004. 48 с.

ПЕДАГОГІЧНІ МОЖЛИВОСТІ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

В епоху інтенсивної міжнародної інтеграції, інформаційного, культурного обміну та співробітництва з новою силою та актуальністю постає питання інтернаціонального, громадського, морального, культурного виховання. Особливого значення набуває формування особистості студента як громадянина суспільства, який володіє глибокими професійними знаннями, культурного, соціально активного, який з повагою ставиться до духовних цінностей та традицій, моральних та етичних устоїв.

Культура діалогу кожного викладача і майбутнього фахівця є частковим процесом, що в якості складника входить до цілісного та надвичайно складного процесу саморозвитку особистості. На думку С.М. Амеліної, сутність процесу підвищення рівня культури діалогу у рамках саморозвитку людини полягає у самовдосконаленні і самовихованні для більш повного задоволення однієї з основних людських потреб – потреби у самореалізації.

Необхідне подальше осмислення та розробка категорії виховання в нових суспільно-політичних умовах, оскільки цілісно сформованої системи виховної роботи в процесі освітньої діяльності поки що не створено. Всебічний характер проблеми вузівського виховання дозволяє викладачам іноземних мов виділити певні орієнтири в своїй педагогічній діяльності. Це, перш за все, гуманізація та гуманітаризація технічної освіти, суть якої полягає у введенні молодшої людини у світ культурних цінностей країни, мову якої вона вивчає, порівнюючи з Україною та не принижуючи роль та гідність останньої. Через пізнання цієї різноманітності особистість створює індивідуальний життєвий проект.

О.Ф. Больнов разом А. Гелен виходять з того, що людині вдається за допомогою мови прикривати незначення сприйняття у великій кількості та скорочувати відкриті дані світу. Проте, це також означає, що мова керує нашим доступом до світу, не тільки сприйняттям, а, загалом, керує всією поведінкою людини. Ґрунтуючись на ідеях В. фон Гумбольдта, Больнов стверджує, що різні мови завдяки лексиці розширюють поняття про дійсність різноманітними способами. Не тільки те, що я розумію, обумовлено таким чином мовою, але й спосіб, як я розумію це, та як я це залучаю до свого світу. Назва, наприклад, "не додається додатково до раніше відомого предмету, а назва перетворює його в дещо визначене". Тут Больнов висловлюється проти розповсюдженішої точки зору на завдання виховання та, перш за все, шкільних занять, які полягають, в тому, щоб сприяти спогляданню дітьми чітких понять. Больнов заперечує таку думку, це було б передумовою, що всім поняттям можна було б дати дефініцію. Помилково, перш за все тому, що в принципі, поняття, які піддаються визначенню, є там, де "можлива конструктивна систематична будова. Як тільки ми переходимо на мову щоденного життя, ця можливість припиняється дуже швидко, не будучи поміченою як недолік у нашому подоланні життя". При цьому Больнов думає про мовні "концепції" Ханса Ліппса, де пропонується визначене значення речей через особливе розуміння. За Гумбольдтом, кожна мова з самого початку включає визначене уявлення про світ, яка передує даним про світ та лежить в їх основі. Цей факт Больнов формулює зі свого боку наступним чином: "Мова навіть не відображує дійсність, яка була вже у наявності, а пояснює її за допомогою певного поділу та інтерпретацій, на основі чого потім вибудовує власний світ".

Поєднання виховання, культури життя, спілкування, самовираження допомагає подолати протиріччя між цілісністю світу та розчленованістю уявлень про нього в індивідуальній свідомості кожного студента.

Отже, впровадження інноваційних технологій виховання у вищій школі на основі професійно-особистісного підходу вимагає створення нових навчальних курсів, інтегруючих гуманітарні та професійні знання, нового методологічного забезпечення, підвищення кваліфікації та педагогічної майстерності викладачів. Все більшого значення набуває науково-методична робота для вироблення принципів основ виховних технологій, які використовують педагогічні можливості іноземної мови як навчального предмету.

У порівнянні з іншими навчальними дисциплінами іноземна мова має специфічні особливості у виховній сфері. Основна форма проведення занять з іноземної мови має постійну форму діалогу викладача з аудиторією, розширює можливості індивідуальної роботи зі студентами, що є запорукою успіху в навчально-виховній роботі. Викладач може опиратися на резерви особистості конкретного студента, у повній мірі враховувати рівень його розвитку, підготовку, світогляд, активність, творчий потенціал, психологічні риси його особистості.

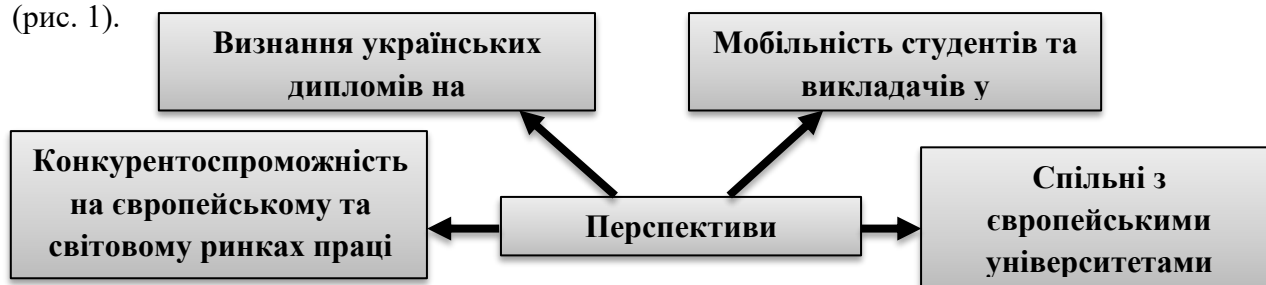
"Метою навчання іноземним мовам стає не набір конкретних вмінь, а формування такої мовної особистості, для якої іноземна мова буде потрібна "для життя", для спілкування в реальних ситуаціях, яка буде в змозі здійснювати ефективне спілкування з представниками інших культур". Оскільки вміння спілкуватися іноземною мовою допомагає краще орієнтуватися у ситуації та безпосередніх ділових контактах, це забезпечує вільне самовираження особистості у виробничих відносинах. Незаперечною стає роль іноземної мови у формуванні громадянських якостей особистості. Іноземна мова стає складовою частиною освіти та громадянського виховання. Ми навчаємо молодь не тільки пишатися своєю країною, але й вміти з повагою ставитися до інших культур та адекватно діяти в умовах іншого культурного та мовного середовища.

КОСТЮК Дмитро, ГАЙДУЧЕНКО Тетяна

ПЕРСПЕКТИВИ ІНТЕГРАЦІЇ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ ДО ЄВРОПЕЙСЬКОГО ОСВІТНЬОГО ПРОСТОРУ

У наш час поглиблення та пришвидшення загальносвітових процесів глобалізації та інтеграції, зумовлених необхідністю чіткої взаємодії різних країн на економічному, соціальному, науковому, освітньому рівнях задля плідної співпраці та вирішення багатьох глобальних проблем людства вимагає від нашої Держави докласти всіх зусиль для пришвидшення схвалених на державному рівні євроінтеграційних перетворень. Особливу увагу варто приділити освітнім інтеграційним процесам, як фундаменту наукових, технічних та інших перетворень, адже для якісних змін у науці, техніці, у всіх галузях економічного та суспільного життя країни необхідні освічені фахівці якісно нового рівня.

Інтеграція до освітнього простору європейських країн відкриває багато можливостей (рис. 1).

Рис. 1. Перспективи входження до загальноєвропейського освітнього простору

Побудовано за даними [2].

Інтеграція України до освітнього простору країн Європи, як країни, що знаходиться у самому центрі Європи як географічно, так і геополітично, є цілком закономірною. Інтеграція не означає, що українська освіта повинна відмовитись від своїх національних особливостей та традицій. Варто впроваджувати якісні зміни в національному освітньому просторі для того, щоб використовувати всі можливості науково-технічного прогресу та пришвидшувати його; щоб співпрацювати з європейськими країнами; щоб домогтися втілення концепцій Болонського процесу для використання всіх переваг та перспектив, які надає входження до загальноєвропейського освітнього простору. Продовження впровадження в освітні процеси інновацій, комп'ютеризація, використання глобальних інформаційних систем – шлях розвитку української вищої освіти в напрямку пришвидшення процесів інтеграції.

На жаль, перетворення сфери освіти хоч і відбуваються, але зі значно меншою

швидкістю, ніж необхідно. Вагомою проблемою є наявність багатьох кризових явищ у соціальній, економічній та політичній сферах життя країни. Це призводить до недофінансування необхідних процесів не лише в галузі освіти, але і в інших галузях. Необхідні перетворення гальмуються і за рахунок необізнаності широких верств населення. Досить значна частина населення України зовсім не обізнана ні з суттю Болонського процесу, ні з суттю євроінтеграційних перетворень, ні зі змістом Угоди про асоціацію України з ЄС. Це викликає нерозуміння необхідності змін, намагання діяти по-старому, несприйняття інновацій та уповільнення перетворень.

Щоб подолати несприятливі явища та події які впливають на процес інтеграції, необхідно на рівні Держави розробити певні заходи та прийняти необхідні реформи. А саме, необхідно досягти стабільного розвитку економіки України. Для цього треба домогтися налагодження виробництва готової продукції для потреб внутрішнього та зовнішнього ринків замість звичного експорту сировини та імпорту необхідної продукції; продовжити підтримку розвитку підприємництва; забезпечити повну детінізацію української економіки; налагодити плідну співпрацю з іншими країнами, насамперед з країнами ЄС, з метою пришвидшення необхідних процесів економічної інтеграції. Виручені до Державного бюджету за рахунок покращення економічних процесів кошти сприятимуть прискоренню процесів освітньої інтеграції за рахунок наукових розробок, досліджень та інструментального забезпечення, необхідного для якісної інноваційної освіти.

Також необхідно запровадити безкоштовну просвітницьку діяльність серед усіх верств населення країни. На базі середніх та вищих навчальних закладів, селищних та міських рад варто організовувати різні заходи (семінари, лекції, круглі столи) для населення з метою роз'яснення суті різних процесів та явищ, що відбуваються у країні та світі, задля свідомої підтримки та прийняття необхідних на даному етапі розвитку суспільства процесів глобалізації та інтеграції громадянами країни.

Отже, інтеграційні процеси є невід'ємною складовою сучасного етапу розвитку людства. Для стабільного розвитку всіх галузей та сфер життя країни необхідно забезпечити економічні, наукові, технічні та особливо освітні перетворення, що в майбутньому допоможе використовувати всі їх переваги та перспективи. Саме тому, особливої уваги потребують освітні перетворення, оскільки є каталізатором всіх інших процесів та забезпечать в майбутньому благополуччя країни та її громадян.

Література

1. Товканець Г.В. Тенденції розвитку європейської вищої освіти на початку ХХІ століття // Науковий вісник Мукачівського державного університету. Серія «Педагогіка та психологія». Випуск 1 (1). 2015. С. 28 -33.

КОСТЮК Олександр, СЕКУНОВА Юлія

СВІТОГЛЯДНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ЦІННІСНИХ ОРІЄНТАЦІЙ МОЛОДІ В КОНТЕКСТІ ВИКЛАДАННЯ ГУМАНІТАРНИХ ДИСЦИПЛІН

Проблема ціннісних орієнтацій молоді перманентно актуальна як для наукових пошуків так і для суспільства в цілому. Система вищої освіти стикається з молододою людиною загалом у 17-18 років. В цей період закінчився період соціальної адаптації, відбувається інтеріоризація та є тенденція до екстеріоризації. Фактично основні моральні максими та світоглядні постулати якщо не відкрито, то латентно присутні. У даному контексті постає проблема ролі вищих навчальних закладів у формуванні ціннісних та світоглядних орієнтирів студентства.

Особливість питання полягає у тому, що молодь на системному та науковому рівні стикається з філософською проблематикою на етапі, коли основні переконання сформовані, перебувають на стадії закріплення або навіть поширюються серед оточуючих. Проблема полягає в тому який вплив і в якій формі може здійснювати система вищої освіти на фактично сформовану особистість. Звичайно в ідеалі соціально набуті знання мають не суперечити знанням, які студент отримує у ЗВО. Вища освіта може систематизувати та скорегувати, рідше спрямовувати особистість.

Сучасний західний світ розбудував специфічну ціннісно-світоглядну систему у вигляді ліберальної ідеології, яка базується на індивідуальній свободі, толерантності та рівності перед законом. У межах такої системи держава через освіту не має тотального та виключного права формувати життєві позиції індивідуума. Якщо далі слідувати за ліберальними постулатами, то вища освіта повинна надавати знання, а не тлумачення цих знань з точки зору лише однієї світоглядної та морально-етичної позиції. Відповідно виховний процес у стінах вищої школи є атавізмом, адже він не є сутністю даної форми освіти. Більше того виховний процес в межах ЗВО може мати негативний аспект оскільки може прийти у протиріччя з системою виховання певної сім'ї (маються на увазі етнічні, релігійні, світоглядні та інші традиції) у якій відбувалась соціалізація індивіда. Тому інститут вищої освіти у західному світі є автономним від класичної системи виховання, адже виховання носить суб'єктивний характер. Наголос робиться на поширенні наукових знань, що володіють вищим ступенем об'єктивності та істинності.

Поширення та продукування відповідних знань серед студентства є головною функцією вищого навчального закладу виходячи з сучасної наукової та ідеологічної парадигми. Особлива специфіка притаманна викладанню гуманітарних чи філософських дисциплін (філософія, логіка, етика, естетика, політологія, релігієзнавство, соціологія та інші). Справа в тому, що ці дисципліни фактично структурують, оновлюють та верифікують знання молоді про соціальний та внутрішній (особистісний) світ. Саме ці дисципліни можуть безпосередньо впливати на життєві позиції, ціннісні та світоглядні орієнтації молоді.

Наступне питання – у якій формі даний вплив має відбуватися, щоб досягти найбільшої ефективності. По-перше слід зазначити, під впливом мається на увазі поширення не суб'єктивних настанов щодо спрямованості та сенсу життя, а засвоєння знань, що закріплюють цінності сучасного світу з наукової точки зору.

Сучасні дослідження вказують на пріоритетність наступних цінностей: здоров'я, сім'я та високооплачувана робота. Є очевидним, що життєва позиція (чітко виражений, відносно встановлений, визначений характер оціночних суджень людини про навколишню дійсність, певні об'єкти, спосіб поведінки в певній ситуації при характерній мотивації його, спрямованість діяльності, заснованої на цілісних відносинах) молоді не зазнає кардинальної деградації. Однак є тенденція зміни пріоритетів. Цінності, що опинилися на вершині стають більш буденними, пов'язаними з індивідуальним буттям людини.

Класичне викладання гуманітарних дисциплін не є ефективним з точки зору формування життєвої позиції студента, оскільки вимагає від студента соціальної адаптації до позиції, яку викладають у стінах вищих навчальних закладів. Така форма поширення знань зустрічає спротив студента, який вже пройшов соціальну адаптацію до середовища (сім'я, друзі і т.д.). Таким чином засвоєні знання як правило не інтеріоризуються, а відкидаються як не потрібні для практичного життя.

Перспективним шляхом формування життєвої позиції студентської молоді може бути виклад матеріалу, що базується не на відтворенні знань, а на їх застосуванні до практичного мислительного процесу. Перевірка знань студента має бути заснована на вирішенні творчих завдань, проблемних ситуацій на основі запропонованого понятійного апарату. Прикладом таких завдань можуть бути наступні: у чому полягає сенс життя? (відповідь обґрунтуйте); побудуйте доцільну для України модель республіканського правління; Таким чином у процесі навчання студент буде змушений обґрунтувати отримане знання через залучення до процесу його верифікації, що сприятиме інтеріоризації отриманих знань.

Отже на сучасному етапі при формуванні життєвої позиції студентської молоді слід враховувати її ступінь соціалізації на момент вступу до навчального закладу, здійснювати виховний процес не через імперативне (зовнішнє до суб'єкта) просвітництво, а через засвоєння студентом знань про людину та суспільство на основі інтеріоризації, тобто включення отриманих знань до життєвої позиції та ціннісних орієнтацій молоді.

ЕТИКА У ВЕТЕРИНАРНІЙ МЕДИЦИНІ

Професійна етика лікаря ветеринарної медицини належить до циклу дисциплін, що забезпечують розширення кругозору, вдосконалення і духовний ріст особистості. Етика лікаря ветеринарної медицини нерозривно пов'язана із загальною етикою тому, що кожна людина, а у тому числі і фахівці ветеринарної медицини повинні керуватися у професійно-соціальній діяльності моральними нормами і принципами.

Питання біоетики та етики фахівців ветеринарної медицини поки що мало висвітлено у спеціальній літературі, але необхідне для правильного професійного виховання і особливо самовиховання, успішної роботи спеціалістів такої складної, але необхідної професії.

Як писав академік К. І. Скрябін: «За кількістю об'єктів вивчення, а також за своєю глибиною ветеринарна медицина являє собою найцікавішу ланку людського життя. Адже немає іншої науки, яка б дослідила і захищала від хвороб таку велику кількість представників тваринного світу»

Питання про те, що ставлення до тварин може і повинно бути етичним, було вирішено порівняно недавно.

Протест кращої частини людства проти жорстокого ставлення до тварин, розвиток етичної філософської думки, особливо в кінці XIX і в XX ст., змусило людство переглянути свої погляди по відношенню до тварин, піддати сумніву однобічність своєї етики і виробити більш гуманний і справедливий погляд на свій статус в навколишньому світі.

Вчені пропонують різні варіанти класифікації історичного розвитку, генезису біоетики. Найбільш раціональною та прийнятною для розуміння може бути класифікація, запропонована професором Силуяною І. В.. Згідно з цією класифікацією, існує декілька моделей (етапів) біоетики, кожна з яких визначає становлення та розвиток моральних принципів, що складають ціннісно-нормативний зміст сучасної біомедичної етики. До них відноситься:

- 1) принцип «не зашкодь» (модель Гіппократа);
- 2) принцип «роби добро» (модель Парацельса);
- 3) принцип «виконання обов'язків» (деонтологічна модель);
- 4) принцип «поваги прав та гідності людини».

Діяльність фахівців ветеринарної медицини багатогранна і спрямована на запобігання хвороб тварин та забезпечення надійної охорони населення від зооантропонозів. Цього досягають не тільки запобіганням і ліквідацією хвороб, які передаються людині від тварин, але і виробництвом біологічно повноцінних і доброякісних в санітарному відношенні продуктів тваринництва. Виконанню відмічених завдань підпорядкована діяльність великої кількості фахівців ветеринарної медицини. У процесі роботи вони, звичайно, керуються Законом України «Про ветеринарну медицину», а в деяких випадках доводиться керуватися не статутними, а моральними принципами, які останнім часом в колективах є домінуючими.

Сьогодні, мабуть, немає людини, яка б не користувався, прямо або побічно, результатами діяльності ветеринарного фахівця. І не тільки в селі, а й у місті. У процесі виконання своїх службових обов'язків фахівці ветеринарної медицини виступають то в ролі лікаря, то організатора, пропагандиста, дослідника, державного контролера і т. д.. Тому їм часто доводиться спілкуватися не тільки зі своїми колегами за фахом, а й з керівниками підприємств, підрозділів, фахівцями інших галузей, тваринниками господарств та власниками тварин, а також з багатьма людьми інших установ.

Отже, етика фахівців ветеринарної медицини – це специфічний прояв загальної етики в конкретних умовах її діяльності.

КРАВЧЕНКО Наталія, ЛАНОВЬОК Людмила

МІСЦЕ ДИСЦИПЛІНИ «ІСТОРІЯ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВНОСТІ» У СИСТЕМІ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ (на прикладі НУБіП України)

Із 2016/2017 навчального року в нашому університеті розпочалося викладання дисципліни «Історія української державності», що у контексті подій суспільно-політичного

життя сучасної України є актуальним. Історія української державності включає в себе процеси виникнення і функціонування національних державних установ, національну державницьку думку та національно-визвольні змагання українців за відновлення своєї державності у період бездержавного існування України.

Державність – комплекс інститутів політики, культури, що діють на території, населеній національною спільнотою, пов'язують її в компактну цілісність і забезпечують розвиток у сучасному й майбутньому. До головних рис державності належать: суспільна влада; система правових норм; населення і територія з визначеними кордонами. Минуле народу, який жив на українській землі з прадавніх часів, складає глибокі традиції, високі зразки культури, державні форми життя. Багатовікова історія українського етносу з покоління в покоління передає історичні подвиги народу в його боротьбі за свою незалежну державу, за рівність з іншими народами в політичному, соціально-економічному та культурному розвитку.

Вивчення історії української державності є однією з найважливіших умов підготовки високопрофесійного, духовно зрілого фахівця. Адже історія відображає не лише суспільно-політичні та соціально-економічні процеси і етапи боротьби за свободу, незалежність, а й відображає і роль самого українського народу, політичних і військових лідерів, діячів української науки і культури, які вийшли із його глибин, у здобутті національного відродження, розбудові суверенної, незалежної, демократичної, соціальної, правової держави. У історичному літописі є й сторінки про плеяду спеціалістів різних професій, в тому числі й аграріїв, які своєю працею сприяли досягненню вказаної мети українського народу.

Справедливим буде твердження, що без своєї національної держави ніяка нація не може жити та розвиватись, і що немає майбутнього в того, хто не знає свого минулого. Мабуть, саме тому курс з історії української державності є обов'язковим для вивчення у вищих навчальних закладах сучасної української держави. Адже, справді, без знання минулого свого народу неможливе національне самоусвідомлення та самоідентифікація, побудова й існування політично сильної, економічно стабільної, культурно високорозвинутої держави. Необхідність вивчення курсу в сільськогосподарському вузі зумовлена реальним станом суспільного розвитку в Україні.

Метою вивчення курсу «Історія української державності» є глибоке засвоєння та розуміння студентами історії виникнення та формування українського народу та української державності, утвердження національної самобутності, висвітлення політичної діяльності представників різних соціальних груп в Україні на певних етапах історичного розвитку. Загальне покликання програми дисципліни полягає в тому, щоб на основі процесів гуманізації вищої школи, інтеграції професійної і соціально-гуманітарної підготовки, покращення змісту структури курсу, використання досягнень світової і вітчизняної думки, загальнолюдських цінностей, здійснити підготовку висококваліфікованих спеціалістів агропромислового комплексу.

Курс неодмінно має прищеплювати студентам любов до рідного краю, до його давньої та багатовікової історії, виховати в них бережливе ставлення до національних надбань як у галузі матеріального, так і духовного виробництва. Серед завдань змісту курсу є вивчення його принципових проблем з урахуванням специфіки аграрного вузу, надання майбутнім фахівцям сільськогосподарського виробництва знання вітчизняної історії, формування інтелектуального потенціалу майбутніх фахівців-аграріїв.

До основних завдань навчальної дисципліни відносимо такі:

- сформувати у студентів цілісне уявлення про історичний розвиток українського народу на основі джерел та наукової літератури;
- закласти підвалини української свідомості;
- виховати фахівців, здатних аналізувати та використовувати історичний досвід у вирішенні актуальних проблем сучасної України.

ОСНОВНІ СТРАТЕГІЇ РЕФОРМУВАННЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ НІМЕЧЧИНИ

Будучи одним із ініціаторів й активних учасників процесу європейської інтеграції в галузі освіти, Німеччина досить обережно реформувала систему вищої освіти в умовах Болонського процесу, прагнучи зберегти свої національні освітні традиції.

Німеччина ставила за мету, разом із іншими європейськими країнами, провести структурне реформування вищої освіти і консолідувати зусилля наукової та освітянської громадськості й уряду для істотного підвищення конкурентоспроможності європейської системи вищої освіти та науки у світі. Болонська декларація передбачала введення двох рівнів вищої освіти, які відображалися в ступенях «бакалавр» і «магістр». Доступ до другого циклу навчання потребував успішного завершення першого, який мав тривати щонайменше три роки. Учений ступінь, що присвоюється після завершення першого циклу, на європейському ринку праці сприйматиметься як відповідний рівень кваліфікації. Кінцевим результатом другого навчального циклу має бути вчений ступінь магістра та/або кандидата наук, як у багатьох європейських країнах.

Та впровадження нової двоступеневої системи освіти мало і багато недоліків. Основними є:

- практика переназивати курси, а не робити докорінну реконструкцію;
- створення нових програм, які перенавантажують студентів та відповідно знижу, ефективність навчання;
- низький рівень залучення студентів та неврахування думки студента щодо процесу реконструкції старих програм;
- необізнаність ринку праці щодо нової системи освіти (бакалавр - магістр), відповідно велике безробіття серед випускників [5].

Група провідних технічних університетів виступила із заявою, що для інженерних наук саме магістр, а не бакалавр повинен бути правилом. Аналогічна ситуація виникла також і з учителями. Була пропозиція брати на роботу вчителями молодших класів спеціалістів зі ступенем бакалавра, але міністерство наголосило на тому, що лише магістр буде мати можливість викладати в школі. Федеральний уряд та землі зазначили, що впровадження нової двоступеневої системи повинно супроводжуватись заходами, які сприяють прийняттю цих ступенів суспільством, економікою та відкривають випускникам нові можливості на ринку праці [5].

Успішно реалізується у системі вищої освіти Німеччини й одне з ключових завдань Болонського процесу – забезпечення якості освіти, що охоплює комбінацію акредитації та оцінювання. Відповідно до положень Німецької рамкової угоди про вищу освіту федеральні землі несуть спільну відповідальність за забезпечення еквівалентності ступенів, екзаменаційних оцінок і кваліфікацій та можливостей їх перезарахування у разі переходу студенту від одного навчального закладу до іншого. Виконання цих спільних зобов'язань передано Центральній акредитаційній земельній раді – ключовому органу у німецькій акредитаційній системі [2]. Але, не має змоги довіряти, що в країні 1 ECTS дорівнює 1 ECTS в іншій. Тобто ECTS для накопичення оцінок під час мобільності не може використовуватися, бо не всі країни мають ECTS, або схожу кредитну систему та і кредити не розподіляються вірно також не всі види навчання враховуються у виставленні кредитів.

Важливий принцип німецьких вузів - зв'язок учбового процесу і наукових досліджень. В університетах ФРН працює багато відомих вчених. В лабораторіях при університетах часто трапляються відкриття світового рівня.

Наукові та учбові процеси не обмежуються одними лише теоретичними заняттями та розробками. В німецьких вузах дають не лише теоретичну освіту, але і досвід практичної роботи за професією. Із фундаментальними дослідженнями тут співіснують прикладні науки. Існує і багато прикладів вдалого співробітництва університетів з міжнародними концернами та іноземними дослідними інститутами. Все це підвищує конкурентоспроможність і кар'єрні шанси випускників німецьких вузів [2].

Той, хто не прагне наукової кар'єри, може обрати для навчання один із вищих спеціальних навчальних закладів або вступити в один із політехнічних інститутів. З практичною основою обраної професії студенти цих вузів знайомляться на німецьких підприємствах. Промисловість зацікавлена у встановленні контактів із іноземними студентами, яких вона розглядає як своїх потенційних менеджерів чи партнерів по бізнесу за кордоном. На фоні цих змін професійна освіта, а особливо – підвищення кваліфікації, відіграють все важливішу роль, стають засадою успішної самореалізації людини в сучасному суспільстві [2]. Система профосвіти Німеччини створює для студентів найкращі передумови для успішного професійного майбутнього.

Необхідно зазначити, що німецькі студенти самі обирають, які лекції та семінари їм відвідувати. Вони також самі вирішують, до якого професора записуватися на екзамен. При цьому найважливіші умови і обсяги навчальної програми визначені в Академічному розпорядку. Навчання в університет дає не професію, а наукову кваліфікацію та базові знання для майбутньої роботи

Досвід Німеччини може бути корисним при розробці стратегій реструктуризації державних систем вищої освіти та вищих навчальних закладів України, яка стала на шлях системної трансформації вищої освіти [3].

Література

1. Бражник Е.И. Перспективы развития высшего образования в европейских странах и России в контексте Болонского процесса. URL: <http://ideashistory.org.ru/pdfs/16brazhnik.pdf> (дата звернення 23.10.2018).
2. Система вищої освіти Федеративної Республіки Німеччини. URL: <https://refdb.ru/look/1093997.html> (дата звернення 23.10.2018).
3. Бадах Ганна. Перехід на двоступеневу систему навчання в Німеччині в умовах реалізації цілей Болонського процесу. Донецьк: Український культурологічний центр, журнал „Схід”, 2008.
4. Колесник М.Ю. Наслідки реформування вищої освіти Німеччини. URL: http://xn--e1aajfpcds8ay4h.com.ua/files/file/scientific_conference_47/zbornik_47_3_1_Zakopane_30.11.2015.pdf (дата звернення 23.10.2018).
5. [Електронний ресурс]. URL: http://www.magna-charta.org/mc_pdf/mc_ukranian.pdf (дата звернення 23.10.2018).

КУБИЦЬКИЙ Сергій

РОЛЬ ТА ЗНАЧЕННЯ ПРОФЕСІЇ СОЦІАЛЬНОГО ПРАЦІВНИКА У СЬОГОДЕННІ

Умови, в яких існують люди, утворюють соціальне середовище – певне системне явище – сферу людського життя, активності, розвитку та діяльності. Соціум, разом із природою, являє собою життєзабезпечуючий чинник виникнення, існування та відтворення особистості. Концепція соціальної сутності людини (оскільки людина постає продуктом соціальних відносин) надає проблемі зв'язків та стосунків людини з інститутами суспільства ознак чільності, першорядності. Проте, людина не тільки існує у світі, вона також живе і своїм власним світом. Відтак, від того, як взаємодіють ці два «світи», залежить якість людської життєдіяльності. Певним критерієм взаємовідносин людини і зовнішнього середовища постає ступінь адекватного вираження духовної концепції особистості, її Я-концепції через реальне функціонування соціально-економічних потреб і принципів її діяльності в суспільстві.

Таким чином, природу об'єкта соціальної роботи як особливого виду активності й діяльності людини утворює складно організована система взаємозв'язку духовного і соціального у людини. Відтак, усе це вимагає в соціальній роботі на перше місце, до центру уваги, ставити саме особистість з усіма її проблемами.

Інший важливий чинник соціальної роботи виявляється у такій тенденції сучасної цивілізації, як її входження в інформаційний стан, який виявляє процес неперервного експоненційного

зростання інформації, що приводить до зростання об'єму і складності завдань з навчання та виховання. Це потребує високих вимог до підготовки висококваліфікованих фахівців та передбачає формування в них професійно важливих якостей, необхідних для досягнення успіхів у розв'язанні поставлених завдань. Зазначене вище вимагає нового рівня викладання як базових, так і фахових дисциплін, забезпечення інтелектуальної, психологічної, моральної готовності майбутніх фахівців до праці в якісно нових умовах. Ця загальна закономірність позначається й на процесі професійної підготовки соціальних працівників.

Відтак, можна говорити про людиноспрямований підхід у соціальній роботі, який зумовлюється низкою чинників. Перш за все, за сучасних умов виявляється стійка тенденція зростання і поглиблення проблеми взаємовідносин особистості і суспільства. На жаль, проблеми задоволення соціально-економічних потреб суспільства, а разом з цим і власних потреб людини як її головної продуктивної сили, знаходяться нині поза межами достатньої уваги державних органів. Відтак, сьогодні по-особливому висвітлюється цінність якісних параметрів цієї самої продуктивної сили, а звідси й вагомість «внесків» у людину, які необхідні для досягнення людської працездатності, реалізації її головної потреби в самовиразі, самоутвердженні. Крім того, вибір оптимальної моделі розбудови ринкової економіки в Україні, її (моделі) адаптації до геополітичних, внутрішньополітичних, соціально-етичних, соціокультурних (ментальних) та інших факторів плідності суспільної інженерії зумовило формування в суспільстві нової соціальної філософії життєдіяльності особистості. При всій неоднаковості соціальних інтересів груп і окремих людей сьогодні можна відзначити єдину ознаку, що їх поєднує – це прагнення до самозбереження в складі нової системи, що утворюється. Це актуалізувало відповідне правило життєдіяльності, поведінки й діяльності особистості – «людина має сама про себе дбати і сама себе забезпечувати». Важливим є також і те, що значною мірою зросла роль людини, як свідомого суб'єкта усіх видів діяльності, носія нових перспективних потреб (матеріальних, духовних, соціальних) та критерію цивілізованого розвитку.

Зазначені вище чинники засвідчують не тільки про докорінні зміни умов ведення соціальної роботи, але й про актуальність формування підвалин нової професійної парадигми соціальної роботи. Відтак, за умов реформування суспільства, яке супроводжується виникненням цілої низки проблем «соціального комплексу», незмірно зростає значущість соціальної роботи як нового виду гуманітарологічної діяльності», як зазначають науковці Афанасенко В.С., Дуб Е.П. та Кирилов В.В.

Суттєво, що соціальна робота – це професія синтетична, комплексна (Бочарова В.Г.), оскільки в узагальненій формі професія соціального працівника розглядається як соціально спеціалізована діяльність об'єктивно необхідна для функціонування державної громадської системи соціальної допомоги різним категоріям населення (Зимня І.О.). Тому соціальні працівники постають фахівцями вищої кваліфікації, людьми особливої, делікатної, складної професії.

Соціальна робота за умовами праці відноситься до групи «професій людина-людина» із підвищеною моральною відповідальністю перед тими, хто потребує допомоги. Ця професія вимагає від соціального працівника не тільки різнобічних творчих знань, умінь та навичок, здатності творчо організовувати складні процеси виховання, але і на високому рівні забезпечувати розвиток особистості.

Іншою важливою проблемою розвитку соціальних працівників є проблема забезпечення соціальної сфери професійними кадрами в нашій країні, що здійснюється за трьома основними напрямками.

Перший напрямок передбачає формування професійного мислення у всіх нині діючих представників різних сфер соціальної політики: правової, економічної, освітньої, культурної, у галузі охорони здоров'я, соціального забезпечення тощо.

Другий напрямок передбачає повноцінну реалізацію специфічних можливостей: волонтерського, добровільного громадського руху, які об'єднують всіх непрофесіоналів-організацій та окремих осіб, що виконують функцію соціальних працівників на громадських засадах без оплати праці.

Третій напрямок розв'язання проблеми пов'язаний із уведенням в країні інституту спеціально підготовлених для роботи в умовах соціуму категорій соціальних працівників, що забезпечують процес інтеграції цілеспрямованих впливів на особистість, а також стимулюючий розвиток суб'єктивної позиції клієнтів у цьому процесі, що регулюють взаємовідносини в системі «особистість – сім'я – суспільство».

Суттєво, що діяльність соціального працівника орієнтована на роботу з усіма категоріями населення будь-якого віку. Соціальний працівник обслуговує людей від дитячого до самого старшого віку, не втрачаючи клієнта з нагляду на різних вікових етапах і в різних сферах інфрасередовища особистості не залежно від їх соціального положення, походження, релігійних переконань. Крім того, діяльність соціальних працівників в основному зосереджується на роботі з проблемними людьми в соціальному відношенні.

Загалом, соціальні працівники покликані зіграти особливу роль у справі пом'якшення, а часом полегшення стану соціально незахищених людей, виявляючи при цьому такі функції, як надання допомоги, захисту населення, створення для людей умов найбільш сприятливого психологічного комфорту для саморозвитку особистості (Бочарова В.Г.). Тому головною метою діяльності соціальних працівників є допомога проблемним людям у процесі самореалізації в їх соціальному оточенні. Відтак, професійна підготовка соціальних працівників має бути універсальною, близькою до університетської в теоретичній частині і одночасно гнучкою, мобільною, швидко реагуючою на процес соціального розвитку культури, науки та просвіти, інтегруючи, університетська та професійна.

КУЗЬМІНСЬКИЙ** **Анатолій

ВІЗІЯ ФОРМАТУ ВЗАЄМОВІДНОСИН МІЖ СУБ'ЄКТАМИ ЕДУКАЦІЙНОГО ПРОЦЕСУ В КОНТЕКСТІ ЄВРОПЕЙСЬКИХ ТРЕНДІВ

Об'єктивний аналіз стану справ свідчить про наявність низки нерозв'язаних проблем у контексті модернізації й удосконалення вітчизняної системи вищої освіти, зокрема, застаріла і не відповідає вимогам часу значна частина форм, методів і засобів навчання, наявність старого освітянського мислення і повільність оволодіння новим, критичним мисленням значної частини педагогів, недостатнє фінансування. Прийнятий у 2014 р. Закон України «Про вищу освіту» враховує окремі проблеми і причини недостатньої ефективності функціонування системи вітчизняної вищої освіти і містить низку положень, спрямованих на підвищення якості результатів діяльності цієї важливої освітньої ланки. Проте однією із нерозв'язаних проблем є далека від європейських традицій система взаємовідносин між суб'єктами навчально-виховного процесу у вищій школі. У багатьох вищих освітніх закладах панує прогресистсько-сцієнтистська освітня парадигма і суб'єкт-об'єктний формат відносин між тими, хто навчає, і тими, кого навчають. Нині у зарубіжній педагогіці виразно окреслюється гуманітарно-екзистенційний формат відносин між суб'єктами навчально-виховного процесу, в основі якого лежить екзистенційна психологія, що базується на первинності буття людини в світі, а педагог виступає в ролі рівноправного суб'єкта взаємодії, фасилітатора, порадирика, консультанта, партнера.

Останнім часом світова педагогічна думка все більше концентрується на тому, як побудувати освітньо-виховний процес так, щоб він приносив відчуття щастя всім його учасникам. Зокрема, в Китаї широкого застосування набула концепція менеджменту щастя, яка полягає в тому, що процес едукації має здійснюватися так, щоб якомога повніше задовольняти потреби всіх його суб'єктів. Мета і результат навчання й виховання – зробити людину щасливою.

Основні ідеї теорії менеджменту щастя: взаємна повага між усіма учасниками едукаційного процесу, людиноорієнтований принцип вияву ініціативи в освітній сфері, сприяння розвитку потенціалу людини, забезпечення високої якості реалізації особистості, об'єднання індивідуальних цілей кожного учасника навчально-виховного процесу з цілями закладу, в якому відбувається цей процес.

Реалізація концепції менеджменту щастя вимагає виховання високої культури в усіх учасників едукативного процесу, дотримання принципів людиноцентризму, повної відмови від авторитарної освітньої моделі. Побудова відносин між суб'єктами навчання базується на основі взаємної поваги, довіри, турботи.

Професійний педагог має бути компетентною, високоетичною особистістю, ентузіастом своєї справи. Лише компетентний і щасливий педагог може виховати компетентного й щасливого учня, студента.

Сучасна концепція менеджменту щастя в освітній сфері суголосна з думкою видатного українського філософа І. Я. Франка про те, що школа, хоч і як важна та свята річ, все-таки є для людей, а не люди для школи.

Однією із концепцій, які відчутно впливають на розвиток освітніх систем світу, є конструктивістська концепція. В її основі лежить суб'єкт-суб'єктний формат відносин між тими, хто навчається, і тими хто навчає. Конструктивістська теорія стверджує нове розуміння навчально-виховного процесу, який повинен будуватися на соціально-особистісній рівності суб'єктів – учителів і учнів, викладачів і студентів. Традиційна модель домінантної ролі педагога як ключового суб'єкта освітнього процесу змінюється на роль партнера, який сприймає суб'єкта учіння як рівноправного учасника процесу конструювання й вироблення нових знань.

Цінність конструктивістської концепції полягає у відмові від авторитарного, суб'єкт-об'єктного формату відносин між суб'єктами навчання й учіння і утвердженні конструктивного, взаємодоброзичливого, гармонійного стилю організації навчально-виховного процесу.

Набуває розповсюдження й застосування концепція мультикультурної освіти. Ця концепція особливо актуальна для освітніх систем країн із значним числом етнічних меншин. Глобалізаційні й локалізаційні процеси викликають необхідність розвитку мультиетнічної освіти, яка поступово еволюціонує в концепцію мультикультурної освіти. Основою мультикультурної освіти є диверсифікація культурних відмінностей етносів різних національностей. Концепція мультикультурної освіти спрямована на вироблення адаптивних здатностей у суб'єктів учіння до позитивного сприйняття різних культур, усунення соціальних конфліктів і утвердження мирного співіснування в світі.

За концепцією мультикультурної освіти учень, студент має усвідомити значущість кожної етнічної культури, стан взаємовідносин між різними культурами, необхідність толерантного ставлення до полікультурного оточення. Загальновідомо, що національні почуття досить чутливі і вразливі, а тому всім, хто має відношення до освіти, – від законодавця, до шкільного вчителя, необхідно дуже вдумливо, виважено й обережно підходити до прийняття рішень щодо змін у освітній системі багатонаціональної країни.

Література

1. Козієвська Олена Модернізація вищої освіти України // Професійна і неперервна освіта. Польсько-український науковий щорічник nr 3/2018. Варшава, 2018. С. 475 – 490.
2. Кузьмінський А. І. Розвиток педагогічної майстерності викладача вищої школи в умовах неперервної полікультурної освіти. Черкаси: Вид. від ЧНУ імені Богдана Хмельницького, 2009. 84с.
3. Маловідомі першоджерела української педагогіки (друга половина ХІХ – ХХ ст.) : Хрестоматія [Упоряд. : Л. Д. Березівська та ін. К. : Наук. світ, 2003. 418с.].
4. Шевченко К. В. Автореферат дис. на здобуття наук. ст. канд. пед. наук // Підготовка бакалаврів освіти у педагогічних університетах КНР, – К.: 2018. – 20с.

КУЗЬМІЧ Ірина

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ВПРОВАДЖЕННЯ ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ В КОЛЕДЖІ

У сучасних умовах модернізації системи освіти важливим є розроблення проекту Закону «Про фахову передвищу освіту» (2018), зумовленого сучасними суспільними запитами.

Проект Закону встановлює основні правові, організаційні, фінансові засади функціонування системи, створює умови для посилення зв'язку суспільства та освіти, спрямовує на забезпечення сталого інноваційного розвитку країни за рахунок якісної підготовки конкурентоздатного людського капіталу [2]. Окрім цього закону, правове регулювання забезпечують такі законодавчі акти, як: Конституція України, Закони України «Про освіту», «Про вищу освіту».

Переконані, що робота здійснювалася на засадах відкритості та прозорості для всіх органів державного управління, вищих закладів освіти України, представників ринку праці, громадських організацій і фахівців у галузі освіти і науки та весь хід розробки законопроекту був відкритим і доступним для широкого громадського обговорення. З метою сприйняття проекту Закону верствами професійної громадськості країни та унеможливлення виникнення конфліктних ситуацій навколо нього, усі його положення приймалися на основі їх всебічного обговорення й узгодження шляхом консенсусу.

Нами встановлено, що пріоритетом є автономія закладів, поєднання освіти з виробництвом, зростання людського капіталу задля перспективного розвитку країни, збалансування підготовки кадрів, створення умов для самореалізації особистості, забезпечення потреб суспільства та держави у кваліфікованих кадрах, а також модернізації системи фахової передвищої освіти з урахуванням процесів європейської інтеграції.

Досвід практичної роботи переконує, що фахова передвища освіта спрямована на формування та розвиток освітньої кваліфікації, що підтверджує здатність особи до виконання спеціалізованих завдань професійної діяльності, «пов'язаних з виконанням виробничих завдань різної складності та здійсненням обмежених управлінських функцій, що характеризуються певною невизначеністю умов та потребують застосування положень і методів відповідної науки, і завершується здобуттям відповідної освітньої та професійної кваліфікації» [1, с.279].

Визначальними засадами впровадження фахової передвищої освіти є те, що відбувається забезпечення якості освіти шляхом розвитку незалежної системи забезпечення якості фахової передвищої освіти через державні колегіальні органи та незалежні установи у співпраці з міжнародними організаціями; вдосконалення змісту і принципів роботи колегіальних органів із ліцензування та атестації кадрів вищої кваліфікації; розширення громадського контролю, шляхом гарантування доступу фізичних та юридичних осіб до інформації у галузі фахової передвищої освіти на засадах відкритості, прозорості, доступності та безоплатності; створення реальної системи врегулювання у сфері управління між керівником, педагогічною радою, наглядовою радою, органами громадського самоврядування, громадськими організаціями.

Важливим є те, що автономія закладу (у нашому випадку – коледжу) реалізується шляхом створення сприятливих умов для забезпечення самостійності в закладах фахової передвищої освіти щодо освітнього, інноваційного, організаційного, кадрового, економічного напрямів діяльності, розвитку академічних свобод та розроблення спільно з галузевими об'єднаннями роботодавців стандартів фахової передвищої освіти.

Переконані, що вдосконалення майнових відносин у сфері фахової передвищої освіти з формування матеріально-технічної бази, гарантій права власності закладів фахової передвищої освіти на результати їх інноваційної діяльності.

Незаперечним є той факт, що створення умов для залучення роботодавців щодо вимог компетентності випускників фахової передвищої освіти, визначення змісту фахової передвищої освіти, забезпечення якості фахової передвищої освіти, забезпечення місць практики, працевлаштування випускників закладів фахової передвищої освіти.

Водночас, аналіз законодавчої бази довів, що проект Закону не передбачає додаткових фінансових і матеріальних витрат, не стосується безпосередньо питань розвитку адміністративно-територіальних одиниць, відсутні правила і процедури, які можуть містити ризики вчинення корупційних правопорушень.

Відтак, вважаємо, що прийняття проекту Закону «Про фахову передвищу освіту» сприятиме створенню нової системи як окремої ланки освіти нового покоління, забезпечить

належні правові умови щодо забезпечення рівного доступу до якісної освіти та розвитку академічних свобод, а також підвищення рівня підготовки кваліфікованих кадрів з фаховою передвищою освітою для забезпечення інноваційного розвитку суспільства та міжнародного визнання національної фахової передвищої освіти в Україні.

Література

1. Мартиненко С.М. Європейський вектор розвитку вищої освіти в Україні: потреба часу чи модне гасло // Педагогічна теорія і практика: Зб. наук. праць К.: КиМУ, 2018. Вип. 2(7) С.275-289
2. Проект Закону України про фахову передвищу освіту № 8321 від 24.04.2018

КУЧАЙ Олександр

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ У ВИЩІЙ ШКОЛІ

Дистанційне навчання ставить перед педагогами нові вимоги не тільки в змістовій сфері освіти, а й у технологічній. Воно вимагає створення спеціальних навчальних матеріалів. До особливостей дистанційного навчання слід віднести його інтерактивний характер, необхідність чіткого планування у часі, інтенсивність дискусій, необхідність участі слухачів у коригуванні структури, змісту і ефективності курсу. Курс дистанційного навчання це цілісний процес, що припускає індивідуальний пошук нових знань, обмін листами з викладачем і студентами, звернення до електронних періодичних видань. Систематичний контроль здійснюється у формах оперативного зворотного зв'язку і автоматичного контролю [1].

Головною особливістю дистанційного навчання є його психологічний аспект, в першу чергу для слухача, тому що ефективність навчання, що складається в основному з самостійної роботи, на 95% залежить від учня, його волі, уваги, посидючості і самоконтролю. Дистанційне навчання доречно як додатковий вид освіти, коли є певна база знань, отримана студентом в очній формі, тоді у студента вже є мотивація - підвищення рівня кваліфікації для отримання більш високооплачуваної роботи [2].

Цілі дистанційної освіти можна сформулювати наступним чином: 1) введення в процес навчання новітніх освітніх технологій і створення за допомогою цього сучасного освітнього простору; 2) стимулювання самостійної пошукової роботи учнів, що спрямовується викладачами; 3) поступовий перехід від репродуктивного навчання до більш сучасного: креативного [3].

Дистанційне навчання включає застосування різних педагогічних технологій у віртуальному середовищі, дозволяє подолати багато проблем традиційного навчання, максимально розширює аудиторію студентів, дає можливість задоволення індивідуальних освітніх потреб студента і реалізації його творчого потенціалу.

Література

1. Юнчик В.Л. Методичні особливості дистанційного навчання // Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти: Збірник наукових праць. Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету. Випуск 7 (50), 2013.
2. Особенности дистанционного обучения URL: <http://sociology.net.ru/communico/osobennosti-distantionnogo-obucheniya/>
3. Особенности, цели и задачи дистанционного образования. URL: <http://si-sv.com/publ/6-1-0-164>

ЛЕЩЕНКО Анастасія, ПІВЕНЬ Олена

РЕФОРМУВАННЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ БОЛОНСЬКОГО ПРОЦЕСУ

Загалом професійна освіта спрямована на забезпечення професійної самореалізації особистості, формування її кваліфікаційного рівня, створення соціально активного, морально і

фізично здорового національного виробничого потенціалу, який має посідати важливе місце у технологічному оновленні виробництва, впровадженні у практику досягнень науки і техніки.

Стратегічними завдання вищої освіти є: створення умов для здобуття громадянами професій відповідно до покликань, інтересів, здібностей, фізичного стану; підвищення їх виробничої кваліфікації і перепідготовки на рівні науково-технічних досягнень; забезпечення загальнодержавних і регіональних потреб у кваліфікованих кадрах, конкурентоспроможних в умовах ринкових відносин; лідерство у професійній освіті на міжнародній арені.

Динамічне суспільство знань потребує активного розвитку неперервної освіти. Її організація має бути гнучкою, швидко реагувати на зміни у навколишньому середовищі, в тому числі на мінливі вимоги ринку праці. У світлі цих вимог і тенденцій потребує модернізації система управління вітчизняною професійною освітою і навчанням. Пошук нових управлінських рішень щодо створення ефективної інфраструктури безперервної освіти є нагальним завданням розвитку освітніх систем усіх країн світу у відповідь на виклики глобалізації.

Вивчаючи досвід зарубіжних країн, варто звернути увагу на те, що в країнах Європи професійна підготовка перенесена у заклади вищої освіти. На практиці це зумовило виникнення великої кількості політехнічних та інших професійних інститутів, які стали основою вищої професійної освіти.

Щодо післядипломної освіти, то, зокрема, традиції післядипломної освіти в педагогічній сфері пов'язані з місцем освіти (її якістю, періодичним оновленням) в соціально-економічній політиці країни; різними концепціями щодо ролі, статусу і професіоналізму вчителів; історичними традиціями та економічними умовами країни; характером управління системою освіти. Створені державою умови для якісної освіти можна оцінити об'єктивно, лише розглядаючи їх комплексно: з точки зору достатності ресурсів, якості стандартів змісту та результативності навчально-виховного процесу. На основі власних спостережень та представлених матеріалів можна констатувати, що станом на сьогодні система середньої освіти в Україні загалом не спроможна забезпечити якісної загальної освіти. У нас немає добротного навчального інструментарію, сприятливого для розвитку дитини освітнього простору та умов для ефективної навчально-виховної роботи.

Що треба Україні робити, щоб покращити становище? Поки що слід орієнтуватися на необхідні заходи, без яких просто не можна обійтись. І, навіть, коли ми зараз пишемо якісь стратегії, програми, то це не є проектування освіти майбутнього, але вирішення нагальних проблем. .

Говорячи про міжнародний досвід освітніх реформ, можна зазначити, що відправною точкою всіх змін мають бути освітні кадри.

Тому, забезпечення високої якості освіти є можливим тільки за умов постійного та системного поліпшення якості усіх аспектів роботи ЗВО та залучення до процесу контролю якості роботодавців та широкої громадськості.

Література

1. Грищенко Т. Освітнянські проблеми в Канаді // Рідна школа. 1991. №10
2. Кравець В.П. Зарубіжна школа і педагогіка ХХ століття. Тернопіль, 1996. 290 с.
3. Тиунов А. Освіта в Канаді // Навчання сьогодні. 2002. №2
4. Алексюк А.М. Педагогіка вищої освіти України. К., 1998. С. 315–327 .
5. Кучай О. В. Теоретичні засади підготовки магістрів в Україні // Вісник Черкаського Університету. 2015. № 28 (361). Серія: Педагогічні науки. С. 63-66.
6. Корсак К.В. Світова вища освіта. К., 1997. С. 14 – 45.
7. Коваленко Ю.И. Профессиональное образование в ФРГ. М., 1988. 260с.
8. Баль Г.О. Психолого-педагогічні засади гуманізації освіти // Освіта і управління. Т.І. К., 1997. №2.

ІМЕРСІЙНИЙ МЕТОД У ВИВЧЕННІ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

Використання імерсійного методу у вивченні іноземної мови є, як вважає багато фахівців у даний час, дуже актуальним і ефективним. До розробки цієї теми зверталися такі науковці, як Капустін І. В., Марченко А. І., Овсяннікова М. А., Тимофеев В. А., Берчі І., Воде Г., Кніппінг Х., Майснер Й., Морган-Шорт К., Ульман М. І., Фінгер І., Хагер Е. та інші фахівці.

Імерсійний метод розроблений і поширений у країнах Америки та Європи з кількома офіційними мовами (наприклад, Канади). Він визнається найкоротшим і найкращим шляхом до опанування іноземної мови і входить до системи білінгвального навчання, формуючи в учнів двомовність. Метод знаходиться на стадії становлення і вимагає удосконалення як в країнах Європи, так і в Україні, вимагає створення дидактичних розробок та програм і проведення експериментальної перевірки дієвості методу в наших умовах.

Термін «імерсія» походить від латинського слова «immergo» (занурювати). У вітчизняній практиці цей прийом формування мовної компетенції називають методом «занурення в мовне середовище». Він передбачає не лише суцільне використання іноземної мови під час викладання навчальних дисциплін, але й долучення студентів до культури і традицій носіїв мов.

Тимофеев В. А. вважає, що метою імерсійного методу є розвиток у студентів здатності абстрагуватися від рідної мови, тобто дистанціюватися від впливу граматичних та лексичних моделей і рухатися від ситуації до мови. Цей метод покликаний дозволити студентам долати міжмовну диференціацію і розвивати звичку думати мисленнєвими зразками носіїв мови, яка вивчається.

Марченко А. І. та Капустін І. В. стверджують, що імерсія є методичною технологією, яка природньо занурює учнів (студентів) у простір тієї мови, яка вивчається, оскільки вона знімає бар'єр невпевненості і тиск з боку викладача оцінкою, навчальна інформація не заучується, а переживається (навчання із захопленням). Застосування методу збуджує інтерес до навчального матеріалу та переконує в його практичній цінності, активізує і розвиває мислинні процеси.

Вищевказані автори відносять до дидактичних засобів технології занурення схеми, таблиці, графіки, комунікативні ситуації, ділові ігри, відео- та аудіо записи, театралізовані сценки. Студентам пропонується не визубрювання дидактичних засобів, а вчитись пов'язувати їхній зміст з реальними життєвими ситуаціями. Іноземна мова перетворюється з мети навчання на засіб встановлення міжособистісних контактів. Завданням імерсійного методу є створення для студентів мотиву, потреби, яка є копією реальної життєвої ситуації.

Цікавим у Тимофеева В. А. є аналіз загальних здібностей студентів до вивчення іноземних мов у відповідності до паспортів темпераментів. Він зазначає, що сангвініки не зазнають особливих труднощів під час вивчення іноземних мов. Сангвінік швидко впорюється з різного роду завданнями, але тільки за умови своєї зацікавленості в них. Холерик не боїться мовного бар'єру. Йому властиві відмінна вербальна пам'ять та швидкість реакції.

Слабинкою флегматика є усне мовлення. Проте флегматик добре здатен до послідовної методичної діяльності, яка вимагає витримки, постійності та фізичної і розумової витривалості. Меланхоліку потрібно все обдумати і зважити. Підвищена тривожність або зацикленість на проблемі меланхоліка часто перешкоджає вступу у вербальний контакт. Тому викладачам потрібно толерантно ставитись до прагнень студентів-меланхоліків до індивідуальної діяльності та шукати альтернативні шляхи залучення їх до групової роботи в залежності від робочої ситуації.

У Європі набуло розвитку як повне так і часткове імерсійне навчання. У першому випадку іноземною мовою викладаються усі предмети, тоді як у другому випадку- заняття лише з окремих предметів.

Науково доведено, що за допомогою «занурення» можна швидше досягти вищого рівня іноземної мови, ніж на звичайних уроках. Причому рідна мова розвивається однаково добре і

навіть краще, ніж в одномовних дітей. Раннє засвоєння іноземної мови іммерсійним методом позитивно впливає і на духовний розвиток особи.

У Німеччині іммерсійний метод застосовується у вивченні іноземних мов усіма віковими групами. Тассо Клаудія (мовна школа « Таскла» у місті Мюнхен, ФРН) переконує: « Це - ефективна модель. Як правило, учні навчаються мові дуже швидко». Мовознавець Г. Воде (м. Кіль, ФРН) вважає, що іммерсійний метод є дуже успішним під час раннього навчання іноземної мови. Цим способом діти засвоюють мову цілком інтуїтивно і самостійно.

У педагогічній вищій школі м. Фрайбург (ФРН) багато навчальних курсів побудовано за іммерсійним методом. Для цього пропонується три різні плани:

- класична іммерсія: пропонується курс однією мовою;
- альтернативна іммерсія: навчання відбувається у групі із змішаними мовами;
- зворотня (взаємна) іммерсія: пропонується курс у змішаній групі студентів, що викладається командою доцентів (наприклад, французькою, німецькою мовами).

Необхідною умовою для успішної іммерсії є заняття, що базується на наступних дидактично-методичних принципах:

а) унаочнення змісту занять. Заняття повинні бути так унаочнені, щоб усе, що відбувається, було б зрозумілим без мови, як у німому кіно. Викладач візуалізує сказане усіма доступними йому засобами, наприклад, жестами, мімікою, картинками, фільмами, реаліями;

б) багатоваріантність матеріалу. Іноземна мова застосовується відповідно до віку тих, хто навчається, але вона не повинна структурно спрощуватися. Учитель називає річ з демонстрацією жестів, вживаючи при цьому опорні слова. Поняття, яких немає у німецькій мові, повинні обов'язково подаватись двома мовами;

в) інтеракція (взаємодія). Щоб підтримати засвоєння мови, студентам потрібно надати різні можливості для мовної взаємодії через аутентичні завдання в різноманітних комунікативних ситуаціях.

Іммерсійний метод застосовується у навчанні не лише дуже здібних, а й усіх дітей.

Комісія Євросоюзу вимагає від усіх громадян ЄС, щоб вони до кінця шкільного навчання оволоділи на відповідному функціональному рівні рідною і двома іншими іноземними мовами. З нашої точки зору було б бажано, щоб з цією метою у нас посилено, ширше і частіше застосовувався сучасний найефективніший метод у всьому світі - іммерсійний метод. Метод занурення в іншомовне середовище у штучно створених умовах вимагає від викладачів уміння перетворити своє заняття на театралізовану виставу. Викладач – це режисер і одночасно помічник студентів.

Таким чином, забезпечується іншомовна підготовка студентів, а також і психологічна, яка є частиною культури міжмовної комунікації. У цьому процесі студент є не пасивним слухачем, а активним учасником міжмовних контактів.

Література

1. Англійська мова: Збірник вправ / Укладач В . А. Тимофєєв. К.: Видавництво «КУТЕП», 2013. -250 с.
2. Овсянникова М. А. Иммерсионный метод при обучении иностранному языку в дошкольном возрасте// Материалы научной конференции профессорско-преподавательского состава, аспирантов, магистрантов и соискателей ТГПУ им. Л.Н. Толстого. Тула: Изд-во ТГПУ, 2010. С. 119-121.
3. Bertschy, I. Überlegungen zur zweisprachigen und bikulturellen Grundausbildung an der Pädagogischen Hochschule Freiburg. Beiträge zur Lehrerbildung, 25 (2), 2007. Pädagogische Hochschule, Freiburg, 2007. S. 231-240.
4. Іммерсійний метод. URL: <https://sprachennetz.org/2015/03/sprachlernmethode.immersion>.

ОСВІТНЬО-ВИХОВНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ПЕРСОНІФІКОВАНОЇ ФІЛОСОФІЇ: ВІД СЕВЕРИНА БОЄЦІЯ ДО ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ

На переконання Г. Сковороди, внутрішньо збагачена, вільна від свавільних спонукань та прийняття невиправданих рішень і, отже, в цілому - людина свободна, демонструє такі особистісні якості як гідність, відповідальність та упевненість в собі. Зокрема, остання - одна з найважливіших людських якостей, вона є результатом поступового психологічного розвитку і означає зниження потреби сумнівів. Тому впевненість у собі тісно пов'язана і з такою життєво важливою вольовою рисою, як самовладання, коли не настрої чи передчуття "керують" людиною, а вона сама, відповідно до раціонально визначених норм, вимог, зрештою, - і духовно-світоглядних цінностей, інтелектуальної розвиненості узгоджує свої переживання із життєвими обставинами, що також послужило предметом відображення вже у "Саду божественних пісень" Г. Сковороди [1]. Як психічний стан, упевненість у собі великою мірою визначається освітнім та інтелектуальним рівнем, особливо ж розумінням особистості ролі, значення професійних знань, умінь та навиків, як і взагалі рівня поінформованості стосовно подій, що відбуваються у процесах формування, зміцнення та розвитку упевненості в собі, в своїх силах. Це особливо дається взнаки, якщо враховувати, що, як пов'язана із самовладанням, закорінена у необхідних знаннях, упевненість у собі може служити і дієвим чинником самоактивізації. Самовладання та упевненість в собі формуються завдяки самовихованню, а істотну стимулюючу роль при цьому виконує розумове виховання та філософська освіта. Обізнана, компетентна людина за будь-яких, у тому числі і в найнесподіваніших життєвих обставинах, спроможна діяти впевнено, позаяк здатна здійснювати неупереджений, аргументований, об'єктивний аналіз та вибір як шляху, так і способів, підходів вирішення поставлених завдань. Природно, що і нові знання додають упевненості в собі, але це, у свою чергу, означає, що остання закорінена у *переконаннях*, коли індивідуум може це практично продемонструвати, відповідно виконуючи необхідні дії.

Важливо у цьому руслі також згадати творчість представника римського неоплатонізму Северина Боєція, який у книзі "Розрада від філософії" від імені персоніфікованої Філософії подає діалог із людиною у складних життєвих ситуаціях, сприяючи винаходженню шляхів до розради та стану спокою. Філософія при цьому постає цілителькою – вона не покидає хворого на тугу й розпач ні на мить. Більше того, як з'ясували сучасні дослідники, у цій книзі досить легко можна віднайти усі етапи обстеження і лікування хворого. На обличчі Філософії – то гнів і обурення, то щире співчуття, то заглибленість у предмет дослідження. Філософія, як персоніфікована мудрість, постає в іпостасі особливої практичної, майже повсякденно-життєвської розрадниці. Вона чітко і переконливо намагається служити людині упродовж усього життя, а особливо ж – за надскладних обставин: допомагаючи зберегти силу духу, розсудливість і надію, вона демонструє роль рятівника людини. Адже співрозмовника Філософії спіткала тяжка доля – він опиняється у в'язниці, отримує найстрашніший для себе вирок: або зцілити душевну недугу, втішитися і заспокоїтись, або в стані розпачу очікувати на винесення вироку. Філософія ж пропонує свої "ліки" – свій власний розум, свою силу логічних міркувань, духовну розважливість, душевну відкритість і доброзичливість. При цьому, мова Філософії позбавлена двозначності, є послідовною, аргументованою, вільною від будь-якої містики. Більше того, серед її "терапевтичних" засобів є також книги, до яких вона звертається у процесі діалогу, привертаючи до них і увагу співбесідника, аби наблизитися до його стану. Відтак, життєвий шлях людини, вочевидь, Філософія не може не супроводжувати, вже хоча би тому, що саме вона зіставляє особисту долю співрозмовника із долею усього світу, із вічністю, із Космосом, де живе і діє кожен, і жодна інша сфера духовної активності не вдається до подібних засобів. Але ж цим Філософія завбачливо, щиросердно і турботливо підводить співрозмовника до збагнення того, що над світом не панує сліпий випадок, а, навпаки, відчутна завжди присутність Творця, Божественного Розуму, який усе створив, всім керує та опікується і за таких умов людині, як істоті розумній, не слід впадати у відчай, не

гідно жити у полоні вічного страху і туги, що її і дискредитує, і руйнує її морально-інтелектуальну цілісність.

Тому, на наш погляд, особливу роль у процесах подолання невпевненості і, натомість, у формуванні упевненості виконують розумова освіта та виховання, збагачення інтелектуальних здібностей, розвиток якостей розуму людини, на чому постійно наголошував Г. Сковорода не лише у трактатах та діалогах, але і в листуванні з друзями та, зокрема, із М. Ковалинським, закликаючи до поглибленого освоєння філософської спадщини минулого, зокрема, і книги С. Боеція “Розрада від філософії” [Див.:2].

Література

1. Сковорода Г. Сад божественних пісень // Сковорода Г. Твори: У 2-х т. Т.1. К.: “Обереги”, 1994.

2. Чернишов В. Григорій Сковорода як читач “De consolation philosophiae” Северина Боеція // Філософська думка. 2014. №5.

МАКСЮТА Микола, СОЛОДІЛОВА Варвара

АНТРОПОЛОГІЯ ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ: ДО ФЕНОМЕНОЛОГІЇ ЛЮДСЬКОЇ ЦІЛІСНОСТІ

В реальному повсякденні, як і в життєздійсненні в цілому, людина не пристосована в усій значущості і неповторності її індивідуальності, зазначає Григорій Сковорода. Він прагне чіткіше показати реальне розуміння людьми своєї глибинної, постійно в усіх її розмаїтих проявах внутрішньої суті, через їхню внутрішню незосередженість від них прихованої, володіючи лише уявленнями поверхневими, *не завершеними у важливіших життєстверджуючих якостях*: люди позбавлені «цілості»! Визначальною передумовою повернення до життя «в собі цілої людини» є у першу чергу відкриття, розвиток можливості вичерпніше «самому себе бачити» поглядом, збагаченим найнеобхіднішими знаннями про себе.

Необхідність кожного здобутися на статус «цілої» людини є життєвою, що може й повинно вирішуватись як непроминальна мета на шляху самопошуку, як «добудови» людини «цілої». При цьому Г. С. Сковорода зосереджує увагу на «головній нашій людині», адже зовнішнє, тілесне існування має розглядатись як уповні залежне від внутрішнього, від мислення. Думка є панівною для людського буття, вона «розмислює, радить, визначає, приневолює», «хвилюється день і ніч», вона є нашим «місцеперебуванням», а отже «думка – це ми, а ми – це наша думка». Подібні твердження спрямовують на звільнення від тілесної залежності, але це, застерігає Г. С. Сковорода, не прямий шлях лише розширення знань завдяки, буцімто, віднаходженню «повного бачення» своєї зовнішності, як інколи підступно робляться поспішні висновки. Бо глибоко не засвоєні, не переосмислені та, зрештою, не пережиті нові думки є проминальними. За усієї їх, як на перший погляд, життєвої значущості, вони залишаються позірними, не здатними виконувати очікуваної від них дійової інтегративно – творчої ролі в процесах внутрішнього самозосередження як саморозбудови та збагачення людської індивідуальності.

Поступове входження у необхідний по-людськи природний статус людини «цілості» є розгортанням людського життя виходом на свій неповторний життєвий шлях процесами індивідуального змужніння себе як нової людини, розгортанням результату духовної праці самопізнання та самозаглиблення і їх практичними продовженнями. Тому «ціла» людина мужня, бо упевнено демонструє розуміння переваг «чесної миттєвості», «святості дня» та «чистоти року».

Наведені порівняння та визначені переваги як вимоги до життєздійснення зверненої до себе людини, є процесом індивідуально-особистим, неповторним, як на наш погляд, внутрішнім світоглядно-філософським «круглим столом» актуалізації чинників душевної праці, активними учасниками якого є всі «впливові діячі» процесу життєздійснення людини:

цілі, плани, ідеали, схильності, прагнення, життєвий досвід і т.д. Внутрішній діалог цих «учасників», як реалізація самопізнання і є, зрештою, процесом внутрішнього «виповнення» та життєпроявами людини у «цілості» її «щомиттєвого» і «щоденного» перебування – людини, «господаря свого дня». «Ціла» людина сердечно врівноважена відповідними знаннями та досвідом душевної праці, обстоювання життєво важливих пріоритетів, достатністю життя відзначеним перебуванням у єдності умов спроможностями переживати радість свого буття. Саме для такої людини, для якої відкрилась дійсність її життєвого простору глибинними індивідуальними зв'язками, екзистенціальним є відкриття актуальності цієї данності – порівняно із непідвладними для неї як минулим, так і майбутнім. «Ціла» людина живе повноцінним людським життям, заповнюючи собою, неповторною і безцінною, свій день, коли вимога: «Лови день!» трансформується результатом її внутрішнього народження. Головне при цьому, наголошував Г. С. Сковорода – започаткування цього процесу внутрішнього сповнення свого дня самозростаннями, керуючись глибокою вірою в можливість «істинної» людини, визначальними життєвими засадами для якої є пізнання нею істини свого Бога. І цілою стверджується людина, «самозвітуючись» стосовно життєвості своїх людських якостей і тому постає внутрішньо *організованою* індивідуальністю. Не залежно від конкретних історичних, національно-політичних умов та обставин життєздійснення людина завжди на перетині складних процесів, тенденцій тією чи іншою мірою загрозливих для її буття. «Цілісність» найістотніша ознака людини, яка спромагається зберегти чистоту помислів, прагнень, ідеалів та відповідність їм своїх вчинків, свого життєздійснення.

Зберегтися значить і замислитися над наявним у першу чергу у її людських проявах, а значить ці людські прояви постійно поглиблювати якістю людськості, наголошує Г. С. Сковорода, свідомістю *свого Бога*, не даючи загинути своїм найціннішим людським якостям. Він вчить, що уціліти можна лише реалізацією активної, стверджувальної позиції зміцнення, розвитку своїх кращих якостей. А не завдяки пасивно-споглядальному відношенню до світу, коли перемога буде завжди за обставинами.

МАРТИНЕНКО Світлана

МОНІТОРИНГОВІ ДОСЛІДЖЕННЯ ВЛАСНОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЯК СКЛADOVA ПЕДАГОГІЧНОГО ДІАГНОСТУВАННЯ

Модернізація національної системи освіти відбувається в умовах реформування соціальної, політичної та економічної сфер суспільного життя, інтеграції в світовий та європейський освітній простір, що супроводжується суттєвими змінами у педагогічній теорії та практиці. Українська держава

потребує конкурентоспроможних і висококваліфікованих фахівців, підготовка яких буде відповідати вимогам часу і соціальним запитам. Визнання цього положення посилює увагу до моніторингу та моніторингових досліджень як механізму безперервного відстеження якості власної професійної діяльності, виокремлення найважливіших критеріїв і показників ефективності її здійснення з метою визначення траєкторії особистісно-професійного зростання.

Одним із механізмів, що сприяє забезпеченню якості фахової освіти, є моніторинг, який розглядається нами як один із найефективніших методів і засобів отримання інформації про стан професійної діяльності та функціонування освітньої системи в усій її багатогранності. Метою моніторингових досліджень є забезпечення ефективного вивчення професійної діяльності фахівця, аналітичне узагальнення її результатів, розроблення прогнозів і накреслення подальших перспектив оптимізації професійного зростання.

У процесі прикладного дослідження із застосуванням методів моніторингу (спостереження, аналіз, узагальнення, анкетування, тестування тощо) нами встановлено чинники, які визначають його особливості, зокрема під час аналізу власної професійної діяльності, а саме: рівень володіння теоретичними і практичними знаннями за фахом,

індивідуальні та вікові особливості, досвід роботи у відповідній сфері, розвинені креативні здібності та якості, готовність до сприйняття інновацій, здійснення інноваційної діяльності, а також здатність інтегрувати професійну діяльність із потребами часу і суспільними викликами.

Під час ґрунтовного вивчення означеної проблеми виокремлено й охарактеризовано основні принципи моніторингового дослідження, до яких віднесено: науковість, наступність, системність, об'єктивність, педагогічну комунікативність, діагностичну і прогностичну спрямованість та особисту доцільність. Розроблено також етапи (нормативно-установчий, аналітико-діагностичний, прогностичний, діагностично-практичний та заключно-діагностичний), які забезпечують ефективну готовність до моніторингу власної професійної діяльності. А, відтак, у контексті зазначеного готовність сучасного фахівця до моніторингу власної професійної діяльності подаємо як результат професійної підготовки, особистісно інтегроване утворення, що охоплює теоретичні знання, практичні вміння та навички, значущі особистісні якості, досвід, ціннісне ставлення, необхідні для виконання моніторингової діяльності та забезпечення відповідного рівня її самоорганізації. Вона значною мірою залежить від ціннісних орієнтацій, мотивів, мети, місії, тобто від спрямованості на професійну діяльність. Фахівець на основі самопізнання й аналізу результатів власної професійної діяльності самостійно визначає зміст і структуру знань, якими необхідно оволодіти, особистісні та професійні якості, що потребують коригування, і є необхідною передумовою набуття і розвитку професіоналізму. Моніторинг подаємо як складову педагогічного діагностування, форму організації, збирання, зберігання, оброблення і розповсюдження інформації про діяльність певної системи, що забезпечує безперервне спостереження за її станом і прогнозування подальшого розвитку.

На основі характеристики складових, моніторинг власної професійної діяльності визначаємо як цілеспрямований процес порівняння, зіставлення, оцінювання реального стану професійної діяльності з запланованим (стандартом, орієнтовною моделлю), прийняття фахівцем на основі цього рішення про поточне коригування та вдосконалення структури професійної діяльності, процесів, які в ній відбуваються, а також як складну систему, в якій поєднано всі види контролю й оцінювання, упорядковано об'єкти, процедури й інформацію, передбачено види, форми, критерії оброблення даних та їх подальше застосування з метою впливу на якість професійної діяльності.

Таким чином, урахувавши зазначене, вважаємо, що моніторингові дослідження власної професійної діяльності слугуватимуть сучасному фахівцеві в особистісному зростанні, формуванні професіоналізму, уможливлять подальшу самореалізацію та самовдосконалення.

МАЦЕНКО Леся

100-РІЧЧЮ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ ВАСИЛЯ ОЛЕКСАНДРОВИЧА СУХОМЛИНСЬКОГО ПРИСВЯЧУЄТЬСЯ

*«Людина народжується на світ не для того, щоб зникнути безвісною пилинкою,
людина народжується, щоб лишити по собі слід вічний»*

В.О. Сухомлинський

28 вересня 2018 року виповнилося 100 років з дня народження видатного українського педагога-гуманіста, новатора, дитячого письменника, публіциста, кандидата педагогічних наук, члена-кореспондента Академії педагогічних наук, заслуженого вчителя, доброї і духовно багатой людини Василя Олександровича Сухомлинського. Це настільки дивовижна людина, що хочеться знову і знову згадувати про його життєвий шлях та внесок в педагогіку.

Увесь 2018 рік пройшов для педагогів України під знаком Сухомлинського. Так, наприклад, готуючи завдання для усіх студентів України, що вивчають педагогіку, журі Всеукраїнської студентської олімпіади не випадково обрало темою творчого конкурсу «Закон України про освіту через призму педагогічних поглядів В.О. Сухомлинського». Тож і

студенти НУБіП разом з викладачами знову заглибились у творчість людини, яка своє серце віддала дітям.

Аналізуючи елементи новаторської методики Василя Олександровича, ми згадували про школу радості, уроки мислення, кімнату казок, виховання громадянина і патріота, «покарання» добром, естетичне виховання та виховання в праці... Переглядали фільми, відеоролики, презентації, слухали пісні, присвячені великому вчителю, і кожному з нас хотілося хоча б трохи стати схожим на Сухомлинського. Ми намагалися зрозуміти, якою він був людиною, як, проживши таке нелегке життя, будучи кілька разів пораненим під час війни, приклавши стільки зусиль і праці на благо дітей він зумів зберегти найціннішу для педагога якість – любов до людей.

Взявши за мету охопити та зацікавити більшу кількість наших студентів – майбутніх викладачів, на гуманітарно-педагогічному факультеті було проведено круглий стіл, присвячений ювілею від дня народження Василя Олександровича. Звучали виступи різних доповідачів і на різні теми, багато хто цитував Сухомлинського, зачитував уривки з його творів, доповіді чергувались з відеосюжетами, в аудиторії панувала спокійна, доброзичлива атмосфера. Зацікавили студентів і роботи Василя Олександровича з педагогіки сімейного виховання.

Наприкінці свого життя В.О. Сухомлинський розпочав роботу над дуже потрібною книжкою – енциклопедією сімейного виховання «Батьківською педагогікою». Та не встиг Василь Олександрович підготувати до друку задуману ним працю. Вже після його смерті дружині й дочці вдалося зібрати рукописні та деякі надруковані статті й підготувати видання «Батьківської педагогіки».

Василь Олександрович не вірив у рятівну силу покарань, був переконаний, що виховання можна організувати так, щоб потреби в покаранні взагалі не було. Він навіть вигадав свій авторський вид покарання – «покарання добром».

Як відповідь на тисячі листів схвилюваних батьків, що задавали одне і те ж питання: «Що ж далі?» була написана Сухомлинським «Батьківська педагогіка». Вона складається із семи бесід і включає роздуми автора з таких питань: до батьківства та материнства потрібно готувати з колиски, про громадську та моральну відповідальність батьків, бачення власного морального образу, що возвеличує вас в очах ваших дітей, бережить в душі дитини віру в високе, ідеальне, непохитне, бережить людську любов, моральні цінності сім'ї.

“Що саме головне було в моєму житті? Без роздумів відповідаю: любов до дітей” – так писав він у головній книзі свого життя “Серце віддаю дітям”. І назва її зовсім не красивий літературний зворот, а чиста правда.

Шкодуємо ми тільки про одне: у сучасному жорстокому світі так мало залишилося вчителів, готових пожертвувати своїм власним життям заради учнів, як це у свій час зробив Василь Олександрович.

Література

1. Сухомлинський В.О. Батьківська педагогіка. Київ : Радянська школа, 1978. 263 с.
2. Сухомлинский В.А. Сердце отдаю детям. Київ : Радянська школа, 1971. 242 с.

МЕХБАЛІЄВА Наталія

ЗМІСТ І СТРУКТУРА ПРОФЕСІЙНОЇ АДАПТАЦІЇ МАЙБУТНЬОГО АГРОНОМА

Сучасний ринок праці диктує досить жорсткі умови до якості та рівня професійної підготовленості фахівців, незалежно від галузі виробництва. Сільське господарство знаходиться при цьому в особливому становищі, оскільки ринкові відносини формуються в ньому менш активно, а сучасні технології виробництва сільгосппродукції приходять у сільську місцевість значно повільніше, аніж до міста. Не завжди продуманою є й кадрова політика в сільськогосподарському виробництві, що зумовлює, з одного боку, відчутну нестачу кваліфікованих фахівців, з іншого – недоцільне й неефективне використання наявних

підготовлених у закладах вищої освіти кадрів для сільського господарства. Як свідчать наукові дослідження А. Бартен'єв [1], з випускників сільськогосподарських ЗВО (бюджетної форми навчання) у сільськогосподарську сферу ідуть близько 30%, проте навіть з цієї невеликої кількості ще близько 15 % залишають місце роботи і змінюють кваліфікацію після першого року професійної діяльності. В результаті створюється дефіцит професійно компетентних фахівців у цілій галузі, причому це стосується не лише працівників середньої ланки, але й головних агрономів, ветеринарів, лісничих, зоотехніків, інженерів сільського господарства та ін. Цілком зрозуміло, що головними негативними чинниками такої ситуації виступають економічні; проте не можна заперечити й значущу роль соціальних та психологічних чинників, серед яких і низький рівень професійної адаптації, що починає формуватися задовго до початку професійної діяльності.

Процес професійної адаптації майбутніх агрономів, як і інших фахівців аграрної сфери, ускладнюється ще й *специфікою сільськогосподарської сфери виробництва*, яка може бути охарактеризована такими особливостями:

1. Відсутністю для випускників аграрних ЗВО достатньої кількості вакансій для того, щоб залишитися у місті. Відомо, що значна кількість студентів-аграріїв прагнуть не полишати місто після закінчення навчального закладу, оскільки вже адаптувалися в умовах міського способу життя. Але молодому агроному за спеціальністю влаштуватися на роботу в міських умовах фактично неможливо, і він часто змінює фах, тільки-но вийшовши зі стін навчального закладу; тому держава втрачає кваліфікованих, підготовлених працівників, а всі старання вищої школи з надання достатнього рівня професійної компетентності зводяться нанівець.

2. Сезонним характером активної професійної діяльності зайнятих в аграрній сфері, в тому числі й фахівців з вищою освітою. Як зазначає А. Кравченко [2], надзвичайна напруженість праці без будь-якого фіксованого робочого дня приходить на період посівів, збирання врожаю і сінокошу. Тоді робочий день триває 14-16 годин; натомість зимові місяці не вимагають докладання трудових зусиль і спостерігається надлишок робочої сили. Крім того, сезонність сільськогосподарської праці характеризується високою часткою ручної праці та залежністю від природних і кліматичних умов регіону (т.зв. ризиковане землеробство). Додатковим наслідком зазначених характеристик та поясненням складності професійної адаптації фахівця аграрної сфери є й постійна робота на відкритому повітрі, незалежно від погодних умов. Додамо також, що молодий фахівець-агроном має бути різнобічно підготовленим, оскільки вузькопрофільні спеціалісти, що володіють однією-двома професійними технологіями, в умовах сільського виробництва не можуть достатньо самореалізуватися. Так, молодий агроном після закінчення навчального закладу повинен мати достатні знання з агрохімії, ґрунтознавства, насіннезнавства, технології обробки й збереження сільськогосподарської продукції тощо. Такі широкі знання можуть забезпечити фахівцю не лише швидку адаптацію до професійної діяльності, але й достатній соціальний статус.

3. Фінансовою нестабільністю аграрного виробництва та низьким рівнем доходів сільського населення, в тому числі й фахівців сільського господарства; ця нестабільність детермінується зовнішніми впливами на сільське господарство (політичними, економічними, демографічними) й внутрішніми (погодні умови, ціни на пальне, кредитна політика тощо). У такій ситуації молодий агроном не може планувати свою життєву траєкторію, своє статусне зростання та ін., що, безперечно, не сприяє його успішній професійній адаптації Л. Овчинцева [3].

4. Обмеженістю кар'єрного зростання в сільському соціумі та вузьким спектром вакансій, що робить професійну адаптацію також обмеженою в колі доступних для молодого фахівця статусно-рольових позицій Д. Селиванов [4].

5. Високим рівнем соціального контролю та особливостями сільського стилю життя, який диктує випускнику аграрного вузу певні вимоги до спілкування, орієнтації в соціумі та ін. Так, для сільської місцевості більш характерним є колективний стиль праці, колективне вирішення громадських проблем, перевага звичаєвого права та общинний характер морально-ціннісного ставлення до оточуючого світу. Тому молодий фахівець одразу стає об'єктом уваги

для всього населення (з обговоренням всіх допущених помилок та недоречностей), що, безумовно, не сприяє швидкій і успішній професійній адаптації.

6. Низьким рівнем розвитку соціальної інфраструктури, обмеженістю доступу до центрів дозвілля, недостатнім рівнем побутового обслуговування тощо.

Маючи на увазі зазначені вище проблеми і складнощі в професійній адаптації випускників аграрних ВНЗ, можемо дійти висновку, що ці адаптаційні проблеми характерні для майбутніх агрономів з самого початку навчання у ЗВО, оскільки:

1) переважна частина абітурієнтів, що обрали для себе майбутньою спеціальністю агрономію, є мешканцями сільської місцевості, а тому ці адаптаційні проблеми для них відомі з дитинства;

2) значна частина майбутніх агрономів не планує повертатися до професійної діяльності в аграрній сфері, і використовує вуз як час і місце для адаптації в міському середовищі;

3) за час навчання в аграрному навчальному закладі ситуація в сільському господарстві підлягає змінам, до яких випускник може бути не зовсім підготовлений.

Виходячи з цього, можемо сформулювати висновок, що професійна адаптація повинна бути невід'ємним компонентом професійної підготовки фахівця аграрної сфери як системного утворення.

Література

1. Бартенев А.П. Состояние и проблемы трудоустройства выпускников аграрных вузов URL: [http:// www.mgau.ru/file_article/article_655_625.pdf](http://www.mgau.ru/file_article/article_655_625.pdf)

2. Кравченко А.И. Культурология: учебное пособие для вузов. 3-е изд. М.: Академический проспект, 2001. 452 с.

3. Овчинцева Л. Особенности сельской бедности. Демоскоп Weekly. №213. 2005. С.2-12.

4. Селиванов Д.Ю. Особенности профессиональной адаптации выпускников аграрных вузов. Научный потенциал: работы молодых ученых. №4. 2008. С.241-245.

МИРОШНИЧЕНКО Віталій

ФОРМУВАННЯ МОТИВАЦІЙНО-ЦІННІСНОГО СТАВЛЕННЯ ДО ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ У СТУДЕНТІВ АГРАРНИХ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Нинішній етап розвитку суспільства вимагає мотиваційно-ціннісного ставлення до фізичного виховання, підвищення рухової активності студента, його свідомості та самостійності під час проведення навчальних занять та інших фізкультурно-оздоровчих заходів. Це зумовлює необхідність:

– чітко визначити цінності фізичної культури і спорту в житті студента, місце і роль фізичних вправ у здоровому способі життя;

– систематизувати наявні та розробити нові методи розвитку інтересів і мотивів та свідомого ставлення до занять фізичними вправами та обраними видами спорту;

– запровадити нові вітчизняні та зарубіжні форми навчальної та фізкультурно-оздоровчої роботи серед студентської молоді;

– сформувати нові взаємовідносини між студентами та викладачами на демократичних та гуманних засадах і методичному співробітництві;

– переорієнтувати процес фізичного виховання у ЗВО з навчально-тренувального на навчально-методичний з акцентом на вирішенні освітніх і виховних завдань фізичної культури та спорту;

– розвивати та впроваджувати нові форми самостійних занять фізичними вправами та додаткові самостійні заняття студентів, розширити мережу клубів за спортивними уподобаннями й активізувати студентське самоврядування в галузі фізичної культури та спорту;

– вивчати досвід та інноваційні технології у сфері оздоровчої фізичної культури провідних європейських країн та США і впроваджувати його у побут студентської молоді в Україні. [6]

Мотиваційно – ціннісне ставлення – це досить складне утворення, яке поєднує різні види спонукань: потреби, прагнення, цілі, інтереси, установки, ідеали. Тому цей компонент містить певну кількість показників, що характеризують і розширюють уявлення студента про фізичне виховання. Під мотивацією можна розуміти «процес спонукання людини або групи людей до конкретних форм діяльності чи поведінки для досягнення накреслених цілей» [3].

Формування цінностей у студентів полягає в тому, щоб об'єктивні цінності стали суб'єктивно значущими, стійкими життєвими і ціннісними орієнтирами. Тому, якщо студенту створені умови для вияву самостійності у процесі фізичного виховання, він може сприймати й трансформувати навколишню інформацію, виробляти свої підходи до неї, генерувати свої цінності і, таким чином, сам відпрацьовує свої духовно-ціннісні уподобання та орієнтації у галузі фізичної культури і спорту. [2].

Навчальна мотиваційно-ціннісна діяльність в аграрних ЗВО повинна бути спрямована не тільки на формування професійних навичок і вмінь, але і на виховання духовної сфери та соціальної активності студентської молоді, зокрема, на: « впровадження переваг здорового способу життя, формування фізично здорової та духовно багатой особистості студента» [5].

Реалізація вказаних напрямів необхідна у межах кожної дисципліни, а отже й у фізичному вихованні.

Підсумовуючи вищесказане, стає зрозумілим, що підготовка майбутніх аграріїв, здатних зі знанням справи включатися у процес професійної і соціальної діяльності в аграрному секторі, потребує більш поглибленої підготовки студентів за декількома напрямками: теоретичним, який забезпечує знаннями вибору засобів формування і закріплення професійних навичок та вмінь; методичним, направленим на забезпечення світоглядного рівня студентів; психологічним, який розширює професійну направленість студентів, зацікавленість і готовність їх до роботи за обраною спеціальністю .

Література

1. Грибан Г.П. Шляхи розвитку особистості студента засобами фізичного виховання в нових соціально-економічних умовах / Г.П. Грибан, С.С. Ніколайчук, С.Г. Ніколайчук // Духовність як основа консолідації суспільства. Аналітичні розробки, пропозиції наукових та практичних працівників: Міжвід. наук. збірник. Т 16. К.: НДІ “Проблеми людини”, 1999. С. 588–594.

2. Гринь О.Р. Уявлення про здоров'я в структурі життєвих орієнтацій студентської молоді / О.Р. Гринь // Фізична культура, спорт та здоров'я нації: Зб. наук. праць. Вип. 5. ДОВ “Вінниця”. Вінниця, 2004. С. 56–61.

3. Методика навчання і наукових досліджень у вищій школі: навч. посіб. / С.У. Гончаренко, П.М. Олійник, В.К. Федорченко та ін. / за ред. С.У. Гончаренка, П.М. Олійника. К.: Вища шк., 2003. 324 с. 463.

4. Методика физического воспитания: Учеб. пособие для ин-тов физич. культуры / Под общ. ред. И.М. Коряковского, М.В. Лейкиной, Л.Д. Штакельберга. М.: Физкультура и спорт, 1940. 520с.

5. Теорія і методика фізичного виховання: Підручник для студ. вузів фіз. вихов. і спорту: В 2 т. / За ред. Т.Ю. Круцевич. Т. 1. Загальні основи теорії і методики фізичного виховання. К.: Олімпійська література, 2008. 392 с.

6. Фізичне виховання студентів аграрних вищих навчальних закладів: монографія / Г.П. Грибан. Житомир: Вид-во Рута, 2012. 514 с.

МИХАЙЛІЧЕНКО Микола

ОПТИМАЛЬНЕ ПОЄДНАННЯ ДЕРЖАВНИХ І ГРОМАДСЬКИХ ЗАСАД УПРАВЛІННЯ ОСВІТОЮ ЯК СУСПІЛЬНА ВИМОГА

У Національній доповіді «Цілі розвитку тисячоліття» (2010) зазначені завдання у сфері вищої освіти, котрі потребують невідкладного розв'язання для подолання ускладнень трансформаційного періоду на шляху гармонізації розвитку вищої освіти: 1) розширення

автономії ЗВО; 2) реформування мережі ЗВО шляхом їх укрупнення та створення університетів регіонального типу, посилення взаємодії з роботодавцями; 3) зменшення розпорошеності ЗВО за відомчим підпорядкуванням, що дасть можливість усунути дублювання функцій у підготовці фахівців та більш раціонально використовувати державні кошти на фінансування вищої освіти; 4) сприяння інтеграційним процесам в системі освіти через створення навчальних та навчально-науково-виробничих комплексів; 5) забезпечення розвитку та оснащення комп'ютерною технікою, ліцензійними програмними продуктами та телекомунікаційним обладнанням мережі центрів дистанційного навчання.

У Національній стратегії розвитку освіти в Україні на період до 2021 року (2013) визначено головні проблеми, які на сьогодні стримують розвиток освітньої галузі загалом. Насамперед, це:

- недостатня відповідність освітніх послуг вимогам суспільства, запитам особистості, потребам ринку праці;
- обмеженість доступу до якісної освіти окремих категорій дитячого населення (сільські діти, особи з особливими освітніми потребами, обдарована учнівська молодь);
- відсутність цілісної системи виховання, фізичного, морального і духовного забезпечення розвитку і соціалізації дітей та молоді;
- недосконалість змісту освіти: державних освітніх стандартів, навчальних планів, програм та підручників;
- недостатня зорієнтованість структури і змісту професійно-технічної та вищої освіти на потреби ринку праці, сучасні економічні виклики інноваційного, сталого, конкурентоспроможного суспільного розвитку;
- відсутність ефективної системи національного моніторингу та оцінювання якості освіти;
- неефективність управління системою та закладами освіти, недостатній розвиток дитячого самоврядування, залучення громадських інституцій, роботодавців та інших користувачів освітніх послуг.

Саме зазначена проблема ефективного управління наприкінці 90-х рр. набула широкого обговорення у контексті посилення необхідності громадської участі в управлінні системою освіти.

Учасники дискусій наголошували, що в управлінській сфері недостатньо представлена громадська складова, не сформовані відповідні механізми управління розвитком освіти. В якості головної задачі модернізації системи управління називалося створення гнучкої, цілеспрямованої, ефективної системи державно-громадського управління на всіх управлінських рівнях.

На сьогодні проблема не підкріплена достатньою теоретичною розробкою концептуальних засад державно-громадського управління освітою. Питання «У чому його специфіка? Чи можна його забезпечити, механічно поєднуючи управлінську діяльність державних і громадських органів у сфері освіти? Яких учасників освітнього процесу можна вважати суб'єктами управління? Якою має бути нормативно-правова база функціонування та розвитку державно-громадського управління? Якою є мета, завдання, функції, зміст, організаційна структура, форми і методи державно-громадського управління освітою?» тощо продовжують хвилювати суспільство.

На нашу думку, метою державно-громадського управління освітою має стати оптимальне поєднання державних і громадських засад в інтересах людини, соціуму і влади. Зокрема, це реалізація законодавчо визначених прав усіх суб'єктів педагогічного процесу на участь в управлінні освітніми установами; демократизація державного управління освітою; задоволення потреб та інтересів учасників освітнього процесу; розвиток взаємопогоджувальних механізмів розв'язання суперечностей і конфліктів між усіма суб'єктами.

Зміст державно-громадського управління охоплює декілька напрямів:

1) забезпечення функціонування освітньої сфери: участь у підготовці, прийнятті та реалізації нормативно-правової бази; взаємодія державних і громадських органів, що сприяють гармонізації та гуманізації взаємин учасників освітнього процесу; залучення сил і засобів юридичних і фізичних осіб, зокрема працедавців; представлення та захист інтересів освітян;

2) розвиток системи освіти: розробка і реалізація відповідних програм, у тому числі спрямованих на його модернізацію; вдосконалення змісту, форм і методів освітньої діяльності; підготовка, прийняття та введення в дію оновленого законодавства.

Стратегія реформування сучасної освітньої системи України спрямована на зміну вектора впливу від державної до державно-громадської форми управління. Це обумовлено метою державно-громадського управління, яке передбачає залучення самоврядних органів і громадськості до формування освітньої політики на державному рівні і прийняття управлінських рішень в умовах демократизації суспільних відносин, децентралізації управління розвитком освіти задля максимального врахування і задоволення освітніх потреб громадян, роботодавців, суспільства у цілому.

Література

1. Безпекові виміри освітньої політики: світовий досвід і українські реалії. Аналітична записка. URL: <http://www.niss.gov.ua/articles/2639/>

2. Державно-громадське управління освітою: монографія // Міністерство освіти і науки України, Нац. пед. ун-т імені М. П. Драгоманова; за науковою ред. В. П. Бека; редкол.: В. П. Бех (голова), М.В. Михайліченко (заст.голови) [та ін.]. К. : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2016.– 256 с.

3. Управління освітою / МОН України, НПУ імені М.П. Драгоманова: монографія; за наук. ред. Бех В.П.; ред.кол.: В.П. Бех (голова), М.В. Михайліченко (заст.голови) [та ін.]. К.: Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2013.546 с.

МИХНЮК Сергій

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПРАЦІВНИКІВ НА ЗАСАДАХ КОМПЕТЕНТІСНОГО ПІДХОДУ

У добу глобальних трансформаційних процесів в усіх сферах суспільного життя перед інститутом вищої освіти України поставлено ряд завдань. Одним з таких є надання студентам якісної вищої освіти. Закон України «Про вищу освіту» №148 (5898) від 01.07.2014 р. трактує дане поняття наступним чином: «Рівень здобутих особою знань, умінь, навичок, інших компетентностей, що відображає її компетентність відповідно до стандартів вищої освіти» [1]. Тобто, сучасний соціально-економічний розвиток держави вимагає від випускника закладу вищої освіти мати ряд характеристик, які дозволять йому бути конкурентоспроможним, лабільним на ринку праці.

Як уже згадувалося вище, українське суспільство та окремі його складові ланки наразі динамічно розвиваються, в результаті чого зростає потреба у розгортанні соціальної підтримки населення і пошуках механізмів впливу на якісний бік цих процесів. Отже, виникає необхідність особливої уваги до професійної підготовки фахівців для соціальної сфери. Значущість соціальної роботи помітно зростає завдяки інституціалізованій формі впливу на процес соціальної адаптації людей, формування їх потреб, цілей, можливостей самореалізації у всіх сферах особистісної і соціальної діяльності. Закономірно, що за такої ситуації постала потреба у пошуках нових рішень у царині вищої освіти, зростання уваги до особливостей соціальної роботи загалом і професійних якостей соціального працівника зокрема.

До майбутніх фахівців соціальної сфери у галузі соціальної роботи – світова спільнота у відповідності з критеріями АВЕТ пред'являє наступні вимоги: знання й розуміння сучасних науково-технічних, суспільних і політичних проблем; здатність застосовувати природничо-наукові, психолого-педагогічні та соціальні знання на практиці; вміння

застосовувати навички та вивчені методи в соціально-педагогічній практиці; здатність формулювати й вирішувати соціально-педагогічної проблеми; здатність проектувати процеси або системи у відповідності з поставленими завданнями; здатність планувати й проводити експеримент, фіксувати й інтерпретувати дані; здатність працювати в колективі з міждисциплінарної тематики; здатність ефективно взаємодіяти в колективі; професійна й етична відповідальність; широка ерудиція, достатня для розуміння глобальних соціальних наслідків у вирішенні проблем; розуміння необхідності і здатності вчитися постійно [4, с. 486].

Діючі стандарти вищої освіти побудовані на основі кваліфікаційної моделі фахівця. Наслідком цього є домінування у стандартах знаннєвої складової, в них відсутня можливість оцінки якості освіти на основі таких показників як готовність випускників до майбутньої професійної діяльності, рівень професійної мотивації. Перехід від кваліфікаційної моделі фахівця до компетентнісної, тобто орієнтованої на результат, на сферу професійної діяльності, стає реальністю. Особливістю компетентнісної моделі фахівця є те, що цілі освіти визначаються не тільки здатністю випускника ЗВО виконувати певні професійні функції, а й інтегрованими вимогами до результату освітнього процесу [4, с. 486-487].

Перевага компетентнісного підходу полягає у тому, що він дає змогу оцінити як знаннєву компоненту, так і особистісні зміни фахівця, які відбулись у процесі професійної підготовки у закладі вищої освіти [2]. Запровадження компетентнісного підходу у ЗВО потребує значних зусиль професорсько-викладацького складу з визначення кола компетенцій, які мають бути сформовані у майбутнього фахівця, виокремлення їх змісту та критеріїв, які б дали змогу визначати рівень сформованості компетенцій [5, с. 234].

Для майбутніх соціальних працівників особливо актуальними є питання набуття компетентнісних знань, умінь, навичок, готовності до використання технологій і методів у різних видах діяльності, творчості; формування технологічних умінь (планування, прогнозування, діагностування, конструювання, моделювання і т. ін.); формування культури спілкування як елементу соціально-педагогічної підготовки; управління якістю технологічної підготовки; взаємозв'язок теорії і практики такої підготовки.

Виходячи зі всього вищезазначеного, можна зробити наступні висновки. З позицій компетентнісного підходу рівень освіти соціального працівника визначається його здатністю вирішувати проблеми різної складності на основі наявних знань та досвіду. Професійна ж компетентність соціальних працівників визначається як сукупність базових фахових знань, умінь і навичок, попереднього практичного досвіду творчої діяльності та позитивного ставлення до неї, що зумовлює їхню готовність до успішної професійної діяльності.

Література

1. Закон України «Про вищу освіту» // Голос України. 2014. №148 (5898). URL: www.golos.com.ua/Article.aspx?id=345592.
2. Кучай О. В. Компетенція і компетентність – відображення цілісності та інтеграційної суті результату освіти // Рідна школа. № 11 2009. С.44-47.
3. Ніколаєнко С. М. Якість вищої освіти України – погляд у майбутнє / С. М. Ніколаєнко // Світ фінансів. 2006. №3. С. 7-22.
4. Фурдуй С. Б. Компетентнісний підхід у вищій школі в Україні: розробка та впровадження ідей при підготовці фахівців соціономічної сфери // Ізмайльський державний гуманітарний університет. 2017. №3. С. 485-489.
5. Ходань О. Л. Компетентнісний підхід до підготовки майбутніх фахівців у ВНЗ // Науковий вісник Ужгородського національного університету : Серія: Педагогіка. Соціальна робота. 2013 р. №29. С. 232-235.

МІСЬКЕВИЧ Людмила

ГОТОВНІСТЬ МАЙБУТНІХ КЕРІВНИКІВ ЗАКЛАДІВ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ ДО УПРАВЛІНСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Стрімкий розвиток сучасного суспільства значним чином впливає на систему освіти. В свою чергу, освітня система ставить нові вимоги та потребує таких керівників закладів

загальної середньої освіти, які здатні швидко адаптуватись в сучасних умовах. Тому, важливим аспектом виступає готовність майбутніх фахівців до управлінської діяльності.

Готовність до професійної діяльності визначається у педагогічній літературі, як вміння виконувати певні операції і творчо підходити до їх виконання; особливий психічний стан особистості, наявність у неї моделі щодо структури відповідної дії та спрямованості свідомості на її виконання; цілеспрямований вираз особистості, що обіймає установку, погляди, переконання, систему відношень, мотивацію, емоційно-вольові та розумові якості, професійну компетентність, навички та вміння її практичного втілення [2]. Це процес здобуття майбутнім фахівцем кваліфікації за відповідним напрямом підготовки або спеціальністю [3; 6]. Окрім того, у наукових працях часто зустрічається поняття психологічної готовності до діяльності, яка визначається як комплекс взаємопов'язаних та взаємозумовлених психологічних якостей, що забезпечують успішність управлінської діяльності, можливість прийняття керівниками нестандартних, оригінальних управлінських рішень [5]. Готовність дає змогу фахівцям успішно здійснювати управлінську діяльність, у правильному напрямі застосовувати отримані знання, набутий досвід, особистісні якості тощо.

До критеріїв сформованості готовності у майбутніх керівників відносять *ціннісно-мотиваційний компонент* (сукупність мотивів, професійні цінності, професійна самоадекватність, професійний інтерес, самооцінка, самопізнання, саморегуляція) та *особистісний компонент* (сукупність індивідуально-особистісних характеристик керівників, розвиток лідерських якостей, педагогічних здібностей, педагогічної культури, професійно значущих якостей, умінь володіти собою, самокритичність); *когнітивно-пізнавальний компонент* (система знань, педагогічна ерудиція, адекватність застосування знань, пізнавальні якості професійного характеру, постановка і розв'язання творчих завдань, бачення управлінських проблем, умінь генерувати педагогічні ідеї, критичність оцінювання управлінських рішень) і *операційний компонент* (комплекс умінь та навичок, які забезпечують успішне здійснення керівниками освітніх організацій управління, здійснення постановки й досягнення стратегічних, тактичних та оперативних цілей освітнього закладу, вміння розробляти власну стратегію розвитку навчального закладу) [4; 1].

Оскільки перед керівниками навчальних закладів стоять чимало важливих завдань, для вирішення яких вони повинні шукати оптимальні шляхи; здійснювати планування, організовувати роботу, сприяти мотивації підлеглих, контролювати та координувати їхні дії; вміти ефективно вести переговори та взаємодіяти з іншими людьми, то можемо сказати, що одним із основних аспектів є готовність керівника до здійснення управлінської діяльності. Формування готовності майбутніх керівників закладів загальної середньої освіти до управлінської діяльності відбувається під час професійної підготовки у закладі вищої освіти, тому, саме цей етап має важливе значення для становлення майбутнього фахівця.

Отже, під готовністю майбутніх керівників закладів загальної середньої освіти до управлінської діяльності розуміємо психологічну здатність, сукупність знань про діяльність, вміння їх застосовувати під час здійснення посадових обов'язків, та систему потреб і мотивів, які спонукають отримувати потрібні знання, розвивати свої вміння та особистісні якості.

Література

1. Вознюк А. В. Психологічна готовність керівників освітніх організацій до управління педагогічними працівниками: зміст, структура та методики дослідження. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/Vpo_2012_8_31.pdf.
2. Журавська Н. С. Особливості організації науково-дослідної роботи в процесі професійної підготовки майбутніх педагогів // Вісник Житомирського державного університету ім. І. Франка, 2016. Вип. 4 (86). С. 65-69.
3. Кучай О. В. Стратегічне управління професійною кар'єрою при підготовці фахівців у закладах вищої освіти // Науковий вісник Національного університету біоресурсів і

природокористування України. Серія «Педагогіка, психологія, філософія» / Редкол.: С.М.Ніколаєнко та ін..– К.:Міленіум, 2018.– Вип. 279. – С.123-126.

4. Освітній менеджмент: навч. посіб. / за ред. Л. Даниленко, Л. Карамушки. К.: Шкільний світ, 2003. 400 с.

5. Психологічні особливості готовності сучасних керівників до ефективної управлінської діяльності. URL: https://otherreferats.allbest.ru/management/00804584_0.html#text.

6. Сущенко Л. О. Науково-педагогічний супровід професійного зростання освітян: теорія і практика: [монографія]. Запоріжжя: КПУ, 2011. 148 с.

МОРЕНЧУК Роман

СОЦІАЛЬНА ПОТРЕБА У ВИХОВАННІ ЦІННІСНОГО СТАВЛЕННЯ ДО НАЦІОНАЛЬНИХ ГЕРОЇВ У СТУДЕНТІВ АГРАРНИХ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

На думку багатьох вчених (О.Вишневського, П.Підкасистого, Е.Шпранглера, В. Франкла) основою змісту виховання є формування ставлень людини до важливих загальнолюдських і національних цінностей або формування на основі цінностей певних типів людини.

Р. Сопівник під ціннісним відношенням розуміє «вибірковий, раціональний, емоційний і діяльнісно-практичний зв'язок людини з різними предметами і явищами оточуючої дійсності на основі їх особистої, соціальної і культурної значимості. Це коли людина бачить у певних об'єктах, предметах, сутностях певну вартість. Вони оцінюються в плані добра і зла, істини чи хибності, краси чи потворності, допустимого чи забороненого, справедливого чи несправедливого тощо» [2].

Системно-ціннісний підхід до визначення змісту виховання і розвитку розробив О. Вишневський, який наголошував, що виховання і розвиток завжди узгоджується з духовним полем суспільства, яке, в свою чергу, визначається Ідеалом, а також суспільним устроєм [1].

Сучасні українські педагоги доводять, що потреба національної самоідентифікації людини є вродженою і природовідповідною, саме це визначає систему цінностей національно-патріотичного виховання: українська ідея; державна незалежність; конструктивна участь у державотворчих процесах; почуття гордості за свою державу і відповідальність за неї; відчуття національної гідності; ціннісне ставлення до національних героїв, історична пам'ять; пошана до національних символів, до Конституції, до національної культури, мови, звичаїв; протидія антиукраїнській ідеології; готовність захищати свою Батьківщину навіть зі зброєю в руках тощо) [2].

Сучасні негаразди в українському суспільстві, його ментальний, ідеологічний розкол, що породжує поляризацію політичних взаємин, ескалацію військового протистояння, громадянські непорозуміння, спричинені багато у чому і недостатньою культурно-просвітницькою, ідеологічною, виховною роботою держави, сім'ї і громадськості. В умовах реформування освіти, надмірно захопившись її деідеологізацією, особливо у вихованні підростаючого покоління, в Україні знівельовано ідейну спрямованість виховання, в основі якого мають бути національно-патріотичні цінності. Їх спектр широкий: «національні герої», «патріотизм», «почуття національної гідності», «історична пам'ять», «самопожертва в ім'я Батьківщини» тощо. Тому нагальною потребою є визначення пантеону героїв, що має важливе значення у контексті виховання і самовиховання на засадах національно-патріотичних цінностей [2].

На сьогодні зростає соціальна потреба у вихованні ціннісного ставлення до національних героїв у студентів закладів вищої освіти. Погоджуємося з думкою Р. Сопівника: «Імена героїв мають вшановуватись, а на їх прикладі слід виховувати цілі покоління українців. Саме особистісні якості, подвиг життя героїв мали б лягти в основу виховного ідеалу (ідеалу національного виховання) як зразка людської поведінки і відносин, що впливають із мети життя» [2].

Література

1. Вишневський О. І. Теоретичні основи сучасної української педагогіки: навч. посібник / О.І.Вишневський//К: Знання, 2008.
2. Сопівник Р. В., Петрів Г. В. Виховання і самовиховання на засадах національно-патріотичних цінностей: методичний посібник для студентів і науково-педагогічних працівників аграрних і природоохоронних ВНЗ. К.: «ЦП «Компринт», 2014. 185 с.

МОРОЗ Світлана, БУКА Інна, МОРОЗ Володимир

РІВЕНЬ ВПЛИВУ ЯКОСТІ ВИЩОЇ ОСВІТИ НА ДОБРОБУТ ОСОБИ, ЯКА ЇЇ ЗДОБУЛА: РЕЗУЛЬТАТИ АНКЕТУВАННЯ ЛАТВІЙСЬКИХ СТУДЕНТІВ

Проблематика державного управління якістю вищої освіти та з'ясування її зв'язків з добробутом особистості (суспільства) постійно перебуває у фокусі наукової уваги дослідників. У межах державноуправлінської науки відповідні питання були розглянуті у роботах Т. Гладкої, С. Домбровської, С. Крисяка, Т. Куренної, В. Лугового, Т. Лукіної, Ю. Молчанової, В. Мороза, Р. Науменко, Л. Паращенко, О. Поступної, В. Садкового, Н. Синициної та багатьох інших вчених. Окремі питання порушеної вище проблематики знайшли своє відображення у межах деяких з наших попередніх публікацій [1, 2].

Дослідження проблематики зв'язку (взаємообумовленості) між рівнями освіти та добробуту особистості (населення) може бути здійснено у тому числі і за допомогою методу експертного опитування. Автори цієї публікації провели достатньо масштабне за колом свого охоплення анкетування «Оцінка якості вищої освіти», участь в якому у якості респондентів взяли громадяни України, Латвії та Китаю. Нашими партнерами у проведенні дослідження виступили Балтійська Міжнародна Академія (м. Рига, Латвія) та Інститут міжнародної та порівняльної освіти Пекінського нормального університету (м. Пекін, Китай).

На цей час, нами було оброблено лише ті анкети, які були заповнені респондентами з Латвії, а отже нижче поданий аналіз не є повним та може розглядатись лише в контексті окремих характеристик для конкретної країни. Вибір у якості дослідження саме Латвії обумовлено тим фактом, що ця країна, з одного боку, має досвід перебування в ЄСРП (тут ми звертаємо увагу на деякі спільні характеристики в системах вищої освіти України та Латвії на початку їх реформування після руйнування ЄСРП), а з іншого – має позитивні результати інтеграції в Європейський простір вищої освіти (ЄПВО). Отже, аналіз відповідей латиських студентів сприяє оцінюванню потенціалів використаних свого часу Латиським Урядом заходів щодо реформування системи вищої освіти та визначенню найбільш перспективних векторів розвитку вітчизняної моделі системи вищої освіти. Іншими словами, наявність результатів аналізу думки прибалтійських студентів дозволяє дослідникам проблематики державного управління якістю вищої освіти не лише «зазирнути у майбутнє» та мати уявлення про ефективність використання тих чи інших механізмів державного управління якістю надання освітніх послуг ЗВО, а і своєчасно скорегувати зміст та напрями реформування вітчизняної системи вищої освіти.

Проведення дослідження «Теорія і практика забезпечення якості вищої освіти: педагогіка, психологія і управління» відбулось під час виконання програмних заходів стажування наукових та науково-педагогічних працівників Національного університету цивільного захисту України в БМА (21.04.2018 – 02.05.2018). Серед запропонованих до опитування питань, авторами дослідження були передбачені у тому числі й ті, фокус уваги в яких зосереджувався на з'ясуванні рівня залежності між якістю вищої освіти на добробутом особи. Іншими словами, респонденту було запропоновано оцінити рівень впливу якості вищої освіти на добробут особи яка її здобула. Отримані нами під час обробки анкет результати наведено на рисунку 1.

Висновки. За результатами аналізу відповідей респондентів можемо сформулювати такі основні висновки.

По-перше, Латвія не є країною яка перебуває у стані перманентних трансформаційних перетворень, а отже отримані внаслідок опитування її громадян результати, можуть бути розглянуті лише в контексті аналізу рівня взаємозалежності між якістю вищої освіти та добробутом осіб які її здобули, який характеризує зв'язок між відповідними феноменами у країні з високим рівнем розвитку ринкових та суспільних інституцій.

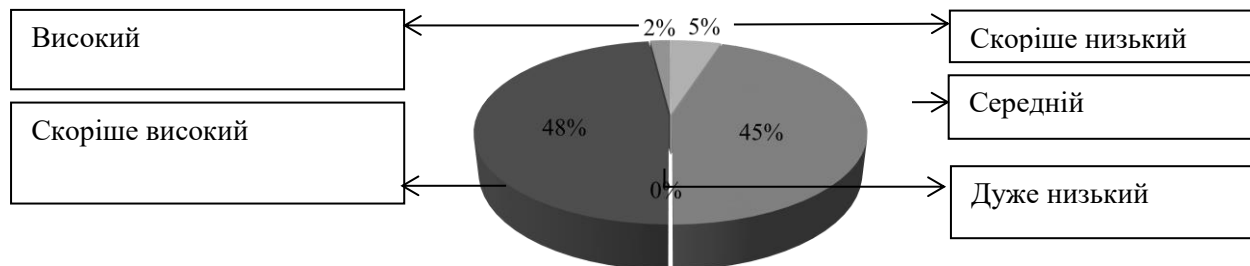

Рис.1 – Рівень впливу якості вищої освіти на добробут особи яка її здобула (за результатами аналізу опитування латиських студентів)

По-друге, переважна більшість респондентів не лише визначає наявність зв'язку між якістю вищої освіти та добробутом особи яка її здобула, а й оцінює його на достатньо високому рівні. Такий результат є цілком очікуваним, адже рівень заробітної плати осіб які мають якісну вищу освіту, як правило, вище ніж рівень заробітної плати тих осіб, які її не мають.

Література

1. Мороз С.А. Зміст дефініції «якість вищої освіти» в контексті наукових поглядів представників східноєвропейських наукових шкіл / С.А. Мороз, В.М. Мороз // Теорія і практика управління соціальними системами: філософія, психологія, педагогіка, соціологія. 2017. №2. С. 58–71.
2. Moroz S. Public administration of the quality of higher education in the context of the norms of international quality standards: principle of orientation towards the customer / S. Moroz // *Juvenis scientia*. 2017. №10. P. 13–16.

МОШЕНЕЦЬ Олена

ОСОБЛИВОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ З МІЖНАРОДНОЇ КОМУНІКАЦІЇ У ВЕЛИКІЙ БРИТАНІЇ

Сучасні виклики глобалізації, інтернаціоналізації та економічної інтеграції, багатовекторність розвитку суспільних відносин, нові загрози міжнародній безпеці та внутрішній стабільності держав, руйнування та зміцнення зв'язків з іншими країнами зумовлюють потребу у висококваліфікованих фахівцях, які працюють у сфері міжнародної комунікації для ефективного захисту інтересів держави у міжнародному середовищі. Основними напрямками професійної діяльності таких фахівців є: планування і реалізація комунікативних стратегій у міжнародних відносинах (піар-кампанії, кризові комунікації, публічна дипломатія, іміджмейкінг, брендинг); проведення інформаційно-аналітичних досліджень; розробка матеріалів щодо зовнішньополітичної діяльності держави в умовах інформаційних викликів; аналіз і прогнозування міжнародних подій та поведінки суб'єктів міжнародних відносин; організація роботи прес-служб і відділів комунікацій; управління інформаційними ресурсами, розробка і реалізація інформаційної політики держави; надання консалтингових послуг в усіх сферах життєдіяльності; підготовка інформаційних та аналітичних матеріалів для масмедіа тощо.

В умовах модернізації системи вищої освіти України відповідно до європейських і світових стандартів ефективним шляхом підвищення якості професійної підготовки фахівців з міжнародної комунікації є орієнтація на досвід розвинених країн з метою пошуку інноваційних підходів. Серед провідних держав з високим рівнем підготовки таких фахівців чільне місце посідають США, Канада, Австралія, Велика Британія, Франція, Німеччина та Японія. Науковий і практичний інтерес має досвід Великої Британії, оскільки ця країна історично є центром формування міжнародних відносин, активно впливає на світові глобалізаційні та євроінтеграційні процеси. Світові рейтинги британських університетів засвідчують високі показники якості освіти в галузі міжнародних відносин та суспільних комунікацій.

Вивчення документів відомих міжнародних організацій (ООН, ЮНЕСКО, Ради Європи, Європейського центру вищої освіти, Асоціації європейських університетів, Європейської асоціації забезпечення якості вищої освіти та ін.), дало змогу констатувати, що євроінтеграційні процеси значно вплинули на якість професійної підготовки фахівців з міжнародної комунікації у Великій Британії і визначили основні напрями її вдосконалення, а саме: відповідність вимогам міжнародних стандартів; диверсифікація освітніх програм і дипломів; відкритість та прозорість умов вступу, публічна звітність перед громадськістю; стимулювання проєктів і перспективних досліджень; створення стратегічних освітніх альянсів для реалізації практичної та наукової підготовки тощо.

Вивчення досвіду професійної підготовки фахівців з міжнародної комунікації у вищих закладах освіти Великої Британії (Лондонська школа економіки і політики, Королівський коледж Лондона, Манчестерський університет, університет Лідса, Ноттінгемський університет, Оксфордський університет, Кембриджський університет) дало змогу виявити такі особливості: інтенсифікація академічної мобільності студентів і викладачів; широкий спектр освітніх програм із різними формами і режимами навчання, методами та формами організації науково-дослідницької і навчально-практичної діяльності, інструментами і механізмами моніторингу академічних результатів; постійне оновлення змісту освітніх програм відповідно до сучасних тенденцій розвитку міжнародних відносин; розроблення та реалізація дослідницьких програм у галузі міжнародної комунікації; залучення до процесу навчання іноземних викладачів і фахівців-практиків; диверсифікація практичної підготовки (посольства, консульства, представництва міжнародних організацій, комерційні корпорації національного і міжнародного рівня; засоби масової інформації); стандартизація професійної підготовки; запровадження незалежної експертизи та моніторингу якості професійної підготовки; створення необхідних умов для професійного розвитку та самореалізації.

Аналіз змісту освітніх програм з підготовки майбутніх фахівців з міжнародної комунікації у 18 університетах Великої Британії засвідчив, що формування їхньої професійної компетентності передбачає оволодіння низкою взаємопов'язаних компетенцій, зокрема: суспільно-політичною, проєктувальною, інформаційно-аналітичною, науково-дослідницькою, конфліктологічною, управлінською, екологічною, правовою, економічною, дипломатичною, комунікативною, прогностичною.

Практична підготовка фахівців з міжнародної комунікації є обов'язковим компонентом змісту освітніх програм, передбачає різні форми (стажування, інтернатура, участь у наукових і міжнародних проєктах, волонтерство, менторство, робота з партнерами) і фактично (96 %) забезпечує їх працевлаштування у різних державних та комерційних структурах, відомих міжнародних організаціях, агенціях, бізнесі, дипломатичній службі, журналістиці, мас-медіа, фінансових і банківських установах. Випускники освітніх програм з міжнародної комунікації працюють PR-менеджерами внутрішніх і зовнішніх комунікацій, експертами з аналітики та комунікацій, консультантами з суспільно-політичних питань, іміджмейкерами, брендконсультантами, міжнародними аналітиками-референтами у сфері мас-медіа, експертами з інформаційної безпеки, дипломатами тощо.

Британський досвід заслуговує на об'єктивне вивчення з позицій сучасності, а використання його інноваційних ідей сприятиме удосконаленню професійної підготовки фахівців з міжнародної комунікації в системі вищої освіти України.

ТРАКТУВАННЯ КАТЕГОРІЇ «ПРОФЕСІЙНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ» У ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІЙ ЛІТЕРАТУРІ

Одним із стратегічних напрямів розвитку освіти на початку ХХІ століття є впровадження компетентнісного підходу, який підсилює практичну зорієнтованість освіти, її предметно-професійний аспект, підкреслює роль досвіду, освоєних знань, умінь і навичок фахівця. Тому сьогодні ми спостерігаємо тенденцію стандартизації, що характерна для різноманітних сфер вітчизняної системи освіти.

З психологічної перспективи поняття професіоналізму трактується як інтегральна характеристика людини, яка передбачає її особистісну та професійну зрілість [67]. В акмеології професійна компетентність визначається як головний когнітивний компонент підсистеми професіоналізму, сфера професійного ведення, система знань, яка постійно поширюється і дозволяє здійснювати професійну діяльність з високою продуктивністю [6].

Розкриття особистості, її творчого потенціалу найбільш активно відбувається у професійній діяльності. Адже, як стверджує А. Деркач, процес реалізації акмеологічних резервів проходить особистісно-професійний розвиток, а його результатом є досягнення професіоналізму [2].

У документах міжнародних організацій компетентність трактується як щось більше, ніж просто знання й навички, вона містить здатність виконувати комплекс вимог, спираючись на мобілізацію психосоціальних ресурсів [4]; «загальні здатності, що ґрунтуються на знаннях, досвіді, цінностях, диспозиції яких людина визначає у межах освітнього досвіду [3]; комплекс взаємопов'язаних знань, умінь, навичок, які підсилюють одна одну та забезпечують очікувану поведінку працівника [5].

Зазначимо, що більшість дослідників розглядають «компетентність» як оцінну категорію, що характеризує людину як суб'єкта діяльності, її здатність успішно виконувати свої повноваження.

Отже, більшість науковців стверджують, що професійна компетентність є складним інтегрованим утворенням, визначеним сукупністю різних її видів. Як зазначає Л. Васильченко, професійна компетентність охоплює ключову, базову і спеціальну компетентності [1]. Ключові компетентності необхідні для будь-якої професійної діяльності й пов'язані з успіхом особистості у швидко змінюваному світі. Базові – відображають специфіку визначеної професійної діяльності (педагогічної, медичної тощо). Спеціальні компетентності орієнтовані на специфіку конкретної професійної діяльності (учитель, вихователь, заступник директора, директор).

Отже, виходячи з основних психолого-педагогічних засад щодо відносин «професія-людина» можна розглядати професійну компетентність в єдності трьох складових: рівень відповідності вимогам професії, який передбачає виявлення індивідуально-психологічних передумов особистості для успішного оволодіння професією на момент її вибору; процес становлення особистості студента у закладі освіти на шляху оволодіння професією; професійна діяльність у закладі освіти, що розкриває результативність професійного становлення особистості управлінця, формує потребу професійного вдосконалення.

Література

1. Васильченко Л. В. Професійна компетентність керівника школи / Л. В. Васильченко, І. В. Гришина. Х. : Основа, 2006. 208 с.
2. Деркач А. А. Акмеологические основы развития профессионала // Издательство Московского психолого-социального института; НПО «МОДЭК», Воронеж. 2004. 752 с.
3. Пастовенський О. В. Синергетичний сценарій розвитку ефективних освітніх систем // Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. Педагогічні науки. 2016. Вип. 2. С. 102–106.
4. Проскурнін В. М. Організаційно-педагогічні особливості практичної реалізації проективної моделі організації освітнього округу регіонального типу в освітньому просторі як

інноваційної відкритої педагогічної системи // Наукова скарбниця освіти Донеччини. 2011. № 1 (8). С. 66–69.

5. Професійний розвиток керівників і педагогічних працівників загальноосвітніх навчальних закладів у післядипломній педагогічній освіті регіонального рівня (за матеріалами Луганського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти) [Т. М. Сорочан, А. О. Данильєв, Б. А. Дьяченко, О. М. Рудіна]. Луганськ : СПД Рєзніков В.С., 2013. 524 с.

6. Третьяченко В. В. Соціально-психологічні проблеми формування колективних суб'єктів управління / В. В. Третьяченко, В. П. Казмиренко // Вісник Київського ун-ту ім. Т. Шевченка. Серія «Соціологія. Психологія. Педагогіка». 1996. №2. С.167–175.

МУСІЙ Антоніна, СИДОРЕНКО Ірина

ОСВІТА ЯК СОЦІАЛЬНИЙ РЕСУРС: ЖІНКИ ТА ЧОЛОВІКИ НА РИНКУ ПРАЦІ

Українська дослідниця В. Близнюк говорить про те, що цікавість до становища жінки у суспільстві виникла давно - ще Платон розмірковував з приводу створення рівних можливостей для залучення жінок та чоловіків до управлінської та виробничої діяльності. Про захист прав жінок замислювалися і в епоху Відродження, зрештою ці ідеї були поглиблені жіночими рухами та партіями [1; 114].

Серед прав, які виборили представниці та представники жіночих рухів, є право на освіту. Дослідниця гендерних питань Т. Марценюк зазначає, що освіта як соціальний ресурс сприяє висхідній соціальній мобільності у суспільстві – просуванню на кращі робочі позиції, отриманню більшого матеріального прибутку. Більшість тих, хто здобуває сьогодні вищу освіту в Україні, становлять жінки. Попри високий рівень освіти українських жінок вони залишаються незатребуваними у вітчизняній економіці [2; 16].

Коли йдеться про шкільну та університетську освіту, дівчата демонструють кращі результати успішності. Куди ж дівається ця перевага після здобуття освіти? Французькі дослідники виділяють три фази в житті жінок: (1) соціалізація, накопичення інтелектуального та професійного «багажу»; (2) народження та виховання дітей; (3) самореалізація, самоактуалізація потенціалу. Очевидно, що через материнство та пов'язані з ним ролі, жінки значно пізніше, ніж чоловіки, мають можливість самореалізуватися. Найвищий рівень економічної активності жінок припадає на віковий діапазон 40-44 роки, для чоловіків таким є вік 35-39 років.

В Україні історично так склалося, що жінки рано одружуються та народжують дітей, тому саме для працездатних жінок молодого віку (20–29 років) характерне зниження економічної активності [1; 117]. Уже перші результати ринкових перетворень в Україні показали, що їх вплив на жінок і чоловіків різний. Зокрема, обсяги репродуктивної діяльності, пов'язаної з виконанням сімейних функцій та домашньої роботи, здійснюваних, в першу чергу, жінками, зросли, а продуктивної – знизилася. Жінки народжують і потребують соціальних послуг та соціальної допомоги. Підприємці, відповідно, не зацікавлені в таких робітниках, які ускладнюють їм організацію праці та функціонування виробництва.

Незважаючи на те, що частка працюючих жінок, які мають вищу освіту, значно перевищує відповідний показник для чоловіків, в більшості галузей жінки отримують нижчу заробітну плату. Найчастіше жіночі робочі місця формуються за перенесенням на соціальний макрорівень уявлень про традиційні жіночі обов'язки у рамках сім'ї. Дискримінація в сфері зайнятості проявляється не тільки в різній престижності “жіночих” і “чоловічих” професій, але також і в різній оплаті праці. Різні рівні в заробітній платі чоловіків і жінок виникають зокрема через недостатнє забезпечення жінок можливостями одержати освіту або підвищити свою кваліфікацію.

Перший механізм розриву в оплаті праці жінок і чоловіків - створені ринком праці окремі «ніші» для наповнення переважно жінками чи чоловіками (горизонтальна гендерна сегрегація), які характеризуються нерівним доходом, нездатністю освіти надавати можливість отримати кращі ресурси [2].

Дослідження ринку праці показали, що гендерна нерівність у сфері зайнятості в Україні має місце, проте вона не має яскраво вираженого дискримінаційного характеру, однак зумовлює потребу у проведенні, серед іншого, освітньої роботи, яка має бути спрямована на подолання гендерних стереотипів.

Серед продуктивних заходів щодо встановлення гендерної рівності на ринку праці, прийнятних для служб зайнятості, В. Близнюк називає „створення кризових центрів для здійснення психологічної і соціальної підтримки безробітних жінок; створення інформаційних центрів, що володіють найбільш повною і докладною інформацією про наявність вакансій; проведення ярмарків вакансій, випуск інформаційних бюлетенів для потенційних роботодавців про висококваліфіковані кадри, що знаходяться в даний час на обліку в службі зайнятості” [1; 123].

Зміна позицій жінок у трудовій діяльності, освоєння ними нового економічного простору повинні супроводжуватися широкою роз’яснювальною роботою, що пропагує рівні соціальні можливості жінок і чоловіків у праці, сім’ї, суспільстві. Потрібно здійснювати вплив на суспільну свідомість, акцентуючи увагу на престижності перерозподілу або вирівнюванні сімейних ролей, тобто залучати чоловіків у процес виховання дітей, збільшуючи ступінь їхньої участі в сімейних турботах, що має компенсуватися участю жінок у професійній діяльності, доцільність і необхідність якого для багатьох жінок очевидна [1; 124].

Література

1. Близнюк В.В. Гендерна характеристика ринку праці України // Економіка і прогнозування. 2/2003. С.114-126.
2. Марценюк Т.О. Гендер і ринок праці // Курс лекцій „Жінки та чоловіки: гендер для всіх”, наданий через платформу масових відкритих онлайн-курсів Prometheus. - Тема 3. С.1-23.

НАГОРНА Катерина

КОМПЕТЕНТІСНИЙ ПІДХІД У КОНТЕКСТІ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ СОЦІОНОМІЧНОГО ПРОФІЛЮ ДО ПРОЕКТНОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Нині для нашого суспільства актуальними є завдання підвищення ефективності професійної підготовки фахівців для вирішення потреб країни у творчих, діяльних, компетентних особистостях, здатних до розробки проектів щодо вирішення різносторонніх соціальних проблем. Тому особливо важливою місією у цьому колі суспільних завдань відводиться компетентним фахівцям соціономічного профілю.

Проблема компетентнісного підходу до підготовки фахівців досліджувалася багатьма науковцями, як зарубіжними (В. Адольф, І.Байгушева, В. Байденко, Дж. Вінтертон, Н. Гангані, Е. Зеєр, І.Зимня, Л. Колеснікова, Г.Сіра, Ю. Фролов, О. Хуторський, М. Малдер, та ін.), так і вітчизняними (І.Бех, Н. Бібік, Л. Ващенко, І. Єрмаков, С.Калашнікова, Г. Копил, О. Локшина, В. Луговий, П. Лузан, В. Манько, В.Майборода, О.Овчарук, Л. Паращенко, О.Пошетун, В. Радкевич, О. Савченко, Ж. Таланова, С. Трубачева, В.Ягупов та ін.). Проведений аналіз зазначених робіт вказав на недослідженість проблеми формування професійної компетентності фахівців соціономічного профілю до виконання проектної діяльності.

На думку Т. Ковальнової, ідея компетентнісного підходу полягає у пошуку відповіді на відкрите замовлення конкурентоспроможності фахової підготовки [5], яка полягає у організації освітніх процесів, що спрямовані на формування у особистості тих чи інших необхідних здатностей. Компетентнісний підхід дає можливість узгодити із суспільством навчально-виховний результат, що ґрунтується на визначенні цілей підготовки фахівця з позицій визначення необхідних здатностей, які мають набути студенти в результаті професійної підготовки. Тому з означених позицій компетентнісний підхід варто розуміти як організацію навчального процесу, в якому метою навчання студентів виступає набуття

особистістю сукупності професійних компетентностей, необхідних і достатніх для подальшої професійної діяльності.

Рада Європи в 1997 році визначила п'ять ключових компетентностей, які необхідні кожному освіченому європейцю: 1) політичні і соціальні компетентності, які передбачають здатність брати на себе відповідальність, брати участь у спільному прийнятті рішень, сприяти вирішенню конфліктів ненасильницьким шляхом, брати участь у функціонуванні і поліпшенні демократичних інститутів; 2) компетентності, пов'язані з життям у багатокультурному суспільстві – поважне ставлення один до одного, розуміння, здатність жити в мирі з людьми інших національностей, культур, мов і релігій. Вони визначають соціальну зрілість людини; 3) компетентності, які пов'язані з володінням усним та письмовим спілкуванням; 4) компетентності, пов'язані з розвитком інформаційного суспільства, тобто використання нових технологій, ефективне їх застосування тощо; 5) компетентності, що стосуються здатності і бажання вчитися протягом життя [1].

В. Кричевський визначає професійну компетентність як сукупність певних ознак: наявність знань для успішної діяльності; усвідомлення значущості вказаних завдань для майбутньої професійної діяльності; набір операційних умінь; володіння алгоритмами вирішення професійних завдань; здатність до творчості у вирішенні професійних завдань [2]. В. Тюріна вказує, що професійна компетентність – це особистісне утворення, яке забезпечує якісне виконання професійної діяльності. Тому особливості професійної компетентності фахівця та її складників визначаються особливостями його професійної діяльності [3; 4].

Наше дослідження показало, що «соціономічна» професійна діяльність вимагає сформованості у фахівця здатностей у межах інтегральної, загальної та спеціальної (фахової, предметної) компетентностей. Проектна компетентність виступає як складова останньої і характеризується здатністю особистості до розробки різноманітних моделей вирішення тих чи інших соціальних проблем. Специфіка професійної діяльності фахівців соціономічного профілю, полягає у тому, що вона базується на законах соціальних відносин у державі. В основі моделі цих відносин лежить схема «суб'єкт–суб'єкт–суб'єкти», тому успішність професійної діяльності фахівця соціономічного профілю залежить від правильної, ефективної розробки моделі вирішення соціальних проблем, які у подальшу мають впроваджуватися у суспільну практику. Саме це і визначає необхідність у формуванні у фахівців соціономічного профілю проектної компетентності.

Отже, як результат теоретичних досліджень ми прийшли до висновку, що компетентнісний підхід у підготовці фахівців соціономічного профілю – це організація професійної підготовки, що спрямована на набуття особистістю тих чи інших компетентностей. Одним із складових компетентнісного підходу є спрямованість в організації освітніх процесівна формування здатності та готовності до виконання проектних професійних завдань у соціальній сфері, що ми визначаємо як проектну компетентність.

Література

1. Життєва компетентність особистості: Науково-методичний посібник / За ред. Л. Сохань, І. Єрмакова, Г. Несен. К.: Богдана, 2003. 520 с.
2. Кричевский В.Ю. Профессиограмма директора школы. Проблемы повышения квалификации руководителей школ / В.Ю. Кричевский. М.: Педагогика, 1987. 212 с.
3. Кучай О. В. Формування професійної компетенції вчителів інформатики у вищих навчальних закладах Польщі: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: спец. 13.00.04 "Теорія і методика професійної освіти" / О.В. Кучай. Черкаси, 2011. 20 с.
4. Тюріна В.О. Становлення особистості майбутніх правоохоронців на засадах толерантності їх професійної підготовки / В.О. Тюріна // Розвиток освіти в умовах поліетнічного регіону: матеріали міжнародної науково-практичної конференції, 5–7 квітня 2007 р.: тези доп. – Ялта: РВВ КГУ, 2007. Вип. 3. Ч. 2. С. 76-79.
5. Ковалева Т. М. Компетентностный подход как идея открытого заказа на содержание школьного образования в контексте русской культуры // Интернет-журнал «Эйдос». 2007. 30 сентября URL: <http://www.eidos.ru/journal/2007/0930-4.htm>.

ПРАВОВЕ ВИХОВАННЯ – ОСНОВНИЙ ЧИННИК ФОРМУВАННЯ ПРАВОВОЇ КУЛЬТУРИ ОСОБИ

Розбудова української держави, ставить на порядок денний надзвичайно важливе і невідкладне завдання – виховання справжнього громадянина і патріота рідної землі. Лише люди, безмежно віддані українській національній ідеї, здатні відстояти незалежність, соборність України, вивести її з тимчасових соціально – економічних труднощів на шлях прогресу і процвітання.

В умовах економічної кризи, відбувається інтенсивний процес соціальної і моральної деградації частини учнівської та студентської молоді, надмірного захоплення негативними формами комерційного бізнесу і низькопробною зарубіжною культурою, притуплюються природні потреби в пізнанні, втрачається інтерес до чесної праці, знецінюються духовні ідеали.

Система виховання є серцевиною системи освіти і розглядається як цілеспрямована, систематична дія на духовний і фізичний розвиток особистості, зумовлена законами розвитку суспільства, людини та об'єктивними і суб'єктивними умовами.

Система виховання зумовлює формування навичок поведінки в сім'ї, під час навчання, на виробництві, культурно-освітній, професійній та політичній діяльності.

Зміст виховання визначається пріоритетністю вимог часу, потребами соціально-економічного розвитку і зумовлюється суспільними відносинами, станом науки, технологій, культури, родинно-сімейними стосунками, традиціями та рівнем системи освіти.

З урахуванням об'єктивних та суб'єктивних умов виникає потреба побудови нової системи виховання в площині поєднання освіти, культури, духовності із збереженням ціннісних орієнтацій та критеріїв.

Система виховання забезпечується виконанням цілей освіти і розглядається як гарант демократичності суспільного устрою та державотворення і служить ефективним засобом, за допомогою якого попереднє покоління і держава формують людей за власними аналогами.

Правова культура — це певний характер і рівень творчої діяльності особистості, у процесі якої вона здобуває і розвиває свої правові знання, уміння, навички та виступає як результат діяльності у сфері права.

Правова культура окремої особистості включає в себе позитивну правосвідомість, розуміння принципів права, повагу до права, впевненість у соціальній цінності права та правового регулювання, знання своїх прав і обов'язків та їх виконання.

Таким чином, правова культура особистості — сукупність правових знань, емоцій, почуттів, вольових компонентів, які проявляються у правомірній поведінці. Це позитивна правосвідомість в її виявленні у правомірній поведінці.

Правова культура в демократичному суспільстві має бути спрямованою на виховання таких людей, які поважають закон, але чинять супротив у тому разі, коли їх права порушуються. А її реалізація може бути дієвою, якщо в кожній людині будуть чіткі ідеї обмеження влади та готовність боротись законними засобами для підтримки цих обмежень.

Питання правової освіти в сучасному світі викликає пильну увагу вчених, які намагаються відображатись в існуючих методиках, принципах і підходах у сфері правової освіти.

Державний стандарт освіти – норми і вимоги, які визначають обов'язковий мінімум змісту основних освітніх програм, а також основні вимоги до забезпечення освітнього процесу. Особливе місце у сучасних стандартах правової освіти належить віковим особливостям розвитку людини.

Правова культура складається із свідомого ставлення громадянина до своїх прав і обов'язків, з глибокої поваги його до законів і правил людського співжиття, готовності дотримуватись і виконувати закріпленні в них вимоги, що виражають волю та інтереси народу, активної участі в управлінні державними справами, рішучої боротьби з порушниками

законів. Правове виховання зміцнює життєву позицію, підвищує громадську активність, загострює почуття непримиренності до негативних явищ.

Успішність здійснення правової освіти та правосвідомості визначається методами, які використовуються педагогом – лекції, диспути, бесіди, самостійна та індивідуальна робота, написання рефератів, доповіді, повідомлення.

Пріоритетну роль відіграють активні та інтерактивні методи, що стимулюють творчість, ініціативу, самостійне та критичне мислення. Існують різні засоби професійно спрямованого навчання, які дозволяють моделювати елементи професійної діяльності.

Застосування наведених форм і методів правового виховання створює умови для формування в особистості поведінкових норм, здатності адаптуватися до нових соціальних умов, орієнтуватися в них, відстоювати свої права, поважати і захищати інтереси та права інших, належно виконувати професійні обов'язки.

Отже, правова культура, процес її формування, функціонування та розвитку є неодмінною умовою динамізації трансформаційних процесів, становлення в Україні правової держави і громадянського суспільства. Зрілість правової культури є важливим чинником здійснення суспільно-правової реформи в країні, утвердження принципу верховенства права в усіх сферах суспільного життя, реалізації правового статусу особистості, її прав і свобод.

НИКОЛАЄНКО Станіслав

ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ УНІВЕРСИТЕТІВ В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНИХ ВИКЛИКІВ ТА ЗАГРОЗ ХХІ СТОЛІТТЯ

Нині світ характеризується стрімким оновленням знань та інформації, найменше наше заспокоєння, розслаблення веде до серйозного відставання. Є думка вчених, що особистий світ кожної людини колоподібний, де навчання грає роль радіуса – чим більше людина навчається, тим ширше стає його внутрішній світ.

Світоглядні принципи, які сформували наше суспільство, весь світ, в ХХІ столітті укорінно змінюються. Якщо раніше люди гуртувалися, щоб задовольнити базові потреби, при цьому хотіли бути здоровими, щасливими, зберегти природу, то нині людство, використовуючи штучний інтелект, створюючи нові знання, хоче здобути безсмертя. Про штучний інтелект, який «знає нас краще, ніж ми знаємо себе», богоподібні еліти і супер розумні роботи переконливо пише письменник і вчений Ювал Ной Харарі. І якщо зараз це комусь здається міфом, фантазією, бо за вікном гримлять гармати на Сході України, а вдома чекають матеріальні негаразди, то пройде невеликий час і ми неминуче зіштовхнемося із цими новими проблемами, завданнями.

І тут виникає класичне – як не відстати, що робити, як бути далі, як розвивати нашу альмаматер, як дбати за нашу молодь, майбутнє країни?

Світові тенденції свідчать, що передові країни продовжують інтенсивний розвиток вищої освіти, переходять від освіти елітарної, до освіти масової, якісної. Досвід еволюції провідних університетів США, ЄС, Китаю, Японії та багатьох інших країн переконливо доводить, що рушієм інтенсивного інноваційного розвитку країни стає розбудова висококонкурентних дослідницьких університетів.

Нові глобальні виклики, розвиток сучасних інформаційних та біотехнологій вимагають більш широкого залучення до навчання різних верств населення. В усьому світі іде битва за таланти. Молодь із середніми оцінками, із різних соціальних прошарків, потрапляючи в умови дослідницького університету, набирає необхідного фаху, стає носієм всього нового і передового.

В ухваленому 25 травня 2018 року Паризькому комюніке – конференції міністрів освіти Європи, стверджується, що протягом наступних двох десятиліть підвищення якості освіти, її відповідності потребам суспільства, буде основою для розвитку всієї системи. Особлива увага буде приділена цифровому та змішаному навчанню, дигіталізації всього освітнього процесу.

Транснаціональні компанії світу (Apple, Sony та ін.) ініціювали в минулому році підготовку доповіді, присвяченої розвитку вищої освіти (NMC Horizon Report> 2017 Higher Education Edition). Розробники доповіді виділили різнострокові групи трендів розвитку – один-два роки; три-п'ять років та довгострокові – більше 5 років. Так, на першому етапі автори проекту прогнозують активний розвиток нових форм змішаного навчання, які поєднують очне навчання та онлайн освіту, говорять про «перевернуте» навчання, коли студент самостійно, перший вивчає матеріал, а потім вже обговорює його із викладачем.

Середньострокова програма передбачає більшу увагу на інструменти оцінки результатів навчання. На зміну класичним лекціям приходить активна взаємодія студентів не тільки з викладачами, а і бізнесом, роботодавцями. Певним чином тут можна говорити про дуальну освіту.

У довгостроковій перспективі очікується, що університети стають своєрідними інноваційними центрами, коли освітній процес переплітається із виробленням нових технологій, інновацій. В навчальний процес все більше приходить критичне мислення, орієнтація на вирішення конкретних проблем галузі, групову та проектну діяльність, запровадження унікальних навчальних траєкторій кожного студента.

У сучасну концепцію міжнародної конкуренто-спроможності університетів, розроблену відомим економістом Джалілем Салмі, покладено ідею так званих ключових факторів становлення університету світового класу, до яких належать: концентрація талантів, достатність ресурсів, ефективне управління.

Аналіз цих складових та глобальні тенденції у сфері вищої освіти та масштаб трансформацій суспільних відносин сформували низку факторів міжнародної конкурентоспроможності університету у глобалізованому світі, серед яких необхідно відзначити:

- селективність у доборі студентів і професорсько-викладацького складу;
- системну інтеграцію дослідницької та освітньої діяльності;
- здійснення проривних досліджень;
- диверсифікацію джерел фінансування, зв'язки з бізнесом та розбудову інфраструктури.

У зв'язку з цим, постає потреба в активній перебудові, удосконаленні, відповідності інноваціям, постійному пошуку взаємовигідних зв'язків із бізнесом, створенні системи залучення викладачів до роботи на передових підприємствах, наших навчально-наукових центрах, що дасть можливість не відставати, не загубитись у ринковому полі.

Попри всі динамічні зміни, зокрема проникнення штучного інтелекту в освітню сферу, в центрі системи освіти все таки залишиться високопрофесійний викладач, здатний допомогти сформувати студенту його траєкторію розвитку. Тому підтримка педагога, вченого, створення умов для успішної діяльності, розвитку талантів – одне із основних завдань закладу вищої освіти сьогодні.

ОГОРОДНІК Вероніка

(науковий керівник – доцент Омельченко Людмила)

РОЗВИТОК КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ КЕРІВНИКА ЗСО У КОНТЕКСТІ ПРОБЛЕМИ ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ ОСВІТИ

Сучасний розвиток державотворення України піднявся на якісно вищий рівень. Орієнтація українського соціуму на демократичні європейські цінності спричинила новий запит до всіх сфер соціального буття, зокрема й освітньої. Очевидною стала потреба в підвищенні якості насамперед шкільної освіти. Задоволення зазначеної потреби не можливе без докорінного оновлення підходів до навчання, а також методів та принципів педагогічної діяльності. Освітні послуги, що надаються колективами сучасних ЗСО, повинні відповідати основним вимогам Закону України «Про освіту». А відповідно до нормативної документації, особою, яка організовує (у широкому розумінні поняття) навчально-виховний процес школи, є її керівник. Отже, від рівня його професійної компетентності залежить здатність

загальноосвітніх закладів задовольнити основну потребу соціуму у високорозвиненій, творчій, патріотично спрямованій особистості.

Організація навчально-виховного процесу, управління педагогічним колективом, інтеграція конкретного ЗНЗ в освітянську сферу відбувається в царині процесу спілкування та з допомогою його засобів. У межах комунікативного поля налагоджуються взаємини між суб'єктами педагогічної взаємодії. Тому саме від типу організації управління зазначеними стосунками залежить ініціативність, творча спрямованість педагогів. Суб'єктом зазначеного управління є керівник ЗСО, тому рівень розвитку його комунікативної компетентності визначатиме мотивацію колективу, його здатність усвідомлювати перспективні цілі освітньої діяльності, спільність переконань та цінних орієнтацій учителів, які складають педагогічний колектив.

Значущість комунікативної компетентності сучасного керівника підвищується й з огляду запровадження державно-громадської моделі управління ЗСО, оскільки керівник повинен налагодити взаємодію із батьківським комітетом, громадськими організаціями, педагогічним колективом загалом. Отже, керівник у повній мірі повинен володіти знаннями про психологічні особливості особистості у процесі спілкування, психологічні закономірності міжособистісного спілкування; уміннями: налагоджувати комунікативну взаємодію, здійснювати саморегуляцію у процесі спілкування, обґрунтовувати власну позицію, змінювати стратегію поведінки, відповідно до ситуації спілкування, ухвалювати рішення в ситуаціях інформаційної невизначеності.

ОЗАРОВСЬКА Анастасія

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СИСТЕМИ МЕНЕДЖМЕНТУ ЯКОСТІ У ЗАКЛАДІ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Система менеджменту якості навчального закладу в Україні має реалізовуватись через систему міжнародних стандартів серії ІСО, за допомогою технологій та методів керівництва навчальним закладом, із додержанням вимог щодо всіх видів забезпечення системи якості навчального закладу.

Доцільність системи менеджменту якості освіти зумовлюють низкою причин, найважливішими з яких є:

- необхідність реформування освіти в напрямку підвищення її відкритості, масовості, особистої орієнтованості та реальної неперервності;
- позитивним активним впливом на зміст, форми і методи традиційного навчання: збільшується об'єм доступних освітніх масивів, підвищується комп'ютерна грамотність, упроваджується модульний підхід до конструювання змісту, планування та організації навчального процесу, у традиційних видах занять ширше застосовуються інформаційні технології, сучасна оргтехніка й телекомунікаційні мережі;
- активізацією процесу навчання та посилення його творчої складової; збільшується роль особистості у власній освіті: постановці освітніх цілей, виборі змісту, форм, методів, темпів та умов навчання – у результаті посилюється мотивація навчання, формуються стійкі пізнавальні інтереси;
- можливість реального входження у світовий освітній простір: аналіз світового досвіду дозволяє реально оцінювати стан освіти, чітко формулювати стратегію її розвитку.

Навчальний процес у вищих навчальних закладах — це система організаційних і дидактичних заходів, спрямованих на реалізацію змісту освіти на певному освітньо-кваліфікаційному рівні відповідно до державних стандартів освіти. Він охоплює всі компоненти навчання: учасників навчального процесу (викладачів, студентів), засоби, форми і методи навчання.

Забезпечення системи якості освіти включає такі складові: нормативне, організаційне, навчально-методичне, кадрове, інформаційно-аналітичне забезпечення.

Змістовне навантаження кожного з напрямів може відрізнятися залежно від рівня конкретного навчального закладу, що впроваджує систему якості в загальній системі

керівництва навчальним закладом. Слід окремо виділити нормативно-правове забезпечення, що здійснюється на загальнодержавному рівні, та організаційно-управлінське забезпечення, що здійснюється безпосередньо на рівні кожного закладу, у межах конкретних повноважень.

Науково-методичне забезпечення системи менеджменту якості розробляють навчальні заклади (наприклад Інститут метрології), які мають відповідний статус і повноваження проводити сертифікацію системи якості.

Науково-методичне забезпечення включає:

- наукові основи системи якості навчального закладу для всіх освітніх рівнів та напрямів підготовки, перепідготовки та розширення профілю (підвищення кваліфікації);
- критерії, засоби і контроль системи якості освітнього закладу;
- єдині вимоги до навчальних планів, програм і нормативів навчання, які відповідають державним стандартам освіти;
- методичне забезпечення системи якості;
- методики розроблення;
- етапи впровадження;

Кадрове забезпечення системи якості реалізується постійно діючою системою перепідготовки та підвищення кваліфікації кадрів:

- педагогічних та науково-педагогічних працівників навчальних закладів;
- фахівців з інформаційних технологій – програмістів, адміністраторів;
- менеджерів системи якості;
- експертів системи якості.

До матеріально-технічного забезпечення системи якості навчального закладу відносяться матеріальні об'єкти та обладнання, які забезпечують реалізацію всіх бізнес-процесів навчального закладу.

Відповідно до вимог стандартів ISO серії 9000 система якості повинна:

- забезпечувати управління якістю на всіх ділянках "петлі якості";
- забезпечувати участь в управлінні якістю всіх працівників;
- встановлювати відповідальність керівництва;
- забезпечувати нерозривність діяльності за якістю з діяльністю по зниженню витрат;
- забезпечувати проведення профілактичних перевірок;
- встановлювати порядок проведення періодичних перевірок, аналізу та вдосконалення системи;
- встановлювати і забезпечувати порядок документального оформлення всіх процедур системи;

Вище керівництво закладів вищої освіти має не тільки очолити роботу з впровадження і підтримки СМЯ, але й постійно демонструвати на практиці свою прихильність до застосування сучасних методів менеджменту якості. Виходячи з специфіки діяльності закладу вищої освіти, необхідно організувати його оперативну роботу на основі планів. Бажано, щоб вище керівництво створило у закладі вищої освіти координаційну раду з якості, а питання стану та поліпшення СМЯ регулярно розглядались на вченій раді закладу, вчених радах факультетів, засіданнях кафедр. Через внутрішню комп'ютерну мережу закладів вищої освіти та друковані засоби інформації мають розповсюджуватись матеріали щодо якості підготовки студентів, відгуки споживачів (студентів, роботодавців, громадських організацій, представників органів влади і контролю) щодо ступеню їх задоволеності, пропозиції персоналу.

ОЛЬХОВСЬКА Наталія

ОСНОВИ НАВЧАННЯ УСНОГО НІМЕЦЬКОМОВНОГО ПЕРЕКЛАДУ

Потреба в усному якісному двосторонньому перекладі зумовлена необхідністю забезпечення різноманітних міжнародних заходів, а якість перекладу залежить від ступеня сформованості перекладацької компетенції перекладача.

Усний послідовний переклад є складним, специфічним видом мовленнєвої діяльності та охоплює практично всі види мовленнєвої діяльності: продуктивні – говоріння і письмо, і рецептивні – слухання і читання. Характерною ознакою усного послідовного перекладу є поперемінна робота відправника повідомлення і перекладача. Ці умови спілкування в значній мірі полегшують роботу перекладача, оскільки сприяють простішому проникненню в усі нюанси смислу і функції мовленнєвого твору [5].

Для здійснення перекладу професійна компетенція усного послідовного перекладу повинна включати такі компоненти: мовна компетенція; комунікативна компетенція; перекладацька компетенція (навички білінгвізму і перекладу) [6]; технічна компетенція (уміння кодувати і декодувати інформацію, презентабельність); особистісні характеристики (розвиток пам'яті). При цьому перші три компоненти є характерними для всіх видів перекладу, а останні два є специфічними для усного послідовного перекладу.

Поняття «перекладацька компетенція» визначається як здатність перекладати на фаховому рівні і включає шість компонентів (комунікативний, зокрема, предметний і лексичний, професійно-технічний, текстоутворюючий, прагматичний, стратегічний та морально-етичний). Предметний компонент полягає у засвоєнні фонових знань у певній галузі), лексичний – в оволодінні німецькими та українськими лексичними одиницями та професійно-технічний – у формуванні фахових навичок і умінь усного перекладу [1].

Переклади, виділені за ознакою форми презентації тексту – перекладу і тексту-оригіналу поділяються на письмовий переклад, виконаний в писемній формі, та усний переклад, виконаний в усній формі: 1) усний переклад усного тексту (переклад усного тексту, виконаний в усній формі); 2) синхронний переклад (усний переклад, здійснений практично одночасно з виголошенням тексту-оригіналу); 3) послідовний переклад (різновид усного перекладу, здійсненого після прослуховування певної одиниці тексту, в паузах між цими одиницями); 4) одnobічний переклад (усний переклад, здійснений тільки в одному напрямку, тобто з однієї мови на будь-яку іншу мову); 5) двосторонній переклад (послідовний усний переклад розмови, здійснений з однієї мови на іншу і навпаки); 6) усний переклад письмового тексту (переклад письмового тексту, виконаний в усній формі).

До комплексних (базових) навичок і вмінь відносять такі: 1) переключення; 2) аналізу текст оригіналу; 3) відбору і використання технічних прийомів перекладу; 4) редагування перекладу. Усі ці навички і вміння носять загальний характер.

Окремі види перекладу вимагають від перекладача володіння визначеними специфічними вміннями. До специфічних навичок і вмінь при перекладі з аркуша І. О. Сімкова відносить такі: 1) актуальне членування тексту перекладу; 2) швидке читання «про себе»; 3) синхронізації дій говоріння і читання; 4) вірогідного прогнозування; 5) мовлення в швидкому темпі [4].

Володіння навичкою і вмінням переключення відрізняє перекладача від звичайного білінгва і відіграє вирішальну роль під час усного перекладу. Під навичкою переключення мається на увазі здатність автоматизовано приймати рішення на перекодування пред'явленого для передачі відрізка тексту оригіналу [2, с.112]. Механізм переключення найбільш повно представлений у роботах Р.К. Мін'яра-Белоручева [2; 3]. Функціонування навички переключення з однієї мови на іншу в процесі перекладу знаходить своє вираження в автоматизованих операціях з пошуку і реалізації рішення на перекодування ситуації, пред'явленої для передачі висловлювання.

Головні труднощі усного перекладу пов'язані з його першим етапом – розумінням та запам'ятовуванням тексту оригіналу. Виділені специфічні навички і вміння дозволяють оптимально обирати прийоми перекладу, що в кінцевому результаті забезпечує мету навчання перекладу – досягнення максимальної адекватності текстів оригіналу і перекладу, і формує професійну перекладацьку компетентність.

Література

1. Ганічева Т. В. Методика навчання майбутніх філологів усного англомовного двостороннього перекладу у галузі прав людини. URL: <http://ekhnuir.univer.kharkov.ua/bitstream/123456789/4935/2/T.V.%20Ganicheva.pdf>
2. Миньяр-Белоручев Р. К. Теория и методы перевода. М. : «Московский лицей», 1996. 208 с.
3. Миньяр-Белоручев Р.К. Методика обучения переводу на слух. М. : ИМО, 1959. 190 с.
4. Сімкова І. О. Методичні основи навчання усного перекладу з аркуша майбутніх філологів. URL: irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe
5. Стрелковский Г.М. Теория и практика военного перевода. М.: Изд-во Минобороны СССР, 1979. С. 142-145.
6. Цвяк Л.В. Білінгвізм як феноменальне явище сучасного суспільства // Записки з романо-германської філології: Вип.12. Одеса: Латстар, 2002. С. 202-211.

ОЛЬХОВСЬКА Наталія, ІСЬКОВА Ольга

МОТИВИ ТА РОЗВИТОК ПЕРЕКЛАДАЦТВА В КОНТЕКСТІ УКРАЇНСЬКО-НІМЕЦЬКИХ КУЛЬТУРНИХ ВЗАЄМИН

У контексті українсько-німецьких культурних відносин загалом та перекладацької діяльності зокрема слід зазначити, що особливо відрізнялися діячі західної частини України, а саме представники культурного середовища Галичини та Буковини.

Серед найперших перекладачів, які ставили собі за мету ознайомити німецькомовну аудиторію, що була для них цільовою, з колоритом та різноманіттям тогочасної української літератури, слід згадати прізвище К. Климковича, основною ціллю якого було формування гідного реноме українства та його презентація німецькомовному загалу. К. Климкович протягом своєї професійної діяльності поклав сили на переклад творів Т. Шевченка та М. Вовчка. Проте, вони не були опубліковані, хоча й показали, як стверджував пізніше І. Франко, що «уже між тодішніми українофілами змагання були посередниками між російською Україною та Західною Європою» [1, с. 164].

Вибрану поезію Т. Шевченка перекладав також і С. Шпойнаровський, який активно займався педагогічною діяльністю у Чернівецькій гімназії. Більше того, переклади окремих віршів навіть публікувалися у віденській пресі, а пізніше у Чернівцях було видано декілька томів Шевченкової поезії «Schewtschenkos ausgewählte Gedichte». При цьому, автору вдалося зберегти ритм та риму поезії, а також у книгах окремо надавалися пояснення, які були необхідними для адаптації сприйняття твору реципієнтом та побудови окремих, важливих для формування чіткого враження, концепту. І хоча сучасні шевченкознавці, як стверджує М. Іваницька, зазначають, що «художня цінність перекладів С. Шпойнаровського невисока», але ці перекладацькі праці «творили – поряд з іншими перекладами – ту критичну масу присутності української теми в австрійській столиці, яка спонукала австрійців звертати увагу на цю літературу» [2, с. 112].

Що стосується дитячої літератури, можна звернутися до творчості Осипа Роздольського, який народився на Галичині, і де й відбулося його професійне становлення як власне перекладача. Зі студентських років почав збирати народні легенди та казки, і згодом видав два томи «Галицьких народних новел», «Галицьких народних казок» та ін. Перекладач був також одним із учасників Етнографічної комісії АН України завдяки своєму жвавому інтересу та дослідженням української фольклористики.

Завдяки О. Роздольському українці мають можливість познайомитися із античними творами, в свою чергу німецькою мовою автор перекладав роботи українських авторів, які на його думку викликали інтерес німецькомовної публіки – зокрема, новели Стефаника, драми Л. Українки, а також оповідання С. Васильченка, Л. Мартовича, І. Франка. Свої переклади автор публікував у часописах «Ukrainische Rundschau» та «Aus fremdem Zungen». Особливий

інтерес до діяльності дослідника виявляв Я. Погребенник, і надавав їм порівняно високу оцінку [2, с. 113].

Підсумовуючи короткий дискурс слід звернути увагу на те, що українські перекладачі прагнули зосередитись не лише на ідеї твору, а й передати настрій, ритм, дух народу та біль народу, від імені якого і говорили тогочасні автори. Найбільшою метою представників української літератури було заявити про свій народ на світовій арені, знаходячи одностайності не лише в межах Батьківщини, але й за її межами. Подібну ціль мали й творці перекладацької ниви, представляючи широкому німецькомовному особливості української культури. Внаслідок такої колаборації з'являлася велика кількість перекладів, проводилася робота з формування та розширення українсько-німецьких літературних відносин та вибудовувалося чітке уявлення про Україну, національний менталітет, духовні цінності, а поряд з цим також і про політичні та економічні обставини життя та побуту тогочасного українства.

Література

1. Франко І. Нарис історії українсько-руської літератури до 1890 р. URL: http://chtyvo.org.ua/authors/Franko/Narys_istorii_ukr-rus_literatury_do_1890/
2. Іваницька М. Л. Особистість перекладача в українсько-німецьких літературних взаєминах : монографія / Марія Іваницька. Чернівці : Книги. XXI, 2015. 604 с.

ОЛЬХОВСЬКА Наталія, КУРІЛКО Дарина

ПРОБЛЕМА «ФАЛЬШИВИХ ДРУЗІВ ПЕРЕКЛАДАЧА»

«Хибними друзями» перекладача називають мовні паралелі, спільні елементи (зокрема, лексичні) двох не обов'язково споріднених мов. Такі слова мають подібний морфемний склад, але різко відрізняються своєю семантикою (напр. *die Anekdote* – «історичний випадок», а не «анекдот»; *die Kompanie* – «рота», а не «компанія»; *die Schar* – «натовп», «стовпотворіння», а не «шар»). Такі мовні паралелі можуть бути випадковими або закономірними, що спричинені свідомим запозиченням лексичних елементів однією мовою з іншої [0].

Питання «фальшивих друзів» перекладача досліджували Ю.С. Маслов, Е.Ф. Скороходько, Р. А Будагова, Д. С. Лотте, В. В. Акуленко, В. В. Дубічинський, Т. Р. Кияк, А. В. Капуша, Л. І. Морошан та інші.

До основних причин, що зумовлюють появу «фальшивих друзів перекладача» належать:

- незалежний розвиток мов, внаслідок якого слово може мати різні значення у споріднених мовах, що походять від одного кореня;
- зміна значення внаслідок запозичення з метою номінації нового поняття, що немає лексичного аналогу у тій чи іншій мові;
- паралельне запозичення, коли дві мови запозичують слова із третьої мови у різних значеннях;
- використання однакових слів у різних мовах при утворенні термінів шляхом переносу назви;
- асоціації первинного значення зі схожими ознаками різних об'єктів термінування;
- надання переваги в різних мовах різним сторонам змістової структури міжнародних термінів.

Склад групи лексичних одиниць, до якої входять «хибні друзі перекладача», не є однорідним і сталим. Згідно думці Л.К. Латишева, існує 4 основні типи таких мовних паралелей :

- Слова мови оригіналу, співзвучні словам мови перекладу, але такі, що повністю розходяться з ними своїм значенням, (напр., *der Termin* – 1) *строк*; 2) *судове засідання*; 3) *домовленість про зустріч*, а не «термін»).

– Багатозначні слова мови оригіналу, в яких частина значень збігається із значенням зовні схожого слова мови перекладу, а частина значень розходиться, (напр., *der Referent* – не лише референт (посадова особа), але й доповідач).

– Лексичні одиниці мови оригіналу, у яких є схоже за звучанням чи написанням слово у мові перекладу, що одним із своїх значень є еквівалентом слова мови перекладу, проте у того ж самого слова мови перекладу є ще одне або кілька значень, які не мають нічого спільного із своїм звуковим (буквеним) аналогом у мові оригіналу (напр., *der Radiator* – радіатор (нагріваючий пристрій), але не радіатор автомобіля (нім.: *der Kühler*)).

– Назви мір, ваги та інших величин виміру, які є співзвучними в мові оригіналу і мові перекладу, але які не збігаються по кількості: *das Pfund* – 500 г, а російський фунт має 409,5 г, *der Zentner* – в Німеччині – 50 кг (100 німецьких фунтів); в Австрії та Швейцарії – 100 кг [3].

Особливо уважним варто бути коли подібні паралелі зустрічаються в науковій термінології, при роботі з спеціальними текстами та текстами суспільно-політичного змісту. Адже майже кожен міжнародний термін, засвоєний носіями тієї чи іншої мови, потрапляє під вплив національної культури, часто додаючи до вихідної сукупності значень нові. Ю.С. Маслов ствержує, що після запозичення іншомовні елементи набувають нового, вже не інтернаціонального значення, а інколи навіть втрачають спільне значення [3]. Такі зміни значення, за словами Д.С. Лотте, бувають кількох видів:

- Поступова зміна значення терміна відповідно до поступової зміни самого значення;
- Різка (стрибова) зміна значення терміна у певний період, зумовлена різкою зміною поняття, генетично пов'язаного в тій чи іншій мірі зі старим;
- Поява в терміна нових значень шляхом його переносу на інше поняття, за аналогією чи системністю;
- Розрив між значенням слова, що вживається як самостійний термін та як елемент, що входить до складового терміна або терміна словосполучення.

Проблема «хибних друзів перекладача» є актуальною. Важливість даного питання з практичної точки зору полягає в тому, що саме правильний переклад «фальшивих друзів» перекладача забезпечує якісне спілкування. Для запобігання помилок при перекладі варто постійно акцентувати свою увагу на цій проблемі, формувати у себе навички самоконтролю та критичного ставлення до своїх знань, ретельно підбирати еквіваленти, а також розширювати свої знання щодо типів відповідностей та правил їх застосування.

Література

1. Кияк Т.Р. «Фальшиві друзі перекладача» як проблема міжмовної комунікації / Т.Р. Кияк //Наукові записки. Серія : філологічні науки. 2010. Випуск 89 (1). С. 18-20.
2. Латишев Л.К. Технологія перекладу. М. : НВІ-Тезаурус, 2001. 278 с.
3. Маслов Ю.С. Введення у мовознавство. М. : Вища школа, 1987. 272 с.

ОМЕЛЬЧЕНКО Людмила

ІННОВАЦІЙНІСТЬ ЯК ВАЖЛИВА ПРОФЕСІЙНА ХАРАКТЕРИСТИКА СУЧАСНОГО ПЕДАГОГА

Якісні зміни сучасної української системи вищої освіти зумовлені нагальною суспільною потребою. Нинішня стадія розвитку нашого народу вимагає творчої, багатогранної, толерантної до невизначеності особистості, здатної до саморозвитку, самодетермінації. Тому особливу увагу належить звернути на професійну підготовку майбутніх керівників навчальних закладів, адже саме вони визначатимуть основні напрями освітньої діяльності та місію навчальних закладів. Отже, їхня управлінська діяльність повинна характеризуватися активною педагогічною позицією, здатністю продукувати та впроваджувати нові педагогічні стратегії. Без цього неможливе становлення державності української нації, подальша інтеграція України в Європейське Співтовариство. Майбутній керівник освітнього закладу є суб'єктом управлінської діяльності, важливим аспектом якої є інноваційність, що передбачає

застосування психологічних знань. Інноваційність усвідомлюється нині як головна умова конкурентоздатності самого керівника та очолюваного ним освітнього закладу. Тому так актуально постала проблема формування готовності майбутніх керівників освітніх закладів до інновацій.

Психологічна готовність до інноваційної діяльності майбутніх керівників закладів освіти є системною особистісною характеристикою [1; 2], вона – багатокомпонентне утворення (становить єдність когнітивного, конативного, афективного складників) [3]. Зазначена якість особистості майбутнього керівника є динамічним проявом, її розвитку сприяють реалізація програм цілеспрямованої підготовки до інноваційної діяльності; створення умов набуття особистісного досвіду долаття ситуацій невизначеності (педагогічно складних ситуацій, ситуацій невизначеності при прийнятті управлінського рішення); створення ситуацій розвитку професійної саморефлексії; формування настанови на позитивне ставлення до інновацій.

Література

1. Дьяченко М. И., Кандыбович Л. А. Психологические проблемы готовности к деятельности. Минск: БГУ, 1976. 174 с.
2. Кучай О. В. Інноваційні технології у підготовці висококваліфікованих фахівців педагогічної галузі // Я-концепція академіка Неллі Ничкало у вимірі професійного розвитку особистості : зб. Наук.пр. / [ред.кол.: І. А.Зязюн (голова), О. М.Отич та ін.]; національна академія педагогічних наук України; Ін-т пед. Освіти і освіти дорослих НАПН України. К., 2014. С.436-443.
3. Лебедева Н. М., Татарко А. Н. Методика исследования отношения личности к инновациям. URL: <http://www.gramota.net/materials/1/2009/4-2/29.html>

ОРОС Ільдіко

ОСВІТА ЛЮДЕЙ ТРЕТЬОГО ВІКУ – СТРУКТУРНИЙ ЕЛЕМЕНТ БЕЗПЕРЕРВНОЇ ОСВІТИ

У сучасному суспільстві освіта дорослих набула великого значення і приваблює все більше уваги. У другій половині ХХ та на початку ХХІ століття у світі спостерігається кількісне зростання дорослих, котрі потребують отримання освіти для покращення свого соціального статусу. *«Однією із новітніх форм соціальної роботи з людьми літнього віку є надання соціально-педагогічної послуги «Університет третього віку» яку можна розглядати як одну із сучасних форм соціальної інтеграції осіб літнього віку»* [3, с. 60].

Освіта людей третього віку є структурним елементом безперервної освіти. При роботі з такими категоріями людей потрібно враховувати психо-фізіологічні зміни, які відбулися в процесі старіння: швидка стомлюваність, зниження здатності до концентрації уваги, зменшення можливостей пам'яті тощо. *У зв'язку з цим до викладача, який працює з такими людьми, розроблені наступні вимоги:*

- створення позитивної, комфортної атмосфери навчання;
- врахування досвіду студентів;
- вияв поваги, толерантності, врахування вікових фізіологічних та психічних порушень слухачів;
- вивчення потреб та інтересів студентів, та на їх основі розроблення програми й змісту навчання;
- залучення студентів до розроблення програми навчання та проведення занять (особливо практичного спрямування);
- постійний моніторинг занять з метою коригування змісту і методів навчання [2, с. 95-96].

Спочатку університети третього віку були інституцією, яка набула поширення на франкомовних територіях, зокрема у Франції, Бельгії, Швейцарії, Квебеку, а згодом розповсюдилась і в європейських та скандинавських країнах: Італії, Іспанії, Польщі, Швеції,

Фінляндії. На початку 80-х років університети третього віку поширились в англomовних країнах: Великій Британії, а пізніше і в Австралії, Новій Зеландії, на Мальті та Кіпрі. Звісно, в кожній країні, в тій чи іншій мірі, трапляються розходження в організації та впровадженні ідеї навчання людей літнього віку, але основні передумови навчання спільноти третього віку залишаються загальними.

Міжнародний досвід реалізації «Університетів третього віку» узагальнено може бути відображений у 5 моделях: західноєвропейська або «Vellas»-модель, яка тісно пов'язана з університетом, або є його складовою частиною; англосаксонська модель, яка особливо практикується у Великій Британії та різних англomовних країнах, де домінантною рисою є самоорганізація в навчанні; північноамериканська франкомовна модель насліду «Vellas»-модель, проте з вагомою участю студентів у плануванні курсів; південноамериканська модель на основі «Vellas» із залученням до навчання переважно всього населення літнього віку; китайська модель сфокусована на житті спільноти та збереженні традиційної культури [1].

Вчені Т. Скорик та І. Шевченко стверджують, що «Університет третього віку» можна характеризувати як одну із сучасних моделей інтеграції осіб літнього віку у сучасному суспільстві, яка шляхом активізації їхньої життєдіяльності в цілому поліпшує якість життя, а отже сприяє вирішенню демографічної проблеми активної старості [3, с. 66].

Отже, на початку 80-х років ХХ століття Генеральна Асамблея ООН схвалила міжнародний план дій щодо проблем старіння і з того часу країни світу застосовують різні форми для роботи з людьми похилого віку, в тому числі й Університети третього віку.

Література

1. Дуликов В.З. Социально-культурная работа за рубежом. Учебное пособие. М.: МГУКИ, 2003. 68 с.
2. Скорик Т. В. «Університет третього віку»: концептуальні положення та досвід реалізації / Т. В. Скорик // Вісник Чернігівського національного педагогічного університету імені Т. Г. Шевченка / гол. ред. Носко М. О.; Чернігівський національний педагогічний університет імені Т. Г. Шевченка. Чернігів : ЧНПУ, 2012. 212 с. С. 94–98. (Серія: Педагогічні науки ; вип. 104; т. 2.).
3. Скорик Т. В., Шевченко І. С. Університет третього віку як модель соціальної інтеграції осіб літнього віку в сучасне суспільство // Вісник Львівського університету. Серія соціологічна. 2014. Випуск 8. С. 60–68.

ПИЛИПЕНКО Лілія

ACTUALITY OF PEDAGOGICAL KNOWLEDGE FOR PREPARATION OF FUTURE SPECIALISTS IN HIGHER EDUCATIONAL INSTITUTIONS

Pedagogy of higher education is one of the specific branches of pedagogy. Its specificity is determined by the problems it is called to resolve. The main problem is the problem of determining the objective patterns of the comprehensive formation and development of the character of the specialist of higher qualification. Scientists drew attention to the range of specific features of pedagogy of higher education, which distinguish it from among other branches of pedagogy and distinguish themselves in an independent branch of pedagogical science [1]. First of all, the specificity of higher education pedagogy as a branch of age-related pedagogy is related to the age peculiarities of students, the vast majority of which are young men 18-25 years old. The peculiarities of this period of human development (second juvenile age) are: slower than before physical growth, the continuation of the ossification of the skeleton (culminates in 24 to 25 years); completion of the development of the central nervous system, tissues and organs, increased muscular strength, etc. As a result, the ability to work is changing: it begins to fit the working capacity of adults. This factor largely determines the quality of mastering the educational material, and, consequently, the quality of training a specialist.

Thus, the volume, complexity and intensity of educational work should be planned taking into account the working capacity and physiological features of the human body at this age. The teacher

must monitor the performance of the audience. In the event of a decrease in its level (lower attention, increasing the number of errors, disrupting the usual posture, etc.), it is necessary to do micropause, break.

It is also necessary to take measures for the formation of such qualities of students as persistence, interest in learning, emotional enthusiasm, which have a positive effect on working capacity. An effective means of preventing students from becoming overwhelmed and reducing their ability to work should be a proper schedule, with a careful consideration of the need for a logical change in the types of educational activity and its psychohygiene. Occasionally, this issue is given little attention, which leads to a decrease in the quality of learning material.

The current education system is more open to people: their knowledge gains have expanded. Different students in terms of development and personal qualities can be present in one group. It is not always possible to differentiate such a contingent in the practice of the university. However, the features that distinguish students of one age group are fluid and under the influence of learning can be quickly erased. No less significant is the specificity of teaching activities in groups, where the student audience is heterogeneous in age composition. Therefore, the instructor must be ready and able to implement an individual approach to learning, taking into account the personal and age-specific characteristics of the students.

A higher education institution does not prepare a universal worker, but a specialist oriented towards a specific type of work. In high school, not the fundamentals of science are studied, but science itself in development. The idea of professionalism in teaching the vast majority of disciplines in higher education reflects more deeply than at school. Significant place in high school is given to industrial practice - the component of specialist training, which determines its diverse nature (the practice of future teachers in school, doctors in medical institutions, specialists in industrial enterprises). This means that in comparison with school pedagogy, which is concerned with the problems of general education, polytechnical preparation of youth for any kind of professional work, higher education pedagogy investigates the problems of special education, students' mono-technical training for specific types of professional work. In particular, pedagogy of higher education takes part in the formation of the professional structure of workers in the branches of the economy and strengthens ties with economic science and production.

Another feature of higher education pedagogy is due to certain contradictions in the development of the personality of a future specialist. On one hand, the diversity of forms of social life, the wealth of information and communication activities of students will determine the tendency for a comprehensive development of personality. On the other hand, the narrow professional orientation, utilitarianism of curricula, a considerable amount of educational material generate the opposite tendency - to one-sided development of the individual.

Hence, higher education pedagogy should be regarded as a science where processes of integration and differentiation of knowledge take place. There is no branch of scientific knowledge and sphere of professional activity, where there would be no processes and functions of cognitive or educational activity. Pedagogy as an educational subject should become an integral part of any specialization. Perspectives are further studies of this problem in the context of training specialists of specific specialties.

Література

1. Jan McArthur , Time to look anew: critical pedagogy and disciplines within higher education, Studies in Higher Education Vol. 35, No. 3, 301–315, May 2010 <https://doi.org/10.1080/03075070903062856>

ПОЛИЩУК Анжеліна

ДІАЛОГІЧНИЙ АКЦЕНТ ВИВЧЕННЯ ДІЛОВОЇ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ МАЙБУТНІМИ АГРОНОМАМИ

Науковий інтерес сучасних педагогів спрямований на пошук засобів всебічного розвитку іншомовних умінь студентів магістратури у контексті практичної спрямованості вивчення

ділової іноземної мови майбутніми агрономами, які водночас повинні стати як і продовжувачами найповажнішої професії хлібороба за допомогою нових технологій, так і організаторами агробізнесу з виходом на міжнародну арену.

Для вирішення порушеної проблематики нами поглиблено діалогічний акцент навчання діловій англійській мові під час опрацювання таких комунікативних ситуацій, як «You are the manager of agronomic department to have got a letter from your foreign colleague. Discuss the structure and contexts of that letter with the another manager», «You are the secretary to telephone and to ask famous person in agronomy about the opportunity to arrive to scientific conference», «You are the members of scientific Agronomic society. Represent your scientific interests and discuss the structure of your presentations», «You are the employer having to find the agronomist. Discuss the contexts and structure of the resume with the volunteer to obtain such position», «You are the farmer to conclude contract with foreign colleague to deliver cereals, Mark the main features of the native agronomy and the contract speech phrases».

Отже, зміщення акценту вивчення ділової англійської мови майбутніми агрономами у площину одночасної роботи з діловою та спеціалізованою лексикою відповідає сучасним науковим пошукам педагогів на практиці, а запропонована тематика комунікативних ситуацій відповідає сучасним дидактичним вимогам.

ПУЗИРЕНКО Ярина

ІНТЕРНЕТ ЯК ІНСТРУМЕНТ У НАВЧАННІ СТУДЕНТІВ

У сучасних умовах інтернет став доступний для студентства практично скрізь і завжди. Звісно, його використовують і як інструмент у навчанні. Проте, як і у випадку інших інструментів, для того щоб використання інтернету було ефективним та приносило користь, слід мати навички його застосування. На жаль, таких знань дуже бракує студентам, і наші спостереження, засновані на особистому досвіді викладання, дають можливість побачити цю проблему з різних боків.

У роботі про вплив інтернету на якість підготовки студентів, ми зосередили увагу на негативних аспектах, які проявляються, зокрема, в декількох основних напрямках: інтернет як відволікаючий чинник; проблема довіри до джерел інформації; отримання готових відповідей замість виконання завдань самостійно; проблема плагіату; проблема перевірки знань студентів.

Потрібно зазначити, що з роками ці проблеми не зникають, а деякі навіть загострилися. Наприклад, останнім часом відволікаюча дія інтернету поширюється і на перебування студентів в навчальних аудиторіях. Адже практично у всіх є гаджети з виходом в інтернет, які студенти завжди носять з собою. Також студентам все легше стає отримувати готові відповіді, банк яких на численних сайтах увесь час поповнюється. І тут багато важить майстерність викладача у формулюванні домашніх завдань, які необхідно весь час коригувати. Особливі складнощі виникають, коли студенти мають засвоїти базові «усталені» знання. Біда ще й у тому, що пошук проводиться механічно і студентів влаштовує лише приблизний збіг заданої теми зі знайденою.

Щодо довіри до джерел інформації. Хоча ця проблема актуальна і для друкованих видань, але в інтернеті вона стоїть особливо гостро. Напевно, у кожного викладача знайдуться приклади нісенітниць у відповідях студентів, почерпнутих ними з інтернету. Що таке реферати з інтернету нікому пояснювати не доводиться, але, м'яко кажучи, неперевірена інформація розміщена не тільки там.

І якщо раніше студенти, готуючись до занять, використовували якісну навчальну та наукову літературу, що забезпечувало належний рівень знань, то тепер це стає проблематичним. Викладач у такій ситуації перетворюється на своєрідний фільтр помилок. Слухаючи відповідь студента потрібно бути постійно уважним, щоб не пропустити яку-небудь інтернетівську нісенітницю.

Проте не слід ігнорувати і позитивний вплив інтернет-технологій на якість навчання студентів. Передусім це електронні навчальні курси, в яких студенти отримують належну інформацію з предмета, можуть переглянути презентації, використати посилання на зовнішні інтернет-ресурси, виконувати інтерактивні вправи, отримувати зворотний зв'язок від викладача щодо правильності виконаних завдань, пройти тренувальні та підсумкові тести.

Для того, щоб інтернет позитивно впливав на навчання також і в інших аспектах, студентів слід спеціально навчати. Передусім варто ознайомлювати з принципами ефективного пошуку інформації, тренувати вміння формулювати пошуковий запит та застосовувати критерії верифікації інформації, визначення її валідності хоча б на елементарному рівні.

Стосовно проблеми плагіату, то з одного боку, важливо застосовувати покарання за плагіат, а з другого – слід навчати студентів культурі цитування, вмінню вводити запозичений текст у свою роботу без порушення вимог наукової етики. На нашу думку, такі знання необхідно давати студентам на першому курсі (а в ідеалі, ще в школі).

ПЮРА Олена

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПРАЦІВНИКІВ ДО РОБОТИ З МОЛОДДЮ В УМОВАХ ВУЛИЧНОГО ПРОСТОРУ

У зв'язку із загостренням у молодіжному середовищі таких соціальних проблем як бездомність, безпритульність, наркоманія, правопорушення, прояви агресивності, зростає актуальність мобільної (вуличної) соціальної роботи. Означений інноваційний напрям соціальної роботи полягає в тому, що соціальні служби не очікують звернення клієнтів, а виходять зі своїми послугами на вулиці, що стали місцем перебування значної кількості молоді, яка потребує допомоги.

Підготовка соціальних працівників до роботи в умовах вуличного простору спрямована на формування діагностичних, профілактичних, консультативних та анімаційних умінь і навичок роботи з молоддю, що більшість свого вільного часу перебуває на вулиці, з безпритульними та бездоглядними дітьми. Це один із небагатьох видів «польових» технологій, що забезпечують природність, щирість взаємодії соціального працівника і клієнта.

Специфікою мобільної соціальної роботи є її реалізація у двох напрямках: «аутріч-робота» – спрямована на залучення представників цільової групи з вулиці до соціального закладу, де їм нададуть соціальні послуги і допомогу; «детач-робота» – передбачає надання соціальної підтримки безпосередньо і тільки на вулиці, в середовищі життєдіяльності певної соціальної групи.

Відповідно, процес підготовки спрямований на формування здатності встановлення інформаційного та особистісного контакту соціального працівника зі значною кількістю людей; здійсненні більш реальної діагностики соціальної ситуації (визначення кількості представників окремих категорій, їх реальних проблем та потреб); здійсненні соціальної допомоги на території клієнта, в умовах близького для нього середовища; пропаганді та популяризації системи соціальної роботи серед населення, залученні потенційних волонтерів.

Важливим є готовність майбутніх фахівців до реалізації основних напрямів соціальної роботи в умовах вуличного простору: вуличної соціальної роботи як методу профілактики ВІЛ/СНІДу; вуличної соціальної роботи з особами, які вживають психоактивні речовини; вуличної соціальної роботи з бездомними людьми; вуличної соціальної роботи з безпритульними дітьми (соціальними сиротами).

Враховуючи багатоаспектність напрямів мобільної соціальної роботи, залучення волонтерів залишається одним із головних завдань, що ставиться сьогодні перед соціальними службами. Як правило, це волонтери, що надають інформаційні послуги, волонтери-ігротехніки та група технічного забезпечення.

Зміст підготовки фахівців спрямований на формування готовності до впровадження таких організаційних форм мобільної соціальної роботи, як-от: ігротеки, дискотеки, вуличний театр (форум-театр, театр «рівний–рівному», театр плейбек (PlayBack), вербатім), мітинг, маніфестація, вулична хода, робота виїзного пункту соціальної підтримки (консультування, бесіди), рейди, пункти інформаційно-консультативної роботи з наркозалежними (мобільний консультативний пункт соціальної роботи), картування (визначення та фіксування характеристик місць проживання і перебування представників цільової аудиторії) тощо.

Формування професіоналізму майбутніх соціальних працівників спрямовується на оволодіння методами встановлення контактів потенційними клієнтами, індивідуальної допомоги, групової роботи, роботи з громадськістю за місцем проживання. Залежно від ситуації вулична робота може реалізовуватися у таких організаційних формах, як підтримуючі бесіди, консультування, інформування; надання приміщення для перепочинку, різноманітних цілеспрямованих занять; забезпечення матеріальної (харчування, одяг тощо), медичної та іншої допомоги.

Таким чином, основними завданнями, які стоять перед майбутніми фахівцями соціальної роботи в умовах вуличного простору є: організація продуктивного дозвілля дітей та молоді, які більшість свого часу перебувають на вулиці; сприяння в усвідомленні та прийнятті позитивних стереотипів соціальної поведінки; консультування з питань, важливих для даної категорії, враховуючи принцип конфіденційності; надання інформації про шляхи збереження здоров'я, сприяння формуванню здорового способу життя; здійснення профілактичної роботи щодо попередження правопорушень та злочинності серед дітей та молоді.

Зміст підготовки фахівців до роботи на вулиці акцентує на перевагах мобільної соціальної роботи, а саме: можливість установа інформаційного та особистісного контакту зі значною кількістю людей; здійснення діагностики соціальної ситуації (визначення кількості представників окремих категорій, їх реальних проблем та потреб); здійснення соціальної допомоги на території клієнта, в умовах близького для нього середовища; можливість пропаганди та популяризації системи соціальної роботи серед населення, залучення потенційних волонтерів.

РОСЛЯК Вікторія

ОСВІТНЬО-ВИХОВНЕ СЕРЕДОВИЩЕ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ В АСПЕКТІ ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ СТУДЕНТІВ

Проблема формування національної ідентичності студентів у закладах вищої освіти України є визначальною в сучасному вітчизняному суспільному житті. Саме освітяни впроваджують державну політику ідентичності.

Сучасна українська дослідниця Н. Пелагеша визначає політику ідентичності як систему цілей і заходів, здійснюваних суб'єктом реалізації політики задля створення таких умов, за яких особа ідентифікувала б себе з національною державою та/або з відповідним наддержавним утворенням. [2, с. 288].

Система освіти відіграє важливу роль у процесі формування національної самосвідомості населення будь-якої країни. Також вона є вирішальним засобом впливу держави на цей процес. Згідно з нормами нового Закону «Про вищу освіту» держава в особі МОН, сповідуючи принципи автономії закладів вищої освіти, не усувається від політики ідентичності в освітянській галузі. Передаючи права на самоврядування навчальним закладам, вона повинна вимагати від них не лише підготовки професіоналів, а й патріотів. У законі чітко зазначено, що навчальний процес має передбачати виховання гармонійно розвинутої людини, а завданням вишу є «формувати особистості шляхом патріотичного, правового, екологічного виховання, утвердження в учасників освітнього процесу моральних цінностей, соціальної активності, громадянської позиції та відповідальності...» й «збереження та примноження моральних, культурних, наукових цінностей і досягнень суспільства» [1, с. 1].

13 жовтня 2015 року Президент України Петро Порошенко підписав Указ «Про Стратегію національно-патріотичного виховання дітей та молоді на 2016-2020 роки» [3, с. 1],

мета якої полягає у формуванні патріотично налаштованих громадян зі стійкою національною ідентичністю, що стає дороговказом не лише для царини виховання та освіти, а й для всіх органів державної влади, інститутів громадянського суспільства.

Всебічний розвиток студента як особистості та формування його національної самосвідомості становить головну мету концепції сучасної освіти. Сьогодні перед викладачами стоїть важливе завдання – не тільки надати ґрунтовні знання, а й виховати підростаюче покоління як патріотів своєї держави, спадкоємців і продовжувачів національно-патріотичних традицій.

Отже, освіта є потужною соціальною інституцією, яка може й повинна формувати стійку загальнонаціональну ідентичність громадян як запоруку її науково-технологічного та соціально-економічного розвитку. Саме з освітою пов'язують сучасні завдання формування єдиної політичної консолідації суспільства, збереження єдиного соціокультурного простору України, формування ціннісної системи – відкритої, варіативної, духовно і культурно насиченої, толерантної, яка забезпечить становлення національної ідентичності, справжньої громадянськості й патріотизму.

В українському суспільстві триває складний процес зміни цінностей у всіх сферах. За даними Інституту соціології НАН України, протягом десятиліть 40% респондентів зазначили, що їм не вистачає норм і цінностей, які об'єднували б державу і суспільство [4, с. 279].

Педагогічна проблема формування національної ідентичності ґрунтується на ідеях національного світогляду, філософії, ідеології, проти якогось учення чи партій та їх ідеологій, громадсько-політичної організації. Національна система виховання ґрунтується на засадах родинного виховання, народної педагогіки, наукової педагогічної думки, що ввібрали надбання національної виховної мудрості. Вона охоплює ідейне багатство народу, його морально-естетичні цінності, трансформовані в засоби народної педагогіки, народознавства, принципи, форми і методи організації виховного впливу на молодь (теоретичний аспект), а також постійну і систематичну виховну діяльність сім'ї, державних і громадських навчально-виховних закладів, осередків (практичний аспект).

Висновки і перспективи. Таким чином, на основі аналізу наукової літератури розглянуто проблему освітньо-виховного середовища закладів вищої освіти в аспекті формування національної ідентичності студента. Водночас з'ясовано, що формування національної ідентичності студентів здійснюється на основі Конституції та законів України, указів Президента України, постанов уряду і нормативних актів Міністерства освіти і науки України. Перспективою подальших досліджень є розкриття змісту, критеріїв та рівнів національної ідентичності студентів.

Література

1. Закон України від 2014 р. № 37-38. Ст. 2004. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18> (дата звернення: 12.11.2018).
2. Пелагеша Н. Україна у смислових війнах постмодерну: трансформація української національної ідентичності в умовах глобалізації. Київ : НІСД, 2008. 288 с.
3. Указ президента України № 580/2015 «Про Стратегію національно-патріотичного виховання дітей та молоді на 2016-2020 роки». URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/580/2015#n16> (дата звернення 12.11.2018).
4. Українське суспільство 1992-2012: стан та динаміка змін: соціол. моніторинг / за ред. В. Ворони, М. Шульги. Київ : Ін-т соціології НАН України, 2012. 660 с.

РУБАШКІН Дмитро

(науковий керівник – доцент Омельченко Людмила)

ЕФЕКТИВНІСТЬ МОНІТОРИНГУ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Нині поняття «моніторинг» доволі часто асоціюється з поняттям «діагностування». Однак не можна сказати, що діагностика займала провідне місце у практиці освіти. Досить

часто такі проблемні моменти навчального процесу, як міжособистісні стосунки, згуртованість колективу, рівень навчальної мотивації та рівень напруженості, особистісний розвиток учнів вирішуються інтуїтивно, без урахування наукових підходів. Тому між практикою оцінювання та вимогами суспільства до якості освіти виникає певна суперечність.

У широкому значенні поняття «моніторинг» розуміють як діяльність спостереження (слідкування) за певними об'єктами або явищами. Завданням моніторингу є фіксація стану системи, її комплексний аналіз, оцінку ефективності системи в цілому або окремих її елементів, визначення недоліків і збоїв. Він дає можливість виявити потенційні небезпеки та відхилення до часу їх настання, попередити про можливі ризики. Принциповим є і той факт, що однією з основних цілей моніторингу є прогнозування стану системи в цілому або окремих підсистем [1].

Впровадження педагогічного моніторингу дозволить здійснити психологічний вплив на педагогічну діяльність учителя, навчально-виховний процес, що у свою чергу підвищить професійний рівень педагогічних колективів, покращить рівень якості шкільної освіти. Результати цього моніторингу дозволять ширше розглянути позиції керівництва, виявити внутрішні стосунки учнівського, вчительського, батьківського колективів, надаючи тим самим можливість адміністрації навчальних закладів, управлінням освіти аналізувати свої дії, і відповідно планувати педагогічну діяльність.

Глобальний моніторинг, що здійснюється під керівництвом Центру моніторингу якості освіти України та програми ЮНЕСКО містить у собі таку важливу складову, як моніторинг навчальної діяльності. Обізнаність керівництва про стан навчальної діяльності вихованців є одним із ключових показників, які характеризують ефективність процесу навчання. Водночас моніторинг украй необхідний як навчальним закладам для своєчасного коригування навчального процесу, так і очільникам освітньої сфери для запровадження відповідних змін та прийняття управлінських рішень на різноманітних рівнях.

Література

1. Иванов С.А., Писарева С.А., Пискунова Е.В., Крутова О.Э. Мониторинг и статистика в образовании. М. : АПК и ПРО, 2007. 128 с.

РУБІНСЬКА Броніслава

ПРО РІЗНІ НАУКОВІ ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ «МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗДІБНОСТІ»

Актуальність і доцільність дослідження. Велику роль у сучасних дослідженнях наукової творчої та пізнавальної діяльності вчені надають дослідженню проблеми формування творчих здібностей. У наукових доробках українських та зарубіжних авторів немає єдності щодо розуміння понять «методологічні здібності» і їх загальноприйнятого формулювання дотепер не виявлено. Трактатування самих понять дискутується в психолого-педагогічних працях та публікаціях веб-розробників, роботах методистів та філологів.

Метою нашого дослідження є узагальнити наукові підходи до визначення поняття «методологічні здібності» і прояснити роль методологічних здібностей та інтуїції у формуванні компетенції пізнавальної діяльності студентів-філологів.

Розглянемо ряд підходів до формулювання цього визначення.

1. Методологічні здібності можна розглядати як синонім поняття творчі здібності. Творчі здібності вимагають від людини напруженої розумової активності в процесі творчості, інтелектуальних здібностей, і саме завдяки ним можна створювати різні продукти творчості, які характеризуються новизною. В результаті виникнення спільної теорії творчості стали вивчати спільні риси у науковій та художній творчості і розширили розуміння творчості та творчих здібностей у цій діяльності. Системно розглядається і виділяється у спільній структурі творчої діяльності декілька основних підсистем: процес творчої діяльності, продукт творчої діяльності, особа творця, середовище і умови, у яких протікає творчість. В них у свою чергу можна виділити їх складові. Перша підсистема - процес діяльності може мати такі основні складові, як формування задуму і його реалізація. Друга підсистема - особа творця,

характеризується здібностями розуму, темпераментом, віком, характером. Третя підсистема - середовище і умови є фізичним оточенням, колективом, стимуляторами і бар'єрами в творчій діяльності. Такий підхід до визначення поняття можна розглядати як системний. А отже у визначення поняття «методологічна компетентність» треба включити таку характеристику як системність.

2 підхід. Існує класифікація творчих здібностей на основі принципу вивчення діяльності видатних особистостей в різних сферах, таких як науково-дослідницька, художня та музикальна. Так, А. Н. Лук, виділяє 13 наступних видів творчих здібностей: здатність 1. побачити проблему там, де її не бачать інші; 2. згорнути розумові операції, замінюючи декілька понять одним і використовуючи все більш ємні в інформаційному відношенні символи; 3. застосувати навички, придбані при вирішенні однієї задачі до вирішення інших; 4. сприймати дійсність цілісно, не дроблячи її на частини; 5. легко асоціювати віддалені поняття; 6. пам'яті видавати потрібну інформацію в потрібний час; 7. мислення до гнучкості; 8. вибирати одну з альтернатив вирішення проблеми до її перевірки; 9. включати знову сприйняті відомості у вже наявні системи знань; 10. бачити речі такими, якими вони є, виділяти спостережуване з того, що привноситься інтерпретацією; 11. легко генерувати ідеї; 12. до творчої уяви; 13. доопрацювання деталей, до вдосконалення первинного задуму. Здатності з 7 по 13 тісно пов'язані з наявністю розвиненої інтуїції. А отже методологічні здібності можна формувати та розвивати на основі певних видів діяльності. Це діяльнісний підхід. Його треба брати до уваги при визначенні поняття.

3 підхід. Більш широке розуміння цього терміну описують кандидати психологічних наук В. Т. Кудрявцев и В. В. Синельников. Воно базується на великому обсязі історико-культурного матеріалу (історія філософії, соціальних наук, мистецтва, окремих сфер практики). Вчені виділили наступні універсальні креативні здібності, що склалися в процесі людської історії: 1. Реалізм уяви - образне схоплення деякої істотної, спільної тенденції або закономірності розвитку цілісного об'єкту, до того, як людина має про неї чітке поняття і може вписати її в систему суворих логічних категорій.; 2. Уміння бачити ціле раніше часток.; 3. Надситуативний характер творчих рішень - здатність при вирішенні проблеми не просто вибирати з наявних ззовні альтернатив, а самостійно створювати альтернативу.; 4. Експериментування - здатність свідомо і цілеспрямовано створювати умови, в яких предмети найбільш опукло виявляють свою приховану в звичайних ситуаціях суть, а також здатність прослідити і проаналізувати особливості "поведінки" предметів в цих умовах.

Таким чином, узагальнене визначення творчих здібностей подане так, що воно включають в себе успішність виконання, індивідуалізацію та сплав багатьох інших якостей. При цьому питання про компоненти творчого потенціалу людини залишається досі не вирішеним, хоча зараз існують декілька гіпотез, що стосуються цієї проблеми. Перша гіпотеза стосується особливостей мислення. А саме, першим про дивергентне мислення написав відомий американський психолог Дж. Гілфорд, який займався проблемами людського інтелекту. Він встановив, що люди, яким властиве таке мислення, при зіткненні з якою-небудь проблемою намагаються вирішити її, не концентруючи всі свої зусилля на знаходженні єдиного правильного рішення, а починають шукати його по всіх можливих напрямках. Їх метою є створити і розглянути максимальну кількість варіантів. Для таких людей властиво створювати нові комбінації з вже існуючих і які використовуються певним чином, чи пов'язувати два елементи, що не мають на перший погляд нічого спільного. Такий спосіб мислення становить основу творчого мислення.

4. Інший підхід до визначення здібностей в психології зроблений на основі принципу успіху в діяльності. Термін «творчі здібності, розуміють широко, як синтез властивостей і особливостей особистості, які характеризують ступінь їх відповідності вимогам певного виду навчальної, творчої діяльності і обумовлюють рівень її результативності. «У діяльності окремі здібності виявляються не ізольовано, а у взаємодії і по відношенню до мети як щось цілісне. Міра інтеграції здібностей в системі конкретної діяльності може мати індивідуальне забарвлення, так як з однією і тією ж продуктивністю окремих функцій у різних осіб

результативність їх діяльності буде відрізнятися. Кожний індивід характеризується ще й показником інтеграції окремих здібностей відносно різних видів діяльності». Це інтегральний підхід. Його теж треба брати до уваги.

В сучасній освіті існує багато різних визначень поняття «творчі здібності», «методологічні здібності». З позицій розуміння дидактичного феномена відбору змісту освіти студентів філологічних спеціальностей ці поняття ще не розглядалися. Ми будемо спиратись на їх визначення на засадах реалізації компетентнісного, інтегрального та діяльнісного підходів у їх комплікативно-контамінаційній єдності.

РУДЕНЬ Денис

РОЛЬ ОФІЦІЙНОГО САЙТУ ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ В ЙОГО ПУБЛІЧНОСТІ

В епоху інформаційного суспільства, глобальної інформатизації усіх сфер життя, що обумовлено і розвитком інформаційно-комунікаційних технологій, і зростаючим запитом з боку їхніх користувачів, дедалі більшого значення набувають і відіграють важливу роль в поінформованості суспільства офіційні веб сайти, що містять соціально значущий контент. Вагому частку в зазначеному інформаційному просторі займають офіційні веб сайти освітніх установ, зокрема закладів вищої освіти, які виступають площадкою для інформування не тільки кожного члена колективу вишу, а й є цікавим для широкого кола громадськості. Звісно, що такий веб ресурс повинен зберігати специфіку закладу освіти, враховувати вимоги і норми освітнього законодавства. Однак, не дивлячись на затребуваність веб сайтів вишів, вони не виконують покладені на них функції, не є цікавими потенційному користувачеві і як наслідок мають низький відсоток відвідуваності.

Причин цьому декілька. По-перше, це відсутність цілісної концепції інформаційної політики веб сайту вишу. По-друге, існує невідповідність між інтересами користувачів та пропозицією щодо інформації, яка висвітлюється на ресурсі, її браком або відсутністю взагалі. Має місце також непривабливий стиль її подачі. Крім того, інтерфейс сайту є незручним, обумовлює складнощі пошуку інформації.

Після прийняття Закону України «Про вищу освіту» (2015) з'явилися нові вимоги до діяльності інтернет-представництв закладів вищої освіти України. Зокрема, на офіційних сайтах публікуються дисертації, автореферати, відгуки опонентів аспірантів, докторантів та здобувачів, щорічний звіт керівника закладу вищої освіти, інформацію, пов'язану із вступною кампанією. Крім того, оприлюдненою повинна бути інформація про склад керівних органів, рішення вченої ради, бюджет, річний фінансовий звіт, кошторис зі змінами, звіт про надходження і використання коштів, інформація про тендерні процедури, штатний розпис. Ще не унормованим залишається щорічне оцінювання здобувачів вищої освіти, науково-педагогічних і педагогічних працівників закладу вищої освіти та регулярне оприлюднення результатів таких оцінювань на офіційному веб-сайті закладу вищої освіти.

Окреслені проблеми та новели законодавства спонукають до аналізу наукової думки закордонних вчених. Різні аспекти діяльності офіційних сайтів закладів вищої освіти були предметом дослідження науковців різних країн. Зокрема, угорський вчений Г. Лосонжі в своїй статті розглядає конкурентоспроможність сайтів закладів вищої освіти, беручи до уваги зовнішній вигляд, стиль, діяльність освітнього закладу, репутацію та технології, застосовані при його створенні. Він побудував власну модель для оцінки та дійшов висновку, що офіційні сайти угорських менш конкурентоспроможні європейським та міжнародним за наповненням, наявністю матеріалів для цільової групи, а також зручністю користування та видимістю в пошукових системах. Проте вчений не розглянув сайти університетів Східної Європи, а при побудові моделі оцінки конкурентоспроможності доцільно було б застосувати публічність управління закладом вищої освіти, частоту оновлення новин, дослідити роль офіційного сайту в залученні абітурієнтів [Losoncz, 2012. P.147-160].

Аналіз головної сторінки та англійської версії офіційного сайту Університету Лунда провели дослідники Ксін Ванг та Вейкі Хуанг. Вони зазначають, що для досягнення цілей

освітнього процесу університети повинні мати високоякісні і ефективні сайти. Застосувавши три критерії для оцінювання зручність використання, відгуки користувачів та дані про відвідуваність, науковці дійшли висновку: потрібна більш тісна інтеграція сторінок підрозділів з головною сторінкою сайту, приведення їх до певного стандарту і необхідність використання сучасних технологій веб-програмування для запуску сучасних сервісів. У своїй праці вчені розглянули технічні аспекти, не приділивши уваги впливу на цільову аудиторію [Wang, Huang. 2009].

Ефективність офіційного сайту коледжу для абітурієнтів, який входить до складу університету, розглянула дослідниця Венді Форд. Вона дійшла висновку, що повністю адаптувати сайт під потреби випускників старшої школи недоцільно, треба враховувати і специфіку студентського життя. Разом з тим офіційні сайти повинні використовувати маркетинг та технології продажів. Вчений сконцентрувалася на технічних показниках та наявності відповідного контенту, які оцінили випускники шкіл. Проте актуальні на час написання статті характеристики, як-то швидкість завантаження сторінок, вже не на часі [Ford, 2011. P.26-31].

Роль сайту в наданні більш якісної освіти в Педагогічному університеті Кабулу дослідив Сіддікула Барікзай. Дослідник розкрив необхідність створення та підтримки офіційного сайту університету, обґрунтував наявність необхідної інформації для студентів, викладачів та працівників університету. Серед них і формування іміджу як всередині країни, так і в міжнародному освітньому середовищі. На першому етапі розробки і запуску сайту визначена цільова аудиторія для дослідження, на наш погляд, була не достатньою, оскільки офіційний сайт університету є джерелом інформації і для вступників [Barikzai, 2009. 55p.].

Веб сайт вишу як важливий інструмент маркетингових комунікацій розглядають російські науковці Є. Неретіна та А. Макарець. У публікації йдеться про врахування специфіки діяльності вишу – надання освітніх послуг та цільова категорія споживачів (потенційні абітурієнти, студенти), що відрізняє його від звичайного підприємства та наводяться переваги використання інтернет ресурсу для просування на ринку освітніх послуг: масовість охопту цільової аудиторії, цілодобовий режим, наявність зворотнього зв'язку, гнучкість і миттєва реакція на запит користувачів, прозорість середовища, що дає змогу відслідковувати результат впливу практично одразу, на відміну від реклами у традиційних ЗМІ [Неретіна, Макарець, 2009, с. 85-87]. Крім того, інтернет «...дає можливість урізноманітнити подачу інформації відвідувачу у різних формах – у вигляді тексту, фотографій, інтерв'ю, картинок, схем, анімацій, відео фрагментів.» [Неретіна, Макарець, 2009, Неретіна, Макарець, 2009, с. 87]. Автори виділяють сучасні тенденції і підходи до інтернет ресурсів вишів, та підкреслюють, що найбільш проявляються в останні роки такі: веб сайт «... організовує відкритий доступ до навчальних матеріалів і наукових публікацій; забезпечує комунікацію з вітчизняними та світовими науковими професійними співтовариствами, сприяючи неформальному спілкуванню між ученими та формуванню нових зв'язків» [Неретіна, Макарець, 2009, с. 88]. Вони зазначають, що інтернет складова виступає як частина стратегії вишу, адже в залежності від цілей як довготермінових, так і короткотермінових, залежатиме контент сайту. У статті також наводяться і узагальнюються етапи розробки і вдосконалення сайту, а також параметри, за якими можна оцінювати його якість та ефективність. Важливо й те, що автори зазначають, що використання веб сайту уможливило докорінно змінити освітній простір, вимагає від керівників переглянути системи інформації на предмет їхньої прозорості і оптимізувати механізми державного і суспільного контролю за розвитком системи вищої освіти [Неретіна, Макарець, 2009. с. 88, с. 94].

Таким чином, проведений аналіз свідчить про те, що офіційний сайт закладу вищої освіти відіграє провідну роль у забезпеченні публічності. Разом з тим важливо не тільки забезпечити технічну підтримку та обслуговування веб сайту, а і вибудувати медійну політику, врахувати виховну та іміджеву його роль.

Наведені аргументи дозволяють також говорити про вплив інформації, розміщеної на сайті, зокрема в новинному блоці, на прийняття рішень абітурієнтами при виборі майбутнього

місця здобуття вищої освіти. А це чи не найголовніше завдання в умовах глобальної та внутрішньої конкуренції серед університетів.

Література

1. Неретина Е.А., Макарец А.Б. WEB-сайт вуза как важный инструмент маркетинговых коммуникаций // Вестник ЮУрГУ. 2009. №41. С. 85–94. Серия «Экономика и менеджмент, выпуск 12».
2. György Losonczi (2012) Competitive Website Evaluation in Higher Education // Proceedings of FIKUSZ '12 Symposium for Young Researchers. P. 147–160.
3. Xin Wang, Weiqi Huang (2009) Lund University Website Evaluation: Focus on homepage and English research pages // Master thesis submitted. June. 75p.
4. Wendy G. Ford (2011) Evaluating the Effectiveness of College Web Sites for Prospective Students // Journal of college admission. P. 26–31.
5. Siddiquallah Barikzai (2009) The Role of an Educational Website in Providing Better Opportunities for Kabul Education University // Master's Capstone Projects. 5. Retrieved from https://scholarworks.umass.edu/cie_capstones/5

РУСІНА Неля, ЛЮЛЬЧИК Вадим

ПІДГОТОВКА ЗЕМЛЕВПОРЯДНИКІВ У ПОЛЬЩІ: ІСТОРИКО-ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ

Політичні трансформації та соціально-економічні зміни, які відбулися у Польщі на рубежі 80-х і 90-х років, стали предметом інтересу для багатьох наукових дисциплін, а також вплинули на формування нових галузей навчання у польських університетах. у 1991 році був проведений перший набір студентів з просторової економіки на факультеті Архітектури у Вроцлавському технологічному університеті та на факультеті географічних та геологічних наук Університету ім. Адама Міцкевича в Познані. Ініціаторами даного освітнього напрямку в Польщі стали: професор, доктор наук Jerzy Parysek (Instytut Geografii i Społeczno-Ekonomicznej i Gospodarki Przestrzennej UAM w Poznaniu) і доктор наук, професор, Tadeusz Zipser (Katedra Planowania Przestrzennego Politechniki Wrocławskiej).

Перші випускники цієї нової спеціальності захистили свої дипломи в 1996 році. З 2002 року вже сім державних вищих навчальних закладів здійснювали підготовку фахівців просторової економіки, а саме одна політехніка (Вроцлавська), два вищих технічного напрямку (Вармінсько-Мазурський університет в Ольштині і Варшавський Університет Природничих Наук), два університети (університет ім. Адама Міцкевича в Познані, факультет наук географічних і геологічних, університет Лодзі, факультет економічно-соціологічний) і економічна академія в Кракові.

У 2007 році вступили у силу нормативні акти, що регулюють стандарти освіти, які встановлюють мінімальні вимоги до освітніх програм і стали фактором несподіваного розвитку спеціальності. Наведемо дані у 2010/2011 роках даний освітній напрям впроваджували 43 вищі, серед яких три політехніки (Вроцлава, Варшави., Бялистока), шість університетів (Гданська, UAM, Лодж, Opolski, UW-M, Warszawski), чотири економічних університетів (SGH, Katowice, Kraków, Poznań), п'ять природничих університетів (SGGW, Lublin, Poznań, Wrocław, Kraków), одна державна вища школа (Wałbrzych) та 19 приватних закладів. Серед навчальних закладів 13 мали право впроваджувати освітній рівень магістра [9, с.120; 48]. Додамо, що у 2014 році серед 47 навчальних програм першого освітнього рівня підготовки 16 вищів впроваджують – бакалавра, а 31 заклад – інженера. Заочну підготовку на першому рівні здійснювали 13 університетів – ліцензіата та 27 на позиції інженера. Освітню пропозицію надавали 35 державних закладів та 19 приватних.

Аналіз даних свідчить, що підготовку фахівців галузі землеустрою здійснюється на загальноакадемічних, сільськогосподарських, технічних, економічних та педагогічних вищих навчальних закладах. У свою чергу, студенти освітнього напрямку землепорядкування (Gospodarka Przestrzenna) більшості університетів (94%) можуть здобути знання, уміння та компетенції з управління земельними ресурсами на локальному (місцевому) рівні. У десяти

вишах (56%) студенти мають змогу навчатися в галузі охорони середовища і ландшафтознавства (в Любліні, Катовіце, Гданську, Лодзі, Ополе, Кракові, Познані та Вроцлаві), на дев'яти (50%) впроваджено спеціальності, які пов'язані із регіональним розвитком (в Кракові, Познані, Гданську, Щецині і Варшаві), на восьми (44%) з просторового проектування (в Кракові, Катовіце, Гданську, Познані, Ополе, Щецині і Варшаві), а на п'яти (28%) впроваджено заняття зв'язані з економікою нерухомості (в Катовіце, Лодзі, Кракові, Щецині і Ольштині). Тільки два аналізовані університети (10%) впроваджують спеціальність на активізацію (rewitalizacji) (в Познані і Ополе), а один пропонує навчання у сфері альтернативних джерел енергії (в Кракові).

Професійна підготовка висококваліфікованих працівників галузі просторової економіки повинна відповідати новим вимогам суспільства, ринку праці, вимогам бізнесу, територіального розвитку міст та сільських поселень. Адже нова економіка Польщі зумовлює появу бізнес-кластерів (мережеві форми співпраці та конкуренції) та кластерів логістичних послуг. Головним завданням сьогодення для проєктантів стає підтримка розвитку нових форм бізнесу як у сфері функціонування, так і в просторовому розміщенні. Тому важливим моментом підготовки фахівця стають дослідження з локального розвитку та практики. Відповідно сучасний інженер-землепорядник повинен мати вміння: інтегрованого планування, визначення поточних та майбутніх потреб місцевих громад; діагностувати проблеми та виявляти істотні причини явищ; звертати увагу на можливості розвитку, результати, обмеження та наслідки прийнятих рішень; пропонувати концепції та плани для здійснення змін та впровадження їх в життя; запропонувати відповідні нормативні акти, беручи до уваги результати, отримані внаслідок проведених досліджень; здатність фіксувати та визначати зв'язки між функціональною та просторовою сферами та перетворити їх у цілі просторової політики; розробити просторову концепційну політику та плани розвитку; ведення переговорів про виконання планів і політик; постійно вказувати дорогу, контролюючи та впроваджуючи концепції та плани, на зміни, які відбуваються та можливості розвитку; оцінювати та контролювати ефекти та наслідки; вказати напрямки необхідних досліджень на користь суспільства.

Отже, в основу специфіки освіти фахівців галузі просторової економіки покладено інтегрованість з суспільними проблемами, європейська направленість освіти, практичний аспект і комплексний характер навчання.

САВИЦЬКА Інна, СУПРУН Аліна

МІСЦЕ ОСВІТИ СЕРЕД ПРІОРИТЕТІВ СТАЛОГО РОЗВИТКУ СУСПІЛЬСТВА

На сьогоднішній день якість освіти розглядається як найважливіший чинник на шляху до сталого розвитку країни. Базові показники для досягнення Цілей сталого розвитку визначаються з урахуванням специфіки національного розвитку. Глобальних Цілей сталого розвитку дотримуються всі країни світу. Їх перелік був офіційно затверджений на засіданнях Генеральної Асамблеї ООН в кінці вересня 2015 року. Відомо, що успішне розв'язання освітніх проблем неможливе поза економічним і соціальним контекстом. У напрямі реформування системи освіти здійснюється ряд реформ, які направлені на покращення якості освіти з обов'язковим урахуванням прогнозованих тенденцій розвитку економіки.

Світова спільнота різнобічно допомагає здійснити якісні перетворення в освіті країнам в їх перехідний період розвитку. Виклики, обумовлені глобальними проблемами: технологічними, екологічними, демографічними, інформаційними, світоглядними, етичними, ініціюють "хвилю" інновацій в системі сучасної освіти. Дослідження даної проблематики відбувається в кожному закладі вищої освіти. А модернізація освіти в умовах глобальних змін у всіх сферах життя суспільства направлена на реалізацію соціального замовлення якісної професійної підготовки фахівців.

Наразі виникає необхідність у фахівцях нового типу: ініціативних, комунікабельних, таких, що мають навички ділового спілкування, легко адаптуються до змін, здатних до аналізу складних ситуацій і ухвалення відповідальних рішень, що володіють новими інформаційними технологіями, постійно підвищують рівень своїх знань. Освіта протягом життя – головна мета модернізаційного процесу в освітньому просторі. Динаміка сучасного розвитку вимагає не менш динамічних особистостей, які готові до швидкісних змін та прийняття рішень в нестандартних ситуаціях. На підготовку таких фахівців направлена політика нашої держави, заснована на формуванні змісту освіти та її якості.

Таким чином, питання про підвищення якості освіти - це питання про перебудову самого суспільства, про вимір його «сучасності», про відповідність світовим стандартам. Реалізація цілей сталого розвитку та втілення національних проєктів у сфері освіти перебувають в центрі суспільної уваги, вивчаються та контролюються соціумом. В умовах зростаючих вимог до інтелектуальної і етичної підготовки тих, чий освітній рівень буде фундаментом для розвитку країни відбувається переосмислення значущості освітньої підготовки. Формується нове бачення цінності сучасної освіти, можливостей її успішного здобування та використання здобутих знань.

Модернізація освіти є найважливішою умовою успішного соціально-економічного розвитку. Конкуренція на ринку освітніх послуг вимагає постійно вдосконалювати їх рівень. Щоб вистояти на світовому ринку послуг у сфері вищої освіти, сучасним учбовим закладам необхідна ефективна система управління якістю.

Розкрити внутрішню природу освіти можна лише через призму комунікативного акту, в якому має місце трансляція новітніх для суб'єкта філософських вчень, теоретичних уявлень про суть і закономірності розвитку природної і соціальної дійсності. Освітній процес не можливий поза межами комунікативного дискурсу. Освіта є відображенням світогляду суб'єкта та специфічним видом духовної діяльності цілого суспільств, який являється фундаментальною базою для побудови сталого розвитку, стабільної економіки та забезпечення належної якості життя людини. Зміст освіти є ціннісним за своєю природою. Людство повсякчас перебуває в процесі реалізації своїх потенційних можливостей в конкретному культурно-історичному просторі. Від реалізації цих можливостей залежить рівень життя того чи іншого суспільства. Вкрай необхідними для цього є вільний простір та гідні умови для інтелектуальної праці, творчого, духовного виду діяльності людини, результати роботи якої стануть основою інноваційного процесу. У понятті «освіта» виражається гранична орієнтація знань певної епохи, що дозволяє характеризувати його як найвищий і в той же час унікальний вигляд теоретизування. Це сфера людської діяльності, направлена на структуризацію і створення теоретичної основи продуктивного інноваційного розвитку, який є непростим поєднанням технічних і гуманітарних знань. Тому в сучасному світі зростає значення освіти як найважливішого чинника формування нової якості не лише культури, але і суспільства та його економічної стабільності в цілому.

СИДОРЕНКО Ірина

АКТУАЛІЗАЦІЯ ЦІННОСТЕЙ САМОВИРАЖЕННЯ У ПОСТІНДУСТРІАЛЬНОМУ СУСПІЛЬСТВІ

Утвердження цінностей постіндустріальної епохи призводить до змін культурного контексту. Американські соціологи Р. Інглеарт та К. Вельцель [1] у ході проєкту „Світове дослідження цінностей” (World value service) та „Європейське дослідження цінностей” (European Values Survey) виявили, що за протягом останніх кількох десятиліть у суспільній

сфері відбувається зростання участі людей у громадському житті та актуалізуються потреби самовираження. Цінності самовираження сприяють емансипації людини, формуючи гуманістичне суспільство нового типу, в рамках якого свобода та незалежність особистості поширюється відразу в багатьох напрямках.

Метою людини сьогодні стало не стільки виробництво речей, скільки спілкування з іншими людьми й обробка інформації: найважливішими видами продукції стали інновації, знання та ідеї, - зазначають Р. Інглєгарт та К. Вельцель. Самим значним фактором виробництва є творчість людини. Сучасний світ розвинених економік перетворився на «суспільство знань» (Д. Белл), яке на комп'ютерне обладнання витрачає набагато більше, ніж на все промислове устаткування. Одним з ключових аспектів цієї зміни є та обставина, що сьогодні люди в своїй трудовій діяльності мають куди більшу самостійність, ніж промислові робітники минулого. В індустріальну епоху першорядна увага приділялася накопиченню матеріальних благ та економічному зростанню, а масове конвеєрне виробництво вимагало злагожденості та дисципліни, а не індивідуальної творчості та самовираження. Працівники в «реальному секторі економіки знань» перестали бути простими виконавцями; в їх професійні обов'язки входить прийняття самостійних рішень.

Сучасна «економіка послуг» все більше вимагає від людей когнітивних навичок. Представники «креативного класу» - вчені, викладачі, аналітики, економісти, юристи тощо, працюючи зі знаннями та інформацією та виконуючи аналітичні завдання, мають високий рівень самостійності [1, 50]. Потреба в когнітивних навичках підвищила попит на вищу освіту, і в результаті у всіх постіндустріальних суспільствах значно зріс рівень освіченості населення. Д. Белл відзначає, що достатній рівень освіти та практичний досвід все більше допомагають людині виробити в собі здатність до самостійного прийняття рішень. Типові для фабричного виробництва жорстко регламентовані одноманітні ручні операції не вимагали від працівника самостійних рішень. Працівники сучасної «економіки знань» та сектора послуг мають справу з людьми та ідеями, вони діють в умовах, де здатності до нестандартного мислення та вільних самостійних суджень є необхідними. Найважливіше значення набувають творчість, уява й інтелектуальна незалежність. До того ж, розвиток засобів масової інформації та сучасних інформаційних технологій відкриває людям безперешкодний доступ до інформації, підвищуючи рівень їх незалежності в цій сфері.

Р. Інглєгарт та К. Вельцель акцентують на тому, що зростання рівня освіченості людей, підвищення вимог когнітивного та інформаційного характеру у сфері економічної діяльності та поширення знань через засоби масової інформації роблять людей більш незалежними в інтелектуальному плані, що зменшує когнітивні обмеження свободи вибору.

Література

1. Инглхарт, Р. Пересмотренная теория модернизации / Р. Инглхарт, К. Вельцель // Модернизация, культурные изменения и демократия: Последовательность человеческого развития /ред. Ю. Кузнецов; пер. с англ. М. Коробочкин. М.: Новое издательство, 2011. Гл. 1. С. 31-78. (Библиотека Фонда «Либеральная миссия»).

СИДОРУК Галина

MEANS OF EXPRESSING LEXICO-GRAMMATIC FORMS OF MODALITY IN ENGLISH SCIENTIFIC AND TECHNICAL TEXTS: TRANSLATION APPROACH

The paper pays particular attention to use and translation of modal words and constructions. Significant interest of linguists in these language units is explained by their widespread use (all of them, according to the Thorndike Dictionary [2], are among the first thousand most commonly used words of the English language), and the peculiarities of their functioning and translation. A characteristic feature of recent research is the deepening of interest in lexico-grammatical constructions of modality. In their works linguists are not limited to studying the traditional problem

of using modal verbs, but consider the whole group of modal words, leveling all of them up in significance.

The urgency of the study is related to the increased need for translating modern fiction and the requirements to render both the content of the original, and the optimal stylistic characteristics of the text in Ukrainian. The actuality lies in determining and finding the optimal ways of translating the lexical-grammatical forms of modality.

Some verbs – *hate, love, want, seem* (*I hate do this*) are gaining signs and shades of modality in modern English. There is no clearly defined range of potentially modal forms, but in the course of time their number increases. Modality is a functional-semantic category, which expresses different types of relationships with reality and various types of subjective characteristics of the information. The scope of modality embraces: the opposition of expressions by the nature of their communicative orientation (statement-question-inducement); opposition on the basis of "affirmation-denial"; gradation of values in the range of "reality-irreality" (reality-hypothetical-irreality), different degree of speaker's confidence in the probability of his thought about reality; various modifications of the relationships between the subject and the predicate, expressed by lexical means (want, can, must, necessary). The category of modality is differentiated as the opposition of the objective (basic) and subjective (additional) modality.

In contrast to basic modality, subjective modality is considered optional, unnecessary. In contrast to objective modality, which reflects the nature of relationships in objective reality, subjective modality is not the result of this reflection. Semantic range of subjective modality is broader than that of objective one; values that make up the contents of the category of subjective modality are heterogeneous, require ordering; many of them have no direct relation to grammar [1, c. 34]. Subjective modality encompasses the entire range of, multi-dimensional and varied ways of qualifying the information and its realization in natural language by means of: 1) a special lexical-grammatical class of words, phrases and sentences functionally close to them; these means usually occupy syntagmatically stand-alone position within the expression and function as inserts; 2) introducing special modal particles to express uncertainty, assumptions, uncertainty (*supposedly*), surprise, fear; 3) exclamations; 4) special intonation means for accentuating surprise, doubt, confidence, distrust, protest, irony and other emotional and expressive shades of subjective relation to information; 5) the word order – removal of the sentence main member at the beginning to express a negative attitude, ironic denial; 6) special constructions of a sentence or its components –for expressing unpreparedness, sudden action. In this approach, modality is studied as a complex and multivariate category that actively interacts with a whole system of other functional semantic categories of the language and is closely related to the pragmatic level categories. The category of modality reflects complex interactions among the four communication factors: speaker, interlocutor, content of the statement and reality. The only structural element that attests to the specifics of English languages is the presence of syntactic means of expressing modality – modal structures, disjunctive question structures and inversions. In quantitative terms, discrepancies between languages are observed in different categories of modal modifiers. In English there is a more numerous group of modal verbs, two of them expressing the meaning of logical ability (*can, may*) and six (*must, have to, should, should*) – the value of logical necessity. In English the values of logical necessity are more differentiated – there are three times more modal phrases in it. Modal words and modal particles are more numerous in Ukrainian. The main means of expressing modality in the English language can be fairly divided into several groups: 1. Modal constructions with verbs (*can (could), may (might), must, ought, need, dare, to have to, to be to*); 2. Inserted modal words (*hardly, scarcely, certainly, surely, indeed, obviously, apparently, maybe, perhaps, probably, possibly, supposedly, seemingly*); 3. Modal expressions: *I doubt if...*, *I am sure + that*, *It is doubtful + that*, *It looks, it seems*, 4. Some types of questions: rhetorical, general questions that do not need an answer, questions with downward intonation. Other means of expressing modality include the Subjunctive Mood, the category of time, different types of intonation, expressing modality by various non-modal means. The verb *shall* is used as an auxiliary verb in conjunction with the infinitive to form future tense. In some cases it has a modal meaning. But this verb never acts as purely modal – it always combines the modal meaning

and function of the auxiliary verb for future tense. *Shall* is used with the 3 person singular and plural when referring to the interlocutor: *When shall they get together?* – *Коли їм зустрінуться?* *Shall* is used with the 2-3 person singular and plural in the affirmative and negative sentences, where it has modal meaning, adding the shade of promise, order, threat, warning from the speaker. In Ukrainian this modal meaning is rendered by a corresponding intonation: *Tell her that she shall have the books tomorrow* (promise); *You shall write your exercises at once* (order); *They shall regret it if they do it* (threat, warning). *Shall* is used with 2-3 person singular and plural in transactions, contracts, agreements and other documents. Here it has pure modal meaning of obligation. In Ukrainian sentence present tense or *must* with the infinitive are used: *Payment shall be made within three days after the arrival of the cargo.* – *Оплата робиться (повинна бути зроблена) протягом трьох днів після прибуття вантажу.* The following particles can be considered modal: *even, only, just, also, too, almost, quite, simply, merely, else, right, then, either, alone, still, yet, solely, but...* The term *modality* is used to denote a wide range of phenomena that are heterogeneous in semantic meanings, grammatical properties at different levels of the linguistic structure.

References

1. Харитонов І. К. Потапенко С. І. Модальні дієслова та вербалії. Ніжин: НДПУ, 1999. 115 с.
2. Thorndike, E.L., Barnhart, C.L. Thorndike Barnhart Advanced Dictionary. UK: Foresman and Company, 1974. 1186 p.

СКАЛЬСЬКА Дарія

ФІЛОСОФСЬКІ НАСТАНОВИ В ПІДГОТОВЦІ ФАХІВЦІВ ТРЕТЬОГО РІВНЯ ОСВІТИ НАФТОГАЗОВОГО ПРОФІЛЮ

Шляхи формування особистісних та професійних імперативів науковців нафтогазового профілю під час їхньої підготовки як фахівців третього рівня освіти – це, в першу чергу, обґрунтування та доведення необхідності виконання програмних вимог навчального курсу «Філософія» для отримання науковцями загальнонаукових (філософських) компетентностей в умовах глобалізаційних освітніх процесів.

Для того щоб самостійно винаходити і творчо розв'язувати різні складні дилеми, фахівці третього рівня освіти нафтогазового профілю повинні володіти не лише необхідною сумою фундаментальних та спеціальних знань, а й філософією та методологією наукового пізнання, новітніми інформаційними технологіями, постійно вдосконалювати власну кваліфікацію задля енергетичної безпеки України.

Програмні результати навчання дисципліни «Філософія» для фахівців нафтогазового профілю вищої категорії передбачає наступне: знання основних етапів розвитку філософської думки, теорії й методології філософії, уміння критично аналізувати новітні філософські школи та напрямки філософських поглядів і соціальних учень. Вивчаючи рекомендовану літературу, аспірантам та здобувачам необхідно глибоко осмислити актуальність і методологічне значення певних настанов філософської науки щодо вибраної наукової спеціальності.

Для досягнення та оволодіння особистісними та професійними імперативами науковця, фахівець третього рівня освіти у ВОЗ повинен:

1. Вміти застосовувати загальнонаукові (філософські) компетентності, спрямовані на формування системного наукового світогляду, професійної етики та загального культурного кругозору.
2. Використовувати одержані знання при вирішенні професійних завдань.
3. Проникати в сутність явищ та процесів реального світу і свідомо застосовувати наукову методологію у пізнавальній, практичній сферах життя.
4. Аналізувати соціально значущі проблеми і процеси, факти і явища сучасного життя.
5. Досягати консенсусу шляхом діалогу, як засобу вирішення соціально-етичних і естетичних проблем у своїй діяльності як науковця.

В умовах глобалізаційних освітніх процесів, тенденції подальших досліджень щодо підготовки наукових кадрів нафтогазової галузі, фахівців третього рівня освіти в Україні повинні ґрунтуватися в перспективі на:

- глибокому засвоєнню специфіки філософського осягнення світу;
- вмінні використовувати методологічні настанови у наукових дослідженнях (природничих, технічних, економічних або гуманітарних);
- здатності вдосконалювати новітні методологічні програми щодо інтеграції наукового знання;
- розвивати креативність дослідника, який працює в сучасних міждисциплінарних галузях з врахуванням новітніх перспектив європейської науки.

Філософсько-антропологічні виміри освіти в Україні стали можливими на ґрунті подолання розриву між сциєнтизмом та гуманізмом, на посиленні взаємозв'язків між аналітичною філософією, історичною шкалою в філософії науки, неофрейдизмом, структуралізмом, герменевтикою у формуванні нетрадиційного образу філософського мислення та прагнення до створення прогресивних інновацій.

Зарубіжний і вітчизняний досвід підготовки фахівців третього рівня освіти нафтогазового профілю виявляє особливу увагу до вивчення проблем методології науки. Це дасть можливість майбутнім дослідникам вправно застосовувати філософську і наукову методологію, її принципи в теоретичному осмисленні і розв'язанні різноманітних проблем. Дослідник, що пізнає «механізм» дії законів, відкриває шлях осягнення істини, використовуючи при цьому інструментарій ґносеологічного порядку. Категоріальний апарат, принципи, що спираються на закони і закономірності, які діють у певній галузі пізнання, становлять вихідний базис для широкого бачення шляху дослідження.

СМИРНОВА Катерина

(науковий керівник – доцент Омельченко Людмила)

РОЗВИТОК ІННОВАЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ СТУДЕНТІВ У СУЧАСНОМУ ЗВО

Сучасний етап поступу людства зумовлений високим рівнем інноваційного потенціалу особистості. Нинішній соціум формує запит на людей, здатних самостійно, критично мислити, швидко орієнтуватися в інформаційному просторі, ухвалювати рішення з ризиком, продукувати нові ідеї у науковій царині. Зазначене детермінує необхідність реалізації нових підходів до навчання студентів, переосмислення змістового наповнення освітніх програм, формування нового ставлення педагога до своєї діяльності, результатом якої має бути виховання багатогранної цілісної, національно свідомої, відповідальної особистості. У процесі організації сучасного освітнього середовища потрібно орієнтуватися на формування комфортних умов для творчого прояву усіх суб'єктів педагогічного процесу. Основні зусилля педагогічних колективів варто спрямувати на розвиток дослідницьких умінь студента, їхньої здатності до самостійного опанування нових знань та постійного саморозвитку. Схильність до професійних інновацій студентів, інноваційне мислення формуються в процесі навчання в університеті. Значною мірою вони залежать від творчої атмосфери на випускових кафедрах, зорієнтованої на інноваційність діяльності науково-педагогічних працівників, які безпосередньо працюють зі студентом. За сприятливих умов інноваційний потенціал, сформований у виші, дає змогу молодому працівникові швидко адаптуватися до умов професійної діяльності та забезпечує можливість задоволення його потреби у творчій самореалізації.

СОЛОВЙОВА Олена

THE DEVELOPMENT OF CREATIVE POTENTIAL OF FUTURE LANGUAGE TEACHERS AT HOME READING CLASSES

The 21st century society demands that contemporary higher education establishment graduates should possess 4C skills such as critical thinking, creativity, collaboration, communication. The same

is highlighted by Law of Ukraine «On education», which was approved by Verhovna Rada, September 5, 2017, National Doctrine of the Development of Education, and State National Program «Education» («Ukraine of the 21st century»). It is necessary that higher educational establishments should integrate into academic process such techniques and methods which will help future teachers of the English language to both become proficient in English and empower their creative potential. The process of training future English teachers of English at National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine implies that Home-Reading classes are a part of the course “Practical Course of the Main Foreign Language (English)”. So, Home-Reading course at developing reading skills such as skimming, scanning, and intensive reading together with 21st Century 4 C Skills. We have narrowed down the possible objectives to cultivating creative thinking skills during this the course of home reading. Thus, the target of Home-Reading Course becomes to enable students to understand and respond to ideas and content in English, by reading articles which cover various issues of such spheres as science, education, business, media, sociology, economics, technology, agriculture, linguistics, psychology, environment. While students will progress through the articles they will develop essential reading and vocabulary skills. In addition, they will be encouraged to think critically by analyzing, evaluating, reasoning, inferring, synthesizing, predicting, and reflecting.

In conclusion, today’s students need to develop not only core academic English skills such as skimming, scanning, intensive reading, vocabulary skills, but also essential global awareness, creative and critical skills. Exploiting up-to-date authentic material will motivate students to improve their language skills. Moreover, it will help them obtain skills which will enable them to be confident and competitive at the labour market.

СОЛОДОВНИК Анна

КОНВЕРГЕНЦІЯ ТЕХНОЛОГІЙ ТА ДИВЕРГЕНЦІЯ ВАРІАНТІВ МОЖЛИВОГО МАЙБУТНЬОГО

Сучасна людина є продуктом природної і соціальної коеволюції.

В результаті пристосування до різноманіття екологічних умов виникло расове, етнокультурне, мовне і соціальне різноманіття популяцій людини. Це призвело до експотенціального зростання. Зараз чисельність населення перевищує 7,5 млрд людей. Тепер ми стурбовані розвитком і збереження нашої цивілізації .

Метою даних тез є дослідження конвергенції нових технологій для вирішення важливих соціальних та виробничих проблем сучасності.

Надзвичайно доцільним є соціальне регулювання конвергентних технологій. Технологічна спрямованість на удосконалення здібностей і можливостей людини може стати основою для неетичних дій. Неприпустимими являються експерименти з технологічним покращенням можливостей здорових людей, а особливо з використанням психологічного або ж соціального пригнічення.

Конвергентні технології вносять в медицину нові методи діагностики, полегшують транспорт ліків і терапевтичних послідовностей ДНК, здійснюють нанометричну радіотерапію раку, виробляють біосумісні імпланти і наномотори для медичних інтервенцій. Однак, можливі загрози для тіла людини і навколишнього середовища, які можуть надходити з недостатньою вивченістю впливу штучної субстанції наночастинок, їх субмолекулярних розмірів і підвищеної проникності, хімічної агресивності їх поверхні, кристалічної структури і геометричної форми, підвищеного ступеню розчинності і довговічності як в тілі людини, так і в навколишньому середовищі. Використання конвергентних технологій і технічних пристроїв корекції життєдіяльності розширило сприйняття тіла людини як природного об'єкта, закритого шкірним покривом. Тіло людини, її клітини, тканини, органи стають предметом комерціалізації. Генеративні клітини, кров, волосся, пуповина, плацента, статеві органи і все тіло використовується як товар для ринку. Тіла померлих людей використовують як джерело тканин і органів. Зараз робляться спроби патентування генів людини з цілями комерції.

Тіло людини стає частиною біоелектронних систем в ході обстеження або ж постійного моніторингу. Пацієнти все більше орієнтуються на технологічні оцінки, аніж на власні відчуття і відповідальність. Ніхто не заперечує, що технології здатні краще оцінити стан здоров'я людини завдяки мініатюризації нанопристроїв і накопичувачів інформації. Але ж разом з тим, це призводить до обмеження автономії індивідів, порушення конфіденційності їх генетичних і фізіологічних даних, особистого життя і може перешкоджати збереженню ідентичності в рамках соціуму. А на підході можливість контролювати процес мислення, діяльності, пересування індивіда, його особистого життя і намірів, а також контролювати це все ззовні. Зовнішній вплив на підсвідомість може бути непомітним для суб'єкта, але він може втратити свободу вибору, з'являється можливість крок за кроком обмежувати свою автономію.

Новим напрямком в терапії є редагування геному людини. Штучне покращення геному людини має на меті покращити ті ознаки, котрі підвищують соціальний статус людини. Це може стосуватися таких ознак, як рівень інтелекту, здатність до спортивних досягнень, артистичні здібності, зовнішність, інші корисні і соціально важливі якості. Бажання індивіду в цьому плані мотивуються очевидним прагненням штучно забезпечити для себе або своїх нащадків вхід в елітарні групи соціуму.

Технологічна можливість покращення своїх сенсорних, когнітивних і моторних можливостей, а також зовнішнього вигляду може призвести до зростання бажань використовувати їх з ціллю підвищення соціального статусу індивіду. В подальшому виникне бажання покращити свої здібності не тільки за допомогою біоелектронних імплантів, а й шляхом зміну геному, щоб це виглядало більш природньо, було спадковим та довготривалим. А це вже шлях технологічного втручання з ціллю покращення геному людини, яке не підтримають співтовариство держав на міжнародному рівні і закріплений в деклараціях ЮНЕСКО. Геном людини являється спільним надбанням людства, а його генофонд і генетичне різноманіття являється основою для подальшої еволюції виду і збереження наших специфічних рис людяності. Звичайно, технології можуть і повинні використовуватися задля відновлення норми і зниження генетичного тягара людства, але не для технологічного розділення людей і штучного нав'язування генетичної нерівності.

Щодо ідеї конструювання нового геному існують різні підходи. Досвід селекції тварин і рослин показує, що технологічно можливо створювати високопродуктивні лінії організмів із спільним родоводом. Але для їх подальшого виживання доводиться проходити їх схрещення з дикими родичами, що вказує на більш високу мудрість природи. Окрім біологічних обмежень для реалізації радикальних пропозицій, існують і соціальні перепони. До них відноситься заборона експериментувати на людях і ймовірна можливість виникнення геномно-кастової системи, яка суперечить сучасній тенденції абсолютної рівності можливостей.

Роблячи висновки, доцільно наголосити, що наведені аргументи і наш моральний імператив вказують на малу вірогідність легітимної підтримки радикальних проектів транс- і пост-людини в доступному для огляду майбутньому. Майбутнє не можна передбачити в деталях, але воно може бути збудовано на фундаменті усвідомлених колективних дій в сьогоденні. Вибір шляху в майбутнє за людиною, яка повинна залишатись господарем своєї долі, оберігати свою людяність і бути відповідальною не лише за себе, а й за біологічне і соціальне благополуччя майбутніх поколінь. Тому роль етики і морального імперативу при виборі шляхів в майбутнє в наш час значно зростає.

СОПІВНИК Руслан

МОРАЛЬНО-ЕТИЧНІ ЗАСАДИ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПЕДАГОГІВ АГРАРНИХ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

На сьогодні більшість проблем в українському суспільстві, його ментальний, ідеологічний розкол, що породжує поляризацію політичних взаємин, ескалацію військового протистояння, громадянські непорозуміння, спричинені, окрім зовнішніх факторів, багато у

чому і недостатньою культурно-просвітницькою, ідеологічною, виховною роботою держави, сім'ї і громадськості.

Результати виховання особистості майбутнього громадянина багато у чому залежать від моральної позиції, дотримання етичних норм педагогами, поведінка яких має бути прикладом для наслідування дітям та молоді.

В умовах сучасного динамічного розвитку науки, техніки та культурних трансформацій значно змінилися вимоги до особистості педагога, його морально-етичних якостей та професійної майстерності. Від педагогічної культури викладача, його моральних поглядів, переконань, здібностей та любові до своєї професії залежить формування особистісних і професійних якостей студентів. Особистість педагога має стати взірцем для наслідування студенту, еталоном ставлення до обраної справи, вірного служіння моральним ідеалам. Педагог-наставник при підготовці майбутнього фахівця має зосереджувати увагу на досягненні триєдиної цілі. Поряд із навчанням, розвитком має забезпечуватись формування ціннісного світогляду молоді, її екологічної культури [4].

С. Ніколаєнко наголошує: «Викладачу треба не лише підраховувати кількість знань, умінь, навичок, які за відведені години засвоїв студент, а й думати про те, яку людину ми виховали у вищому навчальному закладі» [5].

Перебуваючи у лоні відповідного колективу, як педагоги, так і студенти приймають, виробляють і утверджують певні морально-етичні цінності. Ці цінності можуть фіксуватись у кодексах етичної поведінки. Вони відображають також профільну спрямованість закладу вищої освіти і залежать від типу професій, за якими здійснюється підготовка кадрів (соціономічні, сигномічні, техномічні, біономічні). Коли йдеться про вимоги до науково-педагогічних працівників аграрних закладів вищої освіти, то вони обов'язково враховують біоетичні принципи і передбачають бережне, турботливе ставлення до живої природи [3].

Поведінка науково-педагогічних працівників має регулюватись етичним кодексом, який визначає ставлення суб'єктів освітнього процесу до п'яти важливих частин оточуючої нас реальності: професія, студенти, колеги, наукова діяльність, природа.

Етичний кодекс педагога аграрного закладу вищої освіти визначає ставлення до ще однієї важливої цінності – навколишнього середовища. Оскільки мета такого закладу освіти – підготовка фахівців біономічних професій типу «людина-природа», тому в основі змісту виховання таких фахівців мають лежати норм біоетики, принципи ноосферогенезу, етика Альберта Швейцера, що передбачає бережне і співчутливе ставлення до усього живого [4].

Література

1. Сопівник Р. В. Виховання і самовиховання на засадах національно-патріотичних цінностей: методичний посібник для студентів і науково-педагогічних працівників аграрних і природоохоронних ВНЗ / Р. В. Сопівник, Г. В. Петрів. К.: «ЦП «Компринт», 2014. 185 с.
2. Сопівник Р. В. Виховання особистості майбутнього фахівця агропромислової галузі крізь призму функцій наставника академічної групи // Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Серія «Педагогіка, психологія, філософія». 2015. № 220. С. 172-182
3. Сопівник Р. В. Ціннісні орієнтири екзистенціалізму в контексті виховання особистості. // Духовність особистості: методологія, теорія і практика: Збірник наукових праць. 2015 .Вип. 2 (65). С. 164-173.
4. Сопівник Р. В. Морально-етичні орієнтири професійної діяльності педагога аграрного вищого навчального закладу // Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Серія «Педагогіка, психологія, філософія». 2017. № 259. С. 235-240.
5. Ніколаєнко С. М. та ін. Програма виховання студента: «Фахівець, громадянин, патріот». Навчально-методичний посібник / С. М. Ніколаєнко, В. Д. Шинкарук, Д. М. Рудень, Р. В. Сопівник, І. В. Сопівник, Г. В. Петрів, А. О. Кушнір, В. В. Мойсєєв, О. П. Давидова. К.: «ACSACTIVE» 2016. 76 с.

СУТНІСТЬ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ СУЧАСНОГО ВЧИТЕЛЯ

Важливе значення в інноваційному розвитку суспільного життя має освіта, зокрема, шкільна, яка покликана забезпечити зміни, що відповідають мінливим викликам ХХІ століття. Основним агентом змін у цьому процесі є вчитель, оскільки тільки він здатний забезпечити оптимізацію та реформування сучасної школи. Така реальність вимагає від нього гнучкого реагування на індивідуальні та групові освітні потреби і запити, прийняття самостійних рішень, усвідомленого вибору способів інноваційної діяльності з широкого спектру виникаючих педагогічних альтернатив.

Дослідники наголошують на необхідності інноваційної спрямованості педагогічної діяльності в сучасних умовах розвитку суспільства, культури і освіти, виокремлюючи такі причини:

- відбуваються соціально-економічними перетвореннями, які зумовлюють необхідність докорінного оновлення системи освіти, методики і технології організації навчально-виховного процесу закладах освіти.
- посилюється гуманітаризації змісту освіти, змінюється обсяг, склад навчальних дисциплін;
- змінюється характер відношення педагогів до самого факту засвоєння і застосування педагогічних нововведень.

Інноваційну діяльність вчителя ми розглядаємо як розробку, розповсюдження та застосування освітніх інновацій, що суттєво поліпшують результати його професійної діяльності (забезпечують розвиток професійної компетентності) так і ефективність освітнього процесу, що в цілому забезпечує нову якість шкільної освіти та формує вчителя інноваційного типу мислення, культури і поведінки.

Аналіз наукових доробок провідних вчених дозволив визначити авторську позицію щодо структури та змісту, основних компонентів інноваційної педагогічної діяльності:

1. Процес пізнання та аналіз учителем явищ власної свідомості та власної пошуково-творчої діяльності (рефлексія).
2. Процес творчих пошуків, впровадження, аналіз дієвості та корекція нововведень (креативність).
3. Процес наслідування і творчого запозичення (співтворчість).
4. Процес спілкування з іншими людьми (комунікабельність).

Ці компоненти взаємозумовлені, нерозривно пов'язані і мають загальні складові: мотиви, цілі, плани, оперативні образи (концептуальну модель) прийняття рішень, дії, перевірку результатів і корекцію дій.

У вітчизняній Концепції «Нова школа» закладені провідні стратегії розвитку вчителя як агента змін шкільної освіти: пріоритетність креативних компетенцій, інноваційна спрямованість; бажання демонструвати своїм учням вміння вчитися. Такі масштабні і відповідальні завдання потребують, перш за все, оволодіння здатністю до інноваційного розвитку та саморозвитку та вмінням переводити будь-яку освітню ситуацію в розвиваючу [1].

Для визначення структури інноваційного розвитку вчителя в роботі загальноосвітнього навчального закладу розглянемо його найбільш уживані концептуальні характеристики у сучасних дослідженнях, які будуть представлені нами у вигляді п'яти компонентів що відтворюють такі закономірності розвитку особистості :

- *розвиток гностично компоненту* інноваційного розвитку вчителя в системі методичної роботи навчального закладу;
- *істотні ознаки змістового компонента* інноваційного розвитку вчителя;
- *необхідні зміни щодо технологічного компоненту* інноваційного розвитку вчителя;
- *необхідні перетворення щодо комунікативного компонента* інноваційного розвитку вчителя;

• особливості спрямованих змін *організаційного компонента* інноваційного розвитку вчителя [2]. Таким чином, представлена структура інноваційного розвитку вчителя в роботі загальноосвітнього навчального закладу дозволила виявити *сукупність властивостей / ознак* за допомогою яких охарактеризуємо складові структуру інноваційного розвитку вчителя:

1) *особистість* – існування потенційної особистості, що має набір якостей, характеристик, здібностей, за допомогою яких вона природоцільно проектує власну діяльність, засвоює та «прирощує» культурні норми (знання) і таким чином розкриває себе;

2) *розвиток* – запуск механізму «саморуку» вчителя, пов'язаного з усвідомленням діяльності, самопізнанням, ціннісними орієнтаціями і самоврядуванням;

3) *орієнтири* – визначення професійно значущих компетентнісних характеристик вчителя в якості орієнтирів для розвитку інноваційної діяльності;

4) *творчу сутність інноваційної діяльності складають її основні компоненти*: потреби і мотиви, цілі, зміст, завдання, форми і методи інноваційної діяльності, система контролю і оцінки результатів;

5) *портфоліо* – сума «освітніх продуктів» вчителя, створення яких можливе лише за умов його інноваційного розвитку;

6) *рефлексивне осмислення* – становлення «індивідуальної освітньої історії» як сума значущих «внутрішніх змін, новоутворень», необхідних для визначення мети як імпульсу для безперервного освітнього руху через особистісну рефлексію;

7) *освітнє середовище* – простір перетворення потенціалу в ресурс.

Таким чином, інноваційні процеси є тією рушійною силою, яка дозволяє по-різному проектувати педагогічні процеси і професійну педагогічну діяльність, під впливом яких відбувається реформування сучасної шкільної освіти. Однак зміни у системі шкільної освіти вимагають нового типу педагогічного мислення, нових способів перетворення дійсності. Це новий клас задач, які потребують практико-зорієнтованої методології інноваційного розвитку вчителя як інтегрального процесу, що забезпечує розвиток професійної компетентності педагога та створення базових умов для інноваційного розвитку вчителя в системі роботи загальноосвітньої школи. Висвітлення проблеми інноваційного розвитку вчителів надасть імпульс для подальших досліджень в галузі професійної освіти.

Література

1. Концепція «Нова школа». URL: <http://mon.gov.ua/%D0%9D%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D0%BD%D0%B8%202016/12/05/konczepczya.pdf>

2. Чумак О. В. Парадигма освіти XXI століття : інноваційні аспекти URL: http://virtkafedra.ucoz.ua/el_gurnal/pages/vyp7/konf1/Chumak.pdf – Назва з екрана.

СТОРОЖУК Світлана, ДАНИЛОВА Тетяна

НАРАТИВИ МОДЕРНОЇ ОСВІТИ ОЧИМА ПОСТМОДЕРНІСТІВ

Постмодернізм – складне, еkleктичне й неоднорідне явище, яке сформувалося як світоглядна реакція на тотальну кризу європейської культури і виявилось у своєрідному протесті проти дійсності. Його ідейним джерелом вважається ідеологія «нових лівих» – інтелектуального руху середини 60-х років минулого століття, представленого, насамперед, теоретиками Франкфуртської школи (Г. Маркузе, Т. Адорно, М. Хоркхеймер), критикою капіталізму як репресивної цивілізації та контркультурним проектом, що проголошує реабілітацію чуттєвості та «сексуальну революцію». Незважаючи на неоднорідність постмодернізму, все ж його варто розглядати як певний концепт, який проявив себе не тільки у вигляді політичного екстремізму студентства, а й тотального світоглядного радикалізму.

Формуючись як принципово новий світогляд, постмодернізм приділяє значну увагу проблемі людини, яка, на його думку, постає як безперервний потік становлення й зміни у момент комунікації з іншими людьми. Виходячи з цього його представники повністю заперечують необхідність будь-якої (групової, державної, національно-етнічної) самоідентифікації, яка, на їх думку свідчить про «не дійсне» («не справжнє») існування людини й перетворюється на втечу від волі, та вимагають відмови від пошуку стабільного

(стабільності) в бутті людини. Конститууючи образ людини, позбавленої будь-якої здатності до самоідентифікації, постмодерністи одночасно заперечують можливість існування єдиної її природи, яка повністю розчиняється в мінливих та спонтанних актах комунікації.

Загалом в межах постмодернізму приділяється багато уваги дослідженню специфіки процесу формування образу людини. Тут, провідну роль, на їх думку, відіграють інститути влади, які пануючи над всім і всіма, «формують каркас життя індивідів, забезпечують щоденний нагляд за поведінкою, особистістю, діяльністю людини» [1, с. 269]. Показовими в даному контексті є зауваження М. Фуко, який у своїй відомій роботі «Наглядати та карати. Народження тюрми» наголошує на тому, що в будь-якому суспільстві людина затискається в лещата влади, яка накладає на нього примус, заборони та зобов'язання. Це, в свою чергу, формує «слухняне тіло», яке «можна підкорити, використати, перетворити та удосконалити». Цікаво, що до списку тоталітарних та репресивних інститутів влади М. Фуко, одночасно з в'язницями, психіатричними клініками, медичними та воєнними закладами, відносить і освітні інститути – школи, університети, коледжі, інтернати тощо. Останні, на його думку, є дисциплінарними середовищами й сприяють формуванню образу «людини-машини».

Констатуючи репресивність сучасних освітніх закладів, зокрема, школи постмодерністи зовсім не сприймають традиційної теорії та практики виховання та протестують проти закріпленості педагогічного мислення, проти відсутності уваги до таких цінностей, як свобода, рівність, дружба, самореалізація кожної особи, незважаючи на вік, стать, расу, релігійну приналежність тощо. Радикальна критика усього модерного педагогічного процесу зумовила постанову «антипедагогіки». Її представники, спираючись на дані психоаналізу, вказують на руйнівний вплив соціуму та освіти на психічне здоров'я молодої людини й вимагають максимально розширити рамки вільного прояву несвідомих потягів дитини. Показовими в даному контексті є зауваження німецького дослідника Е. фон Браунмюля, який, досліджуючи сучасну систему освіти на виховання, вказує на їх деперсоналізацію. Сам же виховний акт характеризується дослідником як смерть, промивання мозку і душі людини (дитини). Загалом виховання та освіта у роботах Е. фон Браунмюля постають як засновані на страху два способи маніпулювання дитиною, проникнення в її внутрішній світ і руйнування його. Як наслідок, виховання постає одним із різновидів панування. Ці ідеї Е. фон Браунмюля знайшли своє відображення й у роботах таких відомих прихильників антипедагогіки як Г. фон Шенебек, М. Манноні тощо [2, с. 89].

Прихильники антипедагогіки доводять, що дитина від початку свого життя краще за всіх (дорослих, батьків, учителів) знає, що їй потрібно й здатна взяти відповідальність за себе. Ця думка виражена в одному з основних гасел антипедагогіки – принципі спонтанної автономії дитини, який не лише дає підстави для формування концепції «відкритої освіти» й «самообумовленого навчання», але й розкриває головне завдання антипедагогіки – розглядати дорослого як друга й партнера дитини, який не виховує, а підтримує.

Загалом постмодерністська атака «модерного» розуму, яка у сфері освіти і виховання виявилася як «антипедагогіка» поставила вкрай важливе для сучасного суспільства питання реформи в сфері освіти. Разом з тим, некритично сприймати ці новітні освітні тенденції не варто, оскільки вони тісно межують з нігілізмом, який може зруйнувати базові суспільні цінності.

Література

1. Фуко М. Надзирать и наказывают: рождение тюрьмы. М.: Ad Marginem, 1990. 497.
2. Філософія освіти / Чекаль Л.А., Гейко С.М., Сторожук С.В. та ін. Київ-Ніжин, 2014. С.69 – 101.

ТАРАСЕНКО Ростислав

ВИВЧЕННЯ СПОСОБІВ ФОРМУВАННЯ ЕЛЕКТРОННИХ ТЕРМІНОЛОГІЧНИХ БАЗ У СИСТЕМІ ІНФОРМАЦІЙНО-ТЕХНОЛОГІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ ПЕРЕКЛАДАЧІВ

У сучасному інформаційному суспільстві застосування інформаційних технологій в різних галузях є однією із обов'язкових умовних підвищення ефективності процесів, в основі

яких лежать операції з обробки інформації. Не виключенням серед таких галузей є і перекладацька, у якій понад дві третини процесів пов'язані зі здійсненням письмового перекладу науково-технічної літератури. Широке застосування інформаційних технологій в цій галузі докорінно змінило традиційні способи організації та здійснення перекладу, а також форми взаємодії між учасниками процесів у ході виконання перекладацьких задач. Це вимагає суттєвих змін у структурі професійної підготовки майбутніх перекладачів, де чільне місце поряд з мовною підготовкою має займати інформаційно-технологічна складова.

Найбільш суттєвих змін зазнали способи виконання операцій, що пов'язані із створенням високотехнологічних баз термінологічних ресурсів та їх спільне використання усіма учасниками при реалізації як окремих перекладацьких задач, так і комплексних перекладацьких проектів.

До таких термінологічних ресурсів, у першу чергу, слід віднести бази пам'яті перекладів та термінологічні бази у форматах, які дозволяють використовувати їх у поєднанні із системами автоматизованого перекладу. Такі ресурси здатні забезпечити інформаційну підтримку процесу перекладу, який здійснюється із застосуванням сучасних систем автоматизованого перекладу і до 80% підвищити його ефективність з високими показниками якості.

Необхідною умовою створення таких ресурсів має бути наявність об'ємних інформаційних баз із певної галузі. Упродовж останніх років напрацьована значна кількість таких інформаційних баз представлених в електронному вигляді, які включають повнотекстові матеріали, що охоплюють різні галузі. Ці ресурси є джерелом сучасної термінології, яка використовується у наукових публікаціях і є фахово досконалою.

Значна кількість таких баз спрямована на концентрування матеріалів, які охоплюють широкий спектр галузей сільського господарства. Зокрема широко представлені такі напрями як: економіка сільського господарства, ґрунтознавство, добрива, садівництво, плідівництво, екологія, бджільництво, агротехніка, охорона природи, мікробіологія, ботаніка, біологія, хвороби і захист рослин, генетика, ветеринарія, тваринництво, квітникарство, продукція тваринництва, лісове господарство, організація і управління сільськогосподарським виробництвом, рибництво, механізація сільського господарства, переробка сільськогосподарської продукції, електрифікація сільського господарства, сільськогосподарська меліорація, шкідники, біохімія, рільництво, овочівництво, мисливство, рибальство.

Найбільш відомими і потужними серед таких інформаційних баз є: AGORA, AGRIS AGRICOLA, CAB Abstracts, FSTA, DOAJ, FAO Catalogue On-line, Organic EPrints, VITIS-VEA, PHYTOMED, AgEcon, LIVIVO.

Крім зазначених баз даних, існує ціла низка галузевих баз даних, які були започатковані окремими університетами і з часом або трансформовані у міжгалузеві бази даних, або пов'язані із численними зовнішніми ресурсами і послугами (бази даних, віртуальні бібліотеки, пошукові системи тощо). Зокрема, Геттінгенський університет імені Георга Августа надає можливість користування такими спеціалізованими ресурсами, що охоплюють фахові матеріали з міждисциплінарних питань аграрних наук:

- EconBiz (віртуальна бібліотека економічних наук);
- Greenpilot (наукова література Центральної бібліотеки медицини, харчування, навколишнього середовища та аграрних наук);
- Vifabio (віртуальна бібліотека біології).

Наведені інформаційні бази є унікальним ресурсом для формування галузевих термінологічних баз шляхом екстрагування термінів із спеціалізованих текстів. Це можливо за умови застосування сучасного інструментарію перекладача, який базується на використанні комплексу спеціалізованого програмного забезпечення. Сутність таких процесів зводиться до автоматичного опрацювання спеціалізованих текстів, з яких за певними алгоритмами вилучається масив термінів, характерних для галузі, до якої належить текст. При цьому терміни безпосередньо додаються до термінологічних баз відповідних форматів.

Таким чином, застосування сучасних технологій та інструментів перекладача, що забезпечують суттєві переваги при виконанні процесів перекладу та термінологічного менеджменту, вимагає запровадження до навчальних планів підготовки майбутніх перекладачів окремих спецкурсів, модулів, тем, які спрямовані на їх вивчення.

ТКАЧЕНКО Володимир

УКРАЇНЬСЬКА ВИЩА ОСВІТА НА МІЖНАРОДНОМУ РИНКУ ОСВІТНІХ ПОСЛУГ: ПОТОЧНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ

У XXI ст. якісна освіта є не привілеєм, а основою й нормою життя. Без неї не можлива соціалізація індивіда, його особистісний розвиток. Освічене суспільство – це невичерпний ресурс держави та шлях до її економічного процвітання, соціального й політичного партнерства, недопущення ксенофобії, шовінізму чи будь-яких інших форм дискримінації. Наша держава має давні традиції у функціонуванні вищої школи, а якість вищої освіти приваблювала іноземців ще з часів інституалізації Києво-Могилянської колегії/академії. Фактор освіти в Україні (на відміну від тривалості життя та доходів на душу населення) завжди піднімав нашу державу у світовому рейтингу ООН за рівнем життя (або раніше – Індексом розвитку людського потенціалу). Відсоток фахівців з вищою освітою в Україні є більшим, ніж у багатьох країнах, а рівень підготовки наших фахівців у сфері ІТ, інженерії, окремих фундаментальних науках є настільки високим, що постійно приваблює світові компанії у рекрутингу українських спеціалістів. Разом із цим спостерігається від’ємна динаміка з позитивних факторів. За Індексом глобальної конкурентоспроможності 2016–2017 (The Global Competitiveness Index), Україна посіла 85-те місце серед 138 країн світу, втративши за рік шість позицій (у попередньому рейтингу займала 79-ту позицію) [1]. Такі результати пояснюються, зокрема, тим, що доволі високі показники кількості науковців та інженерів супроводжуються у нашій країні надзвичайно низькими показниками залучення фахівців до роботи за спеціальністю.

Однак чи зберігає й нині українська вища освіта параметри, що відповідають міжнародним стандартам та приваблюють іноземних громадян приїздити до України на навчання – питання досить складне й не має однозначної відповіді. Натепер соціологічні опитування серед професорсько-викладацького складу, студентства засвідчують хронічне недофінансування матеріально-технічної складової, невдоволеність низьким рівнем заробітної плати, відсутність (у більшості закладів вищої освіти) стратегічних планів з оновлення, переоснащення лабораторних комплексів, комп’ютерної техніки та інших основних фондів.

Динаміка кількості іноземних студентів та географія їх походження дає можливість говорити про зростання привабливості української вищої освіти (Рис. 1).

Рис. 1. Географія студентів-іноземців, які здобувають вищу освіту в Україні.

У розширенні експорту освітніх послуг зацікавлені як держава в цілому, так і окремі заклади вищої освіти. Однак, найбільш вагомим фактором, що приваблює іноземців, є відносно дешева вартість навчання в Україні. На другому та третьому місці є ментально-історична близькість українського суспільства для студентів-вихідців з пострадянських країн; високі освітні стандарти у медичній, будівельній та мистецькій освіті. Слід також відмітити, що у країнах Азії Україна вважається європейською державою, здобути освіту на території якої є достатньою перспективою для працевлаштування та просування кар'єрними сходами на батьківщині.

У той же час, поряд із поступовим нарощенням кількості студентів-іноземців в Україні, спостерігається динамічний процес відтоку вітчизняних випускників на навчання за кордон (насамперед Польща, Чехія). Упродовж 2009-2018 рр. кількість українських студентів за кордоном, зростаючи й досягла понад 77 тис. осіб. Навіть у найпрестижніших вітчизняних ВНЗ цього року заповнені далеко не всі бюджетні місця [1].

За даними Інституту суспільних відносин (ISP) головні причини навчання за кордоном: 1) диплом європейського зразка; 2) незадовільні умови життя в Україні; 3) можливість отримати ґрунтовні знання [2]. При цьому найвагомими факторами, які замовчує більшість абітурієнтів та їхніх батьків, є полегшена процедура вступу до закордонного закладу вищої освіти й операційні проблеми вступних кампаній попередніх років, зокрема:

- відсутність поінформованості абітурієнтів про обсяги державного замовлення до початку вступної кампанії,
- нестабільність Умов прийому на навчання до вищих навчальних закладів України;
- часті збої у роботі системи електронного вступу та обмеження функціональних можливостей роботи програмного забезпечення системи ЄДЕБО,
- недосконалість нормативно-правових актів щодо підтвердження вступниками права користування сільським коефіцієнтом;
- встановлення прохідного балу, зокрема на медичні спеціальності, без проведення системних вимірювань, а також у час, коли реєстрація на ЗНО вже завершилась.

Звісно, на даний час більш об'єктивною, ніж ЗНО, системи оцінювання навчальних досягнень випускників шкіл в Україні не існує. Але ЗНО має використовуватися, передусім, як інструмент вимірювання знань, а не для відсікання абітурієнтів від здобуття освіти й покарання за низькі бали педагогів та адміністрацію шкіл. Слід цілеспрямовано працювати над позитивним іміджем ЗНО, вдосконалювати тестові завдання, долати стереотипність сприйняття тесту як чогось, що сприяє утворенню стресових ситуацій.

В умовах відкритої економіки та інтеграції до європейського економічного простору має вдосконалюватися й система вітчизняної вищої освіти. Кожен заклад вищої освіти в Україні, якщо хоче бути конкурентоспроможним, має подбати про:

- участь у дослідженнях, результати яких визнаються світовою науковою спільнотою;
- наявність висококваліфікованого професорсько-викладацького складу – головної ланки в університетській системі досліджень;
- наявність обсягу фінансових ресурсів, достатнього для створення сприятливих умов праці відповідного професорсько-викладацького складу;
- академічна мобільність й атмосфера інтелектуального азарту;
- ефективна система управління університетом;
- наявність найкращого за світовими стандартами обладнання, лабораторій, бібліотек, тощо;

– системна міжнародна діяльність, яка має стати невід’ємною складовою кожного структурного підрозділу університету та спрямовуватися на наповнення бюджету й підвищення його авторитету у міжнародному просторі.

Отже, вища освіта в Україні переживає часи системних змін і трансформацій, вона у повній мірі має інтернаціоналізуватися. Наші випускники шкіл та абітурієнти-іноземці все частіше обиратимуть українські заклади вищої освіти у першу чергу за можливість отримати якісну освіту та реалізацію власного потенціалу у майбутньому. Разом із цим адміністрація закладів вищої освіти з метою розвитку міжнародної діяльності та залучення студентів-іноземців має вжити комплекс управлінських, фінансових та рекламно-інформаційних заходів, зокрема:

- підтримка ініціатив та інноваційних проектів у сфері міжнародного співробітництва;
- підвищення фінансово-матеріальної віддачі кожного міжнародного проекту;
- матеріальне заохочення працівників, що реалізують міжнародні проекти;
- акумуляція коштів для розвитку міжнародної діяльності шляхом консолідації бюджетних і позабюджетних коштів;
- спрямування коштів на оновлення наукової матеріально-технічної частини;
- оперативне відображення результатів міжнародної діяльності на інформаційних ресурсах університету, розширення й доповнення англійськомовних інформаційних ресурсів;
- активна виставково-презентаційна діяльність, системний внутрішній і зовнішній PR
- запуск інформаційних онлайн-платформ, на яких необхідно передбачити можливість викладання дистанційних курсів, ведення баз даних, інтерактивність спілкування користувачів.

Література

1. Позиція України в рейтингу країн світу за Індексом глобальної конкурентоспроможності 2016-2017. URL: <http://edclub.com.ua/analytika/pozyciya-ukrayiny-v-reytingu-krayin-svitu-za-indeksom-globalnoyi-konkurentospromozhnosti-1>
2. URL: <http://www.sii.org.ua/uk/portfolio/see-beyond/>

ТКАЧЕНКО Ірина

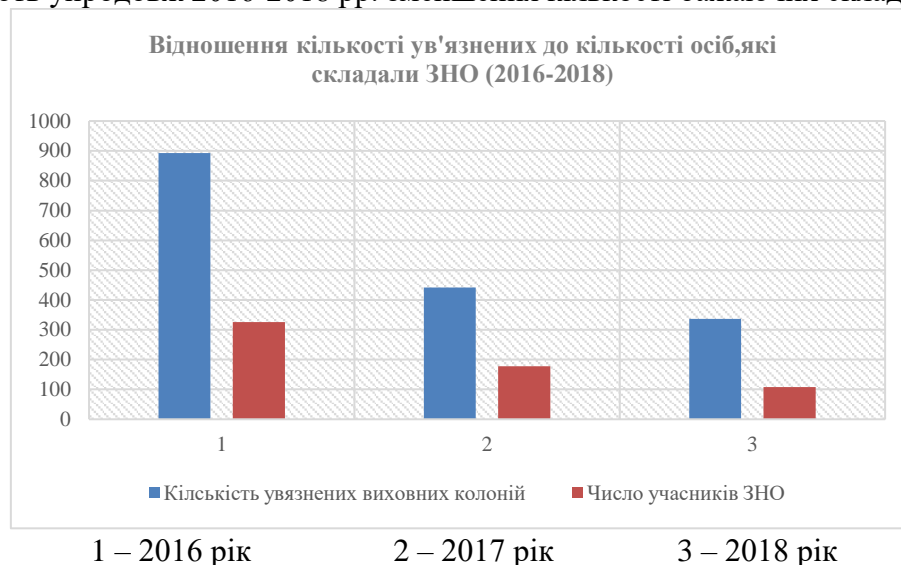
ПРОБЛЕМИ РЕСОЦІАЛІЗАЦІЇ ТА РІВНЯ ПІДГОТОВКИ УВ’ЯЗНЕНИХ ВИХОВНИХ КОЛОНІЙ ДО СКЛАДАННЯ ЗОВНІШНЬОГО НЕЗАЛЕЖНОГО ОЦІНЮВАННЯ

У період незалежності наша держава вже пережила не один сплеск зростання злочинності. Проблема вчинення протиправних дій з боку неповнолітніх особливо загострилася на початку 1990-х рр. Залишена на той час без суттєвих змін ще з радянських часів виправна система у своїй більшості була спрямована насамперед на покарання малолітніх злочинців. Поступово, у тому числі під впливом вивчення європейського досвіду, наша пенітенціарна система переорієнтовується на гуманне ставлення до засуджених осіб, забезпечення їх основних прав і свобод, соціальну реабілітацію та сприяння соціальній адаптації після звільнення. Реальне забезпечення цих прав і свобод багато в чому залежить від персоналу установ пенітенціарної служби, гідного виконання ним своїх службових функцій не лише згідно з чинним законодавством України, а й загальноприйнятими міжнародними документами про права людини.

Якщо молода людина все ж потрапила до місць позбавлення волі, то у кінцевому рахунку вона має усвідомити свою провину й отримати новий шанс на соціалізацію, здобути необхідні компетенції для продовження життя у ролі гідного члена соціуму.

Для забезпечення права неповнолітніх засуджених на освіту в усіх виховних колоніях функціонують загальноосвітні середні школи й професійно-технічні училища, які реалізують

програми навчання та професійної підготовки засуджених. Оскільки абсолютна більшість засуджених є педагогічно занедбаними (вони майже не відвідували школу, мають лише поверхневі знання з основних навчальних предметів), то на формування у них компетенцій XXI ст. необхідно витратити значно більше часу і зусиль педагогів-вихователів. Наразі в українських колоніях основна увага адміністрації спрямована на те, аби надати підліткам робітничі професії, що користуються попитом на ринку праці, та забезпечити їм певні гарантії працевлаштування після звільнення. Підготувати вихованців колоній до складання зовнішнього незалежного оцінювання (ЗНО) та подальшого вступу до закладів вищої освіти значно складніше. За даними Інтернет-ресурсу «Тюремний портал» у шести виховних колоніях для неповнолітніх станом на 2018 рік відбувають покарання 337 осіб; роком раніше – 442 особи, двома роками раніше – 893 особи [1]. Дані про кількість та успішність складання ЗНО ув'язненими виховних колоній, що були надані Українським центром оцінювання якості освіти, засвідчують упродовж 2016-2018 рр. зменшення кількості бажаючих складати тести.

Найпопулярнішими навчальними предметами, що обирали учасники, були українська мова і література, історія України та математика. В одиничних випадках ув'язнені обирали фізику, хімію, англійську мову. Слід відмітити, що абсолютна більшість тих, хто обрав предмети природничо-математичного циклу, не подолали поріг та не склали ЗНО. Хоча були й поодинокі приклади того, як ув'язненим вдавалося набрати понад 180 балів з англійської мови, предмету який має високий поріг та диференціацію учасників [2].

Аналізуючи та узагальнюючи дані успішності складання ЗНО ув'язненими виховних колоній упродовж 2016-2018 рр., можна виділити наступні тенденції:

- низький рівень підготовки учасників ЗНО: понад 60% вихованців колоній не подолали поріг вже з першого й обов'язкового предмету – української мови; подальші успіхи в інших предметах вже зводилися нанівець;

- 50-60% учасників ЗНО з числа вихованців колоній не можуть подолати поріг з історії України (відносно краща ситуація) та математики;

- з числа тих учасників ЗНО, хто все ж таки подолав поріг, кількість набраних ними балів варіювалася у межах 100-120 балів, що відповідає дуже низькому рівню знань;

- проявляється зниження бажання ув'язненими брати участь у ЗНО, оскільки отримані бали не дають можливості вступити до закладів вищої освіти і тим більше за бюджетною формою навчання.

Отже, виявлені дані дають підстави говорити про надзвичайно низький рівень знань ув'язнених виховних колоній, що у певній мірі може залежати від низької якості освітніх послуг, неспроможності значної кількості викладачів освітніх дисциплін подолати педагогічну занедбаність, вмотивувати засуджених на успіх щодо вступу до закладів вищої освіти. Отже, на сучасному етапі розвитку ресоціалізації у закладах пенітенціарної служби виявляється маловірогідним отримання вихованцями колоній вищої освіти. Для виправлення такої

ситуації, що складалася десятиліттями, необхідна загальнодержавна молодіжна політика, спільні зусилля міністерств і відомств, індивідуальна робота із засудженими.

Література

1. Кримінально-виконавча система України у липні 2018 р. Статистичний огляд. URL: <http://ukrprison.org.ua/statistics/1533198157>
2. Лист-відповідь на запит – УЦОЯО № 02-24-01/2332 від 25.10.2018 року

ТРУТЕНЬ Аліна

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ВИХОВАННЯ ЦІННІСНОГО СТАВЛЕННЯ ДО ВОДНИХ РЕСУРСІВ У СТУДЕНТІВ АГРАРНИХ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

На сьогоднішньому етапі складних та динамічних відносин суспільства з навколишнім середовищем бережливе ставлення до природи повинно складати невід'ємну частину загального досвіду кожного громадянина нашої держави. Адже, сформований екологічний досвід не дається з народження, удосконалення важливої якості сучасної людини продовжується все життя.

Кожна країна має свою систему виховання, яка має відповідати потребам часу та передбачати зміни, проблеми та стратегію у майбутнього, будуватись на передовому педагогічному досвіді.

Велике значення має головний документ, прийнятий ЮНЕСКО – «Порядок денний на ХХІ століття» – всесвітній план дій, з метою сталого розвитку, під котрим слід розуміти таку модель соціально-економічного поступу, коли життєві потреби людей будуть задовольнятися з врахування прав майбутніх поколінь на життя в здоровому та невиснаженому природному середовищі. Крім того, досягнення сталого розвитку неможливе без більш справедливого використання ресурсів природи, боротьби з бідністю, з однієї сторони та неприпустимими розкошами – з іншої.

США є провідною індустріальною країною та одним з найбільших споживачів природних ресурсів, тому особливу увагу в процесі навчання приділяють екологічному вихованню.

Головним напрямом екологічної освіти і виховання в середніх та вищих навчальних закладах США є проведення практичних робіт, польових практикумів, заходів з утилізації відходів, озеленення територій, рятувальних заходів щодо тварин. Відмінною рисою американської освітньої системи є орієнтація на розв'язання регіональних екологічних проблем конкретної місцевості проживання [2].

У Великій Британії екологічна освіта є основою сталого суспільного розвитку, вона спрямована на виховання гармонійної, всебічно розвиненої самодостатньої особистості. Значна увага в країні надається практичній діяльності, тому в багатьох навчальних закладах створюються зелені куточки, здійснюється благоустрій та озеленення територій, організовуються екскурсії в ліси, парки, заповідники та музеї. Заохочується участь молоді в реалізації екологічних проєктів, підтримується бажання досліджувати навколишнє середовище та брати участь у вирішенні реальних екологічних проблем [1].

У Польщі функціонує екологічна організація Екологічна освіта «Edukacja Ekologiczna», яка пропагує екологічні цінності серед молоді та дорослих. Дана організація проводить такі заходи: «Зелені школи» – екологічні екскурсії, які переплітаються з навчальними семінарами та іграми; конкурс «Юний еколог» – кращими стають ті, хто здійснює практичні кроки у сфері захисту природи, екологічні семінари в школах із залучення молоді до благоустрою в міських парках та лісах, відпочинок на природі та спостереження за навколишнім середовищем, майстер-класи «Екологічно-художня майстерня».

В Японії екологічне виховання розпочинається з 3-х років, учні регулярно здійснюють виїзди на природу, де милуються заходом сонця, морськими пейзажами, цвітінням сакури. Метою екологічної освіти, на думку японських педагогів, є формування цілісної особистості, яка матиме чітку позицію до проблем охорони природи. Екологічна освіта включає: виховання в людини розуміння цінності природи та її ресурсів; прищеплення екологічної моралі, почуття

любіві до природи через спілкування з нею; формування громадської думки щодо необхідності дотримання гармонії між діяльністю людини і довкіллям; виховання в кожного громадянина прагнення до поліпшення навколишнього природного середовища. Студенти знайомляться з новітніми технологіями визначення забруднення довкілля та способами захисту навколишнього середовища, їх залучають до участі в загальнодержавних заходах з охорони навколишнього середовища [2].

Отже, зарубіжний досвід виховання ціннісного ставлення до водних ресурсів у студентів аграрних закладів вищої освіти передбачає формування у студентів загальнолюдських цінностей (працьовитість, мудрість, порядність, відповідальність); екологічних цінностей (знання про водні ресурси); господарсько-економічних цінностей (вміння передбачати наслідки господарської діяльності, нести відповідальність за власні вчинки, дотримуватись вимог сталого розвитку суспільства, забезпечувати економічний добробут держави); патріотичних цінностей (любів до рідної Батьківщини та готовність до її захисту).

Література

1. Писанка К. О. Проблеми екологічної освіти та виховання в різних країнах світу // Молодий вчений. 2014. №4 (07). URL: <http://cyberleninka.ru/article/n/problemi-ekologichnoyi-osviti-ta-vihovannya-v-riznih-krayinah-svitu>.

2. Січко І. О. Особливості екологічної освіти у вищих навчальних закладах зарубіжних країн. Порівняльно-педагогічні студії. № 1(7), 2011. URL: <http://pps.udpu.org.ua/article/viewFile/18554/16298>.

ХАЙДАРОВА Лілія

ПРОГРАМНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДИСТАНЦІЙНОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ІНФОРМАТИЗАЦІЇ

Дослідження тенденцій розвитку дистанційної освіти в Україні, вивчення автором веб-сайтів вітчизняних університетів свідчить про те, що в Україні успішно застосовується наступне зарубіжне програмне забезпечення: LearningSpace, ILIAS, WebCT, Moodle, Агапа, Прометей тощо.

LearningSpace або learningsetting – це програмне навчальне середовище, використання якого дозволяє поєднати технології традиційного навчання із сучасними інформаційними технологіями, які засновані на автоматизації діяльності викладача та студентів. Цей термін переважно використовується як більш виразна альтернатива "класу", але він також може відноситися до внутрішнього чи зовнішнього розташування, як дійсного, так і уявного. Функціональна система LearningSpace складається з двох основних компонентів «Базового модуля» - ядра системи і модуля «Колективна робота».

Система ILIAS – це вільне програмне забезпечення для підтримки навчального процесу, яке використовується для розробки, управління та розповсюдження мультимедійних навчальних матеріалів, які створювалися для використання у мережевому навчальному середовищі.

WebCT (Course Tools) або система Blackboard Learning System, яка зараз належить Blackboard, є онлайнвою системою навчального середовища. Систему ліцензовано коледжами, яку зараз використовують в школах, університетах для дистанційного навчання. На курсах WebCT інструктори можуть додавати такі компоненти як «форуми», «поштові скриньки» та «чат», а також найрізноманітніші документи та веб-сторінки. Останні версії цього програмного забезпечення тепер називають Webscourses. WebCT визначна тим, що це була перша у світі система дистанційного управління, яка мала успіх серед користувачів вищих навчальних закладів. Її використовували понад 10 мільйонів студентів у 80 країнах.

Moodle - модульне динамічне об'єктно-орієнтоване динамічне навчальне середовище) - навчальна платформа, призначена для об'єднання педагогів, адміністраторів і учнів (студентів)

в одну надійну, безпечну та інтегровану систему для створення персоналізованого навчального середовища. Розробка системи Moodle була розпочата Мартіном Дугіямасом у 90-ті роки XX ст. Moodle перекладена на десятки мов, зокрема на українську. Систему використовують у 197 країнах світу.

Агапа – це система, в якій поєднуються навчальний комплекс, комунікаційне середовище та система управління даними. Система дистанційного навчання «Агапа» створена засобами мови програмування PHP та включає в себе систему управління базами даних MySQL.

«Prometheus» – це система дистанційного навчання, використання якої не тільки забезпечує дистанційне навчання і тестування слухачів, але й дає змогу керувати всією діяльністю навчального закладу. Проект відкриває безкоштовний онлайн-доступ до найкращих навчальних курсів університетського рівня всім охочим в Україні. Цей український сервіс стартував лише нещодавно, але вже набув великої популярності. Кожен курс складається із відеолекцій, інтерактивних завдань, а також форуму, на якому студенти мають змогу поставити питання викладачу та поспілкуватись один з одним. Успішне завершення курсу дасть змогу отримати електронний сертифікат, який підтверджуватиме здобуті знання.

Своєчасність вивчення проблеми зумовлена й тим, що теоретично і практично вона є недостатньо розробленою і не була предметом спеціальних досліджень, у яких би розроблялися концептуальні засади формування системи вищої освіти.

Поєднання історичного, культурологічного, педагогічного, системно-діяльнісного, соціокомунікативного, кібернетичного, аксіологічного підходів у комплексі із методом концептуального моделювання дали змогу запобігти фрагментарності й описовості наукової розробки проблеми, надати цілісне уявлення про сутність інформаційної культури як чинника сучасних перетворень системи вищої освіти України в умовах інформатизації.

ХВІСТ Вікторія

НОВІ ТЕНДЕНЦІЇ В ОСВІТНІЙ ПОЛІТИЦІ В 90-х рр. XX ст.

Перехід системи освіти й виховання в Україні на нові орієнтири відбувався з опорою на західні та власні взірці. Віднині учнів почали розрізняти не лише за оцінками, а й за їхньою індивідуальністю, вони стали партнерами у відносинах «школяр-учитель». У таких антиавторитарних взаєминах мали запанувати гуманізм та взаємна повага. За подібних умов якісно іншим став шлях і до успіхів у навчанні. Після розпаду Радянського Союзу ця тенденція не набула подальшого широкого розвитку.

Елементи моделі «педагогіки співробітництва» стали складовою частиною освіти і виховання в Україні. Згідно з «Національною програмою освіти України на XXI сторіччя» (опублікованою в 1994 р.) і з «Законом про освіту», прийнятим у 1994 р. який багато в чому нагадував освітні стандарти радянських часів («Закон про освіту Української РСР» від 1991 р.), та у підписаному Президентом країни «Законі про загальну середню освіту» зроблено спробу запропонувати новий шлях. У центрі навчального процесу віднині повинен перебувати учень і розвиток його особистості.

Особливо посилюється статус класичних університетів та вищих навчальних закладів з третім та четвертим рівнем акредитації. Тут проведено чітке розмежування з огляду на різницю в якості навчальної підготовки.

Хоча в окремих галузях системи освіти здійснене запровадження нових форм викладання й навчання, проте й надалі домінує «переобтяженість навчальним матеріалом». Те, що є необхідним у природничих науках, гальмує процес навчання і знижує мотивацію учасників навчальної процесу в суспільних науках. А тому, на думку реформаторів, завдання полягало насамперед у тому, щоб підтримати нові форми навчання, за яких на передній план виходить не знання фактів, а аналітичне мислення. Сюди ж відноситься і здатність до узагальнень, сприйняття та розгляду питань і тем у широкому контексті. Набуті при цьому

вміння є одночасно тим інструментарієм, що має забезпечити формування міжпредметних зв'язків.

Галузь вищої освіти, де на 1999 р. було заплановано прийняття давно необхідного Закону про вищу школу, з 1991 р. зазнала суттєвих змін. Неабияка кількість вищих шкіл принаймні частково забезпечувала можливість широкого вибору. Окрім різних типів вищих шкіл, в окремих закладах виникли такі спеціалізації, що викликають підвищений інтерес з боку студентів і одночасно позитивно впливають на імідж вищої школи. Під сприятливим впливом освітньої політики, що залишає більше простору для ініціативи, та європейської й північноамериканської системи вищої школи досягнуто певною мірою вагомих успіхів у розмаїтті пропозицій, використанні нових тем, методів та матеріалів. Однак залишилося чимало фахівців, які хотіли б повернутися до старої радянської системи прийому до вищих навчальних закладів та оцінювання знань. Тоді не існувало плати за навчання, кількість абітурієнтів з особливими успіхами у навчанні була порівняно невеликою. До цього слід додати, що вирішальну роль на вступних іспитах та при виставленні оцінок, якщо абстрагуватись від міркувань ідеологічного характеру, все ж відігравали реальні знання студентів.

Поряд із класичними університетами виникають академії та коледжі. Особливо престижними вважаються ті вищі школи, яким надано право називати себе «національними».

Окрім державних, існує чимало недержавних вищих навчальних закладів, що деякою мірою «ускладнюють» загальну картину, бо нелегко оцінити не лише спеціальності, з яких здійснюється підготовка, а й її рівень. І все ж таки недержавні заклади надають значних імпульсів науковим дослідженням, які з неабиякими труднощами торують собі шлях у державних інституціях. Оскільки державні вищі навчальні заклади й надалі перебувають у центрі уваги державних установ та освітньої політики в цілому, недержавним закладам доводиться виборювати своє «місце під сонцем».

Як і раніше, дискусійним залишається питання про мову на лекціях. Вступні іспити у 1999 році вперше було дозволено приймати російською мовою. Цей крок можна вважати поступкою і «винятком з правила», до якого вдався Президент України Леонід Кучма напередодні президентської виборчої кампанії 31-го жовтня 1999 р. Якщо раптове запровадження української мови на вступних іспитах до вузів в 1993 р. викликало численні протести з боку студентів, то дозвіл складати іспити й російською мовою мав заспокоїти студентство і засвідчити тим самим інтегративний характер цього заходу.

Тому саме Академія педагогічних наук має формувати цілі й завдання української освіти. Вона покликана аналізувати процеси, що відбуваються у сфері освіти та виховання в інтересах майбутнього, і забезпечувати наближення української системи освіти до європейських стандартів. Однак це залишається чимось на кшталт побажань, оскільки саме тут найбільш відчутним є тягар радянського спадку. Структури АПН майже не змінилися. Люди, які за радянських часів працювали в науково-дослідних інститутах, залишалися на своїх місцях і тоді. Варто зауважити, що чимало з них були одночасно членами органів або комісій ВАК чи ДАК і зберігали досить сильний вплив на їхню роботу.

Окрім АПН, основним полем діяльності якої є насамперед шкільна освіта, існує ще й Академія наук вищої школи України. Обидва громіздких, з точки зору персоналу та коштів, апарати пропонувалось об'єднати в грудні 1997 р. відповідно до висловлених тоді пропозицій, але цей план не було реалізовано.

Отож, попри всю критику на адресу існуючої системи освіти і добре відомих нарікань усіх, хто причетний до неї, зрештою всі погодилися, що в ній не може бути поганим абсолютно все. І хоча тягар радянського спадку продовжував тиснути на систему освіти й виховання впродовж усіх 1990-х, однак, починаючи з 1991 р. вона намагалася віднайти власний, український шлях.

РІВНИЙ ДОСТУП ДО ЯКІСНОЇ ОСВІТИ ЗАСОБАМИ SMART-ТЕХНОЛОГІЙ

Говорячи про рівний доступ до якісної освіти, перш за все, варто спиратись на українську законодавчу базу, а саме статтю 53 Конституції України, яка говорить про те, що «Кожен має право на освіту», та визнає право на освіту за кожною людиною, незалежно від її статі, раси, національності, соціального і майнового стану, роду та характеру занять, світоглядних переконань, належності до партій, ставлення до релігії, стану здоров'я та інших обставин.

Після приєднання України у 2005 році до «Болонського процесу», який має на меті створення єдиного європейського простору вищої освіти постало питання реформування та розбудови системи вищої освіти України відповідно до європейських та світових тенденцій. Одним із базових напрямів розвитку освіти в європейському просторі є рівний доступ до освіти.

Таким чином метою роботи є аналіз стану організації забезпечення рівного доступу до якісної освіти засобами SMART-технологій.

Серед учених, котрі досліджували дане питання були В. Кремень, М. Кісіль, К. Ващенко, М. Гриценко, В. Нікітін, М. Зубрицька та ін. Проте питанням забезпечення рівного доступу до якісної освіти засобами SMART-технологій не достатньо досліджені у педагогічній науці.

Під створенням рівних можливостей до освіти розуміємо не виключно покращення умов для тих верств населення, котрі вже мають доступ до освіти, а й створення нових шляхів доступу до якісної освіти для груп населення, позбавлених можливостей здобувати освіту.

До таких груп вчений В. Кремень відносить: осіб з обмеженими можливостями, етнічних меншин, осіб що проживають у віддалених районах та сільській місцевості, жінок за деякими спеціальностями (військові/морські), осіб із соціальних груп з низьким прибутком [1, с. 167].

Розглянемо тлумачення терміну SMART-технологій в освіті та абревіатури в цілому. SMART-технології – це інтерактивний навчальний комплекс, що дає змогу створювати, редагувати та поширювати мультимедійні навчальні матеріали, як в аудиторний так і в позааудиторний час.

Як визначає В. Тихомиров, смарт-освіта або розумне навчання – це гнучке навчання в інтерактивному освітньому середовищі за допомогою контенту з усього світу, що знаходиться у вільному доступі. Ключ до розуміння SMART освіти – це широка доступність знань.

Цікавим є тлумачення абревіатури SMART:

- самокерований;
- мотивований;
- адаптивний;
- ресурсозбагачений;
- технологічний [2].

Використовуючи технології SMART в освіті викладач навчального закладу забезпечує студентів із найбільш недоступних куточків країни матеріалами такими як електронний підручник та посібник. Також з'являється можливість працювати з інноваційними методичними розробками та надавати відгук молодим викладачам практикам «в один клік». Ця технологія дозволить студентам спілкуватись із найкращими викладачами закладів вищої освіти шляхом відеоконференцій та вебінарів і отримувати найновішу інформацію, а використання електронних матеріалів зробить навчальний процес більш гнучким та зменшить його вартість.

Таким чином, у світі зростає кількість прихильників масових онлайн курсів. Серед світових лідерів варто виділити такі проекти як Coursera, Udacity, MIT OpenCouseWare, Khana Academy, Mindvalley. Серед представників SMART-технологій на українському ринку варто виділити такі освітні проекти як: Prometheus, IT Labs та «Телепортус».

На базі платформи Prometheus у вересні 2016 р. було впроваджено змішане навчання в чотирьох закладах вищої освіти України, а саме: Національному технічному університеті

України «Київський політехнічний інститут ім. Ігоря Сікорського», Національному університеті «Львівська політехніка», Львівському національному університеті імені Івана Франка та Українському католицькому університеті.

Підбиваючи підсумки і повертаючись до Конституції України та законодавчої бази України в галузі освіти, в якій говориться про рівні права та можливості доступу до освіти, можна висунути гіпотезу про те що рівний доступ кожного до якісної освіти можна досягти завдяки активному використанню SMART-технологій. Адже за наявності мережі Інтернет та комп'ютера або смартфона у кожного буде рівний доступ до електронних навчальних матеріалів, а саме до підручників, посібників та з'явиться можливість працювати з інноваційними методичними розробками, та безпосередньо спілкуватися та взаємодіяти з викладачами.

Література

1. Кремень В. Г. Освіта і наука в Україні – інноваційні аспекти. Стратегія. Реалізація. Результати. Київ : Грамота, 2005. 448 с.
2. Семеніхіна О. В. Нові парадигми у сфері освіти в умовах переходу до SMART-суспільства URL: <http://irbis-nbuv.gov.ua>.

ХОДУТІНА Тетяна

ПОРІВНЯЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ОФІЦІЙНО-ДІЛОВОГО СТИЛЮ АНГЛІЙСЬКОЇ ТА УКРАЇНСЬКОЇ МОВ

В умовах стрімко зростаючої глобалізації збільшується інтенсивність міжнародних контактів, основною метою яких є обмін знаннями, досвідом, а також співпраця. Як наслідок виділився функціональний стиль ділової документації та ділового мовлення. Офіційно-діловий стиль спрямований на використання у дипломатичній, управлінській діяльності, законодавстві, політиці та багатьох інших сферах людської діяльності. Його застосовують різноманітні організації, державні органи, фізичні особи для комунікації один з одним та регулювання відносин, які виникають у процесі виробництва, правової або господарської діяльності.

Вивченням особливостей офіційно-ділового англomовного та україномовного дискурсу займалися І. Р. Гальперін, Л. К. Граудіна, С. Є. Максимов, Н. А. Коміна, Ю. М. Скрєбнєва, А. Б. Шевнін та ін. У нашій роботі ми проаналізуємо характерні особливості офіційно-ділового стилю в англійській та українській мовах.

Основними рисами стилю офіційно-ділових текстів є аргументативність (заявлені думки та ствердження обов'язково повинні бути аргументованими), інтертекстуальність (офіційно-ділові тексти повинні мати покликання на відповідні юридичні й установчі документи, протоколи, акти та ін.), діалогічність (офіційно-діловий текст є загальною схемою: питання-відповідь. Наприклад, *договір купівлі-продажу*, який передбачає обов'язки двох сторін), а також офіційність (слова в офіційно-діловій документації зазвичай використовуються у прямому значенні, а образність, як правило, відсутня) [4, с. 13].

Як відомо, в українській мові при діловому спілкуванні не рекомендується використовувати розмовну і жаргонну лексику, архаїзми та історизми, віддаючи перевагу усталеним мовним зворотам. Англійська мова є менш структурованою, тому в англomовному офіційно-діловому спілкуванні мовні форми вживаються не диференційовано, а можуть належати як до ділового, так і до розмовного стилю. У сучасному офіційно-діловому спілкуванні в українській мові можна виділити постійне вживання пасивних конструкцій, а також безособових конструкцій, адже вони не відображають прямолінійність і вважаються етичними. До того ж вони часто вживаються адресантами через почуття сором'язливості, наприклад: *Мені мають надіслати документ* (в той час, як в англійській мові – *I am expecting a document*). Безособова конструкція *Мені здається, що...* не є характерною для англійської мови у співвідношенні до аналогічної конструкції *It seems to me that...* Крім того, для ділового спілкування української мови характерне послідовне уникнення особових займенників. Тому в

запитах, проханнях, думках, пропозиціях використовується форма вираження від першої особи множини (*Ми просимо Вас*). Ймовірність подібного вибору відсутня в англійській мові через велику кількість підметів у реченні. В англomовному діловому спілкуванні майже всюди можна спостерігати прописну букву «I». Для порівняння, в українській мові з прописної букви прийнято позначати не адресанта, а навпаки адресата – звертання завжди на «Ви»; та завжди замість займенників *я, мій* використовуються *ми, наш*, в силу повної відсутності індивідуалізації мови, конкретності та точності висловлювання. Також до особливостей ділового стилю в англійській мові можна додати полісемантичність, коли одне слово може мати різні значення. Наприклад, *subject of contract* (*предмет контракту*) та *subject of law* (*суб'єкт права*).

Спільними рисами англomовного та україномовного дискурсу виступають: висока ступінь термінологічності, фразеологічних поєднань та кліше (*invoice* (*рахунок*), *terms and conditions* (*умови*), *provided that* (*при умові*), *on behalf of* (*від імені*), *у цілях*, *у зв'язку з*, *на підставі*); використання запозичених слів (*прайс-лист*, *ексклюзивний*, *менеджер з продажу*, *par exemple* (*наприклад*), *et cetera* (*і так далі*), *circa* (*приблизно*)); наявність різноманітних скорочень та аббревіатур (*MP* – *Member of Parliament* (*член парламенту*), *EU* – *European Union* (*Європейський союз*), *govt* – *government* (*уряд*), *МВФ* (*Міжнародний валютний фонд*), *КУ* (*Конституція України*), *ПП* (*приватне підприємство*)).

Отже, порівнюючи офіційно-діловий стиль англійської та української мов, необхідно відзначити, що, незважаючи на відмінності у використанні мовних одиниць, пов'язаних з флексією, полісемантичністю та синонімією, вони все-таки мають багато спільних ознак, таких як імперативність, точність, відсутність емоційного забарвлення та образних засобів, безособовим характером висловлювань, широким використанням скорочень, аббревіатур, специфічною фразеологією та термінологією, оскільки офіційно-діловий стиль покликаний регулювати правові відносини між громадянами та державою.

Література

1. Ахманова О. С. Словарь лингвистических терминов. М.: Советская энциклопедия, 1966. 608 с.
2. І. С. Богацький, Н. М. Дюканова Бізнес-курс англійської мови. К.: ТОВ «ВП Логос-М», 2013. 351 с.
3. Кужелева Т. Ю. Особенности языка деловых документов в английском и русском языках // Язык. Коммуникация. Культура. Тюмень, 2008. С. 74-77.
4. Кунин А. В. Курс фразеологии современного английского языка: учебное пособие для институтов и факультетов иностранных языков. 3-е изд. Дубна: Феникс+, 2005. 488 с.

ЧИЖ Іван

ПЕДАГОГІКА ТВОРЧОСТІ: ВЧИМОСЯ ЖУРНАЛІСТИКИ

Професією професій називають журналістику, як багатогранний та особливо елітарний фах, котрому не підвладні ні кордони, ні заборони та обмеження, для якого не існує жодних «табу». Жодних, окрім, за канонів вільної преси, неприпустимості втручання у свята святих – приватне життя людини та розкоші писати, транслювати у радіо- чи телеефірі поверхово, будь-як, чи й елементарно неграмотно. Шкода, що і з першим, і з другим «табу» у сучасних медійників часто якимось не складається...

З огляду на це, на нові проблеми і виклики сучасної інформаційної доби, та на те, що новому фаху починаємо навчати з нинішнього року у виші зі славною 120-літньою історією, окреслив стратегічне завдання: з *чистого аркуша формувати нашу власну школу «Педагогіки творчості»*. Це вкрай актуально, зважаючи на активну розбудову територіальних громад. Можливо, одну з небагатьох реформ, котра має шанс стати успішною та вдихнути нове життя у розвиток українського села, різнопланових професіоналів для якого готує НУБП. А нова і

якісна кадрова журналістська зміна якраз і покликана надати потужного інформаційного супроводу і прискорення цим процесам.

«Журналіст та інформація – майже синоніми. Інформація для журналіста – і джерело, і інструмент, і механізм, і продукт, і мета, і результат... Журналістика з'явилася та існує завдяки інформації і задля інформації», - саме так означив початківцям-журналістам базове розуміння основ професії. І спілкування наше щоразу носить характер діалогу колег: вони щось черпають із професійного досвіду старшого колеги і самі спонукають до драйву, активного творчого пошуку. Вчимося журналістики разом.

Журналіст у світовій таблиці належить до меритократії(лат.merito – гідний), перебуваючи чи не на найвищій сходинці до популярності і навіть до того, щоб стати знаменитим. Але: «Слово сьогодні не на вагу золота, слово сьогодні – на вагу кулі!». Це – Володимир Шинкарук. Глибоко і проникливо - про настільки ж цікаву, наскільки й складну, стресову і навіть небезпечну нашу професію. Кажу про це юним чесно, відверто, без фальшивого романтизму, але з глибоким усвідомленням, яка це каторжна, але солодка праця. За умови, коли це – твоє, і коли ти не ремісник нещасний, а творча особистість.

Викладаючи ази фаху за курсом «Вступ до спеціальності», бачу потребу з перших кроків спонукати молодих журналістів до креативного творчого мислення, всякчасного системного пошуку свого творчого обличчя, постійної роботи зі словом. Тому, як мовиться, на марші корегується програма: даю поняття основ жанрології, типів і видів жанрів журналістики аби першу у своєму житті СПРАВЖНЮ прес-конференцію молоді колеги запам'ятали, як професіонали, котрі ставили б фахово глибокі запитання і отримали інформацію, яка допоможе їм підготувати якісний репортаж та розширить їхнє світобачення. Надто ж з огляду на те, що тема прес-конференції «Японія здалека і зблизька» замислювалася, як спонукати досягнути поглядом неблизьку, на жаль, але таку бажану для України перспективу за взірцем «Країни сонця, що сходить» - успішного і динамічного у своєму розвитку світового лідера.

Зізнаюся, що запрошенням до участі у прес-конференції менеджера освітньої компанії «Talkers»(Токіо, Японія)) українки Дани Окоманюк, котра ще зовсім недавно була випускницею Інституту міжнародних відносин Київського Національного університету ім. Т. Г. Шевченка і є майже ровесницею молодих журналістів, мав на меті не тільки навчити студентів азів роботи на таких заходах, але й мотивувати їх. Адже вивчаючи кілька мов, Дана самостійно, поза університетською програмою, опанувала ще й японську і нині у Токіо навчає японців... англійської! Та не просто навчає, але й координує цілий колектив викладачів, як головний менеджер компанії.

Задоволений, що не помилився. Діалог перевершив усі сподівання! На кожне із 23 запитань журналісти-початківці отримали вичерпні і цікаві відповіді та були захоплені такою формою навчання. Хоча назвати саме так цю зустріч якось не випадає, - це справді була повноцінна і якісна журналістська робота. І, щонайголовніше, усі без винятку наголосили: ця зустріч їх глибоко вразила і спонукає до самореалізації. «Нічого неможливого немає!» - саме так із сяючими очима ділилися своїми враженнями мої молоді колеги. Сприймаю це, як їхнє відчуття і власної, і української загалом перспективи. Дай Бог!

А репортаж із цього заходу першокурсники-журналісти мають підготувати і поширити будь-якими засобами інформації, особливо регіональними, аби, по-перше, набути певних професійних навиків, та, по-друге, налагодити контакти із творчими колективами редакцій. Це вкрай важливо. На цьому постійно наголошую молодим колегам, орієнтуючи їх на те, щоб на час навчання вони стали столичними власними кореспондентами районних, міських, обласних газет та редакцій радіо і телебачення. Маю намір особисто надіслати рекомендаційні листи керівникам місцевих друкованих і електронних видань після апробації на творчу спроможність своїх підопічних. Така своєрідна персоніфікована творча практика, сподіваюся, сприятиме їхньому динамічному професійному становленню.

Звісно, сьогодні ще далеко не кожен із початківців демонструє якісну лінгвістичну підготовку, багато слід працювати над словом, належить виробити систему творчості,

власного, мовити б, почерку у професії. Тому розпочав свою ознайомчу зустріч із запитання студентам: чи уміють вони читати і, на доповнення, чи уміють писати?.. Згодом це запитання, сприйняте спершу, як жарт, насправді стало набувати реального змістовного наповнення. Бо не кожен, як виявилось, готовий до того, щоб читати і розуміти, що читає; так само і писати уміють далеко не всі.

Отож, спонукаю студентів засвоїти ще один мій урок: *«Не знати не соромно. Соромно знати, що не знаєш, і лінуватися знати»*. По-журналістськи обігруючи термін «знання», намагаюся стерти межу між викладачем і студентом: питай, не соромся, дізнавайся... Так виникла потреба давати їм нові знання про звичні, здавалося б, для них речі. Запитую: що таке ARPANET? Мовчання. А INTERNET? Тут усі, звичайно, доки! Пояснюю, з посиланням на «Популярну юридичну енциклопедію», котра побачила світ 2002 року за моєї участі (очолював редакційну колегію цього видання), що це одне і те ж саме. Просто так називалася перша міжуніверситетська мережа у США, створена 1969 року на замовлення Пентагону, котра і стала прообразом Інтернету.

Професіонали-медійники, серед яких, звісно, й наші майбутні зірки тележурналістики, мають знати історію створення і розвитку телебачення. Тож, за кожної зустрічі знайомлю з певними етапами його становлення. Студенти з подивом, приміром, дізналися, що «іконоскоп» - це первинна назва передавальної трубки, а звичною сьогодні назвою «кінескоп» означено пристрій, у якому згодом технічно поєдналися і передавальна, і приймальна функції. Таких відкриттів для моїх підопічних готую чимало.

Ще одна важлива складова підготовки журналіста – мовна компетентність. Спостерігаючи за спілкуванням першокурсників між собою, аналізуючи їхні відповіді на запитання та практичну роботу, помічаю значні мовні огріхи, неприпустиме для журналіста засмічення лексики «суржиком», «русизмами». Очевидною є потреба мовного збагачення шляхом читання творів кращих літературних та журналістських взірців, вироблення досвіду вільно говорити і писати, вміло вплітаючи у тексти крилаті вирази, поєднуючи власну індивідуальність з лексичними надбаннями української мови.

Щоразу виробляю таку тематику творчих завдань, яка вимагає самостійного мислення. Хіба «скачаєш» з мережі, приміром, есе, означене темою: *«...Твоє – це тільки те, що віддаєш...»*? Або творчу роботу на тему: *«Я тільки літописець, а чи я творець?..»*. До творчого підходу спонукають теми: *«... Так мало в оцтах тоне мух, і так багато гине у медах!..»*; *«На горло беруть слабаки. І програють. Сильні перемагають звучними аргументами...»*. Долучаю до власних розробок і творчість наших видатних класиків. Борис Олійник: *«Одні в атаку ходили, а інші «Ура!» кричали...»*; *«... Хіба б то ж ми вчергове продалися, коли б то ж нас вчергове не купили?!..»*. Ці теми спонукають до неабиякої праці душі і розуму, гартують юних журналістів на патріотичному і творчому горнилі. Вони не тільки виконують творчі завдання, а й захищають, аргументують їх перед своїми товаришами. З кожною новою роботою відчуваю, як вправнішають, творчо підростають початківці.

І як тут не згадати незабутнього Дмитра Михайловича Прилюка, фундатора української школи журналістики та одного з найкращих її теоретиків: *«Журналістики неможливо навчити... Але їй можна навчитися!»*. Щасливий, що був учнем Учителя Журналістів на факультеті, де він майже чверть століття працював і який багато років очолював у Київському університеті ім. Т. Г. Шевченка. Організуючи науково-практичний семінар, який так і називався – «Учитель журналістів» - до 100-річчя від дня народження Д. М. Прилюка, і викладач, і кафедра журналістики та мовної комунікації гуманітарно-педагогічного факультету НУБІП України, котра зробила все аби відбулася чудова презентація цього заходу, спонукали саме студентів заглибитися у творчу спадщину видатного публіциста, письменника, педагога і науковця. Їхні повідомлення були цікавими і змістовними.

Відкриваючи науково-практичний семінар, декан гуманітарно-педагогічного факультету Національного університету біоресурсів і природокористування України, доктор філологічних наук, професор, академік АН вищої школи України, відмінник освіти України, член Національної спілки журналістів України Василь Шинкарук розповів студентам-журналістам

про Дмитра Прилюка як педагога, науковця, письменника, публіциста, журналіста, зазначивши, що особистість Д. Прилюка є втіленням совісті, честі, порядності і професійності журналістів.

Багатогранність його життя і творчості було представлено у доповідях студентів-журналістів першого курсу. Софія Грабовська у своїй доповіді проаналізувала життя та творчість Дмитра Прилюка. Незважаючи на те, що він ріс у бідній багатодітній сім'ї, проте старанно учився в школі, розвивався і ще в дитинстві мав хист до писання: протягом навчання він дописував у шкільній стінній газеті, а згодом став сількором районної та обласної газет. У 1940 році закінчив Український інститут журналістики в Харкові. Брав участь у Великій Вітчизняній війні. Був нагороджений орденом Великої вітчизняної війни 1 ступеня, медалями. Після демобілізації Дмитро Михайлович тривалий час працював кореспондентом і редактором вінницьких, полтавських і київських обласних газет. Був редактором популярної газети «Сільські вісті».

Віталій Мікула розповів про Прилюка-публіциста і наголосив на тому, що процес створення публіцистичного тексту був своєрідним мистецтвом літературного дискурсу, визначаючи при цьому послідовність творчого процесу: виникнення задуму, пошуки шляхів його розв'язання і втілення в продукт творчості.

Вікторія Кравченко зосередила увагу на тому, що скрізь, де працював Дмитро Михайлович, його згадували добрим словом, адже він був не лише редактором, а й чуйним наставником-вихователем. Саме тому Д.М. Прилюку запропонували навчати молодь на факультеті журналістики Київського державного університету ім. Т. Г. Шевченка, де він працював понад чверть століття.

Марина Когут зазначила, що Д. М. Прилюк встиг за своє життя дуже багато, зробивши вагомий внесок у літературну, журналістську, наукову, освітянську ниву. Відданість Дмитра Михайловича усьому рідному, українському пронизувала його педагогіку, прозу, публіцистику, проявлялася у його вдачі, поведінці, ставленні до колег і студентів.

Доповідь Вікторії Хлопчанюк була побудована на спогадах сучасників. Студентка зачитує спогади сина Дмитра Михайловича В'ячеслава – доцента Інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка: «За сучасними мірками, в батька була одна вада: він завжди намагався говорити і писати лише правду». Згадують також гарним словом Дмитра Михайловича і його вихованці – Віктор Набруско і Юрій Бондар. Вони стверджували, що «Дмитро Михайлович був безсумнівним авторитетом, справжньою величиною, слово його як декана для них було законом».

Олена Бойко наголосила, що Дмитро Прилюк є прикладом наполегливості, завзятості, послідовності в досягненні поставленої мети, вірного служіння своєму народу. Спадщина Д. М. Прилюка багата й славна, тому не заростає до неї народна, людська стежка. Мудрі книги Дмитра Михайловича надихають на сумлінну працю в ім'я Батьківщини, вчать долати труднощі, досягати мети, пробуджують високі почуття любові до свого рідного краю.

Орина Зеленіна у своїй доповіді наголосила, що Дмитро Прилюк не тільки публіцист, письменник, журналіст, він є справжнім учителем та наставником майбутніх журналістів, про що свідчать його наукові праці – двотомник «Теорія і практика журналістської творчості», «Мистецтво писати», «Спостереження і дослідження фактів журналістом». Для журналістів сьогодення ці праці дуже важливі й актуальні, а викладені в них ідеї, підходи до розуміння формування журналістського тексту – класика журналістикознавства. На завершення студентка з гордістю підсумувала: «Ми, студенти спеціальності «Журналістика», ті, хто зважено вибрав журналістський фах, матимемо змогу пізнавати журналістську професію, осягати її «секрети», відкривати для себе звідане і незвідане у журналістиці, все те, чим жив відомий журналіст Дмитро Прилюк. Дякуємо за те, що були Люди з великої літери. Ми маємо з кого брати приклад. Ми віримо в його ідеї і будемо втілювати їх у життя».

Який учитель не буде гордитися таким рівнем заглиблення молодих у творчу спадщину справжнього корифея журналістики, яким, поза сумнівом, був Дмитро Прилюк?.. І це,

зауважте, першокурсники! Значить, вибір вектору на формування нашої власної школи «Педагогіки творчості» виправдався.

Ділячись спогадами про нашого незабутнього Учителя Дмитра Прилюка разом із Михайлом Сорокою, Заслуженим журналістом України, багаторічним головним редактором газети «Урядовий кур'єр», членом правління Національної спілки журналістів України, головою правління Київської організації НСЖУ, членом Асоціації спортивних журналістів України і Віктором Пасаком, Заслуженим журналістом України, членом Національної спілки журналістів України і Національної спілки кінематографістів України, одним із фундаторів сучасного українського телебачення та знаменитої радіостанції «Колос», спогадами, які, безперечно, йшли від душі, а тому були теплими і зворушливими, ми радили молодим журналістам: писати так аби довкола світ ставав світлішим, творити добро, обстоювати справедливість, обороняти людину. І палко, до самозабуття любити рідну, найкращу у світі землю, що зветься Україна. Так, як це робив незабутній Дмитро Михайлович Прилюк.

Приємно, що і дух, і глибокий зміст науково-практичного семінару «Учитель журналістів» досить професійно і якісно відтворили на сайті НУБІП України журналісти - першокурсники Віра Ляшенко, Катерина Мусієнко, Юлія Дуб. А зустріч з учнями Д. М. Прилюка і їхні спогади про Учителя лягли у підмурівок школи «Педагогіки творчості» НУБІП України, сприятимуть якісній підготовці молоді журналістської зміни.

Попереду – нові горизонти творчого пошуку і нові відкриття на шляху до найкращої з професій – журналістики.

ШАМНЕ Анжеліка

ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ УПРАВЛІННЯ ПРОФЕСІЙНИМ СТАНОВЛЕННЯМ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ ЗВО

Проблеми управління професійним становленням магістрів пов'язані із пошуком оптимальних умов для підготовки компетентних фахівців ЗВО.

У психології професійне становлення особистості зазвичай розглядається у контексті загальної проблеми життєвого становлення особистості. Як окремі аспекти проблеми професіогенезу психологи досліджували такі проблеми як-от: розвиток особистості у процесі опанування професійної діяльності, становлення професійної спрямованості, кризи професійного становлення, психологічна адаптація людини до навчання у ЗВО та професійної діяльності, професійне самовизначення, розвиток спеціальних здібностей, вмінь та особистісних властивостей, становлення мотиваційних аспектів професійної діяльності, професійних рис характеру тощо (Василькова О.І., Веремчук А.М., Деркач А.О., Зеєр Є.Ф., Клімов Є.О., Кокун О.М., Поваренков Ю.П. та ін.). Метою професіогенезу, з психологічної точки зору, є досягнення суб'єктом навчання інтегрального утворення – професійної (особистісної, соціальної та діяльнісної) зрілості особистості (Бондаренко І.І., Кокун О.М. та ін.).

Дослідження психологічних аспектів професійного становлення майбутніх педагогів ЗВО *актуальні* у зв'язку із нестачею усталеної системи поглядів на розуміння психологічних закономірностей їх становлення в процесі навчання в магістратурі. В силу вікових особливостей (юнацький вік) цей етап навчання у ЗВО є сензитивним до формування особистісних підструктур, професійно важливих якостей, взаємодії професійного та життєвого шляху особистості. Водночас, як показали дослідження О.М. Кокун (2009; 2010), С.В. Яремчук (1999) та ін. авторів, на етапі професійної підготовки майбутніх педагогів існують певні негативні тенденції, які стосуються мотиваційної та інформаційної готовності студентів до педагогічної діяльності. У зв'язку з цим *мета* дослідження полягає у теоретичному аналізі психологічних аспектів управління професійним становленням майбутніх педагогів ЗВО.

Професійне становлення по різному трактується представниками діяльнісного, системно-структурного, ціннісно-мотиваційного напрямів. Представники першого підходу (Зеєр Є.Ф., Клімов Є.О.) професійне становлення розглядають як процес проходження нею певних етапів професійного розвитку; другі інтерпретують професійне становлення

особистості через взаємозв'язок професійних здібностей та професійно важливих якостей, що зумовлюють успішність діяльності (Поваренков Ю.П.); представники третього (Сапогова І.С., Сержантов В.М., Шадріков В.Д. та ін.) вважають основним аспектом професійного становлення розвиток професійної мотивації та ціннісних орієнтацій.

Професійне становлення педагога в науковій літературі розглядається в трьох психолого-педагогічних аспектах: 1) становлення педагога як особистості, професіонала; 2) становлення професійної педагогічної діяльності; 3) становлення професійного педагогічного мислення. Всі представлені аспекти охоплюють різні психологічні виміри професійного становлення педагога.

Професійне становлення особистості педагога ЗВО – це складно організований процес особистісних змін та розвитку суб'єктності майбутнього фахівця. Будучи учасником спільної діяльності з іншими людьми, особистість змінюється і розвивається через спілкування та взаємодію. Як особистість педагог висловлює свою соціально-професійну позицію, яка формується під впливом різних педагогічних ситуацій спілкування, діяльності та відносин.

Розвиток професійної самосвідомості (усвідомлення себе у просторі своєї майбутньої професії і діяльності) та стійкої «Я-концепції» (позитивне ставлення до себе, визнання особистісної цінності) є умовами формування конструктивної професійної поведінки. Вони є тим особистісним ресурсом, який виконує ключову роль у формуванні результатів професійної поведінки, успішному аналізі проблемних ситуацій, плануванні, контролі, перетворенні професійної діяльності та себе як її суб'єкта.

Психологічними механізмами, що забезпечують розвиток суб'єктної позиції педагога, виступають: самопізнання; вибір життєвих і професійних цілей; оволодіння способами прогнозування, планування, прийняття рішень і здійснення дій в конкретних життєвих і професійних ситуаціях; наявність розвиненої рефлексії (Балл Г.О., Кравцова О.Є., Кудрявцев Т.В., Слободчиков В.І. та ін.).

Отже, з психологічної точки зору, професійне становлення – це продуктивний розвиток особистості у процесі засвоєння нею професійної діяльності. Професійне становлення невід'ємне від особистісного – в основі одного та другого включає принцип саморозвитку, що обумовлює здатність людини перетворювати власну життєдіяльність у предмет практичного перетворення.

Виходячи з цього, *управління процесом професійного становлення* магістрів під час навчання може здійснюватися шляхом планомірного формування в них професійної самосвідомості, професійного ставлення до себе та професії, професійної спрямованості, соціально значущих та професійно важливих якостей; готовності до професійного зростання. Основою, на нашу думку, мають бути три аспекти професійної підготовки майбутнього фахівця (Чепелєва Н.В.): підготовчий етап (початок навчання) – диференціювання студентів за рівнем їх професійної придатності до роботи у ЗВО; діагностичний етап – процес опанування магістрами основ психології (вікова та педагогічна психологія, психологія вищої школи, психодіагностика, особистісно-професійне самопізнання); особистісно-професійно корекційний етап (третій етап навчання), тобто робота з виявленими особистісними проблемами магістрів і формування в них професійно-значущих умінь за допомогою активних методів навчання.

ШЕВЧУК Марина, СИДОРЕНКО Ірина

ЕТИКО-ЕКОНОМІЧНА СКЛАДОВА РИНКУ ПРАЦІ

Головними сучасними напрямками етико-економічних досліджень є етика бізнесу та економічна етика. Економічна етика – це один із розділів науки, що акцентує увагу на методах і формах досягнення етично виправданих економічних цілей, які ведуть до росту продуктивності праці, що сприяє підвищенню добробуту населення. Етика бізнесу має інструментально-технологічний характер та є радше складовою менеджменту як науки про управління економічними організаціями в умовах ринкових відносин [1; 126].

Засадничі соціальні інституції, діяльність яких пов'язана із формуванням індустріальної ринкової економіки, формуються у період Нового часу, в Англії. У тогочасній соціальній думці ширилися світоглядні позиції лібералізму, базовими категоріями якого є свобода, рівність, демократія, принципи справедливості, приватної власності, нейтральність держави, обмеження насилля. Підприємницька діяльність від початку свого становлення керувалася етичними засадничими принципами. Більшість етичних систем сучасності розвивають утилітаристське вчення, економічна етика також виходить із доцільності вибору - допомагає визначити доречність варіантів людських дій.

Зростання інтересу до етико-економічних питань в останні десятиліття зумовлене тим, що ці питання пов'язані зокрема з аналізом ціннісно-нормативних орієнтирів сучасного „суспільства добробуту” з метою з'ясування моральної виправданості існуючих економічних практик та унормування вимог економіки та моралі [1; 120]. Фіксація моральних обов'язків суб'єктів економічної діяльності перед своїми працівниками відбувається в нормативно-ціннісних документах організацій – кодексах, конвенціях, рекомендаціях тощо [1; 159].

Зокрема увага до питань соціальної справедливості, рівних прав і можливостей жінок і чоловіків ферах, зміни в економічному та соціальному житті суспільств, що набули особливої значущості в другій половині XX століття, ввели гендерні питання в проблемне поле економічної етики. Якщо, як зазначає Т. Марценюк, „у суспільстві рівність проголошується цінністю, то жінкам як повноцінним громадянкам демократичної держави повинна надаватися можливість бути залученими на ринок праці на тому ж рівні прийняття рішень і відповідальності, що й чоловіки” [3]. Такі процеси в економічній царині призвели до розробленням антидискримінаційного міжнародного законодавства - низці конвенцій і рекомендацій щодо забезпечення нормальних умов праці для чоловіків та жінок, на що вказує В. Близнюк [2; 349].

Етика дедалі розкриває свій емпіричний потенціал – її нормативні напрацювання залучені зокрема у сферу економіки та виробництва. Кажучи про соціальну справедливість, мають на увазі базову основу розвитку будь-якого суспільства – його економічний успіх. Відтак, виникає потреба нормативності відносин партнерства між бізнесом та громадянським суспільством; міри моральної відповідальності влади у забезпеченні справедливих умов щодо ведення бізнесу; гарантування соціальної захищеності працівників тощо [4].

Література

1. Аболіна Т. Г., Нападиста В. Г., Рихліцька О. Д. та ін. Прикладна етика. Навч. посіб./ За наук. ред. Панченко В. І. К.: «Центр учбової літератури», 2012. 392 с.
2. Близнюк В. Гендерні відносини в економічній сфері // Основи теорії гендеру: Навчальний посібник. К.: “К.І.С.”, 2004. С. 327-353.
3. Марценюк Т.О. Кращі практики забезпечення гендерної рівності на роботі: міжнародний досвід і Україна // Я : гендерний журнал. 2014. № 2. С. 16-21.
4. Сидоренко І.Г. Становлення громадянського суспільства як умова соціальної відповідальності бізнесу // Соціальна етика: Модуси відповідальності. № 2. К.: НВЦ «Київський університет», 2011. С.50-61.

ШИНКАРУК Василь

ОКРЕМІ АСПЕКТИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Упродовж двадцяти семи років незалежності в Україні сформувалася національна цілісна система освіти і науки. Шлях її утвердження був непростим і суперечливим, адже нові реалії політичного, економічного і соціального життя вимагали докорінного перегляду національної доктрини і парадигми освітньої і наукової справи в Україні.

Розвиток держави, структурні перетворення на мікро- і макроекономічному рівнях мають гармонійно поєднуватися з модернізацією освіти, щоб задовольнити потреби і прагнення людей, особливо молоді, сформувати нову систему суспільних цінностей.

Однак, за роки утвердження української національної системи освіти у ній, разом із позитивними, з'явилося ряд негативних і суперечливих явищ. Одним із них є низька якість освітньої діяльності.

Українське суспільство вимагає суттєвого поліпшення якості освітньої діяльності. В умовах розвитку демократичного суспільства постає гостра вимога до закладів вищої освіти ставати відкритими та підзвітними громадянському суспільству з погляду результатів своєї діяльності. В Україні мали і мають місце суттєві стратегічні прорахунки у визначенні змісту та основних напрямів освітньої політики.

Предметом серйозного занепокоєння вітчизняних роботодавців є низька якість української освіти. Лише половина випускників українських університетів де-факто затребувані роботодавцями. Вирішення соціальних та економічних проблем, що стоять перед вищою освітою, буде залежати від того, чи вдасться забезпечити максимальну мобілізацію можливостей і реалізацію здібностей кожної людини як суб'єкта діяльності. У цьому контексті вирішальним у боротьбі за якість продукції вищої освіти як сектора економіки держави стає людський капітал, який визначається як сукупність якостей людини, що ґрунтуються на таких поняттях як здоров'я, природні здібності, освіта, професіоналізм і мобільність. Кожен член суспільства повинен бути оптимально пристосований до професійної діяльності за рахунок максимального використання індивідуальних здібностей. Для досягнення цієї мети необхідно забезпечити інвестиції у вищу освіту і підвищення кваліфікації людей, а також домогтися прискорення прогресу у вирішенні фундаментального завдання модернізації національної системи освіти.

Нагальна потреба у ліквідації недоліків вищої школи вимагає концептуального удосконалення освіти і професійної підготовки фахівців у наступних напрямках: формування відношення до людини як мети соціального прогресу, а не засобу; орієнтація на активізацію людського капіталу у вищій освіті і професійній підготовці, що базується на концепції гармонійного розвитку людини; реформування системи вищої освіти і професійної підготовки є стратегічними для забезпечення якості фахівців; продукування в процесі підготовки глибокої професійної компетентності і соціальної відповідальності при вирішенні завдань науково-технічного прогресу, соціального і культурного розвитку.

На нашу думку, інвестування в розвиток вищої освіти дасть змогу досягти не лише короткотермінового економічного успіху, а й закласти засади для формування сталих довготермінових тенденцій розвитку національної економіки з її подальшою інтеграцією в Європейський простір вищої освіти.

В умовах розвитку демократичного суспільства постає гостра вимога до закладів вищої освіти ставати відкритими та підзвітними громадянському суспільству з погляду результатів своєї діяльності. Не менш важливе значення мають і процеси глобалізації, підвищення мобільності учнів, студентів, викладачів. Виникає необхідність порівняння результатів функціонування української освітньої системи із національними освітніми системами інших держав. Зробити таке порівняння без функціонування ефективної системи моніторингу якості освіти неможливо.

Стратегія розвитку вищої освіти України в умовах Болонського процесу передбачає створення інфраструктури, яка дозволить вищим закладам освіти (університети, академії, інститути, коледжі тощо) максимально реалізувати свій індивідуальний потенціал в плані задоволення високих вимог Європейської системи знань.

Основними показниками забезпечення якості вищої освіти є, по-перше, задоволеність студентів і випускників напрямом підготовки і рівнем отриманої освіти; по-друге, конкурентоспроможність випускників на вітчизняному ринку послуг; по-третє, конкурентоспроможність вищого закладу освіти, який надає освітні послуги відповідного профілю і рівня.

У переважній більшості країн світу успішно функціонують міжнаціональні та національні системи оцінювання якості освіти. Як правило, ці системи є достатньо незалежними від органів управління освітою та продукують об'єктивну інформацію, що може

бути основою для коригування стратегії і тактики освітніх політик; порівняльного дослідження результатів функціонування освітніх систем та забезпечення ефективних процесів мобільності студентів та викладачів.

На нашу думку, гальмують розвиток системи якості освіти такі негативні явища: недостатня сформованість ринку освітніх послуг в умовах демографічного спаду; відсутність чинних механізмів орієнтації на потреби системи освіти, абітурієнтів; недостатність науково-інформаційного забезпечення вищої освіти та її інноваційної бази; недостатнє забезпечення науково-педагогічними кадрами вищої кваліфікації, що пояснюється низькою якістю освітньої діяльності. Нагальна потреба у ліквідації недоліків вищої школи вимагає концептуального вдосконалення освіти й акумулювання значних фінансових ресурсів під розроблену державною стратегію реформування освіти.

ШИНКАРУК Лідія

ЗАПРОВАДЖЕННЯ СИСТЕМ МЕНЕДЖМЕНТУ ЯКОСТІ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Підготовка фахівців у вищій школі України, професійно-кваліфікаційні параметри яких відповідають потребам соціально-економічного розвитку суспільства, виступають як визначальні чинники росту конкурентоспроможності людських ресурсів. Зміст і можливості вітчизняної освітньої системи суттєво відстають від світових реалій, а причиною цього відставання – тривала економічна криза, згортання фундаментальних досліджень, науковеских галузей та виробництв в Україні, руйнація наукових шкіл.

Інноваційний шлях розвитку суспільства можна забезпечити, сформувавши покоління людей, які мислять та працюють по-новому. Основна увага приділятиметься загальному розвитку особистості, її культурологічній і комунікативній підготовленості, здатності самостійно здобувати і розвивати знання, формувати інформаційні та соціальні навички [1].

Вища освіта України, на нашу думку, буде конкурентоспроможною, якщо в навчальний процес будуть впроваджуватися унікальні, креативні елементи і, насамперед, будуть залучені підприємства до освітньої системи, що забезпечить фактичні потреби в кваліфікованих знаннях і навичках.

Діяльність вищих навчальних закладів повинна здійснюватися на основі вивчення досвіду розвинутих країн у тісній взаємодії з роботодавцями для підвищення ефективності професійної підготовки кадрів і збалансованості потреби попиту та пропозиції на ринку праці.

Успіх вищої школи залежить від рівня інформаційного забезпечення, що дає можливість прогнозувати динаміку та основні тенденції в розвитку освітньої системи, готувати науково обгрунтовані рекомендації для прийняття ефективних управлінських рішень. Аналіз стану функціонування такої системи є важливою умовою для поліпшення її діяльності та створення засад для реального реформування освітньої галузі.

У програмному документі ЮНЕСКО «Реформа і розвиток вищої освіти» (1995) відзначається, що серед основних завдань вищої освіти у світі, який швидко змінюється, виділено три основні напрями – відповідність вимогам сучасності, інтернаціоналізація та якість вищої освіти, а саме якість викладання, підготовки та досліджень. Виділено три аспекти освітньої діяльності, які впливають на якість вищої освіти. Це, по-перше, якість персоналу, що її гарантує висока академічна класифікація викладачів і наукових співробітників вищих навчальних закладів, а також якість освітніх програм, що забезпечується поєднанням викладацької і дослідницької діяльності. По-друге, це якість підготовки студентів. Високого рівня якості підготовки нинішніх студентів можна досягти лише шляхом диверсифікації освітніх програм, шляхом подолання багатопланового розриву між вищою та середньою освітою, шляхом підвищення ролі механізмів навчально-професійної орієнтації і мотивації молоді. По-третє, це якість інфраструктури, середовище вищих навчальних закладів, зокрема комп'ютерні мережі і сучасні бібліотеки [2].

Зацікавленість якістю надання освітніх послуг мають бути студенти, викладачі, адміністрація вищих навчальних закладів, працевдавці, громадськість і відповідальні органи

державної влади. Підтвердженням цьому є заява, зроблена міністрами освіти у 2009 році за результатами проведення Львівського саміту, під назвою «Болонський процес у період до 2020 року – Європейський простір вищої освіти у новому десятилітті», щодо спільної відповідальності за результати модернізації вищої освіти.

Важливим завданням є розробка сучасних систем управління якістю надання освітніх послуг. В Україні вже набули чинності національні стандарти, аналогічні міжнародним стандартам ISO (ДСТУ ISO 9000-2001 "Системи управління якістю. Основні положення та словник термінів", ДСТУ ISO 9001-2000 "Системи управління якістю. Вимоги", ДСТУ ISO 9004-2001 "Системи управління якістю. Настанови щодо поліпшування діяльності").

Одним із можливих шляхів досягнення високої якості послуг у сфері вищої освіти є запровадження систем управління якістю відповідно до вимог міжнародного стандарту ISO 9001-2008 «Системи менеджменту якості. Вимоги» (національного ДСТУ ISO 9001-2009), «Системи управління якістю. Настанови щодо застосування ISO 9001-2001 у сфері освіти (IWA 2:2007)», Стандартів і рекомендацій Європейської агенції забезпечення якості вищої освіти.

Розробка та запровадження систем менеджменту якості допоможе вищим закладам освіти підвищити власну конкурентоспроможність на ринку послуг у сфері вищої освіти.

Досягнення якості вищої освіти обумовлено створенням системи управління якістю надання освітніх послуг, яка на рівні вищого закладу освіти забезпечувала б узгоджену реалізацію державних, суспільних і особистісних інтересів.

Література

1. Ключевые компетенции для обучения в течение всей жизни. Рекомендации Парламента и Совета Европы от 18 декабря 2006 г. “О ключевых компетенциях обучения в течение жизни” (2006/962/ЕС).
2. Реформы и развитие высшего образования: программный документ ЮНЕСКО, 1995.

ШИНКАРУК Александра

ФОРМУВАННЯ НОРМАТИВНО-ПРАВОВОЇ БАЗИ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ

Одним з актуальних завдань розвитку та реформування освітньої галузі в Україні є формування правового поля вищої освіти. Удосконалення законодавчої бази у сфері вищої освіти є першою необхідною умовою реалізації державної освітньої політики. У часи колишнього СРСР Україна не мала свого правового освітнього поля. Нормативно-правова база, яка регулювала діяльність освітньої галузі, відтворювала тоталітарну практику соціального (партійного) контролю над людиною.

Утвердження України як незалежної держави та входження у європейський і світовий освітньо-науковий простір вимагає формування нормативно-правової бази, запровадженням на всіх рівнях державних освітніх стандартів, створенням надійного правового, соціального та економічного захисту. Цю проблему досліджували вітчизняні науковці: В. Андрущенко, В. Бобров, В. Дзоз, О. Жабенко, О.Зайченко, І.Каленюк, В.Козубняк, В.Кремень, В.Луговий, В. Майборода, О.Мінаєв, М. Михайліченко, С.Ніколаєнко, В.Огнев'юк, Н.Островерхова, Н. Протасова, О.Падалка, Н.Подольчак, В. Шинкарук та ін.

За часів незалежності України зроблені важливі практичні кроки щодо нормативно-законодавчого забезпечення вищої освіти. У 1991 році прийнято Закон України “Про освіту”, який визначив основні принципи розвитку вищої освіти, закріпив повноваження державних органів управління, навчальних закладів щодо реалізації державної політики та визначив освіту як основу інтелектуального, культурного, духовного, соціального, економічного розвитку суспільства і держави.

Питання вищої освіти розглядалися Верховною Радою України під час проведення Днів Уряду “Про стан, напрями реформування і фінансування освіти в Україні” (2001 р.), на парламентських слуханнях “Про стан і перспективи розвитку вищої освіти в Україні” (2004

р.), а також слуханнях Комітету з питань науки і освіти “Удосконалення законодавчого забезпечення розвитку вищої освіти в Україні в контексті підготовки нової редакції Закону України “Про вищу освіту” (2008 р.) та ін.

Освітня діяльність на території України, відповідно до Закону України “Про вищу освіту”, прийнятого Верховною Радою України від 01.07.2014 № 1556-VII, здійснюється вищими навчальними закладами. Особливе місце серед яких займають ті, які досягли найвищих показників у своїй діяльності щодо використання інтелектуального потенціалу нації, реалізації ідеї національного відродження та надано статус національного. Положення про національний заклад затверджено Указом глави держави від 16 червня 1995 р.

Контроль за діяльністю освітніх закладів щодо реалізації єдиної державної політики в галузі освіти здійснювалася Державною інспекцією закладів освіти при Міносвіти, яка була створена постановою Кабінету Міністрів України від 17 вересня 1992 р. та реорганізована в Державну службу якості освіти України. Нормативно-правові акти, що регламентують діяльність Державної служби якості освіти України – це Закон України Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності; Закон України “Про ліцензування видів господарської діяльності”; Закон України “Про захист персональних даних”; Положення про Державну службу якості освіти України; Постанова КМУ “Про утворення територіальних органів Державної служби якості освіти”; Постанова КМУ “Про затвердження Порядку державного інспектування навчальних закладів”; Постанова КМУ “Про Порядок оприлюднення у мережі Інтернет інформації про діяльність органів виконавчої влади”; Наказ МОН “Про координацію заходів щодо здійснення державного нагляду (контролю) за діяльністю навчальних закладів”.

Система нормативно-правових актів, що регламентує функціонування вищої освіти України, дає можливість забезпечувати відповідність освітньо-кваліфікаційного рівня підготовки фахівців вимогам суспільства. Сьогодні в Україні розроблений і діє Перелік спеціальностей, за якими здійснюється підготовка фахівців у вищих закладах освіти за відповідними освітньо-кваліфікаційними рівнями, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 29 квітня 2015 р. № 266 "Про затвердження переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти".

Аналіз нормативно-правових актів про вищу освіту свідчить, що при всій прогресивності нормативно-правових документів, прийнятих в останні роки й спрямованих на розвиток системи освіти, для них все ще характерна суперечливість і неоднозначність тлумачення.

Фактором, що стримує розвиток вищої школи, є відсутність науково обґрунтованих нормативів матеріально-технічного та фінансового забезпечення, а також нормативів державного замовлення на підготовку фахівців. Реформування вищої освіти потребує внесення суттєвих змін до нормативно-правових актів в бюджетному законодавстві та податковій політиці. Потребує також вдосконалення законодавча база щодо участі громадськості в діяльності органів державного управління освітою.

Досягнення українською освітою сучасного світового рівня значною мірою залежить саме від стану її нормативно-правової бази. Освітнє законодавство має орієнтувати розвиток галузі в площині ринкових відносин, тому мають бути переосмислені норми, які регулюють навчально-виховний процес, особливо його практичну складову.

Для вирішення проблем, що виникають у процесі функціонування системи вищої освіти, потрібне подальше вдосконалення і розвиток правової бази, зокрема внесення відповідних доповнень і змін у чинні закони, прийняття нових законодавчих актів та інших нормативно-правових документів.

ШУМИГОРА Людмила

МОДЕЛЮВАННЯ ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА УНІВЕРСИТЕТУ ЯК ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА

Сучасні демократичні перетворення докорінно змінюють ситуацію в системі освіти.

Зроблено вагомі кроки щодо входження України до європейського та світового освітнього простору, що потребує подальшої модернізації всієї системи освіти та реформування її змісту відповідно до міжнародних стандартів.

Проблема оновлення змісту освіти знаходиться в центрі уваги сучасної педагогічної науки. Численні дослідження стосуються розроблення теорії конструювання змісту (В. В. Краєвський, І.Я. Лернер, М.М. Скаткін та ін.); визначення принципів формування змісту освіти (С.І. Архангельський, Ю.К. Бабанський, С. У. Гончаренко, Еміль Страчар та ін.); визначення підходів до конструювання змісту навчальних програм (І.Л. Бім, В.П. Беспалько, Д.Д. Зуєв, О.Я. Савченко, Н.Ф. Тализіна, С.Г. Шаповаленко та ін.).

Наша наукова розвідка спрямована на розкриття сутності моделювання освітнього середовища університету в умовах відкритого суспільства. Питанням моделювання займалися О.Березюк, О. Власенко, О. Пирогов, І. Осадчий, В. Штофф та інші. Модель – це «абстрактне подання теорій, її оперіоналізація, яку можна передати емпіричним шляхом». Основними вимогами до побудови моделі є її адекватність, тобто відповідність реальній дійсності, суттєвим властивостям об'єкта. Відображення об'єктів називається моделями, а процес їх створення – моделюванням. Загалом моделювання – це «науковий метод пізнання явищ або процесів за допомогою відтворення їх характеристик на інших об'єктах, спеціально створених з цією метою моделях. Метою моделювання є створення моделі реального об'єкта. Переконані, що застосування функціонального моделювання для побудови моделі вищої освіти дає змогу більш якісно здійснювати їх аналіз, а також уніфікувати саму його процедуру.

Під поняттям «моделювання» розуміємо процес створення опису системи, складовим якої є «процес», тобто сукупність взаємопов'язаних і взаємодіяльних видів діяльності, що дає змогу представляти й описувати повний спектр процесів освітнього закладу на будь-якому рівні деталізації, забезпечувати точний опис модельованих об'єктів, оптимізувати взаємодію та взаєморозуміння між учасниками, які проектують освітній процес. На думку В. І. Михеєва, моделювання в педагогіці має кілька аспектів застосування, зокрема: *гносеологічний*, за якого модель є проміжним об'єктом у процесі пізнання педагогічного явища; *загальнометодологічний*, який дав змогу оцінювати зв'язки між характеристиками стану елементів освітнього процесу на різних рівнях їх опису і вивчення; *психологічний*, що уможливило вести опис різних аспектів навчальної та педагогічної діяльності, виявляти на цій основі психолого-педагогічні закономірності.

Об'єктом педагогічного моделювання зазвичай є зміст освіти, адже його модельне проектування є відображенням уявлень розробників про реалізацію через удосконалення змісту та його концептуальних підходів мети навчання відповідно до тих настанов і потреб суспільства загалом, і людини зокрема. У контексті цього виокремлюємо дві загальновідомі моделі побудови загальної освіти – *технократичну* і *практико-орієнтовану*, які й визначають сутність моделювання освітнього середовища вищого закладу освіти. Тому моделювання подаємо як процес створення уявної або матеріально-реалізованої системи, яка відображає або відтворює об'єкт, і здатна здійснювати його таким чином, що її вивчення розширювало інформацію про об'єкт.

Нами встановлено, що існує безліч тлумачень сутності освітнього середовища. Так, Ю. Ананьїна вважає, що освітнє середовище – це «сукупність впливів та умов формування особистості, а також можливостей для її розвитку, які містяться в оточенні». За В. Ясвіним, освітнє середовище – це «система впливів та умов формування особистості за певним зразком, а також можливостей для її розвитку, які містяться в соціальному та просторово-предметному середовищі». Л. Редько визначає освітнє середовище вишу як «сукупність можливостей для задоволення професійно-освітніх потреб студента для становлення його професійної компетентності». В. Биков і В. Кремень стверджують, що освітнє середовище вищого закладу освіти – це підсистема педагогічної системи, штучно цілеспрямовано побудований в освітньому закладі суттєвий оточуючий студента простір, у якому здійснюється освітній процес, створюються необхідні для його учасників умови задля ефективного досягнення мети

навчання.

Таким чином, проаналізовані дефініції освітнього середовища конкретно взятого вищого освітнього закладу (університету) уможливають зробити висновок, що таке освітнє середовище є сукупністю матеріальних чинників освітнього процесу та міжособистісних стосунків, які налагоджують суб'єкти освіти у процесі педагогічної взаємодії. Сутнісними складовими освітнього середовища, на думку більшості дослідників, є: гнучкість; спільність і комунікативність; наповненість подіями; конфігурантність; культуро відповідність; векторність; сферність; відкритість, здатність до розвитку та саморозвитку; системність, організованість і структурність; соціальність; медійність, а, відтак, воно потребує постійного оновлення й модернізації, що й визначає необхідність застосування моделювання.

ШУТЕНКО Андрій

ОЦІНКА ЯКОСТІ ВИЩОЇ ОСВІТИ: ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД

Вищі навчальні заклади створюють свої системи гарантій якості освіти, засновані на відповідності їх навчальних програм, матеріальних ресурсів, науково-методичного забезпечення, кадрів і структури управління певним вимогам, що пред'являються з боку суспільства, особистості і держави.

У світовій практиці застосовуються різні підходи до оцінки якості роботи закладу вищої освіти: репутаційний, результативний і загальний.

Репутаційний підхід використовує експертний механізм для оцінки рівня професійних освітніх програм і навчальних закладів в цілому. Результативний заснований на вимірюванні кількісних показників діяльності навчального закладу. Загальний підхід базується на принципах "загального управління якістю" (Total Quality Management) і вимог до систем менеджменту якості Міжнародної організації зі стандартизації (International Organization for Standardization, ISO).

Історично сформувалися "англійська модель", в основі якої лежить внутрішня самооцінка вузівського академічного спільноти, і "французька модель", заснована на зовнішній оцінці вузу з точки зору його відповідальності перед суспільством і державою.

"Американська модель" акредитації освітніх установ та освітніх програм, очевидно, являє собою найбільш вдале поєднання ідей "англійської" та "французької" моделей.

Акредитація - це система контролю якості освіти, яка дозволяє врахувати інтереси всіх зацікавлених у розвитку освіти сторін і поєднує суспільну і державну форми контролю. Основні цілі акредитації полягають у тому, щоб:

- забезпечити прогрес у вищій освіті за рахунок розробки критеріїв і принципів оцінки ефективності освіти;
- стимулювати розвиток освітніх установ і вдосконалення освітніх програм шляхом безперервного самоконтролю і планування;
- гарантувати суспільству, що навчальний заклад або конкретна освітня програма мають правильно сформульовані цілі і умови їх досягнення;
- захистити навчальні заклади від втручання в їх освітню діяльність і обмеження їх академічних свобод

Акредитація вважається спеціалізованою (професійною), якщо оцінюються окремі освітні програми та діяльність вузу з підготовки фахівців певних професій. Акредитація вважається інституціональною, якщо оцінюється навчальний заклад в цілому як суспільний інститут.

Акредитацію освітніх установ в США слід розглядати як систему колективної саморегуляції для збереження балансу між правами навчальних закладів на академічну свободу і їх відповідальністю перед державою і суспільством.

Стандарти інституційної акредитації є змістовною основою вимірювання ефективності діяльності університету відповідно до свого призначення. Спочатку використовувалися кількісні показники (чисельність професорсько-викладацького складу, ресурси бібліотеки,

обладнання лабораторій, фінанси і т.д.), які дозволяли легко і порівняно просто оцінювати роботу різних університетів. У перші десятиліття XX століття саме ці показники допомогли навести порядок в галузі вищої освіти.

Однак потім стандарти були піддані гострій критиці з боку вузівської адміністрації, а їх автори звинувачені в "стандартизації" освіти. Регіональні агентства з акредитації вузів відмовилися від використання кількісних стандартів, сам термін "стандарти" був замінений на термін "критерії". Критерії, як правило, мають описовий характер і передбачають не кількісну, а експертну оцінку.

Кожне з шести регіональних акредитаційних агентств США розробляє свої критерії, які широко обговорюються, детально прописуються, регулярно переглядаються і доводяться до відома університетів. Загальноприйнятими є дев'ять критеріїв: цілісність університету; мети, планування і ефективність; управління та адміністрація; освітні програми; професорсько-викладацький склад і обслуговуючий персонал; бібліотека, комп'ютери і інші джерела інформації; обслуговування студентів і забезпечення умов для освіти; матеріальні ресурси, приміщення, обладнання; фінанси.

Акредитація університету підтверджує, що він має обґрунтовані цілі, ресурси, докази досягнення цілей, перспективи досягнення цілей в майбутньому.

Історично спеціалізована акредитація в США передувала появі інституційної акредитації. Однак в даний час організації з професійної акредитації, як правило, вимагають, щоб університет спочатку отримав інституційну акредитацію, перш ніж буде акредитована окрема освітня програма.

Основними функціями спеціалізованої акредитації є наступні: надання допомоги абітурієнтам у виборі навчального закладу, сприяння урядовим органам в прийнятті рішень щодо підтримки освітніх установ, надання допомоги приватним підприємствам і організаціям з розміщення інвестицій в освітню сферу.

Найбільш авторитетною організацією, яка акредитує освітні програми в області техніки і технологій, є Accreditation Board for Engineering and Technology (ABET), яка являє собою федерацію 28 професійних інженерних і технічних товариств. ABET акредитувала більше 1500 інженерних і 700 технологічних освітніх програм вищих навчальних закладів США. За межами США на основі "substantial equivalence evaluation" вона оцінює відповідність програм зарубіжних вузів американським аналогам. На сьогоднішній день більше 70 програм університетів Німеччини, Голландії, Туреччини, Сінгапуру, Мексики та інших країн визнані ABET.

ЮЗИК Марія

ОСОБЛИВОСТІ ПІДГОТОВКИ ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ В УНІВЕРСИТЕТІ ІМЕНІ Я. А. КОМЕНСЬКОГО

«В нас є дуже нова можливість і ринок, за рахунок якого ми можемо більше посилити вищу освіту – це міжнародний ринок. Тому що Україна сьогодні може бути цілком конкурентоздатною у підготовці іноземних студентів. Тільки нам треба підвищити якість вищої освіти».

Л. Гриневич

Міністерство навчання, освіти, досліджень і спорту Словаччини зазначає, що місія університетів, які є частиною європейського простору вищої освіти та спільного європейського дослідницького простору, є розвиток гармонійної особистості, знань, мудрості, добра і творчості в людині, і внести свій вклад в розвиток освіти, науки, культури та охорони здоров'я на благо всього суспільства. Виконання цієї місії є основною діяльністю вищих навчальних закладів [1].

У Словаччині існують державні, приватні і заграничні вищі навчальні заклади. Державним є самоврядний інститут, який встановлюється та скасовується законом. Закон також передбачає своє найменування та місце його розташування. Приватний вважається

юридичною особою, яка зареєстрована в Словацькій Республіці або зареєстрована на території держави-члена Європейського Союзу або держав-учасниць Угоди про Європейський економічний простір та Швейцарської Конфедерації, яка заснована на освіті та дослідженні, має право діяти як приватний, якщо уряд Словацької Республіки дав свою згоду від імені держави. Заграничні університети забезпечують вищу освіту на території Словацької Республіки відповідно до законодавства їхньої країни проживання на основі дозволу Міністерства освіти, науки, досліджень та спорту Словацької Республіки. Права та обов'язки студентів іноземних університетів не регулюються Законом про вищу освіту, а законодавством їхньої держави проживання[1].

Університет Коменський у Братиславі є найстарішим і найбільшим словацьким університетом. Він був заснований у 1919 році і мав особливе значення для розвитку освіти, науки та культури в Словаччині. У той час це був перший в Словаччині університет, який давав можливість отримати найвищий рівень освіти на словацькій мові. Університет Я. А. Коменського має тринадцять факультетів (медичний, юридичний, мистецтв, природничих наук, педагогічний, фармації, фізичного виховання та спорту, медичний Дженсенія, математики, фізики та інформатики, римсько-католицький, теологічний факультет, євангельський теологічний, менеджменту, соціально-економічних наук), які навчають близько 24 000 студентів на рік на всіх рівнях та формах навчання [1].

Відділ дошкільної та початкової освіти педагогічного факультету університету імені Я. А. Коменського має давні традиції в галузі підготовки вчителів дитячих садків, початкової школи і гувернанток, є частиною Департаменту освіти науки і досліджень, а також охоплює вивчення дошкільної та початкової освіти. Диплом високо цінний не лише в Словаччині, а й за кордоном.

Студенти відділу дошкільної та початкової освіти отримують не лише теоретичні знання, набувають професійні компетентності, але й практичний досвід педагогічної практики. Викладач Міріама Груба, яка є відповідальною за проходження практики на відділі дошкільної і початкової освіти, надала перелік шкіл у місті Братиславі з якими університет Я.А.Коменського домовився про співпрацю. Всього є 34 школи, з яких вісім приватних початкових шкіл (Wonderschool, Galileo School, для дітей із високими інтелектуальними здібностями CENADA, Панєвропейська, три художні школи, Felix).

У процесі підготовки бакалаврів дошкільної і початкової освіти основними є такі предмети: «Пропедевтика педагогіки», «Дошкільної освіти», «Теорії навчання та концепції викладання», «Психологічна пропедевтика», «Психологія розвитку», «Соціальна психологія», «Психологічні аспекти виховання дитини в сім'ї», «Дитяча соціологія», «Соматичний розвиток дитини», «Культура, мистецтво, медіа в освіті», «Візуальні мистецтва в дошкільному та дозвільному вихованні», «Основи комунікаційної грамотності».

У магістрів дошкільної і початкової освіти основними є такі предмети: «Теорія та практика початкової освіти», «Педагогічна та шкільна психологія», «Методологія педагогічних досліджень», «Теоретичні підходи до викладання математики», «Дидактика мистецької освіти», «Дидактика музичної освіти», «Дидактика соціальних реалій в початковій освіті», «Дидактика словацької мови та літератури», «Дидактика елементарної математики». Випускник навчальної програми може працювати як:

- вчитель дошкільної освіти,
- вчитель початкової освіти,
- асистент вчителя початкової освіти,
- педагог,
- методичний практик для закладів дошкільної освіти та об'єктів дозвілля,
- спеціаліст з початкової освіти,
- методист дошкільної та початкової освіти,
- спеціалізований працівник державної адміністрації у сфері освіти та виховання дітей дошкільного віку та учнів молодшого шкільного віку.

Надається можливість продовжити навчання за даною спеціальністю в аспірантурі, яка спрямована на наукові дослідження та комплексну діяльність з проектування та розвитку в галузі дошкільної та первинної педагогіки. Форма навчання денна (три роки) та заочна (чотири роки) [3].

Література

1. Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky URL: <https://www.minedu.sk>
2. Univerzita Komenského URL: <https://uniba.sk/o-univerzite/fakulty-a-dalsie-sucasti/>
3. Pedagogická fakulta Univerzity Komenského URL: <https://www.fedu.uniba.sk/sucasti/katedry/katedra-predprimarnej-a-primarnej-pedagogiky/katedra-predprimarnej-a-primarnej-pedagogikystudium/>

ЯКУШКО Катерина

ТЕМАТИКА ІНШОМОВНИХ РОЗМОВНИХ СИТУАЦІЙ ЕЛЕКТРОТЕХНІЧНОГО СПРЯМУВАННЯ

В епоху глобалізації та урбанізації суспільства галузь електротехніки стала провідною для життєзабезпечення. Відповідно, важливим є пошук засобів всебічного розвитку представників цього фаху під час їхньої підготовки у ЗВО у цілому та під час вивчення іноземної мови за професійним спрямуванням зокрема. Допомога електрика потрібна для вирішення широкого кола питань на побутовому рівні та вимагає навчання студентів як базовим кліше спілкування з іноземними споживачами, так і кліше для дискутування на фахову тематику у науковому товаристві.

На наш погляд, вирішити поставлені запитання перед сучасним викладачем іноземної мови груп студентів ННІ енергетики, автоматики і енергозбереження НУБіП України доцільно через розробку та опрацювання у діалогах студентами таких тематичних блоків, як «You are electrician. Discuss the necessity of electricity in modern life with an urban person», «You are the seller in electric devices shop. Discuss electric devices characteristics with your possible consumer and get arguments about the necessity to buy them», «You are members of scientific Power Engineering society. Represent your scientific interest and describe the structure of your presentation», «You are an electrician. Discuss the danger of short circuit and the measures to prevent it with common unskilled person», «You take part in the students' conference according to the problem of energy conservation. Discuss the usage and necessity to apply different energy sources for lighting and heating» та інші.

Вважаємо порушену тематику пошуку педагогічної наукою перспективною для подальших доповнень із метою розвитку різномірних іншомовних умінь майбутніх електротехніків.

ЯРЕМЕНКО Наталія

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ВИКЛАДАЧА ІНОЗЕМНОЇ МОВИ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

У сучасних умовах відбуваються суттєві зміни в галузі підготовки фахівців у закладах вищої освіти. Парадигмальні перебудови в освіті, інноватика і зміна моделей навчання, перехід від трансляційної педагогіки до смислової об'єктивно вимагають нових підходів до підготовки фахівців у ЗВО. Соціальні реалії в освіті характеризуються спрямованістю на фахівців, компетентних у своїй галузі, що володіють професійно - педагогічної культурою. У зв'язку з цим професійна компетентність розглядається як достатня і необхідна умова освітньої діяльності, саморозвитку та самовдосконалення педагога.

Головний нормативно-правовий документ Міністерства освіти і науки України свідчить: «Педагогічні та науково-педагогічні працівники зобов'язані постійно підвищувати

професійний рівень, педагогічну майстерність, загальну культуру” [3]. Саме тому на сучасному етапі модернізації системи вищої освіти в Україні особливої гостроти й актуальності набувають питання підвищення і розвитку професійної компетентності викладачів іноземних мов немовних ЗВО.

У новітніх умовах реформування вищої освіти радикально змінюється статус викладача іноземних мов, його освітні функції, відповідно зростають і вимоги до його професійної компетентності, рівня його професіоналізму.

Як зазначають деякі науковці, професійна компетентність педагога представляє собою особисті якості педагога, які дозволяють йому ефективно вирішувати педагогічні задачі, власноруч сформульовані, або сформульовані адміністрацією навчального закладу. Під педагогічною компетенцією педагога можна розуміти єдність його теоретичної і практичної готовності до здійснення своєї професійної діяльності [1].

До основних шляхів розвитку професійної компетентності викладача можна віднести: роботу в методичних об'єднаннях, творчих групах; дослідницьку діяльність; інноваційну діяльність, освоєння нових педагогічних технологій; різні форми педагогічної підтримки; участь у педагогічних конкурсах, форумах, тощо.

Збільшені вимоги до професійної компетентності викладача іноземної мови ЗВО не реалізуються адекватно в межах її класичної моделі. Вона склалася в контексті конкретного історичного простору і по-своєму забезпечувала підготовку фахівця у сфері викладання іноземної мови. Проте нові умови викликають необхідність корекції наявної моделі та проектування нової, досконалішої її модифікації з урахуванням інтеграції всіх компетенцій викладача іноземних мов ЗВО і широкого спектру знань як основи формування цілісної особистості педагога.

Під професійною компетентністю викладача іноземних мов ЗВО розуміють особистісні можливості викладача, які дозволяють йому самостійно й ефективно реалізовувати цілі педагогічного процесу. Для цього потрібно знати педагогічну теорію, вміти застосовувати її в практичній діяльності.

З погляду Н. Д. Гальскової, викладач іноземної мови, у нашому випадку – викладач іноземної мови немовного ЗВО, повинен володіти такими професійними знаннями: системи мови й основних лінгвістичних та лінгводидактичних категорій, а також культури країни досліджуваної мови, її історії та сучасних проблем розвитку; основних положень концепції вищої освіти на певному етапі розвитку суспільства державної політики в галузі іншомовної освіти немовних фахівців; психології особистості в кожному конкретну “епоху” її розвитку, закономірностей засвоєння іноземних мов студентами немовних спеціальностей (технічних, агробіологічних та ін.) у навчальних умовах; основні вимоги, які ставляться суспільством і наукою до викладача іноземних мов ЗВО, його рівня професійної майстерності й особистісних якостей; основних закономірностей навчання іноземних мов, а також змісту і специфіки всіх складових процесу навчання [2, с. 118].

Таким чином, показником сформованості професійної компетенції викладача іноземної мови немовного ЗВО є його професійна майстерність, яка складається із вміння сукупно застосовувати професійні знання й уміння на практиці ці знання, переносити їх в нові умови навчання, а також позитивне ставлення до своєї професійної діяльності.

Література

1. Бандура Ю. Б. Професійна компетентність викладача іноземної мови вищих військових навчальних закладів як об'єкт психолого-педагогічного аналізу / Ю. Б. Бандура // Наукові записки [Національного університету "Острозька академія"]. Серія : Психологія і педагогіка. 2012. Вип. 19. С. 14-18
2. Гальскова Н. Д. Современная методика обучения иностранным языкам: пособие для учителя. М. : Академический проект, 2000. 165 с.
3. Закон України “Про освіту” № 1060-XII, із змінами від 11 червня 2008 URL: <http://www.osvita.org.ua>.

МІСЦЕ ЦИФРОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ У СИСТЕМІ КЛЮЧОВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ФАХІВЦІВ ІТ НАПРЯМУ

Спрямованість системи вищої освіти на засвоєння знань студентів, яка була традиційною й виправданою раніше, на цей час не відповідає сучасному соціальному замовленню, що визначається потребою суспільства в нових фахівцях, здатних до відповідальних, самостійних, творчих дій.

Традиційний підхід до підготовки фахівців вищої кваліфікації, сутність якого полягає у формуванні знань, умінь і навичок, у сучасних умовах постає у протиріччі до вимог європейського освітнього простору, до якого інтегрується освітня система України.

Згідно з сучасними принципами Болонського процесу, на заміну парадигми ЗУН пропонується слідувати принципово новій парадигмі вищої освіти, оснований на формуванні в майбутніх фахівців певних компетенцій і відповідних компетентностей. Головна мета компетентнісно-орієнтованої освіти у вищій школі полягає у вихованні високоморальної, вільної людини, фахівця, який усвідомлює відповідальність за події в державі [6].

На парадигмі набуття певних компетенцій акцентують свою увагу такі науковці, як Н. Арістова, Г. Атанов, І. Драч, І. Зязюн, О. Овчарук, Г. Селевко, В. Ковальчук, О. Малихін, Т. Молнар, А. Хуторської.

А. Хуторської вказує на те, що в межах компетентнісного підходу потрібно створювати й заздалегідь задавати ситуації включення, – сприймати навчальну ситуацію, продукувати дії та взаємини, яких вона потребує, шукати новий досвід, усвідомлювати його цінність [5].

О. Малихін у своїх працях розглядає компетентнісний підхід як комплекс теоретичних знань і практичних навичок, що може бути ускладнений у залежності від завдань, цілей і зовнішніх вимог, відповідність набуття практичного досвіду й синтезу знань, де наслідком може бути статус професіонала [2].

На думку науковця Т. Молнар компетентнісний підхід – це сукупність загальних принципів визначення цілей освіти, відбору змісту освіти, організації освітнього процесу та оцінки освітніх результатів [4].

Освіта, яка базується на компетентнісно-орієнтованій парадигмі спрямована щоб відповідати соціально-культурним та особистісно-професійним потребам суспільства і є функціональним підходом до сучасної освіти, що підкреслює значущість життєвих навичок та оцінює їхню майстерність відповідно до результатів практичного застосування, зосереджується на тому, що студенти за результатами навчання мають виконувати роботу, а не на тому, чого їм потрібно навчитися. За такого спрямовування відбувається перехід від традиційного підходу, у центрі якого знаходиться викладання, до освіти, орієнтованої на навчання, де центром освітнього процесу є студенти.

Крім того, майбутній робітник має оволодіти певною ієрархією компетентностей серед яких: ключові, спираються на діяльнісні процеси та проявляються в контексті структури діяльності людини; загально-фахові, належать до певної категорії фахівців, професійна діяльність яких здійснюється на основі певного напрямку, наприклад: соціально-гуманітарний, економічний, педагогічний, технічний тощо; спеціально-фахові – це часткові компетентності, яких набувають у процесі підготовки за спеціальностями.

Програма «Нові навички для Європи» (2016 р.) визначила необхідність забезпечення цифрової компетентності як пріоритетної і закликала держави забезпечити комплексні стратегії для покращення цифрової компетентності людей [1].

У системі ключових компетентностей для навчання впродовж життя, цифрова компетентність, включає в себе упевнене та відповідальне застосування й взаємодію з цифровими технологіями для навчання, роботи й участі в суспільстві. До базових знань, умінь і навичок, що стосуються цієї компетентності відносять: інформаційна грамотність і дані, включаючи керування контентом; спілкування та співпраця, участь у суспільстві; створення цифрового контенту, включаючи етичні принципи; безпека; розв'язання проблем.

Особистість має розуміти, як цифрові технології можуть підтримувати комунікацію, творчість та інноваційність, усвідомлювати їх можливості, обмеження, наслідки й ризики, повинні критично підходити до достовірності, надійності та впливу інформації й даних, що є доступними цифровими засобами й усвідомлювати юридичні та етичні принципи, пов'язані з використанням цифрових технологій [1]. Оскільки цифровий світ пред'являє нові вимоги до своїх громадян: знати і вміти вже є недостатнім для сучасного суспільства. Щоб пояснити і передбачити подальший розвиток, виявити сильні і слабкі сторони та шляхи соціальних змін, потрібно враховувати те, як людина ставиться до світу, чого вона прагне, до якого розвитку готова, за що бере на себе відповідальність, які його права та обов'язки і т. д.

Література

1. Ключові компетентності для навчання впродовж життя 2018 – Цифрова компетентність URL: <http://dystosvita.blogspot.com/2018/01/2018.html>.
2. Малихін О. В. Методика викладання у вищій школі: навчальний посібник / О. В. Малихін, І. Г. Павленко, О. О. Лаврентьєва, Г. І. Матукова. Сімферополь : Дайфі, 2011. С. 28.
3. Малихін О. В. Організація самостійної навчальної діяльності студентів вищих педагогічних навчальних закладів: теоретико-методологічний аспект: монографія. Кривий Ріг: Видавничий дім. 2009. 307 с.
4. Молнар Т. І. Теоретичні основи компетентнісного підходу як освітньої інновації / Т. І. Молнар // Z 40 Zbiór artykułów naukowych Konferencji Międzynarodowej NaukowoPraktycznej organizowanej dla pracowników naukowych uczelni, jednostek naukowo-badawczych «Obiecujące osiągnięcia naukowe Pedagogika » (30.09.2017). Warszawa, 2017. С. 21–22
5. Хуторской А. В. Инновационный аспект компетентностного подхода в образовании // Научное наследие Т.И. Шаповой и его влияние на решение актуальных проблем современного образования. Сборник статей: В 2 т. Т.1. М., 2011. С. 79 – 83.
6. Ярмольчук Т. М. Компетентнісно-орієнтована парадигма організації освітнього процесу у вищій школі // Молодь і ринок № 9. Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка. Дрогобич, 2017. С. 164 – 168.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ

АЛЕКСЄЄНКО Марія Леонідівна, студентка магістратури, Національний університет біоресурсів і природокористування України, м. Київ

АМЕЛІНА Світлана Миколаївна, доктор педагогічних наук, професор, Національний університет біоресурсів і природокористування України, м. Київ

АРТЕМЧУК Людмила Миколаївна, кандидат педагогічних наук, доцент, Національний університет біоресурсів і природокористування України, м. Київ

АСАТУРОВ Сергій Костянтинович, кандидат історичних наук, доцент, Національний університет біоресурсів і природокористування України, м. Київ

БАБЕНКО Олена Вікторівна, кандидат філологічних наук, доцент, Національний університет біоресурсів і природокористування України, м. Київ

БАБИЧ Уляна Дмитрівна, аспірант, Національний університет біоресурсів і природокористування України, м. Київ

БАБІЙ Софія, студентка 2 курсу економічного факультету, Національний університет біоресурсів і природокористування України, м. Київ

БАРАНОВА Юлія Валеріївна, асистент кафедри романо-германських мов та перекладу, Національний університет біоресурсів і природокористування України, м. Київ

БАТЕЧКО Ніна Григорівна, доктор педагогічних наук, доцент, Національний університет біоресурсів і природокористування України, м. Київ

БЕРЕЗОВА Людмила Василівна, кандидат психологічних наук, Національний університет біоресурсів і природокористування України, м. Київ

БІДЮК Дмитро Євгенійович, аспірант кафедри практичної психології та педагогіки, Хмельницький національний університет, м. Хмельницький

БОГДАНЬОК Вікторія Володимирівна, студентка магістратури, Національний університет біоресурсів і природокористування України, м. Київ

БОЙКО Іван Іванович, кандидат філософських наук, доцент, Національний університет біоресурсів і природокористування України, м. Київ

БОНДАРЧУК Алла Ярославівна, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри пісенно-хорової практики та постановки голосу, Рівненський державний гуманітарний університет, м. Рівне

БРАЙКО Богдан Валерійович, аспірант, Хмельницький національний університет, м. Хмельницький

БУКА Інта Станіславівна, проректор з міжнародної діяльності, Балтійська Міжнародна Академія, м. Рига, Латвія

БУЦИК Ігор Михайлович, кандидат педагогічних наук, доцент, докторант кафедри педагогіки, Національний університет біоресурсів і природокористування України, м. Київ

ВАРИВОДА Наталія Анатоліївна, аспірант кафедри педагогіки, Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля, м. Сєверодонецьк

ВАСИЛЕНКО Олена Ігорівна, здобувач кафедри публічного управління, адміністрування та міжнародної економіки, Білоцерківський національний аграрний університет, м. Біла Церква

ВАСЮК Оксана Вікторівна, доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри педагогіки, Національний університет біоресурсів і природокористування України, м. Київ

ВЕГЕРА Ярослава Ігорівна, аспірант кафедри педагогіки, Національний університет біоресурсів і природокористування України, м. Київ

ВЕЛИЧКО Олександр Петрович, доктор економічних наук, професор, Дніпровський державний аграрно-економічний університет, м. Дніпро

ВІКТОРОВА Леся Вікторівна, доктор педагогічних наук, Національний університет біоресурсів і природокористування України, м. Київ

ВЛАСОВА Інна Володимирівна, кандидат економічних наук, доцент, докторант, Інститут вищої освіти НАПН України, м. Київ

ГАЙДА Анна Володимирівна, студентка, магістратури, Національний університет біоресурсів і природокористування України, м. Київ

ГАЙДУЧЕНКО Тетяна Миколаївна, студентка, Національний університет біоресурсів і природокористування України, м. Київ

ГЕЙКО Світлана Миколаївна, кандидат філософських наук, доцент, Національний університет біоресурсів і природокористування України, м. Київ

ГОЛЄВА Марія Сергіївна, магістрантка, Національний університет біоресурсів і природокористування України, м. Київ

ГОНЧАРУК Оксана Миколаївна, асистент кафедри педагогіки, Національний університет біоресурсів і природокористування України, м. Київ

ГОРДЄЄВА Ірина Володимирівна, аспірантка, Національний університет біоресурсів і природокористування України, м. Київ

ГОРОДНЯК Яна Петрівна, аспірантка, Національний університет біоресурсів і природокористування України, м. Київ

ГОТЮР Оксана Іванівна, кандидат медичних наук, асистент, ДВНЗ «Івано-Франківський національний медичний університет», м. Івано-Франківськ

ГРАБОВСЬКА Інна, кандидат філологічних наук, доцент, Національний університет біоресурсів і природокористування України, м. Київ

ГУДИЛКО Марія Анатоліївна, студентка магістратури, Національний університет біоресурсів і природокористування України, м. Київ

ДАНИЛОВА Тетяна Вікторівна, кандидат філософських наук, доцент, Національний університет біоресурсів і природокористування України, м. Київ

ДАНЬКЕВИЧ Вікторія Сергіївна, магістрантка, Національний університет біоресурсів і природокористування України, м. Київ

ДЕНІНА Руслана Валентинівна, кандидат медичних наук, доцент, ДВНЗ «Івано-Франківський національний медичний університет», м. Івано-Франківськ

ДУБРОВІНА Оксана Валеріївна, асистент кафедри філософії Національний університет біоресурсів і природокористування України, м. Київ

ДЯЧЕНКО Інна, студентка магістратури, Національний університет біоресурсів і природокористування України, м. Київ

ЖУКОВСЬКИЙ Максим Олегович, асистент кафедри епізоотології та організації ветеринарної справи, Національний університет біоресурсів і природокористування України, м. Київ

ЖУРАВСЬКА Ніна Станіславівна, доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри методики навчання та управління навчальними закладами, Національний університет біоресурсів і природокористування України, м. Київ

ЗАГОРУЛЬКО Марина Олександрівна, асистент кафедри романо-германських мов і перекладу Національний університет біоресурсів і природокористування України, м. Київ

ЗАХУЦЬКА Оксана, PhD (доктор гуманітарних наук у галузі мовознавства), доцент, Національний університет біоресурсів і природокористування України, м. Київ

ЗОЛОТАРЬОВА Оксана Вікторівна, кандидат педагогічних наук, Донецький національний технічний університет, м.Покровськ

ЗОРОЧКІНА Тетяна Сергіївна, кандидат педагогічних наук, доцент, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, м. Черкаси

ІВАСИК Іванна Григорівна, студент магістратури, Національний університет «Львівська політехніка», м. Львів

ІСЬКОВА Ольга Валеріївна, студентка 4 курсу гуманітарно-педагогічного факультету, Національний університет біоресурсів і природокористування України, м. Київ

КАШПРОВСЬКА Людмила Миколаївна, аспірантка, Київський міжнародний університет, м. Київ

КИРИЧЕВСЬКА Людмила Петрівна, аспірантка кафедри педагогіки, Національний університет біоресурсів і природокористування України, м. Київ

КИРІЄНКО Олександр Юрійович, кандидат історичних наук, начальник відділу з наукової роботи, ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти», м. Київ

КИЧКИРУК Тетяна Василівна, кандидат філософських наук, доцент, Національний університет біоресурсів і природокористування України, м. Київ

КЛИМЕНКО Людмила Володимирівна, старший викладач, Національний університет біоресурсів і природокористування України, м. Київ

КЛИМЕНКО Олена Володимирівна, кандидат медичних наук, доцент, Національний медичний університет імені О.О. Богомольця, м. Київ

КОВАЛЬЧУК Тамара Іванівна, кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри педагогіки, Національний університет біоресурсів і природокористування, м. Київ

КОБЕРНИК Олександр Миколайович, доктор педагогічних наук, професор, Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини, м. Умань

КОЗОРИЗ Оксана Сергіївна, студентка магістратури, Національний університет біоресурсів і природокористування, м. Київ

КОЛЕСНИК Марія Юріївна, старший викладач кафедри іноземної філології і перекладу, Національний університет біоресурсів і природокористування України, м. Київ

КОНОНЧУК Інна Валеріївна, старший викладач, Національний університет біоресурсів і природокористування України, м. Київ

КОСТЮК Дмитро Андрійович, кандидат педагогічних наук, доцент, Національний університет біоресурсів і природокористування України, м. Київ

КОСТЮК Олександр Васильович, кандидат філософських наук, доцент, Національний університет біоресурсів і природокористування України, м. Київ

КОС'ЯНЧУК Ніна Іванівна, кандидат ветеринарних наук, доцент, Національний університет біоресурсів і природокористування України, м. Київ

КОЧЕРЖАТ Оксана Ігорівна, кандидат медичних наук, асистент, ДВНЗ «Івано-Франківський національний медичний університет», м. Івано-Франківськ

КРАВЧЕНКО Наталія Борисівна, кандидат історичних наук, доцент, Національний університет біоресурсів і природокористування України, м. Київ

КРАВЧУК Тетяна Олегівна, студентка магістратури факультету землевпорядкування, Національний університет біоресурсів і природокористування України, м. Київ

КУБИЦЬКИЙ Сергій Олегович, кандидат педагогічних наук, професор, Національний університет біоресурсів і природокористування України, м. Київ

КУЗЬМІНСЬКИЙ Анатолій Іванович, доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент НАПН України, професор кафедри педагогіки та менеджменту освіти, Глухівський національний педагогічний університет імені Олександра Довженка, м. Глухів

КУЗЬМІЧ Ірина Богданівна, директор, Коледж Київського міжнародного університету, м. Київ

КУРІЛКО Дарина Тарасівна, студентка 4 курсу гуманітарно-педагогічного факультету, Національний університет біоресурсів і природокористування України, м. Київ

КУЧАЙ Олександр Володимирович, доктор педагогічних наук, доцент кафедри педагогіки, Національний університет біоресурсів і природокористування України, м. Київ

ЛАНОВІЮК Людмила Петрівна, кандидат історичних наук, доцент, Національний університет біоресурсів і природокористування України, м. Київ

ЛАУТА Олена Дмитрівна, кандидат філософських наук, доцент, Національний університет біоресурсів і природокористування України, м. Київ

ЛАШКУЛ Валерій Анатолійович, кандидат педагогічних наук, Національний університет біоресурсів і природокористування України, м. Київ

ЛЕЩЕНКО Анастасія Сергіївна, студентка економічного факультету, Національний університет біоресурсів і природокористування України, м. Київ

ЛЮЛЬЧИК Вадим Олександрович, кандидат сільськогосподарських наук, викладач, ВСП «Рівненський коледж Національного університету біоресурсів і природокористування України», м. Рівне

МАКСИМЧУК Валентин Спиридонович, кандидат педагогічних наук, доцент доцент кафедри іноземної філології і перекладу, Національний університет біоресурсів і природокористування України, м. Київ

МАКСЮТА Микола Єгорович, доктор філософських наук, професор, Національний університет біоресурсів і природокористування України, м. Київ

МАРТИНЕНКО Світлана Миколаївна, доктор педагогічних наук, професор, Київський міжнародний університет, м. Київ

МАТВІЄНКО Ірина Сергіївна, кандидат філософських наук, доцент, Національний університет біоресурсів і природокористування України, м. Київ

МАЦЕНКО Леся Миколаївна, кандидат педагогічних наук, доцент, Національний університет біоресурсів і природокористування України, м. Київ

МЕХБАЛІЄВА Наталія Анатоліївна, фахівець I категорії, Національний університет біоресурсів і природокористування України, м. Київ

МИРОШНІЧЕНКО Віталій Олександрович, аспірант, Національний університет біоресурсів і природокористування України, м. Київ

МИХАЙЛІЧЕНКО Микола Васильович, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри методики навчання та управління навчальними закладами, Національний університет біоресурсів і природокористування України, м. Київ

МИХНЮК Сергій Вікторович, аспірант кафедри методики навчання та управління навчальними закладами, Національний університет біоресурсів і природокористування України, м. Київ

МИСЬКЕВИЧ Людмила Вікторівна, аспірант кафедри методики навчання та управління навчальними закладами, Національний університет біоресурсів і природокористування України, м. Київ

МОРЕНЧУК Роман Русланович, аспірант кафедри педагогіки, Національний університет біоресурсів і природокористування України, м. Київ

МОРОЗ Володимир Михайлович, доктор наук з державного управління, Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», м. Харків

МОРОЗ Світлана Анатоліївна, кандидат наук з державного управління, Національний університет цивільного захисту України, м. Харків

МОШЕНЕЦЬ Олена Володимирівна, аспірант кафедри практики іноземної мови та методики викладання, Хмельницький національний університет, м. Хмельницький

МУКАН Наталія Василівна, доктор педагогічних наук, професор, Національний університет «Львівська політехніка», м. Львів

МУКАН Олена Василівна, кандидат економічних наук, доцент, Національний університет «Львівська політехніка», м. Львів

МУСІЙ Антоніна Леонідівна, студентка, Національний університет біоресурсів і природокористування України, м. Київ

НАГОРНА Катерина Володимирівна, аспірантка гуманітарно-педагогічного факультету Національний університет біоресурсів і природокористування України, м. Київ

НИКОЛАЙЧУК Любов Михайлівна, кандидат юридичних наук, доцент, Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу, м. Івано-Франківськ

НИКОЛАЄНКО Станіслав Миколайович, доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент НАПН України, ректор, Національний університет біоресурсів і природокористування України, м. Київ

ОГОРОДНІК Вероніка Русланівна, студентка магістратури, Національний університет біоресурсів і природокористування України, м. Київ

ОЗАРОВСЬКА Анастасія Вікторівна, аспірант, Харківський регіональний інститут державного управління національної академії державного управління при Президентові України, м. Харків

ОЛЕЩЕНКО Олена Володимирівна, студентка магістратури, Національний університет біоресурсів і природокористування України, м. Київ

ОЛЬХОВСЬКА Наталія Семенівна, кандидат філологічних наук, доцент, Національний університет біоресурсів і природокористування України, м. Київ

ОМЕЛЬЧЕНКО Людмила Миколаївна, кандидат педагогічних наук, доцент, Національний університет біоресурсів і природокористування України, м. Київ

ОРОС Ільдіко Імріївна, доктор філософії, ректор, Закарпатський угорський інститут ім. Ференца Ракоці II, м. Берегово

ПИЛИПЕНКО Лілія, аспірантка, Національний університет біоресурсів і природокористування України, м. Київ

ПІВЕНЬ Олена Болеславівна, старший викладач кафедри іноземної філології і перекладу, Національний університет біоресурсів і природокористування України, м. Київ

ПОЛІЩУК Анжеліна Володимирівна, старший викладач, Національний університет біоресурсів і природокористування України, м. Київ

ПУЗИРЕНКО Ярина Василівна, кандидат філологічних наук, доцент, Національний університет біоресурсів і природокористування України, м. Київ

ПЮРА Олена Станіславівна, кандидат педагогічних наук, старший викладач, ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди», м. Переяслав-Хмельницький

РОСЛЯК Вікторія Валеріївна, аспірант, Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини, м. Умань

РУБАШКІН Дмитро Вікторович, студент магістратури, Національний університет біоресурсів і природокористування України, м. Київ

РУБІНСЬКА Броніслава Іллівна, кандидат педагогічних наук, доцент, Національний університет біоресурсів і природокористування України, м. Київ

РУДЕНЬ Денис Миколайович, кандидат політичних наук, Національний університет біоресурсів і природокористування України, м. Київ

РУСІНА Неля Григорівна, кандидат педагогічних наук, викладач, ВСП «Рівненський коледж, Національного університету біоресурсів і природокористування України», м. Рівне

САВИЦЬКА Інна Мікловшівна, кандидат філософських наук, доцент кафедри філософії, Національний університет біоресурсів і природокористування України, м. Київ

САМАРСЬКИЙ Андрій Юрійович, кандидат філософських наук, доцент кафедри філософії, Національний університет біоресурсів і природокористування України, м. Київ

СЕКУНОВА Юлія Володимирівна, кандидат історичних наук, доцент, Національний університет біоресурсів і природокористування України, м. Київ

СИДОРЕНКО Ірина Григорівна, кандидат філософських наук, доцент, Національний університет біоресурсів і природокористування України, м. Київ

СИДОРУК Галина Іванівна, кандидат філологічних наук, доцент, Національний університет біоресурсів і природокористування України, м. Київ

СКАЛЬСЬКА Дарія Миколаївна, доктор філософських наук, професор кафедри суспільних наук, Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу, м. Івано-Франківськ

СМИРНОВА Катерина Олександрівна, студентка, Національний університет біоресурсів і природокористування України, м. Київ

СОКОЛОВА Олександра Максимівна аспірантка, Національний університет біоресурсів і природокористування України, м. Київ

СОЛОВІЙОВА Олена Віталіївна, старший викладач, Національний університет біоресурсів і природокористування України, м. Київ

СОЛОДІЛОВА Варвара Олексіївна, студентка, Національний університет біоресурсів і природокористування України, м. Київ

СОЛОДОВНИК Анна Геннадіївна, студентка, Національний університет біоресурсів і природокористування України, м. Київ

СОПІВНИК Руслан Васильович, доктор педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри педагогіки, Національний університет біоресурсів і природокористування України, м. Київ

СПІВАКОВА Інна Борисівна, директор, Кловський ліцей № 77, м. Київ

СУПРУН Аліна Григорівна, кандидат філософських наук, доцент кафедри філософії, Національний університет біоресурсів і природокористування України, м. Київ

СТОРОЖУК Світлана Володимирівна, доктор філософських наук, професор, Національний університет біоресурсів і природокористування України, м. Київ

ТАРАСЕНКО Ростислав Олександрович, доктор педагогічних наук, доцент, Національний університет біоресурсів і природокористування України, м. Київ

ТКАЧЕНКО Володимир Володимирович, доктор історичних наук, професор, проректор з науково-педагогічної роботи та міжнародних зв'язків, Київський національний університет будівництва і архітектури, м. Київ

ТКАЧЕНКО Ірина Владиславівна, кандидат історичних наук, доцент, професор кафедри педагогіки та гуманітарних дисциплін, Академія Державної пенітенціарної служби, м. Чернігів

ТРУТЕНЬ Аліна Вікторівна, аспірантка кафедри педагогіки, Національний університет біоресурсів і природокористування України, м. Київ

ХАЙДАРОВА Лілія Ігорівна, аспірантка кафедри видобування нафти і газу, Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу, м. Івано-Франківськ

ХВІСТ Вікторія Олексіївна, кандидат історичних наук, доцент, Національний університет біоресурсів і природокористування України, м. Київ

ХОДОС Євген Іванович, аспірант, Національний університет біоресурсів і природокористування України, м. Київ

ХОДУТІНА Тетяна Сергіївна, студентка магістратури, Національний університет біоресурсів і природокористування України, м. Київ

ЧИЖ Іван Сергійович, заслужений журналіст України, доцент кафедри журналістики та мовної комунікації, Національний університет біоресурсів і природокористування України, м. Київ

ШАМНЕ Анжеліка Володимирівна, доктор психологічних наук, доцент, професор кафедри психології, Національний університет біоресурсів і природокористування України, м. Київ

ШЕВЧУК Марина Іванівна, студентка, Національний університет біоресурсів і природокористування України, м. Київ

ШИНКАРУК Василь Дмитрович, доктор філологічних наук, професор, Національний університет біоресурсів і природокористування України, м. Київ

ШИНКАРУК Лідія Василівна, доктор економічних наук, професор, член-кореспондент НАН України, Національний університет біоресурсів і природокористування України, м. Київ

ШИНКАРУК Олександра Василівна, кандидат юридичних наук, доцент кафедри міжнародних відносин та суспільних наук, Національний університет біоресурсів і природокористування України, м. Київ

ШОЛОМ Катерина Григорівна, студентка магістратури, Національний університет біоресурсів і природокористування України, м. Київ

ШУМИГОРА Людмила Іванівна, викладач кафедри психології та педагогіки, Приватний вищий навчальний заклад «Київський міжнародний університет», м. Київ

ШУТЕНКО Андрій Леонідович, кандидат економічних наук, доцент, Харківський національний університет міського господарства ім. О.М. Бекетова, м. Харків

ЮЗИК Марія Антонівна, аспірантка кафедри методики навчання та управління навчальними закладами, Національний університет біоресурсів і природокористування, м. Київ

ЯКУШКО Катерина Григорівна, кандидат педагогічних наук, Національний університет біоресурсів і природокористування України, м. Київ

ЯРЕМЕНКО Наталія Віталіївна, кандидат педагогічних наук, доцент, Національний університет біоресурсів і природокористування України, м. Київ

ЯРМОЛЬЧУК Тарас Михайлович, аспірант кафедри методики навчання та управління навчальним закладом, Національний університет біоресурсів і природокористування України, м. Київ

НАУКОВЕ ВИДАННЯ

МАТЕРІАЛИ
МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

**ЯКІСТЬ ВИЩОЇ ОСВІТИ:
українська національна система
та європейські практики**

м. Київ, 6-7 грудня 2018 року

Підписано до друку . Формат 60x84/16
Папір офсетний. Гарнітура Times New Roman. Друк різнографія
Умовно-друковані арк. 11. Обліково-видавничі арк. 10
Наклад 300 прим. Замовлення №

Видавництво «Компринт» (Київ)
Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до державного реєстру видавців, виготівників
і розповсюджувачів видавничої продукції
ДК № 535 від 19.07.2001 р.
